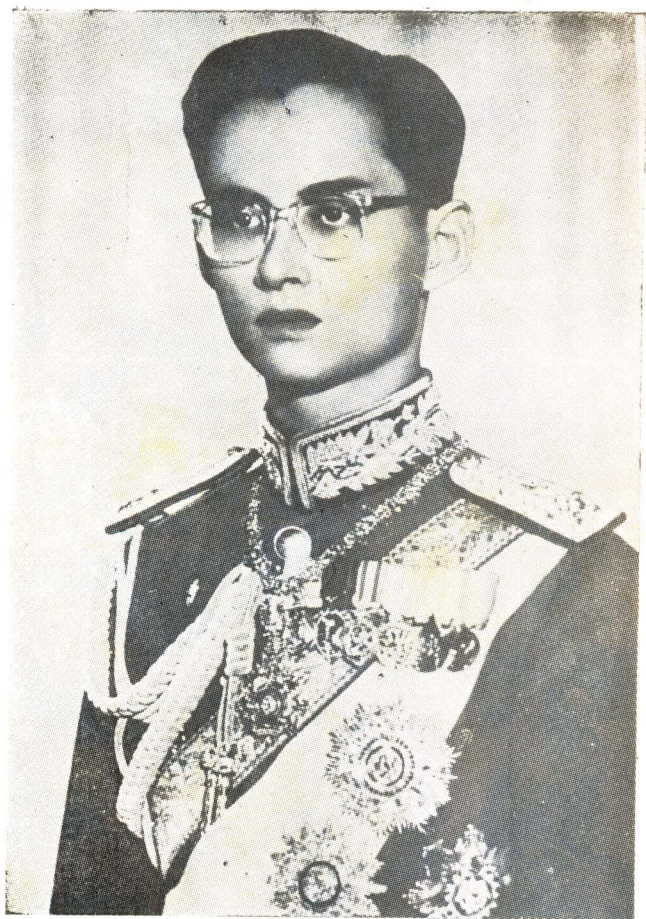

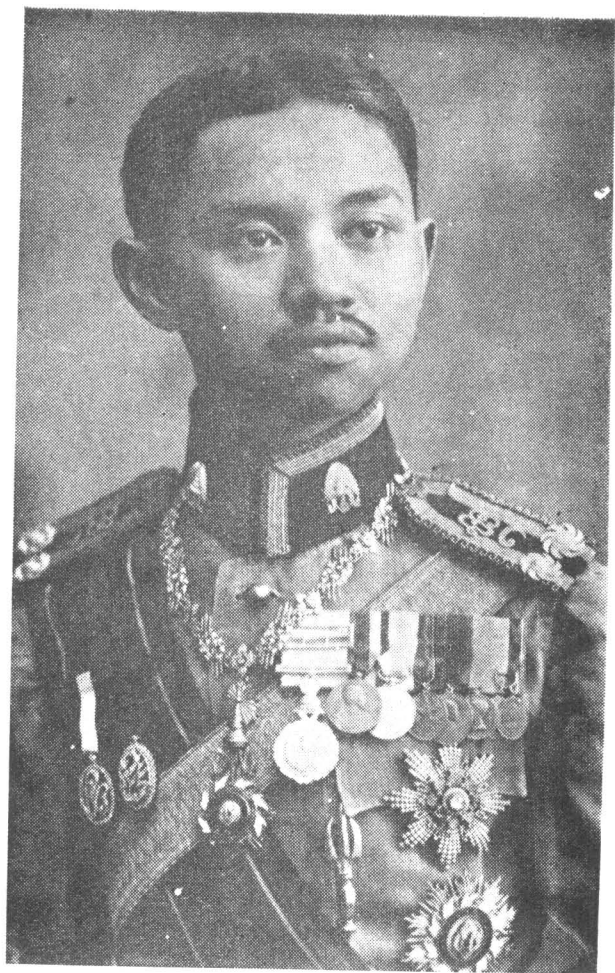
คุณและคนหนังสือพิมพ์

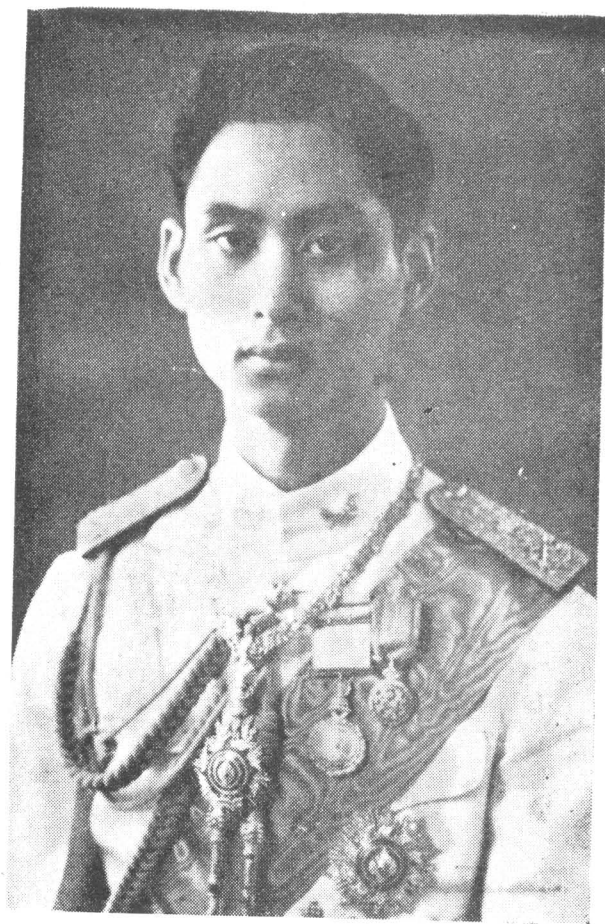

ขอมทรงพระเจริญ

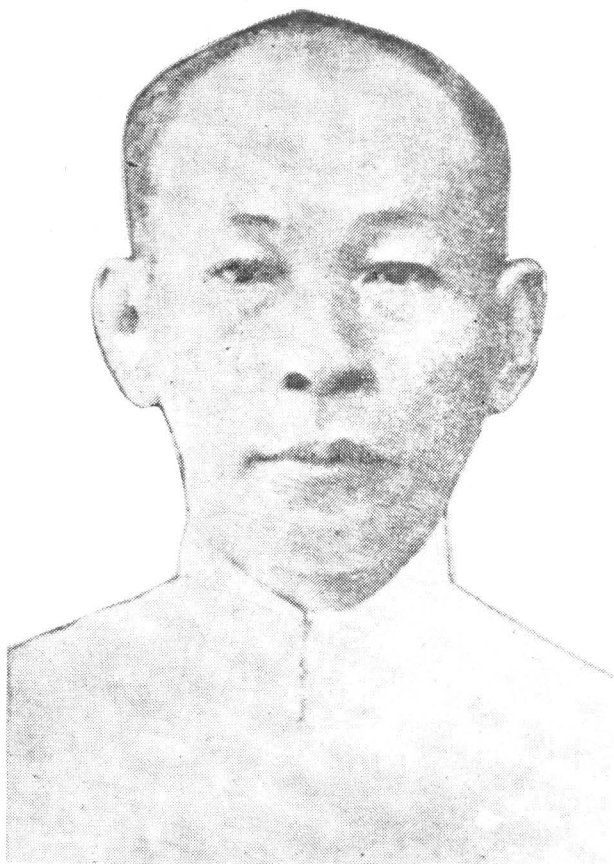
ประมุขในยุคประชาธิปไตย พระองค์ที่ 3

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประมุขในยุคนครรัฐไทย พระองค์ที่ ๗

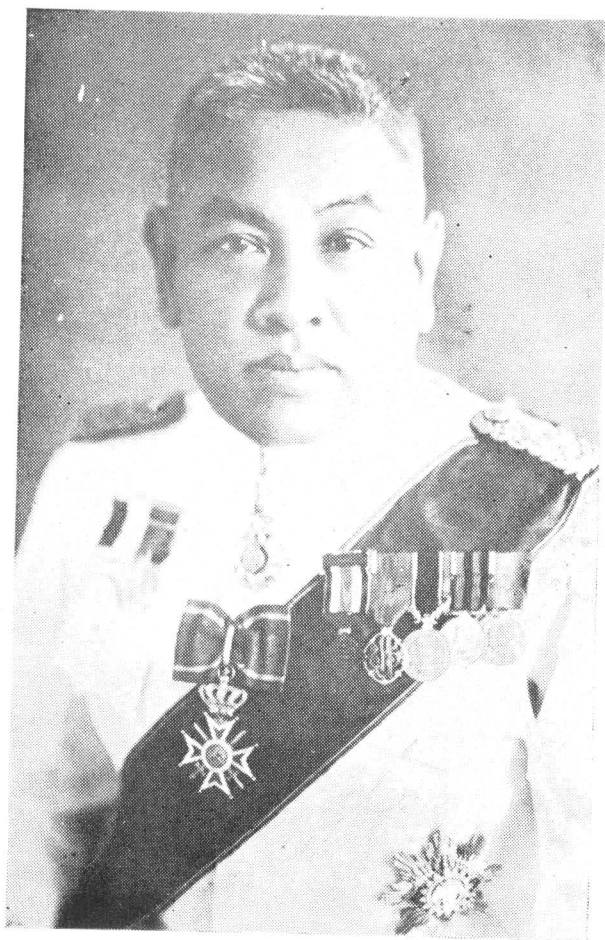

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
พระอัยยราชวโรดม ประมุขในยุคราชูปไทย พระองค์ที่ ๒

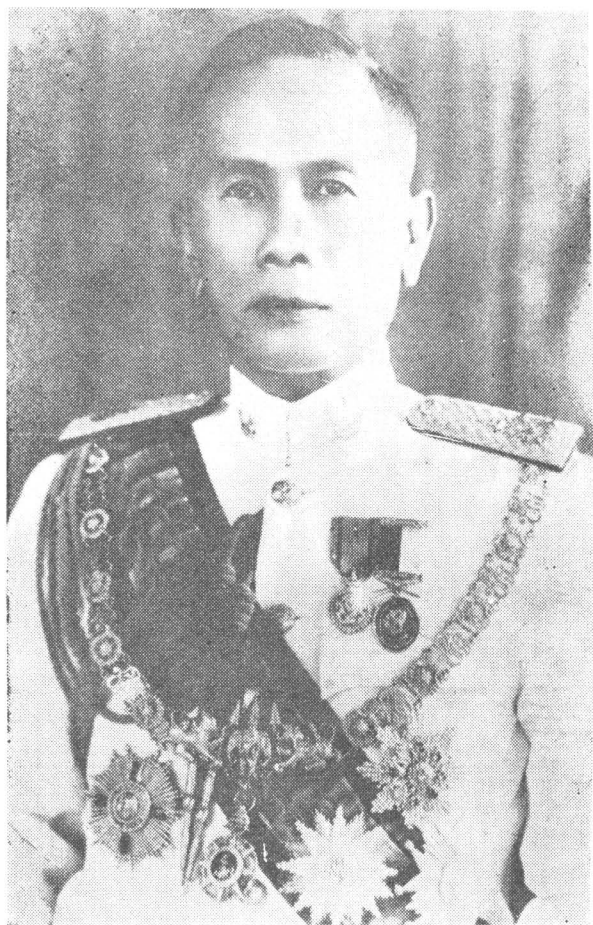
พระยามโนปกรนิติธาดา

นายกรัฐมนตรีคนที่ 1

พระยาพลพลพยุหเสนา

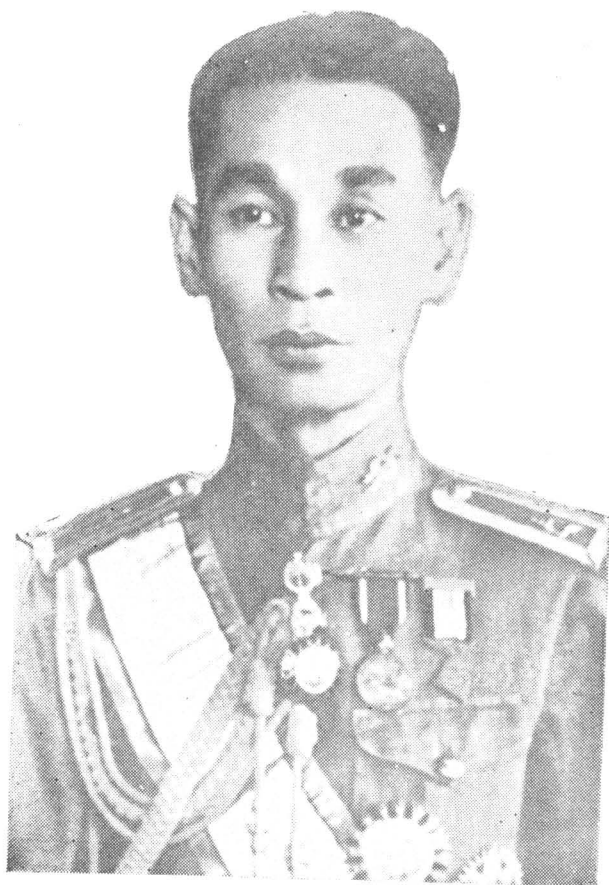
นายกรัฐมนตรีคนที่ 3

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

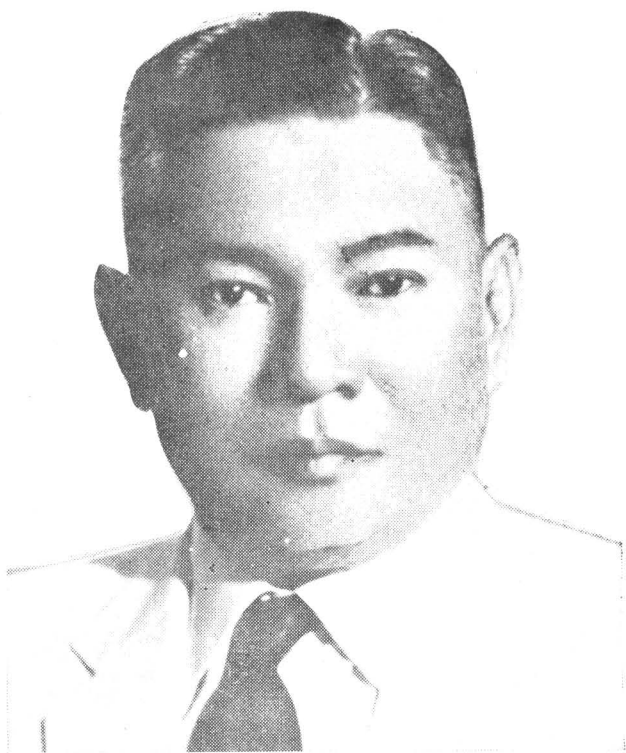
นายกรัฐมนตรีคนที่ 2

หลวงโกวิท อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรีคนที่ 4

นายทวี บุญยเกต
นายกรัฐมนตรีคนที่ 5

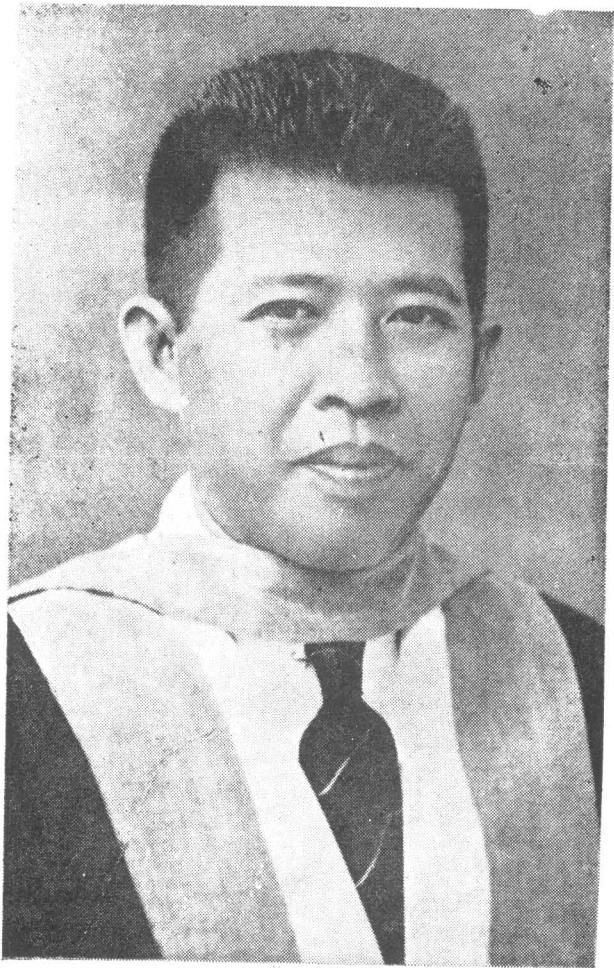
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๕

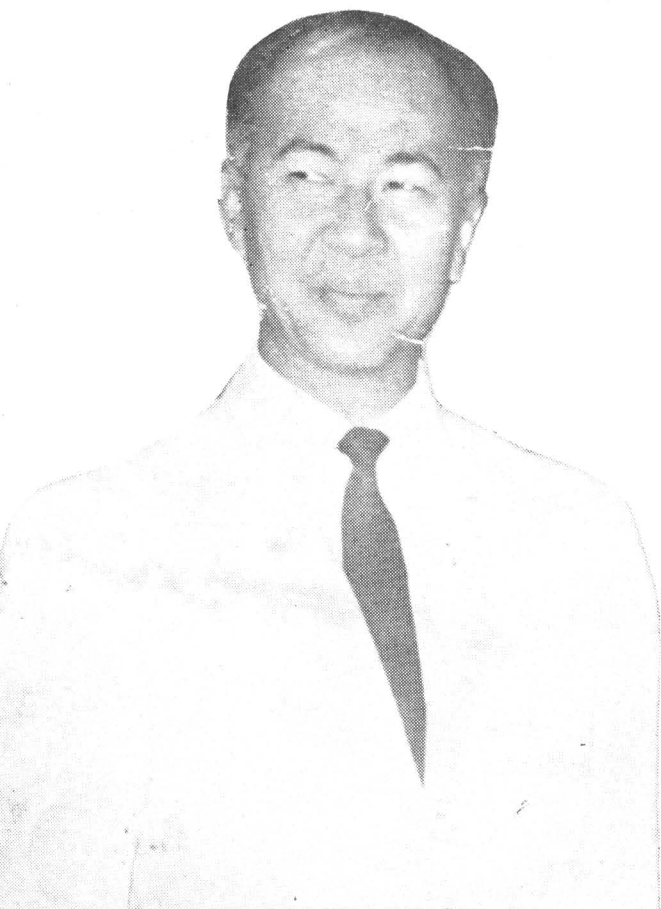
หลวงอำรงนาวาสวัสดิ์

นายกรัฐมนตรีคนที่ 7

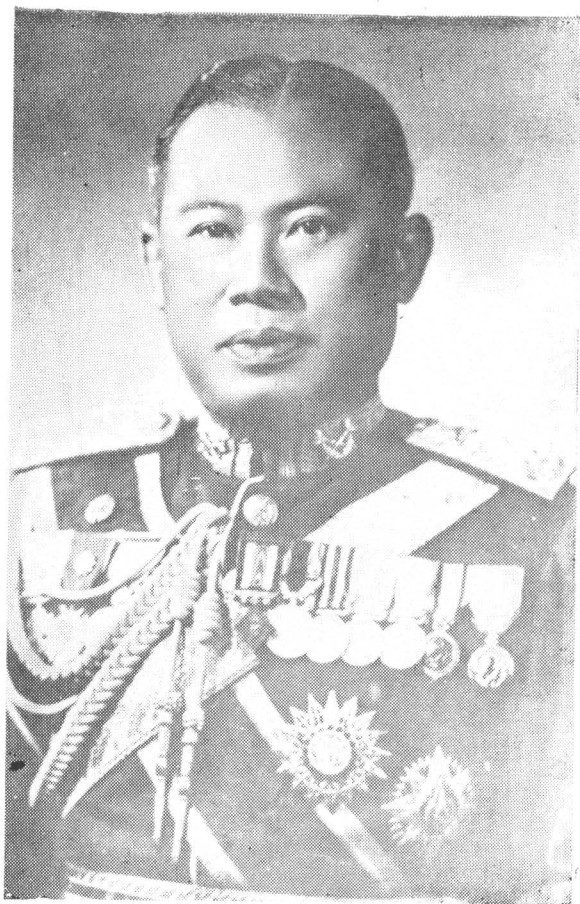

หลวงประดิษฐมนธธรรม

นายกรัฐมนตรีคนที่ 8

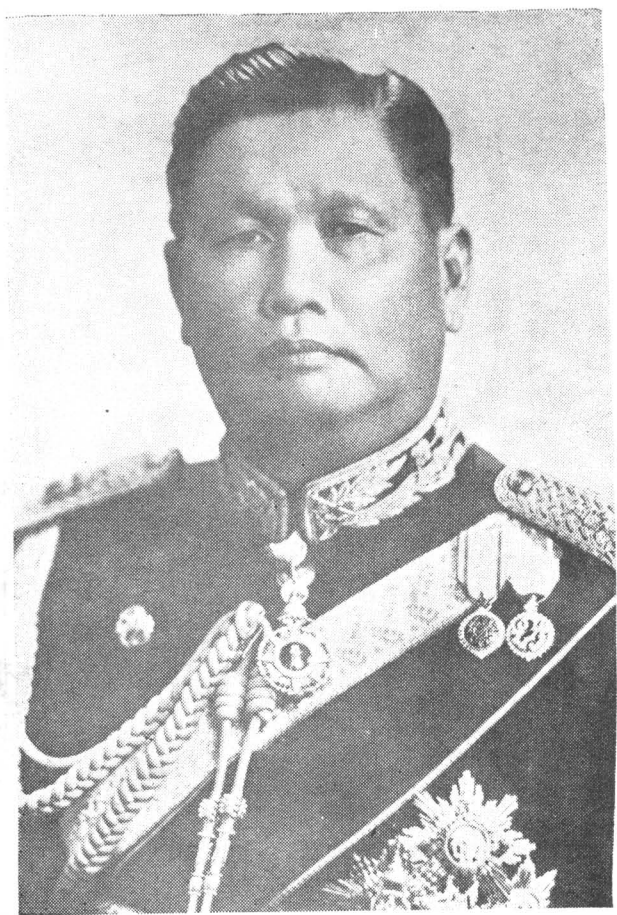

นายพจน์ สารสิน
นายกรัฐมนตรีคนที่ 9

พล.ถ. ถนอม กิตติขจร

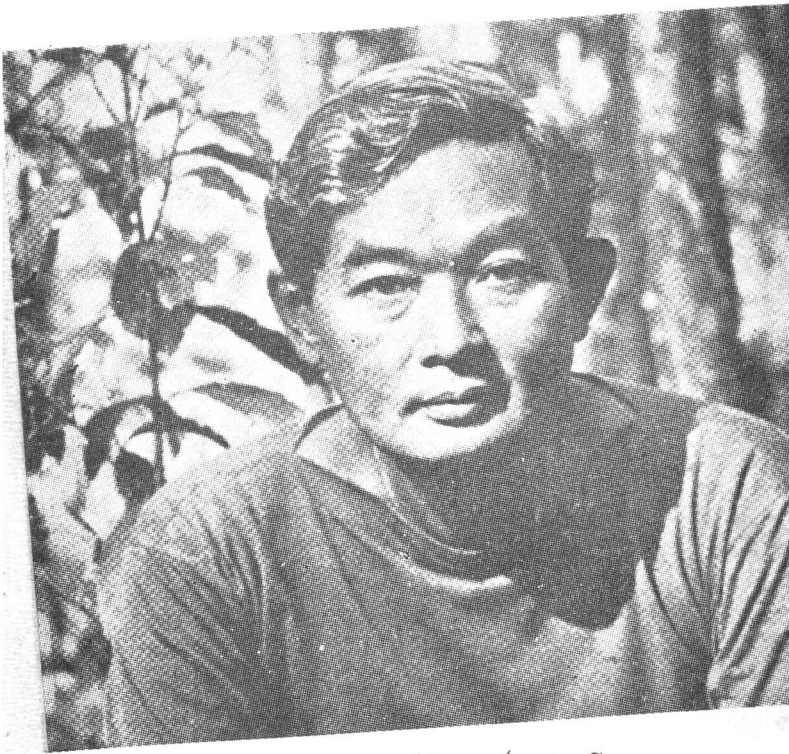
นายกรัชมบตรีคนที 10

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรีคนที่ 11

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

จำเลยในคดีกบฏสยามรัฐ

หนังสือพิมพ์และวิกฤตการณ์

หลังการปฏิวัติเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้น
มา สถานะการณ์ของหนังสือพิมพ์ทรุดลง
เป็นลำดับ ในขณะที่หนังสือพิมพ์ได้ทวีการ
จำหน่ายมากฉบับยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติ
การพิมพ์ได้เปิดโอกาสให้นายทุนผลิตหนังสือ
พิมพ์ขึ้นอย่างง่าย ๆ ด้วยทุนอันเล็กน้อย
และพื้นฐานวิชาการอันต่ำต้อย ไม่ว่าจะใน
ร้านกาแฟ ในสนามม้า ในโรงผู้หญิง บน
โรงพัก ในรัฐสภา ในบ้านนักการเมือง
ในทำเนียบนายก ผลักพลาญไปด้วยนัก
หนังสือพิมพ์ ขาพเจ้าเคยกล่าวมาแล้วใน
เรื่อง 'ยุคสมัยของ' ว่า แม้สมาคมหนังสือ
พิมพ์แห่งประเทศไทยเองก็ยังมีบุคคลผู้เอา
อาชีพหนังสือพิมพ์เป็นหน้า เบ็ดนอน กาชโน

ฐานันดรที่ ๔ ยังทรงความศักดิ์ศรี เหมือนศีลธรรม แต่คนที่
ที่เป็นนักหนังสือพิมพ์นั้นกำลัง ถูกลดเกียรติลงไปเหมือนคนที่
ตกลงไปจากศีลธรรม คนเสื่อมไม่ใช่ศีลธรรมเสื่อม

วิถีทางการเมืองที่สกปรกได้เปิดช่องให้บุคคลกลุ่มหนึ่ง
เอาหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือทำมาหากิน อาศัยหนังสือพิมพ์
ทำรายนักรการเมือง ทำรายองค์การและบุคคล ทำรายพรรค
เพื่อหวังผลอย่างเด็ดขาดเงิน เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบก็ได้
อาศัยนักหนังสือพิมพ์เลวเหล่านี้ เป็นพะยานเท็จในการที่จะ
เอานักหนังสือพิมพ์ผู้อยู่เพื่อหน้าที่และประชาชนเข้าคุก

ข้าพเจ้าเคยกล่าวเอาไว้ในหนังสือเรื่อง "ฆ่าบุคคล
สำคัญ" และ "ยุคทอง" ว่า การที่นักการเมืองก๊อปปี้ องค์
การก๊อปปี้ หรือรัฐบาลก๊อปปี้ ได้ยึดถือเอาหนังสือพิมพ์เป็นเครื่อง
มือในการดำเนินภารกิจของตนนั้น มิได้เป็นรองประหลาด
อะไร ถ้ามิใช่เพื่อมิใช่ก่อความไม่สงบ บ่อนทำลาย ต่อสู้
ในนอกเหนือวิถีทางประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ที่ออกโดย
พรรคก๊อปปี้ องค์การก๊อปปี้หรือบุคคลใดก๊อปปี้ ไม่ว่าจะมีส่วนใน
ทางการเมืองหรือไม่ ผู้รับภารกิจในการดำเนินวิชาชีพ
หนังสือพิมพ์นั้น ถ้าบ่หวั่นเกรงในทางดำเนินคดีเตียนรัฐ

บทความนั้นก็จะต้องเสนอแนะวิธีแก้ไขในตัวด้วย การโจมตีก็เป็นการโจมตีนโยบาย มิใช่เป็นการโจมตีกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล อย่างชนิดที่เรียกว่าให้ร้ายป้ายสีกัน ทั้งชาวทเสนอในหน้าหนังสือ ก็จะต้องเป็นชาวที่มีชื่อแท้จริงยืนยันมิใช่ชาวโคลนลอย ชาวที่เขียนลอยเป็นชาวที่โจมตีกันโดยปราศจากมูลรากแห่งความเป็นจริง การใช้ถ้อยคำภาษาลำร่วยก็จะต้องใช้ให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ประเพณีมิใช่หยาบโลนอนาจาร

[ในประเทศใดที่มีผู้นิยมอ่านหนังสือพิมพ์มาก และหนังสือพิมพ์ได้ใช้ชื่อเขียนกิตี ชีวิตก็ดำเนินไปอย่างอิสระภายในขอบเขตของกฎหมาย ประเทศนั้นย่อมจะต้องได้ชื่อว่าเจริญ แสดงถึงระดับการศึกษาของประชาชนสูง และเป็น การแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่มั่นคงอย่างประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มุขมนตรีของประเทศกิตี นักการเมืองและประชาชนกิตี ต่างมีความเชื่อถือหนังสือพิมพ์ และถือว่าการหนังสือพิมพ์เป็นเพียง สวรรค์ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญอันยิ่งใหญ่อีกอันหนึ่ง นั่นก็คือมติมหาชน

หนังสือพิมพ์เป็นกระจกเงาอันล้ำค่าที่จะแสดงให้เห็นถึงภาวะความเสื่อมโทรมของสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ เพราะหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ จะต้องรายงานเหตุการณ์เหล่านั้นให้แก่ประชาชนทราบอยู่เป็นประจำวัน สภาพของสังคมเป็นอย่างไร ประชาชนก็จะได้ทราบจากข่าวในหน้าหนึ่ง ซึ่งโดยศัพท์หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยของเราเรียกขานกันว่า ข่าวศาลและข่าวโรเซพัท และในหน้าหนึ่งนั่นเองหนังสือพิมพ์ก็จะเสนอข่าวการเมืองควบคู่กันไปด้วย ก็จะแสดงให้เห็นสภาพความเป็นไปของการเมือง ในเล่มของหนังสือพิมพ์ประชาชน จะเห็นว่า เข็มของ หนังสือพิมพ์นั้น อยู่กับบทความ เพราะฉะนั้นคนที่เขียนบทความจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ และใกล้ชิดกับสังคมและการเมือง บทความเพียงบทเดียว นั้นมีค่ามาก บางครั้งมีเนื้อหาทำให้ประชาชนติดอกติดใจอย่างรุนแรง มันทำให้ความเลวเป็นความดี และความดีเป็นความเลวถ้าหากว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นมีอิทธิพล ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน

มีการรายงานข่าว จากผู้ สันตติ เหตุ การณ์ ใน สห รัฐ อเมริกาขึ้นย่นว่า นักหนังสือพิมพ์ผู้ยิ่งใหญ่ของสหรัฐ

อเมริกาคนหนังสือพิมพ์ทำให้นายเคนเนดีได้เป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา นายเคนเนดีเป็นผู้ที่สนใจและพึ่งเลี้ยงหนังสือพิมพ์มาก จนถึงกับทำให้สมาชิกวุฒิสภาบางคนเตือนเขาว่า ถ้าเขาปล่อยให้สิทธิพลของหนังสือพิมพ์เข้ามามีอำนาจในการงานของนายเคนเนดีมากเกินไปแล้ว ตัวนายเคนเนดีเองจะต้องประสบความวุ่นวายใจอย่างมาก ในปัญหาของการเมือง

ความยิ่งใหญ่และมีอิทธิพลมาก มายเพียงใดของนักหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์นั้นจะเห็นได้จากว่า ในประเทศเผด็จการนั้น หนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านจะมีอยู่ไม่ได้ และในประเทศคอมมิวนิสต์นั้น รัฐจะไม่ยอมให้เอกชนทำการออกหนังสือพิมพ์เป็นอันขาด หนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ก็จะต้องเป็นหนังสือพิมพ์ของรัฐ ซึ่งก็เป็นเสมือนหนังสือแถลงข่าวของรัฐ อย่างเช่นหนังสือพิมพ์วาทกิจงานุเบกษาของไทย หากจะมีข่าวและบทความ ข่าวและบทความนั้นก็จะต้องโจมตีศัตรูและศัตรูผู้นำและพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น นักหนังสือพิมพ์จะแสดงความคิดโดยอิสระหาได้ไม่ นอกจากนั้นแล้ว นักหนังสือพิมพ์ในประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์ยังจะเฝ้าระวังไป

แสวงหาข้อเท็จจริงยังในต่างประเทศอื่น ๆ อย่างนักหนังสือพิมพ์ในประเทศเสรีหาได้ไม่

หนังสือพิมพ์มิได้ใช้เพียงแต่จะเก็บ กระจกเงาความเสื่อมหรือความเจริญของประเทศเท่านั้นก็หาไม่ หนังสือพิมพ์เองที่เป็นกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นสื่อแห่งความเข้าใจอันถูกต้อง นอกเหนือไปจากผู้แทนราษฎร หนังสือพิมพ์เป็นบุคคลใกล้ชิด เป็นผู้รับใช้ประชาชน และบางครั้งก็เป็นพลเมืองของประชาชนในบางกรณี ขณะที่ผู้นำของประเทศกำลังนำ ประเทศชาติให้ไปสู่ความมืดมิดพลาต ในกรณีที่น่า ๆ ประเทศไปสู่ความมืดมิดพลาต ประเทศย่อมจะต้องบังเกิดกบฏระดมประชาชนได้

เมื่อหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลดังกล่าวนั้น และกรมการเมืองมากเท่าที่ใดกล่าวมาแล้วในข้างต้นนี้เอง นักการเมืองที่มีหัวผัดผ่ายในลัทธิเผด็จการก็ หรือลอบมุนต์ก็ตั้งได้พยายามทุกวิถีทางภายหลังที่ได้ อำนาจทาง กรมการเมืองแล้ว ที่จะระหัดระหารทำลายหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ด้วยกัน และที่ดำเนินงานโดยอิสระเพราะรัฐในลัทธิเผด็จการก็ หรือลอบมุนต์ก็ คือว่าหนังสือพิมพ์ยากขึ้นเป็นศัตรูดำเนิน

วิไลบายปกครองประเทศของเขาอย่างรุนแรงที่สุด หนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านจะเป็นผู้ก่อให้เกิดมติมหาชน แก่สติปัญญาอย่างร้ายแรง

ในประเทศรัสเซียปัจจุบัน ในประเทศเยอรมันก่อน และระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง นักหนังสือพิมพ์อิสระ และหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านได้ถูกนำตัวไปประหาร และหนังสือพิมพ์ถูกทำลาย แต่ก็ไม่มีอำนาจอันใดมาข่มขืนนักหนังสือพิมพ์ได้ บางคนได้หนีออกไปต่อสู้อยู่นอกประเทศ

ประเทศไทยในยุคนั้น นักหนังสือพิมพ์ได้ถูกขังตาม และบางคนได้ถูกจำคุกบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ 'อิทธิธรรม' นายชั้น โรจนวิภาส ถูกยิงตายในสมัยนายปรีดี พนมยงค์ ได้คุมอำนาจการเมืองของประเทศ เกิดในระหว่างที่เกิดกรณีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดลถูกลอบปลงพระชนม์ นายชั้น โรจนวิภาส ได้เสนอข่าวและบทความโจมตีรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ อย่างรุนแรงที่สุด เมื่อ นายชั้นถูกยิงตายตำรวจไม่สามารถจับตัว คนร้าย มาลงโทษได้ กติมนัดหมายจนกระทั่งบัดนี้ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ 'พิมพ์ไทย' อีกคนหนึ่ง นายอารีย์ ตรีระ ถูกยิงตายขณะ

กำลังยืนมั่น ภายหลังจากการแต่งงานที่หัวหิน ในสมัยที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม กรมอำนวยการการเมือง นายอารีย์ ลีวัระ เป็นนักหนังสือพิมพ์ผู้มีอิทธิพลคนหนึ่งในกลุ่มของนักหนังสือพิมพ์ และนักการเมือง หนังสือพิมพ์นายอารีย์ ลีวัระ เป็นผู้ดำเนินการ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอิทธิพลมาก ในยุคนั้น ได้มีนักการเมืองผู้มีอิทธิพลมากพยายามซื้อหุ้นในหนังสือพิมพ์นายอารีย์เป็นผู้ดำเนินการ แต่ความปรารถนาของเขาไม่เป็นผล ในที่สุดนายอารีย์ก็ถูกยิงตาย เขาตาย ภายหลังจากเมื่อเขาถูกจับข้อหาคดีกบฏ ถูกปล่อยตัวออกมา เขาแต่งงานภายหลังจนหนีไม่พ้น เขาก็ถูกคนร้ายในเครื่องแบบของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ยิงตายอย่างน่าอนาถ ตำรวจในยุคนั้นได้จับผู้ต้องหาได้ในทันทีทันใด แต่แล้วก็ปล่อยไปในชั้นสอบสวน คดีทำท่าจะมีคดีลงมาจากกระทรวงภายหลังจากจอมพลแปลกได้ต้นอำนาจลงแล้ว กรมตำรวจจึงได้รื้อฟื้นคดีขึ้นมาฟ้องร้อง และสามารถเอาหลักฐานต่าง ๆ มาแก้ข้อกล่าวหาตัวคนร้ายเข้าคุกได้จนกระทั่งถึงศาลฎีกาตั้งปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีนายอารีย์ ลีวัระในหนังสือเล่มนี้ นับตั้งแต่คณะรัฐประหาร โดยมีจอมพลแปลกพิบูลสงคราม-

ความได้เข้ายึดอำนาจจากหลวงอำนาจสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นต้นมา การปกครองซึ่งมีมติมนตรีมาตั้งแต่ สมัยนายปรีดี พนมยงค์ ก็กลับมีมติมนตรีหนึ่งชั้นเป็นลำดับ ความสว่างไสวของประชาธิปไตยซึ่งเราหวังว่าจะได้มาตั้งแต่ เปลี่ยนการปกครองเมื่อปีพ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เป็นความสว่าง แวมเดียวระหว่างหัวเดียวหัวต่อก่อน พระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว แสงสว่างแห่งประชาธิปไตยก็ดับวูบลง จน กระทั่งภายหลังรัฐประหารปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ดังกล่าวความ หวังในประชาธิปไตยก็เป็นอันหมดหวังอย่างแน่นอน ดังที่เรา ได้เห็นอย่างชัดแจ้งมาแล้ว เพราะผู้มีอำนาจหลายคนได้ พยายาม จะนำ ประเทศไทยไปสู่ระบบการ ปกครองแบบเผด็จ การ การแก่งแย่งอำนาจและการประหัตประหารกันเองได้ เกิดขึ้นในกลุ่มนักการเมือง ได้เกิดกบฏซ้อนกบฏขึ้นครั้งแล้ว ครั้งเล่า จนได้เกิดวิกฤตอย่างร้ายแรงทางการเมืองขึ้น โฉม หน้าทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน ตาม วิถีโคบายของจอมพลแปลกและสมุนตั้ง ปราบกบฏขึ้นแล้วในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ นับว่าวิกฤตการณ์ทางการเมือง
ได้ทวนหน้าขน เมื่อได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่ว
ไปในชั้น การรณรงค์ทางการเมืองระหว่างพรรคได้
กระทำกันอย่างถึงเลือดถึงเนื้อ เพราะการเลือกตั้งครั้ง
นั้นหมายถึงการอยู่หรือไปของรัฐบาลจอมพลแปลก รั
ฐบาลของจอมพลได้พยายามทุกวิถีทางที่จะไม่ยอมให้หลุด
พ้นจากตำแหน่งสำคัญนั้น เพราะตัวจอมพลและสภานิติ
ตระหนักดีว่า เมื่อใดที่หลุดจากตำแหน่ง เมื่อนั้นกรรม
ใดที่ได้ก่อเอาไว้ กรรมนั้นจะต้องกลับมาสนองตัว

หนังสือพิมพ์ได้เป็น ตัวแทนของ ประชาชนอย่างดีที่สุด
และเข้มแข็งที่สุด) ในการที่จะต่อสู้กับอำนาจของจอมพล
แปลกและสมุน หรือนัยหนึ่งระหว่างธรรมของหนังสือพิมพ์
กับธรรมของรัฐบาลจอมพลแปลก

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า รัฐบาลของจอมพลแปลกโดย
ฐานะทางส่วนตัว และฐานะทางการเมือง จอมพลแปลก
จะไม่เต็มไปด้วยความโกรธแค้น แม้ว่าจะออกหนังสือพิมพ์
มาโจมตีกล่าวแก่ แต่ก็หาทำให้ฐานะของรัฐบาลกระเตื้อง
ขึ้นไม่ นับวันก็แค่จะทรงกับทรุด เมื่อหมดหนทางที่จะฝ่า

อุปสรรคทางหนังสือพิมพ์ไปได้ ก็จำเป็นต้องอยู่เองที่รัฐบาลและ
สมณะจะต้องจัดการกับหนังสือพิมพ์

ในบรรดาหนังสือพิมพ์ ที่ทำการ เห็นขบวนการ เดินทาง
ผิดของรัฐบาลนั้น หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ โดยหม่อมราช
วงศ์ศีกฤทธิปราโมช เป็นฉบับหนึ่งที่ทำกรเห็นขวงอย่าง
สดก่าดัง ขณะที่ฐานะทางความอิสระเสรีภาพของประชาชน
กำลังหมดไป ประชาชนผู้ต่อต้านกับรัฐบาล ถูกผู้ร้ายใน
เครื่องแบบทำการบนทอนกำลังอยู่ทุกอัน จนคุกตวางไปเต็ม
ด้วยผู้ปรารภนาดีต่อประเทศชาติ

เมื่อวันที่เท่าใดไม่ปรากฏ หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์ โดยม้านายประหยัด ศ. นาคะนาท เป็น
บรรณาธิการได้ลงบทความโจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรง ดัง
ปรากฏบทความของหม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช ดังนี้

ปกิณณกะวิบัติ

ขณะนเป็นเวลาจัดตั้งรัฐบาลชนใหม่ หลังจากการ
เลือกตั้งทวประเทศ หากการเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดย
บริสุทธิ์ขาวสะอาด ระยะนี้ก็เป็นระยะเวลาที่ประชาชน

ควรจะให้ความสนใจแก่การจัดตั้ง รัฐบาลเป็นอย่างยิ่งแต่
 การเลือกตั้งกระทรวงแลวณทนท ฝ่ายกษัตริย์มักนับว่าเป็นวิบัติเสีย
 แล้ว คือเป็นการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตเที่ยงธรรม ด้วยเหตุนี้
 สุวณะอินทร์ จึงของผู้แทน ราษฎรหลาย คนที่เข้าไปนั่งอยู่ใน
 สภาจึงเป็นปัญหาว่าจะเป็นวิบัติไปด้วยหรือไม่ เมื่อต้นเหตุ
 ใหญ่ที่ให้กำเนิดสภาผู้แทนราษฎรคือการ เลือกตั้งเป็นวิบัติไป
 เสียแล้วดังนี้ กรมต่าง ๆ ของสภาผู้แทนราษฎรในระหว่าง
 นกมธาดแห่งความวิบัติไปตาม จะถือเอาเป็นยุติแน่นอน
 อย่างไม่ได้สักอย่างเดียว ความไว้วางใจที่สภาผู้แทน
 ราษฎรชุดนี้จะให้ผู้ใดก็เป็นวิบัติ รัฐบาลที่สภาผู้แทนราษฎร
 ชุดนี้ตั้งขึ้นมาจะ ถือว่าเป็น รัฐบาล ของ ม่วงชนกียังไม่ได้
 และกิจการต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะ บริหารต่อไปก็ ไม่แน่ว่าจะ
 ถูกมัตประช เชนผู้ถูก โกงสิทธิ์ไปในการ เลือกตั้งกระทรวงแลวณ
 ได้ ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ปัญหากฎหมาย แต่เป็นปัญหาทางคิด
 ธรรมและจิตใจซึ่ง อยู่นอกเหนือกฎหมาย และเป็นสิ่งที่ชนชน
 ปกครองพึงสังวรระวังให้มาก ความเห็นของประชาชนใน
 เรื่องความบริสุทธิ์หรือไม่ของการเลือกตั้งกระทรวงแลวณ นี้ จะ
 ไม่มีสิ่งใดเป็นที่สงสัยได้อีกต่อไป ขณะนี้ประชาชนรอฟังอยู่

ว่ามติของศาลฎีกาจะตรงกับมติของ ประชาชนส่วนใหญ่หรือไม่เท่านั้น ถ้าหากว่าตรง ประชาชนก็คงจะพอใจและยอมรับเอาการปกครองที่จะเกิดขึ้นต่อไป หลังจากการเลือกตั้งใหม่ แต่ถ้าหากว่าคำชี้ขาดของศาลฎีกานั้นไม่ตรง ประชาชนก็คงจะถือว่า สภาพการณ์ ต่าง ๆ ที่ ได้กล่าว มาแล้ว นั้นเป็นวิบัติ^๕ นั้นเองและผล ที่จะเกิดขึ้นต่อไปก็จะ เป็นวิบัติ ชัชนวิบัติเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด

ในการประชุมประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมสนธิสัญญาซีอาโต ณ กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย เมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ประชุมได้แสดง ความวิตกถึงความ ผันผวนในทางการเมืองรอบ ๆ ประเทศไทย โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชานั้นที่ประชุมวิตกว่าชาวจีนจำนวนมากได้หันไปนิยมรัฐบาลคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน และในประเทศลาวนั้นก็เกรงว่าคอมมิวนิสต์จะได้เข้าร่วมเป็นรัฐบาล เรื่องราวในประเทศไทยนั้นหาได้มีสมาชิกสนธิสัญญาคนใดพูดถึงไม่ เพราะประเทศกลุ่มซีอาโตดูเหมือนจะชอบ วิจารณ์ประเทศนอกสนธิสัญญามากกว่าตนเอง แต่อันที่จริงถ้าจะพิจารณาดูโดยรอบคอบแล้วจะเห็นได้ว่าสถานการณ์อันเป็นวิบัติอยู่ในประเทศไทยใน

ปัจจุบันนี้เป็น ช่องโหว่ อันใหญ่ที่สุด ในเอเชีย อาคนีย์ที่ลทธิ
คอมมิวนิสต์จะแทรกซึมเข้ามาได้ง่ายที่สุด และพักตัวหยั่ง
รากลงได้อย่างแน่นแฟ้นที่สุด

* ขณะนี้ปรากฏว่า ประชาชนส่วนมากขาดความเชื่อ
ถือในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร อันเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของ
ระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากว่าไม่มีผู้ใดกระทำความเป็น
ธรรมให้เกิดขึ้นในกรณีนี้แล้ว ประชาชนส่วนใหญ่รวมทั้ง
นิสิตนักศึกษา > คนรุ่นหนุ่มสาวก็จะหมดศรัทธาในการปก-
ครองระบอบประชาธิปไตย แต่การสิ้นศรัทธานี้มิได้แปลว่า
ความสิ้นหวังจนกระทั่ง ยอมอยู่ได้ ระบอบการปกครองที่เขา
ไม่พอใจนั้นต่อไป ประชาชนย่อมค้นรณหาทางออกและพยายาม
สร้างความเป็นธรรมและความแน่นอนให้เกิดขึ้น เมื่อ
สิ้นศรัทธาในระบอบหนึ่งก็ย่อมจะเกิด ศรัทธาอย่างแรงในอีก
ระบอบหนึ่ง และระบอบที่เป็นคู่แข่งต่อระบอบประชาธิปไตย
นั้น ก็คือระบอบคอมมิวนิสต์หรือระบอบเผด็จการอย่างใด
อย่างหนึ่ง ผลที่จะเกิดขึ้นในเมืองไทย หากไม่มีการเลือกตั้ง
ใหม่ในพระนครก็คือ ประชาชนจะแตกออกเป็นสองฝ่าย ฝ่าย
หนึ่งนิยมเลื่อมใสในระบอบเผด็จการแบบคอมมิวนิสต์ และ

อีกฝ่ายหนึ่งอาจนิยมเดือมิไลในระบอบเผด็จการโดยบุคคลคน
เดียว ความนิยมเดือมิไลอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสองประการ
นี้เป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย
ไทยทั้งสิน

ระบอบการปกครองอันเกิดขึ้นจากสถานการณ์อันเป็น
วิบัติย่อมไม่มีผู้ใดปรารถนาจะรักษาไว้ มีแต่คิดจะทำลาย
เสียให้หมดสิ้นไป คนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้เชื่อได้ว่าไม่
มีความนิยมเดือมิไลในระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ความกดดัน
ต่าง ๆ ที่คนไทยจำเป็น จะต้องรัก ต่อไปนั้น จะมีผล ในทาง
เปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความเชื่อถือเดือมิไล ตลอดจน
ความนิยมในลัทธิการเมืองอย่างไรไม่มีผู้ใดพยากรณ์ได้ สิ่ง
ที่ปรากฏมาแล้วในประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ก็คือ
ประชาชนพร้อมที่จะรับระบอบ ใหม่เพื่อขับไล่ระบอบเก่าที่ตน
เกลียดชังนั้นให้พ้นไปเสมอ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าระบอบใหม่
นั้นจะบังเกิดผลแก่ตนอย่างไร ในอนาคตด้วยความเกลียดชัง
ระบอบที่กดขี่ตนอยู่นั้นเองได้ทำให้ ประชาชนใน โลกหลายร้อย
ล้านคนถลำเข้าไปอยู่ใต้การปกครอง ของคอมมิวนิสต์มาแล้ว
ประเทศไทยขณะนี้ก็ตกอยู่ในอันตรายเช่นนี้ ข้อสำคัญที่ควร

เข้าใจได้ในขณะนั้นคือ หากคอมมิวนิสต์รุกรานระบอบการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบัน คนไทยเป็นจำนวนมากคงจะไม่เต็มใจสู้รบกับคอมมิวนิสต์เพื่อรักษาระบอบปัจจุบันนี้ได้ สถานการณ์อันวิบัติที่มีอยู่ในขณะนี้จึงเป็นสถานการณ์ที่ทำให้คอมมิวนิสต์ได้เปรียบ และคอมมิวนิสต์กำลังกระหึ่มข่มขู่อดใจอยู่ พยายามทุกทางที่จะรักษาสถานการณ์อันเป็นวิบัตินี้ไว้ ผู้ใดที่ไม่เชื่อความเห็นดังอ่านหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพ ฯ บางฉบับก็ควรที่จะเห็นว่าความเห็นดังกล่าวตรงกับความเป็นจริง

ขณะนี้เริ่มจะมีเสียงขอความเห็นใจจากชนชั้นปกครองและพูดไป ในทำนอง เรียกร้องให้ ระงับตัว ในการ แทรกแซงของคอมมิวนิสต์ คำเรียกร้องเช่นนี้ยากที่วิญญูชนจะกระทำตามได้ เพราะคนที่มีความคิดเห็นเป็นอิสระและมีความเป็นธรรมในใจนั้นย่อมจะต้องรู้ได้ว่า คณะบุคคลซึ่งยอมกระทำ ความทุจริตามากเพื่อรักษาอำนาจตำแหน่งหน้าที่ ไว้ให้แก่นตนเองนั้น ในที่สุดก็จะยอมเป็นอะไรก็ได้แม้แต่เป็นคอมมิวนิสต์เสียเอง คอมมิวนิสต์มีความหวังเช่นนี้เห็นได้จากหนังสือพิมพ์บางฉบับในกรุงเทพ ฯ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว

สิ่งที่ประชาชนชาวไทยควรจะยึดมั่น ไว้ในใจ ก็คือ
 ระบอบประชาธิปไตย อันเป็นระบอบเดียวที่ให้เสรีภาพแก่
 บุคคลได้ และสิ่งทีคนไทยทุกคนควรทำก็คือต่อสู้ต่อไปโดยมิ
 ได้ลดละ เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบนั้น.....

และในหนังสือฉบับเดียวกันนั้น ยังได้ลงกลอน
 โดย หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังปรากฏดังนี้

อันเมืองไทยเป็นไทยแต่ในชื่อ
 ทแท้คือเมืองขนหาฟันไม้

เอกราชแต่ขาดอธิปไตย

อำนาจอยู่กับใครในรูกรู

ยดแผ่นดินกันยบนับนานับ

ผยองฤทธาคดไม่มีใครจะสู้

อันไทยผองหรือจะลองผมอก

อาวุธอยู่ในมือคือเป็นตาย

นั่งกันเมืองเหมอนกับเขาเป็นเจ้าของ

ใช้อำนาจจำองไทยทั้งหลาย

ทำอะไรทำได้ไม่มีอาย
 ขาดฉิบหายช่างประไรไร้ชาติก
 เหลืองอำนาจหลงธำมภ์เบ่งรัสม
 กุนคอรราชสหปกครองหนุ
 เพียงแต่แผดเสียงร้องกลองค
 คงแก้วแหแตกตายวายชวา
 ครอบบานเมืองเรืองอำนาจผาดผยอง
 ใช้อำนาจปกครองเหมือนกลางป่า
 สงสารแต่ไทยผองน้องนาคา
 โขคชาตาอาภัพยับเป็นไป
 อันศึกเสอเหนือใต้แต่ไรมา
 ไทยเคยกลารบสู้ศัตรูได้
 สิบตระกูลวีรชนเบนคนไทย
 จงประนอบพร้อมใจในครงน
 สู้กับพาลให้ยับไปกับมือ
 ให้โลกถือว่าเรารักในศักดิ์ศรี
 ลบกาลา "อยุธยาสิ้นคนดี"
 เพื่อทวีเกียรติไทยเกริกไกร เอย

ทำสงครามกับประชาชน

ประเทศซึ่งรัฐบาลกับประชาชนอยู่ในฐานะสงคราม
 ต่อกันคือประเทศฮังการี เมื่อประชาชนชาวฮังการีได้ลุก
 ขึ้นต่อสู้กับการกดขี่ในเดือนตุลาคมที่แล้วมาก ได้มีอำนาจ
 จากมหาวิทยาลัยเข้ามาปราบปรามการต่อสู้ของประชาชน
 ให้ต้องพ่ายแพ้ไป และได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชนใหม่ มี
 นายกาดาร์เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลปัจจุบันของฮังการี
 เรียกได้ว่าอยู่ในภาวะสงครามกับประชาชนโดยแท้เพราะ
 รัฐบาลนั้นได้กระทำการใดเพื่อ ลบล้างเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้
 ประชาชนต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเสรีภาพนั้นเลย แต่คง
 ดำเนินการต่อไปด้วยนโยบายและวิธีต่าง ๆ ซึ่งประชาชน
 เห็นว่าเป็นการกดขี่เหมือนอย่างเดิมนั่นเอง

ในประการแรกรัฐบาลของนายกาดาร์ถือว่าการต่อสู้
 ของประชาชน นั้นเป็นความ พยายามที่จะ ปฏิวัติกลับไปสู่การ
 ปกครองระบอบบฏิกิริยาและได้รับการสนับสนุนจากพวกนาย
 ทุนและจักรวรรดินิยม ไม่ยอมรับว่าเป็นการต่อสู้ของประชา
 ชนโดยพร้อมเพรียงกันและมีได้มีการนัดหมายลวงหน้า ความ
 เห็นเช่นนี้ถึงแม้ว่าประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มโซเวียตจะให้ความ

เชื่อดีก็ไม่สามารถจะก่อให้เกิดความสงบขึ้นในประเทศอังกฤษได้ เพราะประชาชนที่ร่วมมือกันต่อสู้กับลอร์ดซัททอนนั้น ย่อมรู้ดีว่าเป็น ความเห็นที่ เสกสรรคบขึ้น โดย ปราศจากมูลความจริง เช่นเดียวกับคำอ้างที่ว่าบุคคลของประชาชนให้ ก่อการร้ายและมีประเทศที่ตามเข้าแทรกแซง ซึ่งประชาชนชาวพระนครใน ประเทศไทยย่อมจะต้องรู้ว่า ไม่มีผลความจริง เมื่อรัฐบาลนายกาดาร์มีที่ขึ้นนี้ ความหวังที่จะให้รัฐบาลและประชาชนหันหน้าเข้าหากัน และร่วมมือกันทำงานให้แก่บ้านเมืองจึงไม่มีทางที่จะเห็นไปได้ การจับกุมผู้ที่มีส่วนร่วมในการต่อสู้นั้นคงดำเนินต่อไป ผู้ถูกทางฝ่ายรัฐบาลอังกฤษจับได้ต้องได้รับโทษอย่างหนัก ที่ต้องถูกประหารชีวิตไปแล้วก็มีมาก ขณะนั้นข่าวลือทั่วไปว่าประชาชนชาวอังกฤษกำลังรวบรวม กันเพื่อ จะลุกขึ้นต่อสู้ต่อระบอบ กดก็ต่อไปอีกสิ่งที่สองให้ เห็น ได้ชัดว่ารัฐบาลนายกาดาร์มิได้สนใจต่อความเห็นหรือความต้องการของประชาชนก็คือการตั้งบุคคลที่ประชาชนเกลียดชังขึ้นเป็นรองนายกรัฐมนตรี บุคคลผู้นี้เป็นคนสำคัญในพรรค คอมมิวนิสต์ของอังกฤษ และเป็นผู้ที่สนับสนุนให้รัสเซียส่งกำลังทหารเข้ามาปราบปรามประชาชนชาวอังกฤษ

ในชั้นแรกที่ได้รับตำแหน่งจัดตั้งรัฐบาล นายกาดาร์ ได้ให้สัญญาไว้ต่อประชาชนว่าจะให้มีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ สะอาดและเที่ยงธรรม และจะให้พรรคการเมืองต่าง ๆ เข้าสมัครรับการเลือกตั้งได้ และจะให้รูดเชียนทหารไป แต่จนบัดนี้ก็ยังไม่ปรากฏว่าได้กระทำตามสัญญา ตรงกันข้าม รัฐบาลนายกาดาร์กลับหันเข้าสู่วิธีการเก่า ๆ ที่เคยใช้มาแล้ว เมื่อก่อนประชาชนลุกขึ้นต่อสู้ เป็นต้นว่ามีพรรคกรรมเวรญูก ย่อของประเทศ รุสเซียและ ของทุกอย่าง ที่มาจาก รุสเซียว่าเป็น เลิศ โดยเฉพาะการแทรกแซงของทหารรุสเซีย เมื่อเดือน ตุลาคม ความนับถือยอมรับเป็นลูกน้องของรุสเซียยังคงมี ต่อไป ภาษารุสเซียยังเป็นภาษาที่บังคับให้เรียนในโรงเรียน ต่าง ๆ ทั้งที่ประชาชนไม่ต้องการ ตำรวจลับก็ยังมีได้เลิก อย่างที่เคยสัญญาไว้ และในขณะนี้กลับมีการยกย่องสรร เสริญตำรวจลับที่ประชาชนจมน้ำเสียว่าเป็น "วีระชน"

จริงอยู่รัฐบาลนายกาดาร์ได้พยายามเอาใจประชาชน โดยส่งเสริมการครองชีพให้ดีขึ้น ด้วยการเพิ่มค่าจ้างทั่วไป และด้วยการเพิ่มปริมาณสินค้าผู้บริโภคนในตลาด ชาวชนบท ได้รับคำรับรองจาก รัฐบาลว่าจะ ไม่เพิ่มภาษีต่อไปอีกและรัฐ

ชาติจะแก้ไขความเดือดร้อนต่าง ๆ ให้ แต่การเอาใจเหล่านี้
 นี้ประชาชนรู้ว่าไม่ยั่งยืน เพราะรัฐบาลจะกระทำได้ด้วย
 ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากรัฐเซียเท่านั้น เช่นเดียวกับ
 ประเทศที่รัฐบาลผู้ไร้ความสามารถต้องเอาใจราษฎรด้วย
 เงินที่ได้รับจากความช่วยเหลือของอเมริกา แต่การเอาใจ
 เล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ไม่พอที่จะเอาใจราษฎรได้ เพราะ
 การกดขี่ยังมีต่อไป รัฐบาลกตกร์ไม่ยอมให้เสรีภาพในการ
 แสดงความคิดเห็น การทำงานของคนงานตามโรงงานต่างๆ
 ก็ยังใช้ระเบียบแบบแผนจากรัฐเซีย ซึ่งคนงานในอังกฤษไม่
 พอใจเพราะเห็นว่าเป็นการกดขี่ มิใช่ส่งเสริมประโยชน์ของ
 คนงาน ส่วนในชนบทนั้นระบบ "นาร่วม" ก็คงยังมีต่อไป
 และชาวนาสักร์ถูกบังคับให้เช่าอยู่ได้ระบบนี้ ทั้งที่ชาว
 นาทั้งหลายไม่พอใจและรู้สึกเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง

รัฐบาลอังกฤษปัจจุบัน จึงเรียกได้ว่าเป็นรัฐบาลที่ท่า
 สงครามกับราษฎรอยู่เป็นนิจ รัฐบาลใดก็ตามที่ปฏิบัติตน
 ตามนโยบายต่าง ๆ และด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้องกับความ
 ประสงค์ของประชาชน ก็เรียกได้ว่าเป็นคู่สงครามของประ
 ชาชนทั้งคน เพราะรัฐบาลเช่นนั้นจะตั้งอยู่ได้และดำเนินกิจ

การต่อไปได้ก็ด้วยกำลังอาวุธกตวี ราชกรโว ในอยู่ในอำนาจ
 ทหารของอังกฤษได้แสดง ให้เห็นในเดือนตุลาคมที่แล้วว่าเป็น
 ทหารของประชาชน เพราะได้ร่วมมือกับประชาชนต่อสู้เพื่อ
 เสรีภาพ และถูกปราบปรามล้มตายไปพร้อมกับประชาชน
 ขณะนั้นรัฐบาลอังกฤษจึงต้องใช้กำลัง อาวุธต่างชาติเป็นเครื่อง
 ค่าจุนตนไว้ ยิ่งแสดงให้เห็นฐานะที่เป็นคู่สงครามกับประชาชน
 นนประจักษ์ชัดยิ่งขึ้นไปอีก

ประเทศสองประเทศที่ห่างไกลกันด้วยระยะทาง เขต
 ชาติประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น บางทีก็
 มีลักษณะใกล้เคียงกัน ได้อย่างประหลาดในทางสถานการณ์
 เมือง คงไม่มีประชาชนคนไทยคนใดประสงค์ที่จะเห็นบ้าน
 เมืองของตนตกอยู่ในสภาพอังกฤษเป็นแน่นอน แต่ผู้ที่จะ
 บังคับมิให้การเป็นไปเช่นนั้นได้มิใช่ประชาชนเป็นแน่ เพราะ
 ประชาชนนั้นไม่ว่าจะเป็นชาติใดภาษาใด เมื่อถูกกดขี่จน
 เหลืออดเหลือทนก็ย่อมจะลุกฮือขึ้นสู้ ไม่มีทางใดอีกให้เป็น
 อย่างอื่นได้ เป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่ฝ่ายเดียวที่จะทำให้
 ประชาชนหาย เด็ดร้อนและ หมดความรูสึกว่าถูก กดขี่ต่อไป
 ด้วยสันติวิธี

กลอน

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมี^๕เช่น^๔หรือ
 เกิดลมหนาวโบก^๔พัดพัดกระพือ
 พายฮือฝนโลก^๕ซำ^๕โศกใจ
 เพราะบ้านเมือง^๕เคือง^๕เข็ญ^๕เป็น^๕วิบัติ
 ได้^๕ร^๕เช่น^๕เห็น^๕ชัด^๕สน^๕สง^๕สัย
 อัน^๕แผ่นดิน^๕ถน^๕ทอง^๕ของ^๕คน^๕ไทย
 เกิด^๕เป็น^๕หนอน^๕บ่อน^๕ไต้^๕ไถ^๕ว่าง^๕ววาย
 จะ^๕รง^๕รอก^๕คอย^๕หมอม^๕าร^๕รักษา
 วาง^๕แต่^๕ยา^๕เยือก^๕เย็น^๕เห็น^๕ไม่^๕หาย
 แม้^๕ไทย^๕ร่วม^๕ใจ^๕ปลง^๕คง^๕รอด^๕ตาย
 ปราย^๕โรคร^๕ร้าย^๕ผลาญ^๕ไทย^๕ให้อ^๕ยุ^๕มื่อ

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมี^๕เช่น^๔หรือ
 พายฝน^๕โหม^๕กระ^๕โชก^๕โบก^๕พัด^๕กระพือ
 อ^๕ย^๕อง^๕อ^๕อ^๕พง^๕สะ^๕ท^๕ย^๕แ^๕หม^๕อน^๕ถ^๕อน^๕ใจ

สิทธิเสรีไทยในฝันหา
เพียรไขว่คว้าลอลอยจับไม่ได้
เปรียบเหมือนกรและหัตถ์ถกมัดไว้
เหลือแต่ใจที่ยังเห็นเป็นเสรี
ลูกชนเกิดไทยเราวิ่งเข้าสู
อย่ายอมให้ใครข่มศักดิ์ศรี
เอาเลือดไทยใช้ทารุณ
ล้างอปรีย์ให้สนแผ่นดินเอย

คักฤทธิ ปราโมช

๒๐ มีนาคม ๒๕๐๐

หมคหนทางที จะเอา ชนะ หนังสือพิมพ์ ด้วย วิชาใด
แล้ว รัฐบาลชุดแรกหนเขาสังหารหนังสือพิมพ์ด้วยการ
จับกุมหม่อมราชวงศ์คักฤทธิ ปราโมช และนายประยัตต์
ศ. นาคะนาท เมื่อนท ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา
ประมาณ ๑๑.๐๐ น.

ตั้งปรากฏคำฟ้องต่อไปน.

พ้องลายมรฐูล์ปะคาหวิจารณ์ เป็นกบฏภายในราชอาณาจักร

สำเนา

คำฟ้อง

คดีหมายเลขคำที่ ก. ๒๓๖ / ๒๕๐๐

ศาลแขวงพระนครเหนือ

วันที่ ๒๐ เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๐

ความอาญา

ระหว่าง

ผู้ว่าคดี (นายพลตำรวจจัตวา บน
โชติกะพุกณะ) หัวหน้ากองคดี
ศาลแขวงตำรวจนครบาล โจทก์
หม่อมราชวงศ์ศกฤทธิ ปราโมช ที่ ๑
นายประยัต ศ. นาคะนาท ที่ ๒ จำเลย

ฐานความผิด กบฏภายในราชอาณาจักร

ซึ่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาล ชนะสังคราม
ได้สอบสวนแล้ว

ข้าพเจ้าผู้ว่าคดี (นายพลตำรวจจัตวา บัน ไชติกะ
พุกกณะ) โจทก์

- ๕๒ ข
ขอยื่นพ้อง
- ๑) หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช
  - ๒) นายประหยัด ศ. นาคะนาท

๕๒ ข
ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๑๔๔ ถนนสาทร

๕๒ ข
ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๒๗๔ อิศระภาพ

๕๒ ข
ตรอกหรือซอย สวนพลู ใกล้เคียง-ตำบลทุ่งมหาเมฆ-วัด
อรุณ อำเภอยานนาวา บางกอกใหญ่ จังหวัดพระนคร-
ธนบุรี เชื้อชาติไทย-ไทย สัญชาติไทย-ไทย
๕๒ ข
มีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไป

๕๒ ข
ท้าย ๑. เมื่อระหว่างวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๐ ถึงวันที่
๒๕ มีนาคม ๒๕๐๐ เวลาใดไม่ปรากฏ จำเลยที่ ๑ ผู้ยื่นขอ
การ และจำเลยที่ ๒ บรรณธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์ ได้มีฉ้อโกงกระทำผิดกฎหมายกล่าวคือ

(ก) จำเลยที่ ๑ ได้มีฉ้อโกงระพันธ์ บทความและบท
ก่อดนลง โฆษณา ใน หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ สัปดาห์ วิจารณ์
ฉบับที่ ๓๗ วันอาทิตย์ที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๐ ฉบับที่ ๓๘ วัน
อาทิตย์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๐๐ และฉบับที่ ๔๐ วันอาทิตย์ที่

๒๔ มีนาคม ๒๕๐๐ รวม ๓ ฉบับ ติดต่อกันเป็นลำดับ ซึ่งบทความในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ ๓๗ วันอาทิตย์ที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๐๐ หน้า ๘ คำเตือน มีใจความสำคัญว่า

“เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบสัปดาห์นี้ น่าจะแสดงให้เห็นให้ผู้รู้และผู้สนใจได้เห็นว่าคนไทยในปัจจุบันได้แลเห็นความจริงเกี่ยวกับจิตใจของประชาชนชาวไทยได้ตระหนักชัด การที่จะต่อต้านไม่ยอมรับความจริงต่าง ๆ นั้น การที่จะได้ตอบผลิตผลลงเด่นชัดจำนวนแบบจำกัดย่อมหมดความหรือการใช้อาวุธเข้าบังคับกดขี่ราษฎรให้ราบคาบต่อไป จะไม่เป็นผลประโยชน์อันใดแก่ผู้รู้และผู้สนใจเลย ๆ

ผู้ที่ปกครองคนไทย มักจะมี ความคิด เห็น แกร่ง ๆ เกี่ยวกับคนไทยอยู่เสมอ ๆ ความเห็นที่ผิดอันแรกก็คือ “คนไทยนั้นลึบง่าย” ๆ

ความคิดเช่นนั้น เหตุการณ์ในรอบสัปดาห์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าผิดโดยสิ้นเชิง คนไทยมิใช่คนลึบง่าย ๆ

ผู้เขียนขอบันทึกไว้ด้วยความร้อนใจว่าความโกรธแค้นชิงชังและความข่มขู่โหดโหดในฐานที่เป็นเจ้าทุกข์นั้น ยังมิอยู่

คุณและคนหนังสือพิมพ์

ในใจของประชาชนมิได้เสื่อมคลายไปเลย เวลาจะไม่ทำให้
ความรู้สึกอันแรงนั้นเบาลงไปได้ แต่เวลากลับจะให้สติ
ปัญญาแลความคิดที่จะวางแผนดำเนินกรอย่างรุนแรงต่อผู้ที่
โงงสติของเขาคือต่อไป ๆ

ผู้เขียนเรื่องนี้เป็นผู้รักความสงบเป็นที่สุด แต่ความ
สงบนั้นตงเนื่องมาจากความยุติธรรม การที่จะบังคับให้
รักษาความสงบด้วยอำนาจอาวุธ อาญาบ้านเมือง ตลอดจน
จนด้วยคำแก้ตัวที่เป็นเท็จ ใ้ร้ายป้ายสีผู้อื่น ทงที่ ประชาชน
เห็นอยู่กับตา รู้อยู่กับใจนั้น จะไม่มีวิญญูชนผู้ใดยอมเลย
มีแต่จะทำให้กัตพันธุ์ต่อไปอีกโดยไม่คิดชีวิต ๆ

ที่คนไทยรักษาความสงบอยู่ในขณะนี้ เพราะยังเห็น
ทางที่จะได้สิทธิของเขาคืนมาด้วยสันติวิธี แต่ถ้าหากว่า
ปรากฏแน่นอนขึ้นเมื่อใดว่า สิทธิของประชาชนจะไม่บังเกิด
ขึ้นได้ด้วยสันติวิธี คนไทยจำนวนหนึ่งซึ่งไม่น้อยก็พร้อมแล้ว
ที่จะสละชีวิตเพื่อกอบกู้สิทธิของเขา ผู้เขียนนกลเป็นคนหนึ่ง
ในคนไทยจำนวนนั้น ๆ

การปฏิวัติโดยประชาชนอย่างแท้จริงนั้น เป็นผลเสีย
หายร้ายแรงแก่ชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมากมายเพียงไร”

กับบทกลอนใน หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ตีพิมพ์วิจารณ์
ฉบับเดียวกันหน้า ๘ มีข้อความว่า

“^๕ ดนเถิดไทย.....

ไม่มีใครเป็นเจ้าของเหล่าไทยผอง
ไทยปกครองกันฉันทพนอง
มวลไทยผองคือเจ้าครองเหล่าไทย
อันอำนาจอธิปไตยในแผ่นดิน
เป็นของไทยทั้งสนออย่าสงสัย
ช่วยปราบพาลทั้งแผ่นดินให้สิ้นไป
บัดนี้เห็นวันชัยใกล้เข้ามา
ไทยไม่ล้มไทยไม่หลงจำได้
ว่าผนแผ่นดินไทยนของข้า
๕ ๔ ๕ ๔ ๕
ทรงเลียดเนอเป็นเชอพสุธา
ไทยใช้ข้าใครอน

.....^๕ ดนเถิดไทย”

คึกฤทธิ์ ปราโมช

๖ มีนาคม ๒๕๐๐

บทความในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ฉบับ
ที่ ๓๘ วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๐๐ หน้า ๘ ปกตินณะ
ฉบับนี้ มีใจความสำคัญว่า

“ขณะที่เป็นเวลาจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่หลังจากการ
เลือกตั้งทั่วประเทศ ฯ

แต่การเลือกตั้งครั้งนี้แล้วนั้น ทุกฝ่ายก็ยอมรับว่าเป็น
วิบัติเสียแล้ว คือเป็นการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตเที่ยงธรรม ฯ

เมื่อการเลือกตั้งเป็นวิบัติ กรรมต่าง ๆ ของสภาผู้แทน
ในระหว่างนั้นก็ขาดแห่งความวิบัติไปตาม จะถือเอาเป็นยติ
แน่นอนอย่างไรไม่ได้สักอย่างเดียว ความไว้วางใจที่สภาผู้
แทนราษฎรชุดนี้จะให้แก่ผู้ใดก็เป็นวิบัติ รัฐบาลที่สภาผู้แทน
ราษฎรชุดนี้ตั้งขึ้นมาขึ้น จะถือเอาเป็นรัฐบาลของปวงชนก็
ยังไม่ได้ และกิจการต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะบริหารต่อไป ก็ไม่
แน่อนว่าจะผูกมัด ประชาชนผู้ถูก โกงสิทธิ์ไป ในการเลือกตั้ง
ครั้งนี้แล้วนั้นได้ ฯ

ระบอบกึ่ง ปรกครอง อันเกิดขึ้น จาก สถานะ การณ์อัน
เป็นวิบัตินี้ ย่อมไม่มีผู้ใดปรารถนาจะรักษาไว้ มีแต่คิดทำ
ลายเสียให้หมดสิ้นไป”

กับบทกลอน ในหนังสือพิมพ์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
ฉบับเดียวกันนั้น หน้า ๘ มีความว่า

“อันเมืองไทยเป็นไทยแต่ในชื่อ

ทแต่คือเมืองขนหาฟันไม้

เอกราชแต่ชาติอธิปไตย

อำนาจอยู่กับใครใครก็รู้

ยึดแผ่นดินกันยับันับนานับ

ผยองฤทธิ์คือไม่มีใครจะสู้

ยันไทยผองหรือจะลองผมอก

อ้าวอยู่ในมอดอเป็นค้าย

นงกนเมืองเหมือนกับเขาเป็นเจ้าของ

ใช้อำนาจจำจองไทยทั้งหลาย

ทำอะไรทำได้ไม่มีอาย

ชาติฉิบหายช่างปะไรใช้ชาติก

เหลิงอำนาจหลงอาตม์เบ่งรัสม

กุนคอรราชสหปกครองหน

เพียงแต่แผดเสียงร้องกลองดู

คงแก้วแหแตกตายวายชวา

ครอบงำเมืองเรืองอำนาจผาดผยอง
 ใช้อำนาจปกครองเหมือนกลางป่า
 สงสารแต่ไทยผองน้องน้ำตา
 โชคชตาอาภัพยับเย็นไป
 อันสกเสอเห็นอไถนแต่ไรมา
 ไทยเคยกล่ารบสู้ศัตรูได้
 สบตระกูลวีรชนเป็นคนไทย
 จงประนอมพร้อมใจในครั้งน
 สักบพาลให้ยับไปกับมือ
 ให้โลกล้อว่าเรารักในศักดิ์ศรี
 ลบคาตา "อยุธยาสนคนด"
 เพื่อทว้เกียรติไทยเกริกไกร เอย"

และบทความหนังสือพิมพ์สยามรัฐฉบับดาห้วิจารณ์ฉบับ
 ที่ ๔๐ วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๐๐ หน้า ๙ ทำสงคราม
 กับประชาชนมีใจความสำคัญว่า

"รัฐบาลได้ก็ตามที่ปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ และ
 ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้องกับความประสงค์ของประชาชน ก็

เรียกได้ว่าเป็นคู่แข่งกรรมของประชาชนทั้งสน^{๕๕} เพราะรัฐบาล
เช่นนี้จะตั้งอยู่ได้และดำเนินกิจการต่อไปได้ก็ด้วยกำลังอาวุธ
กตวีรราชฎไว้ให้อยู่ในอำนาจ” ๗

กับบทกลอนใน หนังสือพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์
ฉบับเดียวกันนั้น หน้า ๘ มีควาว่า

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมีเซ่น^{๕๕} หรือ
เกิดลมหนาวโบกสะบัดพัดกระพือ
พายฮือฝนโลกซำโศกใจ
เพราะบ้านเมืองเคืองเข็ญ^{๕๕} เป็นวิบัติ
ได้รู้เช่นเห็นชัด^{๕๕} สิ้นสงสัย
อันแผ่นดินถิ่นทองของคนไทย
เกิดเป็นนอนบ่อนไส้ไกล้วางวาย
จะรกรอคอยหมอมารักษา
วางแต่ยาเยือกเย็นเห็นไม่หาย
แม้ไทยร่วมใจปลงครรอกตาย
ปราบโรคร้ายผลาญไทยให้อยู่มี^{๕๕}

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมีเช่นนหรือ
 พายฝนโหมกระโชกโบกกระพือ
 ออของออพงสะท้อนเหมือนตอนใจ
 สิทธิเสรีที่ไทยใฝ่ค้นหา
 เพียรไขว่คว้าลอยลจับไม่ได้
 เปรียบเหมือนกรและหัตถ์ถกมัดไว้
 เหลอแต่ใจที่ยังเห็นเป็นเสรี
 ลูกขนเกิดไทยเราวิ่งเข้าสู
 อาย่าอมให้ใครขู่ข่มศกศัตรู
 เอาเลือดไทยใช้ทาธรณ
 ล้างอปรียให้สนแผ่นดินเอย

คึกฤทธิ์ ปราโมช

๒๔ มีนาคม ๒๕๐๐

ข้อความโดยละเอียดในบทความและบทกลอนซึ่งจำเลย
 ที่ ๑ ได้ ประพันธ์และ โฆษณาตั้ง กล่าวมาทั้ง หมด แล้วนั้นมี
 ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ฉบับต่างๆ

ดังกล่าวแล้ว ซึ่งโจทก์ได้แนบมาพร้อมกับท้ายฟ้องรวม ๓ ฉบับ

การกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวมาโดยตลอดนั้น เป็นการกระทำที่ปรากฏแก่ ประชาชนด้วย หนังสือ โฆษณา โดยมีเจตนาเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ในรัฐบาลของประเทศไทย โดยใช้กำลังประทุษร้าย และเพื่อให้เกิดการปั่น บ่วนกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน ถึงขนาดที่จะก่อความ ไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร มิใช่เป็นการกระทำภายใน ความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(ข) จำเลยที่ ๒ ได้จัดทำ ตรวจแก่ คัดเลือก และ ควบคุม บทความและ บทกลอนที่ จำเลยที่ ๑ ได้ ประพันธ์ดังกล่าวใน (ก) นำลง และโฆษณา ในหนังสือ พิมพ์ สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ฉบับต่าง ๆ ดังกล่าว แล้วจำหน่ายให้ ประชาชนทั่วไป โดยมีเจตนา เพื่อแพร่หลาย บทความและบท กลอนที่จำเลยที่ ๑ ได้ประพันธ์ดังกล่าวนี้

เหตุเกิดที่ตำบลวัดบวรนิเวศน์ อำเภอพระนคร จังหวัด พระนคร กับตำบลและอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดพระนครและ

อนบร็อกหลายแห่ง

ข้อ ๒ เจ้าหน้าที่ตำรวจจับจำเลยทั้งสองคน เมื่อเวลา
ประมาณ ๑๐.๐๐ นาฬิกาเศษ ของวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๐๐
สอบสวนแล้ว จำเลยทั้งสองภาคเสธ คดีมีหลักฐานพอพ้อง
จึงส่งตัวจำเลยทั้งสองมาศาลพร้อมกับพ้องนี้

ระหว่างสอบสวน จำเลยทั้งสองมีประกันตัวไปแต่วัน
ถูกจับ ตลอดมาจนบัดนี้
คำของทนายคำฟ้องอาญา

การที่จำเลย ได้กระทำความผิดความ ที่กล่าว ในคำฟ้อง
นั้น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายและบทมาตราวังนี้
คือประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๑๖ และพระราชบัญญัติ
การพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ มาตรา ๕๑ วรรค ๒ ข้อศาลได้ได้
สอบสวนและประทับฟ้องหรือพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

ข้าพเจ้าได้ยื่นสำเนาคำฟ้องกัน โดยข้อความถูกต้อง
เป็นอย่างเดียวกันมาด้วย ๒ ฉบับ

(ลงชื่อ) นายพลตำรวจจัตวา บัน โชติกะพุกกณะ โจทก์
คำฟ้องฉบับนี้ ข้าพเจ้านายพลตำรวจจัตวาบัน โชติ
กะพุกกณะ เป็นผู้เรียง

(ลงชื่อ) นายพลตำรวจจัตวา^๕บน โชติกะ^๕พุก^๕กณะ^๕ ผู้^๕เรียง
คำ^๕ฟ้อง^๕ฉบับ^๕บน ขา^๕พ^๕เจ^๕า^๕นาย^๕พล^๕ตำรวจ^๕จัตวา^๕บน โชติ
กะ^๕พุก^๕กณะ^๕ เป็น^๕ผู้^๕พิมพ์

ตำแหน่ง หัวหน้ากองคดีศาลแขวงตำรวจนครบาล

(ลงชื่อ) ยศพลตำรวจจัตวา^๕บน โชติกะ^๕พุก^๕กณะ^๕ ผู้^๕พิมพ์

ณ ห้องพิจารณาคดี^๕บัลลังก์^๕ที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๑๘
พฤษภาคม สกน ศาลแขวงพระนครเหนือ โดยนายชัย
จ. อภิชัยศิริ นายชุ่ม สุนทรไชย และนายสุนทร ศิลป
ชัย เป็นผู้^๕พิพากษา ได้ออกไต่สวนมูลฟ้องคดี “กบฏ
ภายในราชอาณาจักร” โดยมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
และนายประหยัด ศ. นาคะนาท เป็น^๕จำ^๕เลย^๕ที่ ๑ และที่
๒ ตามลำดับ ผู้^๕ว่า^๕คดี^๕หัวหน้า^๕กอง^๕คดี^๕ศาล^๕แขวง^๕ตำรวจ^๕นคร
บาล นายพลตำรวจจัตวา^๕บน โชติกะ^๕พุก^๕กณะ^๕ เป็น^๕โจ^๕ท^๕ก^๕
ทาง^๕ฝ่าย^๕จำ^๕เลย^๕ได้^๕แต่งตั้ง^๕ให้^๕ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และ
นายวงศ์ กัลยาณคุปต์ เป็น^๕ทนาย^๕แก้^๕ต่าง

เมื่อศาลได้ออกนั่งบัลลังก์ จำเลยทั้งสองขอให้การ
ปฏิเสธฟ้องโจทก์ตลอดคดีหา ครนแล้วฝ่ายโจทก์ได้นำ

พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล อธิบดีกรมมหาดไทยเข้า
เบิกความเป็นพยานโจทก์ปากที่ ๑

นายพลตำรวจเอกหลวงชาติตระการโกศล ได้ให้การ
ตอบข้อซักของนายพลตำรวจเจ้าความขึ้น โจทก์จะพุกตะ ผู้ว่าคดี
ดังต่อไปนี้

พยานให้การว่าอายุ ๕๕ ปี ไม่ได้เป็นญาติเกี่ยวข้องกับ
กับจำเลย เป็นอธิบดีกรมมหาดไทย และเป็นประธานกรรม
การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พยานมีหน้าที่เกี่ยวข้อง
กับการปราบปรามโจรผู้ร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อย
เป็นมาแต่สามปี และเคยจนยังเป็นอยู่

พยานให้การว่า ปกรตีอ่าน หนังสือพิมพ์ สยามรัฐเป็น
ประจำ ในสยามรัฐตีพิมพ์วิจารณ์ตามฉบับด้วยกันอ่านดู
แล้วรู้สึกว่าการเขียนแสดงให้เห็นว่าผู้เขียน ต้องการที่จะให้
เห็นว่าการปกครองประเทศ ในขณะนั้น ไม่เป็นไปตามในรูป
รัฐบาลที่ดี มองไปในแง่ที่รัฐบาลนั้นเป็นไปในทางทุจริตฉ้อ
โกง พยานให้การว่าฉบับจำไม่ได้ แต่ดูเหมือนจะวันที่ ๑๐
๑๗ และ ๒๔ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ข้อซักของผู้ว่า
คดีว่าเขาเขียนในลักษณะอย่างไร ข้อความเป็นอย่างไร เห็น

อีกที่จำได้ใหม่ พยานตอบว่าก็พอจำได้ เป็นรูปภาพและเป็น
 โคลงกลอน ถ้าเห็นอีกจำได้ (พยานได้ดูหนังสือพิมพ์
 สยามรัฐฉบับเช้าวารณฉบับดังกล่าวที่โจทก์ได้แนบท้ายพ้อง
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทนายจำเลยได้ทวงขอความกรุณา
 ต่อศาลให้พยานเบิกความเสียก่อน พยานจึงได้ส่งคืนให้แก่
 เจ้าพนักงานศาลต่อไป) ครั้นแล้วผู้ว่าคดีได้ซักต่อไป ว่าเมื่อ
 ท่านอธิบดีอ่านแล้ว ท่านอธิบดีมีความรู้สึกอย่างไรบ้างพยาน
 ตอบว่ามีความรู้สึกว่าตามข้อความที่เขียนนั้น ผู้เขียนเห็น
 ว่าการปฏิบัติงานของรัฐบาลเป็นไปในทางที่ไม่ชอบ และก็
 ในหลายประการด้วยกัน รัฐบาลนี้มีทางปฏิบัติในทางทุจริต
 และคดโกง โดยเฉพาะในการเลือกตั้งครั้งนั้นเห็นว่าการ
 ปฏิบัติของรัฐบาลนั้นทำมาโดยไม่ชอบมีการทุจริต เมื่อสรุป
 แล้วจึงเห็นว่าประชาชนซึ่งได้รับความคิดนี้ ในการปกครอง
 ต่าง ๆ นานา ควรลุกขึ้นเพื่อต่อต้านการกระทำ ของรัฐบาลนี้
 ผู้ว่าคดีซักว่าลุกขึ้นโดยยังงไร ? เขียนให้หมายความว่ายังงไร?
 พยานตอบว่าหมายความว่าให้ทำลายรัฐบาลนี้ การทำลาย
 ทำได้หลายวิถี แล้วแต่ประชาชนจะมีความรู้สึกต่อรัฐบาลนี้
 อย่างไร ผู้ว่าคดีซักอีกว่าให้ประชาชนลุกขึ้นหลายวิถีทำ

อย่างไรบ้าง พยานตอบว่าทำหลายอย่าง อาจจะทำให้ใช้
อาวุธต่อสู้ กับอาวุธชนมาซึ่งได้รัฐบาลก็ได้ศาลถาม' กลาย
วิธีมีอะไรบ้าง? พยานตอบว่าโดยซบได้ดกไป

ต่อข้อซักของผู้ว่าคดีที่ว่าคำว่า อาวุธนั้นเข้าใจว่ายังง
การใช้อาวุธหมายความว่ายังง พยานตอบคำว่าใช้อาวุธก็
หมายความว่าถึงว่ามีอาวุธต่าง ๆ หรือมีเงินหนาไม่ว่าได้ ผู้
ว่าคดีซักว่านอกจากอาวุธจะ ทำอย่างอื่นได้ไหม? พยาน
ตอบว่าถ้าไม่ใช้อาวุธ ถ้ามีความรู้สึกด้วยจิตใจและกำลัง
โดยส่วนรวมของประชาชนก็ทำได้ ผู้ว่าคดีซักต่อไปอีกว่า
นอกจากที่ได้การใจแล้วคือ อาวุธและกำลังจิตใจ มีอะไร
อื่นอีกใหม่ตามความรู้สึกของพยาน พยานมีอยู่ขณะหนึ่ง
แล้วตอบว่าผมไม่เข้าใจ ผู้ว่าคดีซักในคำถามเดียวกันอีกครั้ง
ว่า คือพยานให้กรไว้ว่านอกจากอาวุธและกำลังจิตใจแล้ว
นั้น ถ้าเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีความสงบแก่แผ่นดินไหม? พยาน
ตอบว่าเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ไม่มีความสงบ ผู้ว่าคดีซักต่อไปอีก
ว่า เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้วรัฐบาลจะยังได้รับความสะดวกนับถือ
จากประชาชนใหม่? หรือจะเกิดอะไรขึ้น พยานตอบว่า
ถ้าเป็นไป ในรูป นั้นประชาชน ก็เลื่อมความ นับถือใน รัฐบาล

ผู้ว่าคดีชก่าและผลของการเต็ม ความนับถือกันจะเกิดปฏิ-
 กิริยาอะไรบ้างต่อรัฐบาล พยานตอบว่ารัฐสภาเกลียดชังรัฐ
 บาล ผู้ว่าคดีชก่าและเหตุการณ์มันจะปรกติใหม่ หรือจะ
 เกิดอะไรบ้าง ก็จะเกิดอย่างอื่นใหม่ ? พยานตอบว่าก็จะ
 เกลียดชังรัฐบาล ก็ขับไล่อัฐบาลออกไป ผู้ว่าคดีชก่าก็ว่า
 รัฐบาลท่านสะบัดความหมายว่ารัฐบาลไหน พยานตอบว่า
 รัฐบาลปัจจุบันนี้

ต่อชก่าของ ผู้ว่าคดีชก่าแต่ละ ฉบับมีความเห็นอย่าง
 หรือตามฉบับรวมกัน พยานตอบว่าก็ต้องเอาทั้งสามฉบับมา
 รวมกัน แต่ละฉบับถ้าอ่านก็มีความเชื่อมโยงกันไป ถ้าขับ
 ให้ข้อความหนักแน่นขึ้นและแม้จะอ่านแต่ละฉบับก็มีความรู้-
 สึกเป็นได้เช่นกัน

ตอนนั้น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมชทนายจำเลยลุกขึ้นกราบ
 เรียงศาลตามถึงว่า ได้จดคำให้การตอนที่ว่า "ประชาชน
 เกลียดชังรัฐบาลนี้" หรือเปล่า ศาลว่ารัฐบาลหมายถึง
 รัฐบาลนี้ ครั้นแล้วการพิจารณาคดีก็ได้ดำเนินต่อไป

ต่อชก่าของ ผู้ว่าคดีชก่าทั้งจำเลย ทั้งสองคน ได้รู้จักมา
 ก่อนใหม่ พยานตอบว่าผมแน่กคือผมอนคักกฤทชก่าคนจำ

ไม่ได้ ผู้ว่าคดีชักว่าหม่อมคึกฤทธิเกี่ยวข้องกับอะไรกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐท่านอธิบดีทราบไหม พยานตอบว่าก็ดูเหมือนจะมีในนั้นว่าเป็นผู้เขียนฉบับหนึ่ง นอกนั้นไม่แน่ใจว่าจะเป็นบรรณาธิการหรือเปล่า ผู้ว่าคดีชักว่าข้อความต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ตามที่ท่านได้ให้การนั้น ใครเป็นผู้เขียนหรือประพันธ์ขึ้น จำได้หรือเปล่า พยานตอบว่าจำได้ว่าเป็นหม่อมผู้ว่าคดีชักอีกว่าท่าน ไม่มีเหตุโกรธเคืองกับ หม่อมคึกฤทธิใช้ไหม ? พยานตอบว่าไม่มี

จบคำให้การของ พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล พยานใจทักปากที่หนึ่ง ต่อจากนั้นได้ดูหนังสือพิมพ์สยามรัฐตีพิมพ์วิจารณ์ตามฉบับท้ายฟ้อง แล้วให้การตอบข้อซักถามของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทนายจำเลยตั้งต่อไป

ต่อข้อซักถามของทนายจำเลยที่ว่า ตามที่ท่านอธิบดีให้การไว้ว่าเป็นอธิบดีกรมมหาดไทย และประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้น ระหว่างการเลือกตั้งท่านอธิบดี ได้เคยฟังแถลงการณ์ของกรมประชาสัมพันธหรือเปล่าที่ความเสียหายทจวิตในการเลือกตั้งและเท่าที่ทราบเวลานี้ ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ทำการฟ้องร้อง ผู้ทจวิตในการ

เล็กลงใช้ไหม? พยานตอบว่าที่กรุงเทพฯ ผมไม่เห็น... ทนาย
 จำเลยถามผม หมายถึงการดำเนินคดี อย่างที่ดำเนินกับหม่อม
 คึกฤทธิ์นี่ พยานตอบว่าผมไม่ทราบแน่ ทนายจำเลยซักว่า
 คุณคิดลมจะครบ ที่เป็นกาวทุกรัตครั้งใหญ่ ชื่อคุณเป็นเงิน
 มงด้วยสิบล้าน และมีกรณีพัวพันอยู่กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ๆ
 อธิปไตยเป็นประธานบ้างกับปราบปราม ราชอาณาจักรรวมทำไมไม่
 พ้อง พยานตอบว่าไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของผม ทนายจำเลย
 กล่าวว่หน้าที่ของอธิบดี นี้เกี่ยวกับทำผิดอย่างหม่อมคึกฤทธิ์
 นี้เท่านั้นซิ แล้วพยานตอบว่าปรกติผมได้รับรายงานเกี่ยวกับ
 ราชอาณาจักรทั่วประเทศ ทนายจำเลยซักว่ากรณีคุณได้
 ดำเนินคดีไปเคไชนแล้ว ทราบไหม? พยานตอบว่าก็ได้มีผู้
 ต่อทนาย ทนายจำเลยซักว่าแต่ยังไม่มีการดำเนินคดี? พยาน
 ตอบว่าก็หมายความว่าอยู่ในเรื่องของตัวเองแล้ว

พยานใช้การว่าหนังสือพิมพ์เพื่อนคือ นนอกจากสยาม—
 รัฐ คือชื่อชื่อกำนของทนายจำเลยที่วาทภายหลังการเลิกตั้ง
 เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์แล้ว ก็อันสยามรัฐเริ่มลงบท
 วิจารณ์ต่าง ๆ ท่านอธิบดีได้ยื่นเสียงคนพูดกันเป็นอันมาก
 บ้างหรือเปล่าว่าการเลิกตั้งสกปรกชนิด และหนังสือพิมพ์

ก็ได้พากันลงว่ามีการเอาอันอพาดมาใช้ในการเลือกตั้ง ผม
 ไม่ถามว่าจริงหรือไม่จริง ถามว่าเคยได้ยินได้ฟังหรือเปล่า
 พยานหนึ่ง จำเลยชักต่อไป ในประเด็นเดียวกันว่า ในยุคนี้
 ท่านอธิบดีเคยได้ยินบ้างไหมที่เขาว่ากันว่า คล้าย ๆ กับ
 ยุคอันอพาดระบอบ ปล้นเงินแบงก์เอเชีย ตั้งโครงการพนัน
 หรือคตินายเทศาภิบาล ปล้นปล้นหนังสือพิมพ์ที่ยังขบไม่แตก
 กันอยู่ ผมไม่ถามว่าจริงไหม แต่ถามว่าทราบไหม ? พยาน
 ตอบว่าทราบ ทนายจำเลยชักต่อไปว่า เคยอ่านหนังสือพิมพ์
 หรือเปล่าในยุคอันอพาดระบอบนี้ แล้วมีคนไปสัมภาษณ์
 อธิบดีเผ่า ๆ บอกว่าอันอพาดเป็นคนดี เป็นผู้กว้างขวางเคย
 ได้ยินได้อ่านไหม พยานตอบว่าอันนั้นผมไม่ได้เคยอ่าน ทนาย
 เลยกล่าวว่า แหม ถ้าได้อ่านสักนิดก็จะได้ ทนายจำเลยชัก
 ต่อไปอีกว่า เมื่อจอมพลสฤษดิ์กับอธิบดีเผ่าได้พบกัน และ
 พูดกันถึงปัญหาเรื่องอธิบดีเผ่ากับอันอพาด ตอนหนึ่งจอมพล
 สฤษดิ์พูดทำนองว่า ถ้าจะคบคนพาลแล้วคนของอวก็มี ท่าน
 อธิบดีเคยได้ยินได้อ่านในหนังสือพิมพ์ไหม พยานตอบว่าไม่
 เคยได้ยิน

ต่อชอชักคามของทนายจำเลยที่ว่า ไฮด์ปาร์กเมื่อเร็ว ๆ

นี้เสนอขับไล่เผ่าออกที่กลางสนามหลวงนี้ ทราบไหม พยาน
ตอบว่าทราบ ผมก็เห็นจากหนังสือพิมพ์นี้แหละ ทนายจำ
เลยกล่าวว่่าครับ ผมก็ถามอย่างนั้น

ต่อชชชก คำนของ ทนายจำเลยที่ ว่านักการ เมืองที่กิน
จอบกินเสียมจะเรียกว่าเป็นคนอับรึยได้ไหม และถ้าไม่ได้จะ
เรียกว่าอะไร พยานตอบว่าผมก็ไม่ทราบว่าอับรึยหมายถึง
เพียงไหน แต่ทราบว่าไม่ได้ ทนายจำเลยชกว่่าแล้วพวกกิน
จอบกินเสียมดีไหม พยานตอบว่าไม่ได้ ทนายจำเลยชกอีก
ว่างั้นเป็นคนอับรึยได้ไหม พยานตอบว่่าก็ไม่แน่ ทนายจำ
เลยกล่าวว่่าแม้้นักการเมืองกินจอบกินเสียมก็ยังไม่แน่ว่่าเป็น
คนอับรึย ครั้นแล้วชกค่านต่อไปว่่าได้ทราบว่ารัฐบาลชด
ก่อนจะปรับปรุงให้เหมาะสมใจใหม่ พยานตอบว่่าใช่ ทนาย
จำเลยชกต่อไปว่่า เมื่อตั้งรัฐบาลแล้วเมื่อเดือนเมษายนก็ได้
มีการปราบปรามอันธพาลเป็นการใหญ่ คุณหลวงเองก็น่า
จะรู้ เช่นจับชายแมงดา จับผู้กว้งขวาง อะไรต่ออะไร
แล้วเลี้ยงตำหนักเตียนก็ได้เงียบไปซาไปใจใหม่ พยานตอบ
ว่่าใช่ ทนายจำเลยชกว่่าคุณหลวงได้อ่านหนังสือพิมพ์เมื่อ
เร็ว ๆ นี้ใหม่มีหลายฉบับลงว่่ากรรมกรชนส่งทางนำสามพัน

คนสไตรค์ แล้วพากันไปพบจอมพลที่บ้านซอยชิดลม จอมพลพูดเป็นทำนองยั่วว่า ผู้กว้างขวางระระ ซ้อมเลขี่ อย่างนี้ทำผิดมาตรา ๑๑๖ ใหม่ จอมพลเป็นกบฏต่อแผ่นดินใหม่ทำไมไม่ฟ้อง พยานตอบว่า ผมตอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เห็นข้อความนั้นเลย ทนายจำเลยกล่าวว่าจะขอให้ดูได้ใหม่ ผู้ว่าคดีหวังว่า นอกประเด็น ทนายจำเลยค้านว่าไม่นอกหรือ คุณคึกฤทธิกุลพูดอย่างนี้ พยานให้การว่าผมทราบแต่ว่ามีกรรมกรสไตรค์อย่างอื่นไม่ทราบ ทนายจำเลยซักว่าสมมุติว่าผู้ให้คนปราบอันธพาลด้วยกำลังเห็นว่าเป็นผิดใหม่ พยานตอบว่าผมก็ยังไม่แน่ ทนายจำเลยซักต่อไปว่าที่ยังไม่แน่เพราะเหตุอะไร เพราะจอมพลเป็นคนพูดใช้ใหม่ พยานตอบว่าไม่ใช่ เพราะในการพิจารณาคดีต้องมีเหตุอื่นหลายเหตุมาประกอบกัน ทนายจำเลยซักว่า แล้วคุณหลวงไม่ได้หนังสือพิมพ์ฉบับอื่นบ้างเชียวหรือ พยานตอบว่าดูไม่ทั่วหลายฉบับ ทนายจำเลยกล่าวว่าจะขอไปดูแต่สยามรัฐนะ ครั้นแล้วทนายจำเลยซักต่อไปว่า อย่างคนพาลมาตีหัวเขามาทำอะไรเขามันผิดหรือถูก พยานตอบว่าผิด

ต่อข้อซักค้าน ของทนายจำเลยที่ว่า ท่านอธิบดีเคยรู้จัก

ดัทธิหิงสาของคณีนีบังใหม่ คือเป็นดัทธิที่ยอมตายดีกว่า
 ยอมถูกกดขี่ เคยได้ยื่นบังใหม่ครบ เราก็เคยเวียนมาด้วย
 กัน เช่น ที่ในอินเดียเขาพากันนอนให้รถไฟทับดีกว่าจะยอม
 แพ้เคยได้ยื่นไม่ใช่หรือครบ ดัทธิหิงสานี้นะ พยานตอบว่า
 เคยได้ยื่น ทนายจำเลยชักต่อไปว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้ก็มีกรรม
 กรรมรถไฟสไตรค์ แล้วจะนอนขวางทางรถไฟกัน ท่านอธิบดี
 ทราบหรือเปล่า พยานตอบว่ารู้อะไรสไตรค์ แต่ไม่ทราบ
 ในข้อหลังที่จะนอนขวางทางรถไฟ ทนายจำเลยชักว่าท่าน
 อธิบดีเห็นว่าเขาจะผิดมาตรา ๓๑๖ ใหม่ คือเขาก็ไม่ได้ใช้
 กำลังกัน พยานกล่าวว่าผิดในข้อนอนบนรางรถไฟ ทนาย
 จำเลยว่าผิดในข้อยอมตายโดยนอนขวางราง ไม่ใช่กำลัง
 แต่ยอมเสียชีวิต ในเมื่อเขาเห็นว่ามันเป็นอธรรมเขาก็ต้องสู้
 ไม่ยอม พยานตอบว่าการสู้อย่างนั้นก็เสียหายแก่ประเทศ
 ทำให้รถไฟเดินไม่ได้ ทนายจำเลยกล่าวว่าถูกแล้ว อย่างนี้
 มันก็ต้องผิดกฎหมายมาตราอื่น แต่ผมอยากถามว่าจะมี
 กำลังบังคับล้มรัฐบาลใหม่ พยานตอบว่าอายนี้ต้องแล้วแต่
 ข้อเท็จจริง

ต่อข้อซักถามของทนายจำเลยที่ว่า รัฐบาลหมายถึง

คนหลายคนประกอบกันเป็นคณะใช้ใหม่ พยานพยักหน้า
 ทนายจำเลย ชักว่าแล้ว จะเป็นความจริงใหม่ว่า คนหลายคน
 ย่อมมีคนไม่ได้ประกอบอยู่ในหมู่คนดี คนไม่ดีก็จำต้องออกไป
 อย่างรัฐมนตรีวังกรและประยูรนั้นต้องออกไป เพราะมีเสียง
 ต่ำหมามากมายว่าไม่ดี พยานตอบว่าแล้วแต่ความรู้สึกของ
 ประชาชน ทนายจำเลยชักว่าแต่อาจจะเป็นได้ใหม่ที่คนไม่ดี
 อาจจะปนอยู่ในคนดี พยานตอบว่าอาจเป็นได้ ทนายจำเลย
 ชักต่อไปอีกว่าที่ราชชนนีสยามรัฐ เมื่อความมีการเดิน
 ขบวนมีอันตรายนำกล้วหลายอย่างจะเกิดขึ้น แล้วคนที่ไป
 คดลดาบสถานะ การณ์ใดคือ จอมพลสฤษดิ์ ทาง จำเลยนั้นก็
 เขียนเขี้ยวเอาไว้ว่าเป็นการกระทำอันถูกต้อง ได้เคยอ่านหรือ
 เปล่า พยานตอบว่าอ่าน

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่า ทราบไม่ใช่หรือ
 ว่ารัฐบาลในขณะเกิดเหตุในคืนนี้ ในระหว่างวันที่ ๑๐, ๑๓
 และ ๒๔ มีนาคม ๒๕๐๐ เป็นรัฐบาลรักษากฎหมายและรัฐบาล
 ใหม่ยังไม่ได้ตั้งจนตนเตือนเมษายนจึงได้ตั้ง พยานตอบ
 ว่าใช่ ทนายจำเลยกล่าวว่รัฐบาลรักษากฎหมายหมายความว่า

ว่าตั้งแต่มีการเลือกตั้งนะครึ้ม พยานพยักหน้า ทนายจำเลย
 ชักว่าตอนนั้นได้อ่าน หนังสือพิมพ์ หรือเปล่าที่ ลงข่าวกันว่า
 ก่อนวันเลือกตั้งมี บัตร โกงบัตรปลอมระบบาด ออกมาเยอะแยะ
 แล้วมีคนเอาไปเสนอท่านจอมพล ป. ท่านบอกว่า ไม่รู้ละ
 อ้อออกแล้ว พยานตอบว่าได้อ่านแต่ที่ว่าได้ออกแล้ว ไม่ได้
 เป็นรัฐบาลแล้ว ไม่ได้อ่าน ทนายจำเลยกล่าวว่าท่านอธิบดี
 นี้อ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก อ่านแต่สยามรัฐนี่ ทนายจำเลย
 ชักต่อไปอีกว่าขอถามหน่อยเถอะ ของที่ล้มไปแล้ว รัฐบาล
 ที่ล้มไปแล้ว ยังมีคนคิดล้มอีก ? ถ้าไม่ใช่บ้า ? ประกติกิจัย
 เขาทำกันใหม่ มีใหม่ ? ต้นโพธิ์ต้นไทรมันล้มไปแล้วก็ยังว่า
 จะไปล้มมันอีก จั่วล้มแล้วก็จะไปล้มมัน รัฐบาลที่ล้มแล้ว
 ก็ล้มล้ม คิดคิดเช่นนั้นเรียกว่าผิดประกติใช้ใหม่ พยานตอบ
 ว่าอาจจะเป็นไปได้

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าทราบใหม่ว่าหม่อม
 คึกฤทธิ์ก็มีจอมพลนี้เขารักกันเกือบตาย เอาไปเป็นรัฐมนตรี
 ก็เคย กระเป๋าใบนี้ (ชี้ไปที่กระเป๋าเอกสารสีเขียวใบไม้ที่
 จำเลยใช้ถือมาศาลเป็นประจำ) จอมพลก็ให้มา พยานตอบ
 ว่าใช่ ทนายจำเลยชักต่อไปว่าจำได้ไหมก่อนเกิดเลือกตั้งที่

ว่าตกปรกณ สยามรัฐ เคยเขียนโจมตีจนคนเขาหมั่นได้ไป
 เยอะแยะ พยานกล่าวว่าเขียนในชื่อไหน มีหลายฉบับนี้ ชม
 กัมตาภิรมย์ ทนายจำเลยว่าก็ในเรื่องการเมืองนะซี คือตั้งแต่
 ตงสยามรัฐมาไม่ใช่เอาแต่ตัวอย่างเดียว ที่ชมกัม พยาน
 พักหน้า ทนายจำเลยชักกว่าที่ตักชม ที่เสียกิตติ ไม่ใช่อย่าง
 หนังสือพิมพ์หลายฉบับที่ชอกกันไป อย่างนี้จะเรียกว่าเป็น
 การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตใจได้ไหม พยานตอบว่าได้
 ทนายจำเลยชักต่อไปว่าเพื่อแสดงให้เห็นว่า จอมพล ป. กับ
 หม่อมคึกฤทธิ์เขาเป็นสืบทอดไปยึดบ่อนฝรั่งเศได้ แต่บ่อนไม่
 มีทหารหรือกระมีแต่ธง จอมพลถึงแก่ส่งหนังสือไปชมเขย
 เคยทราบไหม พยานตอบว่าทราบตอนนั้นอยู่ด้วยกัน ทนาย
 จำเลยชักว่าแล้วคิดว่าในทางส่วนตัวเขาจะจงเกลียดจงชังกัน
 ไหม พยานตอบว่าเข้าใจว่าไม่มี

ต่อข้อซักค้าน ของ ทนาย จำเลยที่ว่า ระหว่างเมษายน
 จอมพล ป. เคยให้สัมภาษณ์ว่า ที่ฟ้องสยามรัฐก็เพื่อปิดปาก
 หนังสือพิมพ์ ที่ฟ้องก็กฤตกรรมเพราะหนังสือพิมพ์ฝ่าย
 ค้านดิกันมากเหลือเกิน ไม่ใช่เพราะทำผิดคิดร้ายอย่างไร
 เคยทราบไหม ? พยานตอบว่าไม่ทราบ ดูจะไปแม่ฮ่องสอน

นายจำเลยกล่าวว่าถูกแล้วไปแม่ฮ่องสอน แต่จะให้สัมภาษณ์ที่เชียงใหม่ ครั้นแล้วชั๊กก็ตอบว่า เป็นความจริงที่จะรับกันได้ใหม่ ว่าก่อน เลือดตั้ง รัฐบาล ไม่เตะ ต่องหนังสือพิมพ์เลย พอเลือดตั้งเสร็จก็จับกุมหนังสือพิมพ์เป็นการใหญ่ ใครต่อใครโดนกันหลายเรื่อง กรมประชาสัมพันธฺ์เองก็ฟ้องเขาเหมือนกัน พยานตอบว่าแต่ก่อนนั้นอาจจะไม่มีการทำผิด นายจำเลยกล่าวว่า ผมไม่ไ้ถามว่าทำผิดหรือไม่ ถามว่าเป็นเช่นนี้ใช่ไหม ? พยานตอบว่าใช่

ต่อชั๊กก็ถามของนายจำเลยที่ว่า การอ่านหนังสือพิมพ์ ต้องอ่านตลอดทั้งเรื่องไม่ใช่หรือ ไม่ว่าโคลงกลอนหรือบทวิจารณ์ ฉะนั้นจะเป็นได้ใหม่ว่าถ้าอ่านตัดตอนจะทำให้เข้าใจข้อความผิดไป คือถ้าอ่านทั้งหมดจะมีความหมายอย่างหนึ่ง ถ้าอ่านตัดตอนจะมีความหมายอีกอย่าง เพราะฉะนั้น คุณหลวงจึงได้อ่านทั้งหมดใช่ไหม พยานตอบว่าใช่ นายจำเลยชั๊กว่า ผมขอให้ท่านอธิบดีพิจารณาฟ้องของโจทก์ที่ตัดตอนสยามรัฐมาอ่าน ตามธรรมเนียมคานท์คิดจะล้มรัฐบาลย่อมไม่เตือนรัฐบาลใช่ไหม อย่างจะรัฐประหารก็พัวพะ เออ กันเลย ไม่มา บอกกล่าว ว่าฉันทรัฐ ประหาร ฉะนะ

พยานตอบว่าแล้วแต่.... ทนายจำเลยชักต่อไปว่าในประวัติศาสตร์ตั้งแต่โลกสร้างคนที่ล้ม รัฐบาลเขาจะไม่เตือนรัฐบาลก่อนหรือพวกรัฐประหารยอมไม่เตือนใครเลย พยานนึกคิดอย่างได้ใหม่ ว่ามีที่ไหนบ้าง พยานตอบว่านึกไม่ออก ทนายจำเลยกล่าวว่านึกไม่ออกหรือ ผมก็นึกไม่ออก ใครไปเตือนก็บ้า

ทนายจำเลยขอให้พยานอ่าน สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคมแล้ว ทนายเองก็ได้อ่านบทความพิเศษเรื่อง "คำเตือน" โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบกันไปกับที่ใจทักได้บรรยายไว้ในห้อง ดังต่อไปนี้ ".....เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบสัปดาห์หน้าจะแสดงให้เห็นให้ผู้คุมแผ่นดินอยู่ในปัจจุบันได้แลเห็นความจริงเกี่ยวกับจิตใจของประชาชนชาวไทยได้ตระหนักชัด การที่จะต่อต้านไม่ยอมรับความจริงต่าง ๆ นั้นก็ คือ การที่จะได้ตอบพลิกเพลงเล่นลำดับจำนวนแบบเจ้าถ้อยหมอดความกิติ หรือการใช้อำนาจอาวุธเข้าบังคับ กติหรือราษฎรให้ราบคาบต่อไปก็ดี จะไม่เป็นผลประโยชน์อันใดแก่ผู้คุมแผ่นดินเลย....." ทนายจำเลยกล่าวว่าโปรดคิดดูตอนนี้ไปเขาเขียนไว้ว่า ".....มีแต่ทางที่จะนำภัยอันตราย

อย่างมหันต์มาให้แก่ตนเองและครอบครัว น่าจะหาทางหลีกเลี่ยงเสียก่อน.....” ความข้อนัดไปใช้ไหม ? คือบั้งกันตอนที่จะเป็นประโยชน์จำเลยตัดหมด ผมอยากถามว่าถ้ามีชัยชนะต่อไป ความหมายก็ผิดไปใช้ไหม เมื่อพยานอ่านจบแล้วข้อความอย่างนั้นจะว่าเป็นความหวังดี เป็นห่วงเป็นใยว่าอย่าทำเลยจะมีภัยอันตรายจะเรียกว่าเป็นคำเตือนได้ไหม ? พยานตอบว่าตอนนั้นเป็นได้

ทนายจำเลยกล่าวว่า ต่อไปอีกในวรรคสอง ผมใช้วิธีนี้แหละคิดว่าเขา ตัดตอนจะเป็นประโยชน์ กับจำเลยอย่างไร “.....ผู้ที่มาปกครองคนไทยมักจะมีความเห็นแจ่ม ๆ เกี่ยวกับคนไทยอยู่เสมอ ความเห็นที่ผิดอันแรกก็คือ “คนไทยนั้นดีง่าย.....” นี่เป็นคำใบ้ฟ้อง ที่นำไปรดตุสยามรัฐ อยากจะให้ดูวรรคสองบันทึกที่เก่า ตอนแรก ๆ นั้นสยามรัฐลงว่า “.....การ โกงนั้นก็เป็นประตูปางเส้นสุดท้ายบนหลังอูฐ คือหากเขาฟางได้หลังอูฐก็ล้มลงแล้ว อูฐจะทนได้ไม่นาน แต่จะมีฟางเส้นหนึ่ง ซึ่งจะเพิ่ม น้ำหนักพอที่จะทำให้อูฐหลังหักลงทันที อูฐเมืองไทยได้หลังหักลงแล้ว.....” และต่อไปอีกในตอนท้าย ๆ ของวรรคสองนี้ “.....บุคคลใดที่รู้ตัวก็จงรีบ

กลับตัวเสียอย่าประมาณ รับผิดชอบต่อความผิดและทำความผิดนั้นเสียให้ถูก คนไทยคงจะอภัยให้ เพราะคนไทยนั้นมีความเมตตา ให้อภัยแก่ผู้ ที่รับผิดชอบและสมควร ใจจะกลับตัวเสมอ....”

นี่เป็นข้อความที่ไม่มีใบพ้อง อย่างนี้จะเรียกได้ใหม่ว่าตักเตือนจะเรียกได้ใหม่ด้วยยังดี เติมน้ำคนล้มรัฐบาตด้วยกำลัง ผมถามยั้ง ว่าเงี้ยว่ามา พยานตอบว่าเฉพาะในตอนนี้เป็น การตักเตือนได้ศาล ตามข้อความที่ไม่เอามาบรรยายในพ้อง เป็นข้อความที่เป็นคำเตือนก็มี

ทนายจำเลยกล่าวสืบไปว่า ขอให้คุณหลวงกรุณาดู พ้องวรรคต่อไป “.....ผู้เขียนขอบันทึกไว้ด้วยความรังเกียจว่าความโกรธแค้นชิงชัง และความขุ่น มัวในใจ ในฐานะที่เป็นเจ้าทุกชั้น ยังมีอยู่ในใจประชาชนมิได้เสื่อมคลายไปเลย เวลาจะไม่ทำให้ความรู้สึกที่รุนแรงนั้นเบาบางไป ได้แต่เวลา กลับจะให้สติปัญญาแลความคิดที่จะวางแผนดำเนินการอย่างรุนแรงต่อผู้ที่โง่เขลาของเขาต่อไป.....” แล้วโปรดดูลายมือ รัฐซึ่งใจก็ตัดออกไปเขอะแอะเหลือเกิน และนี่ก็เป็นคำใน พ้องอีกตอน “.....ผู้เขียนเรื่องนี้ เป็นผู้รักษาความสงบเป็นที่สุด แต่ความสงบนั้นต้องเนื่องมาจากความยุติธรรม การ

ที่จะบังคับให้ รักษาความ สงบด้วย อำนาจ อาวุธ อาญา บ้าน
เมือง ตลอดจนคำแก้ตัวที่เป็นเท็จได้รายบายตมูอน ทงท
ประชาชนทงเมืองเห็นอยู่กัับตัวอยู่กัับ ใจนั้นจะไม่มีวิญญูชน
คนโดยอมเลย มีแต่จะทำให้กััดพันสู้อออกไปอีกโดยไม่คิด
ชีวิต.....” และ..... “คนไทยรักษาความสงบอยู่ในขณะ
เพราะยังเห็นทางที่จะได้สิทธิของเขาคืนมาด้วยสันติวิธี แต่
ถ้าหากว่า ปรากฏชนแน่นอน เมื่อได้ว่าสิทธิ ของประชาชนจะ
ไม่บังเกิดขึ้นได้ด้วยสันติวิธี คนไทยจำนวนหนึ่งซึ่งไม่ชอบ
พร้อมแล้วที่จะสละชีวิตเพื่อกอบกู้สิทธิของเขา ผู้เขียนนก็
เป็นคนหนึ่งในคนไทยจำนวนนั้น.....” ขอให้ได้อ่านดูจาก
บทความเต็มในหนังสือพิมพ์ตอนจบวรรคที่ว่า “.....จงอย่า
ประมาท และขอให้รีบเร่งคิดกันเสียให้ดี ๆ ขอจำกัดญน
ท่านควรเบ็ดตัวร ปฏิวัติของท่านดูเสียให้แน่ว่า.....” ทนทม
อยู่ในพลังประ โยคติดต่อกันเลย “.....การปฏิวัติโดย
ประชาชนอย่างแท้จริงนั้นเป็นผลเสียหลายรายแรงแก่ชีวิตและ
ทรัพย์สินจำนวนมากมายเพียงไร.....” ทมตคำพองแค้น แต่
ในบทความต่อไปซึ่งติดเป็นประ โยคต่อยกนเลยมีว่า “...ท่าน
จะไม่ยอมเสียสละตนเพื่อป้องกันผลเสียหลายแก่บ้านเมืองดังนี้

ที่เดียวหรือ...” นายจำเลยกล่าวว่านี่จะถือเป็นคำตักเตือน
ได้ไหม หรือจะถือเป็นคำขู่ พยานตอบว่าเป็นคำตักเตือน
ได้

นายจำเลยกล่าวกลับไปว่าขออนุญาตซักอย่างนหน่อย
มันเป็นการกระทำวิกรรม จำเลยจะติดคุกติดตารางก็เพราะ
คำเขียนอย่างนี้แหละ กรุณาฟังต่อไปนะครับ เขียนได้ว่า
ดังนี้ “.....ท่านผู้อำนาจทั้งหลาย ท่านอย่าลืมดูทหาร
และตำรวจที่ท่านมีอยู่ใต้บังคับบัญชาของท่านนั่นก็คือประชา
ชนคนไทยนั่นเอง ไม่เคยมีธรรมเนียมที่ไหนที่เสื่อจะกินเนื้อ
เสื่อด้วยกัน ทหารตำรวจก็คือองศาความญาติของประชาชน
การแต่งเครื่องแบบถืออาวุธอยู่ในมือมิได้ทำให้บ้านช่องที่เขา
เคยอยู่หายไป มิได้ทำให้พ่อแม่วงศ์ญาติของเขาหายไป
ไปจากกลุ่มประชาชน ในกลุ่มประชาชนที่ขึ้นประจันหน้า
ทหารตำรวจอยู่นั้น ทหารตำรวจทุกคนจะต้องได้คิดไว้ใน
กลุ่มนั้นจะต้องมีพ่อแม่พี่น้อง และคนรักของเขาเขียนอยู่
ด้วย หากทหารตำรวจลืมสิ่งเหล่านี้ได้ บทลงโทษผู้ทันท
ราชการทหารและตำรวจก็ไม่ต้องมีในกฎหมาย ที่จำเป็นต้อง
มีก็เพราะประชาชนและความเป็นอยู่อย่างประชาชนดังที่เขา

อยู่เป็นนิจ ไม่เคยมีประวัติชาติใดที่ทหารยิงประชาชนชาติเดียวกัน เคยมีแต่ทหารต่างดาวหรือรัฐบาลจ้างไว้ใช้นั้นยิงหรือมีทหารต่างดาวจากที่อื่นเข้ามาบังคับชนในสยาม ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศกลุ่มบริวารคอมมิวนิสต์จะได้เรียกทหารต่างดาวมาลู่กับประชาชนให้ความเหล้ามันจะเห็นกันอยู่แล้ว ชาติ ๆ

ขอท่านจงหันหน้าเข้าหาประชาชน ทหารทางปรานีประนอมแก่สังคมคนไหน ก็ถูกทำตามความประสงค์ของประชาชนได้เป็นที่สุด แม้ท่านจะถือถือขี้ขี้มันจะตั้งต่อไปการปกครองของท่านจะไม่บังเกิดผลอย่างไรเลย มีแต่จะทำลายตัวท่านให้หมดไป เพราะประชาชนไม่ยอมร่วมมือเสียแล้ว ทุกอย่างยอมมีที่สุด บุคคลใดไม่ยอมรับความจริงชนนั้นยอมเอาตัวไม่รอด ขอให้ท่านจำความจริงชนไหน และประพฤตินให้ถูกกับภาวะและ สถานะการณ์เพื่อ ตัวของท่านเองจะดีก็ว่าอย่างอื่น ขณะนี้คงไม่มีใครขอท่านให้เห็นแก่ประเทศชาติหรือของเรารอีกต่อไปแล้ว หมายจำเลยชัชวาคคนหลวงรัฐสภายงนใหม่ ทนายชัชวาคขอความเป็นอนางน..... ทนายจำเลยกล่าวว่าขอขอบคุณขอโทษนะครับ ทั

ในฉบับวันที่ ๑๗ มีนาคมบ้าง ผมคิดว่าห้องไม่ต้องดูกับคณะศาลก็คงเห็นแล้ว (นายจำเลยอ่านบทความพิเศษเรื่อง "ปกิณฑกะวิบัติ" แต่ต้นจนจบ) ครั้นแล้วได้กล่าวว่่าชอถามด้วยความจริงใจเถิดว่านี่เป็นคำเตือนหรือไม่ คุณหลงเห็นยังงั้ หรือจะว่าเป็นคำขยง และในฉบับวันที่ ๒๔ มีนาคม โจทก์ฟ้องมาว่า ".....รัฐบาลได้กั้ตามทีปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ทีไม่ถูกกั้กับ ความประสงค์ ของประชาชน กั้เรียกได้ว่่าเป็นคู้สงครามของประชาชนทงสน เพราะรัฐบาลเช่นนั้นจะตั้งอยู่ ไต่และ ดำเนิน กิจการ ต่อไป ได้กั้ ด้วยกำลัง อาวุธกั้ชั้ราษฎรให้อยู่ในอำนาจ....." นั้โจทก์เขียนมาว่่ายังงั้ ความจริงมันเรื่องรัฐบาลฮังการี แต่ไปตัดรัศคีความออกเสยก็เป็นรัฐบาลไทยไป ทำให้ข้อความเขาเสยไปหมด ถ้าฟ้องของโจทก์กั้ได้ต้อลงไปว่่า "...ทหารฮังการีได้แสดงให้เห็น..." หรือต่อนทีกล่าวถึงประเทศฮังการี ความหมายมันจะผิดไปได้ใหม่ พยานตอบว่่า ผมกั้ว่าควรจะอ่านให้ตลอด นายจำเลยชักต้อไปว่่า เมื่ออ่านตลอดแล้ว จริงใหม่ ทีเขาพูดถึงรัฐบาลฮังการี ขอได้ไป ตกรวดอ่านให้ตลอดอีกที (พยานอ่านบทความพิเศษเรื่อง "ทำสงครามกับประชาชน" ในฉบับ

วันที่ ๒๔ มีนาคม อีกครั้งโดยละเอียด) ครั้นแล้วได้ตอบว่า
 ก็เห็นได้ว่า เป็นการที่จะนำเอาเหตุการณ์ที่ซึ่งการมากแล้ว
 ถึงใช้ใหม่ พยานพยักหน้า ทนายจำเลยกล่าวว่า คือเฉพาะ
 แพ้หรือที่จริงนะ พุดถึงรัฐบาลซึ่งการใช้ใหม่ครบ พยาน
 พยักหน้า ทนายจำเลยว่าเมื่อเขาได้บรรยายเหตุการณ์มา
 แล้ว ขอคุณหลวงได้โปรดดูวรรคสุดท้าย เดี๋ยวอีกนะแหละ
 ประเทศต่อ ประเทศที่ห่างไกลกันด้วยระยะทางเขาคาดประวั
 คาศดร์ และชนบชรวมเพิ่มประเพณีบางอย่างที่กมลลักษณะ
 ใกล้เคียงกันได้อย่างประหลาดในทางสถานการณ์เมือง คงไม่
 มีประชาชนคนไทยคนใดประสงค์ที่จะเห็นบ้านเมืองของตนก
 อยู่ในสภาพซึ่งการเป็นแน่นอน แต่ผู้ที่จะมีซึ่งกันมีให้การ
 เป็นไปเช่นนี้ได้ มิใช่ประชาชนเท่านั้น เพราะประชาชน
 ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม เมื่อถูกสิ่งหนึ่งหรือสิ่งหนึ่ง
 ภายใต้อารมณ์อันหนึ่ง ไม่ทางใดก็ให้มันอย่างเช่นนี้ เป็น
 หน้าที่ ของรัฐบาลแต่ ฝ่ายเดียวที่จะทำให้ ประชาชนหายเดือด
 ร้อนและหมดหวัง รู้สึกว่าถูกตรึงเข้าไปด้วยตัวเอง" ทนาย
 จำเลยกล่าวว่าอย่างนั้นหรือครบหรืออย่างนี้ ตอนนั้น
 ต้องเรียกว่าถูกเตือนใจใหม่ พยานพยักหน้า ศาลถามรอง

ฉบับที่เท่าไร ทั้งนายและพยานตอบพร้อมกันยัดยิบ

ต่อชกชกค่านของนายจำเลยที่ว่า ขอรับทราบจาก
 ท่านอธิบดีคดีชกชก สยามรัฐที่ลงบทความเหล่านั้นตั้งแต่
 วันที่ ๑๐ มีนาคม เมื่อวันที่ ๒ มีนาคมเขาเดินชบวนกัน คือ
 เดินชบวนกันก่อน ก็จะไม่เรียกว่าจำเลยไม่เคยขยงมาก่อนใช่
 ไหม สยามรัฐเคยชกชกขยงใครมาก่อนวันที่ ๒ มีนาคม?
 พยานตอบว่าไม่เคยมี ทนายจำเลยกล่าวว่าถ้ามีคุณหลวง
 ก็คงจับแล้วซิ ทนายจำเลยซักต่อไปว่าชกชกอย่างคนสุจริต
 ด้วยกัน คือเมื่ออ่านหนังสือตามฉบับ ในฉบับวันที่ ๑๐ เพราะ
 เขามีเดินชบวนกัน อะไรกันจนทำเนียบพัง ทางนี้ก็ไม่อยาก
 จะให้เกิดขึ้นอีก ในฉบับวันที่ ๑๗ เตือนเรื่องภัยคอมมิวนิสต์
 ที่กำลังจะอยู่ ทางนี้เขาไม่ชอบอย่างนั้น จำเลยไม่อยาก
 ให้คอมมิวนิสต์เข้ามาครอบครองเมืองไทย และสถานการณ์
 ขณะนั้นก็เป็นวิบัติอยู่เขาก็เตือนแล้วในฉบับวันที่ ๒๔ เขาขอ
 ร้องขอให้รัฐบาลอย่าเป็นศัตรูกับประชาชนเลย อาจจะเป็น
 ตามนี้ไหม พยานตอบว่าอาจเป็นได้

ทนายจำเลยซักต่อไปว่า คุณหลวงกรุณาคุณใดลงใน
 ฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคม ที่ถามกันเรื่องโคลงและกลอนมีว่า
 ยิงงนะควม

“ต้นเกิดไทย.....

ไม่มีใครเป็นเจ้าของเหล่าไทยผอง
 ไทยปกครองกันฉันท์พี่น้อง
 มวลไทยผองคือเจ้าครองเหล่าไทย
 อันอำนาจอธิปไตยในแผ่นดิน
 เป็นของไทยทั้งสนอย่าสงสัย
 ช่วยปราบพาลทั้งแผ่นดินให้สงบไป
 บัดนี้เห็นวันชัยใกล้เข้ามา
 ไทยไม่ล้มไทยไม่หลงงำได้
 ว่าผืนแผ่นดินไทยนี้ของข้า
 หงเลียดเนื้อเป็นเชอพสุธา
 ไทยใช้ข้าใครอื่น
 .....ต้นเกิดไทย”

แล้วทนายจำเลยชักว่าจะรับได้ใหม่ว่า คำว่ารัฐบาล
 ไม่มีเลย พยานตอบว่าครับ
 หมดเวลาในตอนเช้า ต่อจากนั้นในตอนบ่าย ๑๓.๓๐
 นาฬิกา พ.ต.อ. หลวงชาติ ตระการโกศล ได้ให้การตอบ

ข้อซักค้านของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ต่อบิดังต่อไปนี้

ทนายจำเลยกล่าวว่า อยากขอให้ท่านอธิบดีดูโคลงใน
ฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคม โดยละเอียดอีกครั้ง มีข้อความดังนี้

อันเมืองไทยเป็นไทยแต่ในชื่อ
ทแทรกเมืองขนหาฟันไม้

เอกราชแต่ขาดอธิปไตย

อำนาจอยู่กับใครใคร่กรู
ยึดแผ่นดินกันยบนับนานับ

ผยองฤทธคึกไม่มีใครจะสู้

อันไทยผองหรือจะลองผมอก

อาวุธอยู่ในมอดอเป็นตาย

นั่งกินเมืองเหมอนกับเขาเป็นเจ้าของ

ใช้อำนาจจำองไทยทั้งหลาย

ทำอะไรทำได้ไม่มีอาย

ชาติฉิบหายช่างปะไรใช้ชาติก

เหลิงอำนาจหลงอาตมเบ่งรสม

กุนคอรราชสหปกครองหน

เพียงแต่แผดเสียงรอกกลองด

คงแหวแหแตกตายวายชวา
 ครงบานเมืองเรื่องอำนาจผาดผยอง
 ใช้อำนาจปกครองเหมือนกลางป่า
 สงสารแต่ไทยผองน้องนาคา
 โชคชาดาอาภัพยับเย็นไป
 อันศึกเสื่อเหนื่อไต่แต่โรมา
 ไทยเคยกลารบสู้ศัตรูได้
 สิบตระกูลวีรชนเป็นคนไทย
 จงประนอบพร้อมใจในครงน
 สักกับพาลให้ยับไปกับมือ
 ให้โลกถือว่าเรารักในศักดิ์ศรี
 ลบคาตา "อวยธยาสิ้นคนดี"
 เพื่อทว้เกียรติไทยเกริกไกร เอย
 และในฉบับวันที่ ๒๔ มีนาคม มีข้อความดังนี้

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมีเช่นนหรือ
 เกิดลมหนาวโอบกสะบัดพัดกระพือ
 พายฮ้อฝนโชนเข้าโศกใจ

เพราะบ้านเมืองเคืองเข็ญเป็นวบต
 ใต้เช่นเห็นชัดสนสงสัย
 อันแผ่นดินถิ่นทองของคนไทย
 เกิดเป็นหนอนบ่อนไส้ไกลวางวาย
 จะรุ่งรอยหอมมารักษา
 วางแต่ยาเยือกเย็นเห็นไม่หาย
 แม้ไทยร่วมใจปลงคงรอดตาย
 ปราบโรคร้ายผลาญไทยให้อยู่มือ

หน้าร้อน

แต่ปางก่อนเคยมีเช่นนหรือ
 พายฝนโหมกระโชกโบกกระพือ
 ออของอองพงสะท้อนเหมือนถอนใจ
 สัทธเสรทไทยไฟฝนหา
 เพียรไขว่ควาลอยลดับจ้มไม่ได้
 เปรียบเหมือนกรและหัดถถกมัดไว้
 เหลือดแต่ใจที่ยังเห็นเป็นเสร์
 ลูกขนเถดไทยเราร่วงเข้าสู้
 อย่ายอมให้ใครชุ่ม่มศักดิ์ศรี

เอาเลือดไทยใช้ทาธรรณี

ล้างอปรีย์ให้สนแผ่นดินเอย

จบแล้ว นายจำเลยชักว่า^๕ ตามฉบับ^๕ ไม่มีคำว่า
รัฐบาลเคยใช้ไหม ใช้แต่คำว่าคนพาด คนอปรีย์ พยาน
พักษ์หน้า นายจำเลยชักว่า ตามความเห็นของคุณหลวง
รัฐบาลไทย ในสมัยที่เกิด หตุน^๕ จะเรียกได้ใหม่ว่าเป็น รัฐบาล
อปรีย์หรือรัฐบาลอันธพาด พยานตอบว่าไม่ได้

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า ตามที่ได้ให้การไว้
ว่า ขณะที่สยามรัฐลงข้อความตอนหลังการเสียดังใหม่ ๆ
กำลังมีคนพาดระบาศ และให้การ บว่าคนอปรีย์ไม่แน่ว่า
แปลว่าอะไร บางคนในคณะรัฐบาลก็เป็นคนดี บางคนก็ไม่ดี
ทางจำเลยก็ได้เคยตีเคยชม หั้นเมื่อสยามรัฐลงว่าคนพาดคน
อปรีย์มีเหตุอะไรทำให้พยานเข้าใจว่าเป็นรัฐบาล พยานตอบ
ว่า เมื่ออ่านโยงคุณแล้วรู้สึกยังงั้น นายจำเลยชักว่า นนซี
โยงกะอะไร เอาอะไรโยงกะอะไร พยานตอบว่าก็มีตั้งไว้
ในนั้นเป็นตอน ๆ ไป ในฉบับวันที่ ๑๗ ถ้าอ่านดู^๕ ทงตอน
แล้ว (พยานอ่าน) “.....อันเมืองไทยเป็นไทยแต่ในชื่อ”
จนถึง “.....ผยองฤทธิ^๕คิดไม่มีใครจะสู้...” ความรู้สึกของ
พยานเองเข้าใจว่าอันนี้หมายถึงรัฐบาล อาจจะมีมาถึงคน
บางคน ไม่ทุกคนก็ได้ นายจำเลยชักว่าฉบับวันที่ ๑๐ ละมี

อะไรโยงกันไต่ไหม พยานตอบว่าไม่มี นายจำเลยซักว่า วันที่ ๒๔ ละ พยานตอบว่า อันนี้คือเนื้อหาของวันที่ ๑๗ ก็มีอยู่ตอนหนึ่งในสามบรรทัดแรก นายจำเลยตั้งว่าที่นั่นมัน เรื่องฝนตกนี้คุณหลง พยานไม่ตอบแต่อ่านโคลงตั้งแต่ “.....อันแผ่นดินถิ่นทองของคนไทย...” และต่อไปอีกหลาย บรรทัด นายจำเลยซักว่า นี่หมายความว่ารัฐบาลหรือ พยานตอบว่าใช่ แล้วอ่านกลอนต่อไปจนจบ

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่าตามที่ให้การไว้แล้ว ว่าขณะที่เกิดเหตุมีอันธพาลระบาศ อ่านดูแล้วมีทางจะตีความ ไต่ไหมว่าเขาหมายถึงอันธพาลพวกนั้น เพราะเหตุไร พยาน ตอบว่า โดยข้อความตอนนั้น ไม่มีทางจะตีความไปถึงอันธพาล พวกนั้นได้เลย นายจำเลยต่อไปว่าที่ให้การไว้ว่า ในสยาม- รัฐที่ได้อ่านมีข้อความที่ว่า รัฐบาลทำทุจริต ฉ้อโกงอยู่ตรง ไหน? (พยานเปิดสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ฉบับวันที่ ๑๗ มีนาคม ในบทความเรื่อง “ปภินนกะวิบัติ” แล้วหาอยู่พัก หนึ่งไม่พบ) นายจำเลยกล่าวว่ ตอนนั้นใช่ไหม? “เมื่อผู้ท คดโกงนั้นระล่ำใจนึกว่าจะโกงได้ตลอดไป.....” (ในเรื่อง “คำเตือน” ฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคม) พยานตอบว่า ก็รวมอยู่ ด้วย (พยานพลิกย้อนไปจากเรื่อง “ปภินนกะวิบัติ” มาที่ เรื่อง “คำเตือน”) แล้วกล่าวว่าในฉบับวันที่ ๑๐ ก็มีรวมอยู่

ด้วย นายจำเลยซักว่าตรงไหนครับคุณหลวง? ในวรรคสองก็มีว่า.....เมื่อผู้ทศโต โกงนั้นชะล่าใจนี้คิดว่าจะโกงได้ตลอดไป.....ผมพบอยู่คนเดียว อยากทราบว่าคุณหลวงพบตอนไหนอีก พยานถามว่าท่านนับฉบับวันที่ ๑๐ ไซ้ไหม? นายจำเลยตอบว่าครับ ฉบับวันที่ ๑๐ วรรค ๒ ฉบับอื่นผมตแล้วไม่มี (พยานอ่านเรื่อง "คำเตือน" อีกครั้งอย่างคร่ำครว้ง) นายจำเลยซักว่ามีเท่านั้น? พยานตอบว่าครับ

ต่อข้อซักคำถามของนายจำเลยที่ว่า ตามที่ให้กรไว้ว่า ท่านดูแล้วมีขงใช้อาวูบั้น ขงตรงไหนมีไหม พยานตอบว่า คือว่าไม่อยู่ในคำโคกลงตอน...นายจำเลยซักว่าฮัยที่ว่าใช้อาวูบั้นไม่มีไซ้ไหม เห็นบอกที่ใช้อาวูบั้นกันผมก็ตกใจเฮมาจากไหนกันไปหีบมาจากยอดไม้ไม่ได้แน่ๆ พยานให้การต่อไปว่าข้อความในบทกลอนก็แสดงให้เห็นว่าชวนคนไทยให้ลุกขึ้น (พยานดูกลอน "หนาร้อน" ในฉบับวันที่ ๒๔ มีนาคม) อันนั้นก็เป็นการแสดงว่า.....คือการลุกขึ้นนนักอาจทำให้เลือดตกยางออก นายจำเลยซักว่าไซ้อย่างอื่นไม่ได้หรืออย่างอาวูบขนาดเกยะ ขนาดหนึ่งดี มีศราวเดินชบวนอะไรกันวันนั้น...พยานตอบว่า ก็อาจเป็นได้ นายจำเลยกล่าวว่าก็อาจเป็นได้ มันเกิดขึ้นแล้ว และได้ซักต่อไปว่าตามที่เรารู้เห็นกันมากการปฏิวัติด้วยอาวูบั้น เป็นการปฏิวัติ

ด้วยคนกลุ่มน้อยใช้ไหม? คุณหลวงก็เคยเห็นมาเมื่อครั้ง
เปลี่ยนแปลงการปกครองสถาปนาออกมา เอาจริงเอาจังออก
จึงกันคัดค้าน เป็นการปฏิบัติโดยคนกลุ่มน้อย เช่นทหาร ไม่
ใช้ประชาชน ใช้ไหม? พยานตอบว่า ก็มีประชาชนรวมอยู่
ด้วย ทนายจำเลยซักว่าแต่ประชาชนโดยลำพังตัวเองไม่
อาศัยกำลังทหารมีไหม พยานตอบว่าไม่มี ทนายจำเลยซัก
ต่อไปว่า ที่ให้การเอาใจคุณหลวงเข้าใจว่าเป็นการขยงให้
ประชาชนจับอาวุธ ชาติต่อสู้รัฐบาลหรือมีฉันทานาจรวมกันทาง
ด้านจิตใจ เป็นอย่างไรครับ รวมกันทางด้านจิตใจ? พยาน
ตอบว่า คือเมื่อประชาชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันก็จะมีการ
เรียกร้องในทางการเมืองที่มีอยู่ ทนายจำเลยซักว่าในทาง
การเมืองที่มีอยู่นั้น หมายความว่าชนมกกันขอร้องอย่าง
ไฮตปาร์คที่ท้องสนามหลวง ร้องทุกข์แล้วพากันเดินขบวน
หรือการตบพรวการเมืองอย่างนี้ใช้ไหม และเราจะเรียกได้
ใหม่ว่าเป็นการกระทำภายในระบอบรัฐธรรมนูญ หรือมันผิดกฎ-
หมายพยานตอบว่าก็อยู่ในขอบได้เหมือนกัน

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าถ้าความรู้สึกเกลียด
ชิงรัฐบาลในประชาชนมีมาก โดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
เข้ามาเพื่อโหวตคว่ำรัฐบาล อย่างนี้ก็ได้ใช้ไหม พยานตอบ
ว่าได้ ทนายจำเลยซักว่าอย่างนี้เรียกว่าเป็นการกระทำภายใน

ในระบอบรัฐธรรมนูญใช้ใหม่ พยานพยักหน้า ทนายจำเลย
กล่าวว่าตัวอย่างก็เคยมีมา ครังรัฐบาลนายคงพะคะแนบ
เดียวในสภาเพราะผู้แทนเขาไม่เอาด้วย แล้วต้องออกไปคน
หลวงก็คงยังจำได้ พยานตอบว่าได้ ต่อข้อซักถามของทนาย
จำเลยที่ว่าจำได้ไหม เมื่อวันเดือนขบวนนั้นพวกนักเรียน

ถามว่าการเลือกตั้งครั้งใหม่ จอมพลฤษทตอบว่าโกง
ด้วยกันทั้งสองฝ่าย พยานตอบว่าจำได้ อ่านพบในหนังสือ
พิมพ์ ทนายจำเลยซักต่อไปว่าอย่างนั้นก็เห็นได้ว่า จอมพล
ฤษทซึ่งก็เป็นรัฐมนตรีเขาไม่ได้รับรู้เห็นด้วยในการโกงครั้ง
นั้นใช้ใหม่ หรืออย่างน้อยหนึ่งคนในรัฐบาลนั้นเองที่ไม่ร่วมโกง
ก็มี และเขาก็แดงออกมา พยานตอบว่าครบ

ต่อข้อซักถามของทนายจำเลยที่ว่า ท่านอธิบดีก็เป็น
นักฟังเพลง เพลงของหลวงวิจิตร เช่น ต้นตระกูลไทย ต้น
เกิดชาวไทย ก็ได้เคยฟังมานั้ครับ นั้ครับ...เพลงต้นตระกูล
ไทยที่ว่า "ลูกชนเกิดพี่น้องไทย อย่าให้ชีวิตสูญเปล่า..."
อย่างนี้จะเรียกว่าเพลงปลุกใจได้ไหม อ้ายนั้นมันเกิด
เหมือนกัน (ทนายจำเลยชี้ไปที่กลอนในสยามรัฐ) อยาก
ทราบว่าหลวงวิจิตรมีอกดีทขยงใจถึงเขียนได้ คนอื่นเขียนไม่
ได้ พยานตอบว่า มันคนละเรื่อง ทนายจำเลยซักต่อไปว่า
พยานก็ได้อ่านสยามรัฐนั้หมดแล้ว เมื่ออ่านแล้วจกตกกระตาง

กระตือรือร้นจะล้มรัฐบาลบ้างใหม่ พยานตอบว่า คำว่ากระต้าง
กระตือรือร้นเข้าใจว่า ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐบาล
หมายจำเลยชักว่า ผมถามความรู้สึกกระต้างกระตือรือร้นคิดจะ
ล้มรัฐบาลบ้างหรือเปล่า พยานคิดอยู่ขณะหนึ่งแล้วตอบว่ามี
เหมือนกัน

จบคำให้การตอบข้อซักค้านของ พล.ต.อ. หลวงชาติ
ตระการโกศล ศาลอ่านคำให้การของพยานให้คู่ความฟัง
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ลุกขึ้นท้วงคำให้การบางตอนดัง
ต่อไปนี้

ในตอนทีกล่าวถึงจอมพลสฤษดิ์ได้พูดกับนักเรียน และ
ไม่ได้ทำการใดรุนแรงต่อการเดินขบวนครั้งนั้น หมายถึงมี
บุคคลบางคนในขณะรัฐบาลเก่า จอมพลสฤษดิ์ทำถูกต้อง
และอีกตอนหนึ่งในข้อที่ถามว่า การปฏิวัติรัฐประหารมีการ
เตือนกันล่วงหน้าไหม? มีตัวอย่างที่ไหนบ้างไหม? พยานนึก
ไม่ออก ศาลอนุญาตให้ซักได้ไหม ทนายจำเลยชักว่าพยาน
มีตัวอย่างบ้างไหม หรือได้รู้เห็นมาว่าใครที่คิดล้มรัฐบาลแล้ว
นำไปเตือน พยานตอบว่าไม่ทราบ ทนายจำเลยชักว่าไม่
ทราบนะ ไม่เคยพบว่ามีใช้ไหม พยานตอบว่าใช่ ศาลไม่
ทราบว่ามี ทนายจำเลยกล่าวต่อไปอีกว่า อีกข้อหนึ่งซึ่งได้
ไล่ไปไล่มา มาจนอยู่ที่ตรงข้อความตอนกลางของวรรคสองใน

ฉบับวันที่ ๑๐ ที่ว่า - “.....เมื่อผู้ทักตโกงนั้นระล่าใจนึกว่าจะ
 โกงได้ตลอดไป...” มีอยู่ตรงนั้นเพียงเดียวในฉบับอื่น ๆ ไม่มี?
 (นายจำเลยคนหนึ่งถือพิมพ์ฉบับนั้น นายจำเลยชักค่อไป
 ขอบอีกข้อเดียว ทั้งยอมพลสฤๅคไปพูดที่จำพวกว่า โกงกันทั้งสอง
 ฝ่ายนั้น แสดงที่ว่าคนในคณะรัฐบาลมีบางคนหาไม่ได้โงง
 ด้วยใช้ใหม่ พยานอีกอีกไม่ตอบนายจำเลยชักค่อไปว่า ก็
 คุณหลวงรับแล้ว ผมจึงถามว่ามันแปลว่าเขาไม่ได้โงงด้วย
 ใช้ใหม่ ผมถามความเข้าใจไม่ได้ถามข้อเท็จจริง พยานตอบ
 ว่าอาจเป็นได้ อาจจะได้แสดงว่าเขาไม่ได้โงงด้วย

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ชักค้นเพิ่มเติมแต่เพียงนี้
 ต่อจากนั้น นายพลตำรวจจัดราบัน ไรติฟคณะ ได้ชักดึงตั้ง
 ต่อไปนี้

ผู้ว่าคดีกล่าวว่ขอความกรุณาศาลให้พยานอ่านสยาม-
 รัฐฉบับประจำวันที่ ๑๐ เห็นชนไปจาก “.....ในที่สุดเมื่อ
 ผู้ทักตโกงนั้นระล่าใจ...” คือพยานได้ตอบว่าคำว่า “โงง”
 มีอยู่แต่ในตอนนั้น จึงขอความกรุณาเพื่อความ เป็นธรรม ดู
 ว่าตอนบนยังมีอีกไหม (พยานอ่านบทความพิเศษเรื่อง “คำ
 เตือน” อีกครั้ง) ครั้นแล้วให้การว่าตอนต้นก็มี มีตอนใน
 บรรทัดที่สี่ ผู้ว่าคดีชักว่าก็อยู่ในตอนต้นยังมีอีกมาก ขอให้
 อ่านให้ศาลฟังพยาน “.....ผู้ที่มาปกครองคนไทยมักจะมี

ความเห็นกว้าง ๆ เกี่ยวกับคนไทยอยู่เสมอ ความเห็นที่ผิด
อันแรกก็คือ คนไทยนั้นดีง่าย ถึงใครจะประพฤติกความผิด
ร้ายแรงให้เห็นแก่พวกมันเต็มยศในที่สุด ฉะนั้น จึงมักจะมีผู้
ประกอบความผิดคิดโกงต่าง ๆ อยู่เสมอ...” ผู้ว่าคดีกล่าว
ว่าอีกฉบับ ในฉบับวันที่ ๑๗ ตอนแรก ขอให้ขยายดู หมาย
จำเลยกล่าวว่าไม่เป็นไร ขี้ให้โต้เถียงกับ มันมีอยู่ในตัว
หนังสือแล้ว ผู้ว่าคดีกลับไปรับหมายนัดตอนข้อความที่ว่า
“.....และกิจการต่าง ที่รัฐบาล ระเบียบการต่อไป ก็ไม่เห็นกว่า
จะผูกมัดประชาชน ผู้ถูก โกงสิทธิ์ไป ในการเลือกตั้งครั้งแล้ว
นั้นได้...” ศาลถามมีความเห็น? ผู้ว่าคดีค้านแล้วขกตั้งพยาน
ต่อไปว่าที่ให้การไว้ว่าจะเตือนหรือไม่ก็ไม่ทราบ ขอถามอีก
ครั้งว่าทางบทความและกลอนของจำเลยเป็นคำเตือนหรือไม่ใช่
คำเตือน พยานตอบว่าเป็นคำเตือนก็มี เห็นชอบ ตั้งเดิมก็มี

จับคำให้การของ พล.ต.อ. หลวงชาติ ตระการโกลด
พยานโจทก์ปากที่หนึ่งแต่เพียงนี้ เมื่อเวลาประมาณ ๑๕
นาฬิกา พยานโจทก์ยังไม่หมด ศาลให้เลื่อนการไต่สวนมด
ฟ้องนัดต่อไปในวันจันทร์ที่ ๒๗ และพุธที่ ๒๘ พฤษภาคม ศกนี้

เมื่อเช้าวรณที่ ๒๗ พฤษภาคม ศกนี้ ศาลแขวงพระ-
นครเหนือ โดยนายชัย จ. อภิขันธ์ศรี นายชุม สุนทรไชย

และนายสมบัต ว่างกาล เป็นผู้พพากษา ได้ออกได้สวน
 มลห้องคดี “ขบถภายในราชอาณาจักร” อีกวาระหนึ่ง
 เป็นนัดที่สอง โดยมี ม.ร.ว. กฤทธิช ปราโมช และนาย
 ประหยัด ศ. นาคะนาค เป็นจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ตาม
 ลำดับ ผู้ว่าคดีหัวหน้ากองคดีศาลแขวง ตำรวจนครบาล
 นายพลตำรวจจัตวาบัน โชติพุกณะ เป็นโจทก์ ทางฝ่าย
 จำเลยได้แต่งตั้งให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และนายวงศ์
 กัลยาณกุลได้ เป็นทนายแก้ต่าง

ในบัดนี้ ทางฝ่ายโจทก์ได้นำนายถวิล สุนทรสารทูล
 เข้าเบิกความเป็นพยานโจทก์ปากที่ ๒ ดังได้ให้การตอบข้อซัก
 ของนายพลตำรวจจัตวาบัน โชติพุกณะ ผู้ว่าคดี ดังต่อไปนี้

.....(ข้อความตอนนักระดาษว่างเปล่าพิมพ์ไม่ติด)

ต่อข้อซักของผู้ว่าคดีที่ว่าทางภาษาไทย ท่านอธิบดีจำเริญการ
 ศึกษาชั้นสูงในประเทศไทยอะไรบ้าง พยานตอบว่าสอบได้
 เป็นเนติบัณฑิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐

พยานให้การว่าเรื่องจำเลยต้องทนายทรมานโดยที่ได้อ่าน
 หนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ที่ลงบทความ มีภาพ
 และหนังสือคำกลอน ผู้ว่าคดีซักว่าท่านอธิบดีจำเริญการ ฌยับ

อะไวบ่าง พยานตอบว่า ตลอดข้อความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องนั้นก็
มีสามฉบับ คือ ฉบับวันที่ ๓๐, ๓๑ และ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๐๖ ผู้ว่าคดีชี้ว่าแต่ละฉบับอ่านแล้วมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง
พยานตอบว่าแต่ละฉบับอ่านแล้วมีความรู้สึกการรบ ราวกระตุน
เตือนใจเกี่ยวกับประชาชนให้ทราบในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้
เกิดความเชื่อว่าการกระทำของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับเหตุการณ์
ต่าง ๆ คาดถามเป็นอย่างไรว? พยานตอบว่า คือกล่าวหา
รัฐบาล ทำให้ประชาชนที่ได้อ่านอาจจะหลงเชื่อ และ
กระตุนกระตองไม่เชื่อฟังอัยการรัฐบาล และหลงเชื่อคล้อย
ตามความคิดเห็นนั้น อาจทำให้แบ่งชนกระตุนกระตองชน
ผู้ว่าคดีชี้ว่าประชาชนรู้สึกอย่างไรบ้าง? พยานตอบว่า รู้สึก
รบกวนให้เกิดเหตุดังกล่าว คำกล่าวอ้างตั้งเป็นตัวอย่างเพื่อให้
ปรากฏแก่ประชาชนโดยลักษณะที่ทำให้แบ่งชนกระตุนกระตอง
ต่องต่อรัฐบาล พยานให้การต่อไปว่า บทความที่เขียนเป็น
ข้อความแนะนำชักจูงดังที่ให้การไว้แล้ว คือเมื่อได้อ่านก็ทำ
ให้ประชาชนถึงกับเกิดความไม่สงบขึ้นได้ และที่เขียนนั้นเป็น
การชักจูงใจ ไม่ใช่การวิพากษ์วิจารณ์ ผู้ว่าคดีชี้ว่ากระตุน
กระตองถึงขนาดไหน พยานตอบว่า ตามความคิดของผม
เมื่ออ่านทั้งสามฉบับแล้วรู้สึกว้าวุ่น ถึงกับเกิดความไม่สงบกระ-

ต่างกระตือรือร้นมาได้ หรืออาจจะมีการใช้กำลังเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญก็ได้

ต่อข้อซักถามของผู้ว่าคดีว่า พยานพอจะจำใจความสำคัญได้บ้างไหม พยานตอบว่า ในฉบับแรกประจำวันที่ ๓๐ มีนาคม นั้นก็มีภาพลบนี้อย่าง และบทกลอนต้นเกิดไทย อันเป็นที่มาของชักชวนให้คนไทยตื่นขึ้น มีสำคัญอยู่ที่ตอนให้ช่วยกันปราบพาด คำว่าพาดนั้นก็หมายถึงรัฐบาล ในบทความหน้าเก่า พูดถึงผู้คุมแผ่นดินหมายถึงรัฐบาล ทว่ารัฐบาลเป็นพาด ใช้ฉานาภกตชั่งและมีการกดขี่ข่มเหงนี่จริง และให้ข้อคิดเห็นว่าผู้ปกครองเมืองไทยมักจะถือว่าคนไทยนั้นดีมง่าย ความจริงไม่เต็มที่จะดำเนินการรุนแรงต่อไป และว่าคนไทยอยู่ไม่นับชย รวมทั้งผู้เขียนเองตริจะพยายามต่อสู้เอาสิทธิคนมาพยานให้การต่อไปว่าในฉบับต่อไป ในหน้าแปดมีรูปคนนอนพังพาบอยู่คล้ายมีขงอะไรกดไว้ แล้วมีคำกลอนเกี่ยวกับเอกราชแต่ขาดฉบับโดยของไทย โดยถูกผู้ปกครองยึดไว้นับนานปี และให้การปกครองอย่างบ้าเถื่อน คล้ายอยู่กลางบ้านปกครองด้วยอหิวา ใช้เอาอุปการะของราษฎร ถ้าใครต่อสู้ก็ตาย ผู้ว่าคดีซักถามอีกว่า พยานตอบว่า ก็มีคำชวนในตอนท้ายให้ช่วยกันปราบพาดให้ยับไม่ก้มมือ และต่อไปในบทกลอนนั้นก็ให้ข้อคิดความอนันต์เกี่ยวกับเจตคติ โดย

วิจารณ์ว่าการเลือกตั้งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นการทุจริตไม่ถูกต้อง ฉะนั้น กิจการต่างๆ เช่น สถานกิต ก็ถือว่าเป็นวิบัติ ถ้าสภาให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลก็ถือว่าเป็นวิบัติ รัฐบาลก็เป็นวิบัติ กิจการต่างๆ ที่ทำไปก็ไม่ผูกมัดกับประชาชน ทั้งนี้โดยอ้างหลักศีลธรรมขึ้นมา ไม่อ้างเอาตัวบทกฎหมายซึ่งเป็นทางให้ประชาชนเข้าใจผิดได้ การเลือกตั้งนหมายถึงการเลือกตั้งครั้งที่แล้วมา เมื่อคราวกุมภาพันธ์ ผู้ว่าคดีซักว่าในฉบับสุดท้ายพอจำได้ไหม? พยานตอบว่า มีภาพคนถูกจอบจ้ำด้วยโซ่ตรวน มีคนลากรถ มีคนยืนอยู่บนนั้นคนหนึ่ง มีบทกลอนทำนองอธิบายว่า เวลานบ้านเมืองเป็นวิบัติหมดแล้ว วันไหนวฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล มีหนอนบ่อนได้ เวลานี้ก็ใกล้จะวางวายเข้ามาแล้ว การปกครองของรัฐบาล ต่อไปก็ว่าจะรักษาด้วยยาเย็นเห็นไม่หาย ในตอนท้ายจึงขอให้คนไทยร่วมใจกันปราบล้างอภัยวิธีให้สิ้นไป ผู้ว่าคดีซักว่านอกจากนี้ในบทความมีหัวข้อรัฐบาลปกครองอย่างไรพูดไหม? พยานตอบว่า คือทำนองว่ารัฐบาลไม่ให้สิทธิเสรีภาพ เสรีภาพที่จะได้มากก็เป็นอันหวังจะไม่ได้ (พยานได้ดูสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์สามฉบับท้ายห้อง) ครั้นแล้วผู้ว่าคดีซักว่าเพราะฉบับท้าย ท่านอธิบดีรู้สึกว่าเขาหมายถึงอะไร พยานตอบว่า เฉพาะบทความก็อ้างถึงเหตุการณ์ในสังการ ซึ่งรัฐบาลทำ

สงครามกับประชาชน ทางนี้ก็เอามาเปรียบเทียบซึ่งอาจจะ
เป็นตัวอย่างให้ประชาชนคนไทยนึกเห็นว่าสถานการณ์จะเกิด
ขึ้นในเมืองไทยต่อไปจะเป็นดังนั้นก็ได้อีก

พยานให้การว่าเมื่ออ่านรวมไปแล้ว ทั้งสามฉบับก็รู้
สึกว่าทั้งภาพ บทกลอนและข้อความ เป็นการรวบเร้าและจูง
ใจประชาชนให้คิดเห็นและหลงคล้อยตามไปด้อยโดยง่าย วิธี
การที่เขียนมีลักษณะทำให้ประชาชนคล้อยตาม ข้อความบาง
ตอนรู้สึกเป็นการรุนแรงเหมือนกันไม่เป็นการวิจารณ์ แต่เป็น
การกล่าวหาโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้ประชาชนดูเหมือน
เกลียดชังรัฐบาล อาจใช้กำลังก็ได้ในเวลาต่อไป ผมมีความ
รู้สึกยังงั้น พยานให้การต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ เคยพบเห็นกัน
แต่ไม่เคยพูดกัน และไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกัน ส่วนจำเลย
ที่ ๒ ไม่รู้จัก

จบคำให้การของนายถวิล สุนทรสารทูล ต่อผู้ว่าคดี
ต่อจากนั้นได้ให้การตอบข้อซักค้านของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปรา
โมช ทนายจำเลยดังต่อไปนี้

ต่อข้อซักค้านของผู้ว่าคดีว่าตามที่ท่านอธิบดีได้ให้การ
มาแล้วนั้น อหากทราบได้อ่านบทความในสยามรัฐฉบับที่

วิจารณ์แล้วรู้สึกอย่างไรจึงได้มาเป็นพยานในคดีนี้ พยาน
 ตอบว่า เมื่ออ่านแล้วเราไปกระทรวงมหาดไทยก็ได้มีการพูด
 และพิจารณากันในหมู่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งท่านอธิบดี
 มหาดไทยด้วย ท่านถามผมก็บอกว่า ยังไม่รู้รู้สึกว่ายี่สิบ
 แรกอยู่ ฉบับอื่น ๆ ที่เคยอ่านก็ไม่เห็นเคยแรงอย่างนี้ ทนาย
 จำเลยชักว่าที่สยามรัฐดีว่ารัฐบาลไม่ดี ขอเรียนถามตั้งแต่มี
 รัฐบาลประชาธิปไตยมาเลยดีกว่ามี มีหนังสือพิมพ์ดีบ้างไหม
 หรือไม่มีเลย พยานตอบว่า มีครับ ทนายจำเลยชักว่าแล้ว
 ดีอย่างนี้ทำให้กระด้างกระเดื่องไหม เช่น เรื่องควมที่โรง
 ไฟฟ้าสามเสน อัยการสั่งให้ฟ้องตำรวจไม่ฟ้อง หนังสือพิมพ์
 ก็ดีไม่ใช่หรือ พยานตอบว่าใช่ แต่ถ้าเป็นการติชมโดยสุจริต
 แล้ว ไม่ผิดกฎหมายหรือติดตามแนวรัฐธรรมนูญแล้วก็ไม่ผิด
 กฎหมาย แล้วแต่เจตนาว่าสุจริตใจหรือเปล่า ทนายจำเลย
 ชักว่าผมไม่ได้ถามยังงั้น ถามข้อเท็จจริงว่าได้มีการกระด้าง
 กระเดื่องไหม พยานตอบว่า คืออย่างนั้นครับ ถ้าติชมตาม
 เหตุผลตรงไปตรงมาก็อาจ... ทนายจำเลยถามว่าผมไม่ได้ถามว่า
 อาจ ถามข้อเท็จจริงว่ามีบ้างไหมว่า ประชาชนคิดกระด้าง
 กระเดื่องล้มรัฐบาลเพราะหนังสือพิมพ์ดี มีบ้างไหมตั้งแต่

สืบหาขึ้นมาแล้ว พยานตอบว่า อัยยนี้จำไม่ได้ตลอด เพราะ
เป็นเวลาดังยสืบหาขึ้นมาแล้ว

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าใครเป็นคนช้ชาดว่า
หนังสือพิมพ์ดีโดยสุจริตหรือไม่? พยานตอบว่า นั้นเป็นเรื่อง
ของศาล ทนายจำเลยกล่าวว่าไม่ใช่อธิบดีที่ดินหรืออธิบดี
มหาดนครรับ ครั้นแล้วพยานได้ให้การต่อไปว่าตามที่มาให้
การนั้นเป็นความรู้สึกของพยานเองว่า เป็นกาวิติมที่ไม่
สุจริตใจ

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าถึงความรู้สึกของ
คนทั่ว ๆ ไปมันแปรเปลี่ยนได้ง่ายใช้ไหม อย่างต้นเข้าถูกเมีย
เขาว่ามาบ้าง หรือมีเรื่องกระทบกระเทียบใจอะไรทำนองนี้
อยากถามว่าความรู้สึกนั้นแปรเปลี่ยนได้ไหม? พยานตอบว่า
ต้องแล้วแต่บุคคลโดยทั่วไปคนต้องเคารพนับถือความรู้สึกของ
ตน ทนายจำเลยซักว่าไม่เปลี่ยนหรือ? พยานตอบว่า อาจจะ
เปลี่ยนได้ครับ ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่ารังใช้ไหม
ว่า ในระบอบประชาธิปไตยกาวิติมไม่ถือเสมอไปว่าไปติ
รัฐบาตเข้าแล้วกระต้างกระเดื่อง พยานตอบว่าใช่ ทนาย
จำเลยซักอีกว่าถ้าฟังกาวิติไม่มีผล ให้คนกระต้างกระเดื่องขึ้น
มาทันทีใช้ไหมครับ พยานตอบว่าใช่

ต่อข้อซักค้าน ของนาย จำเลยที่ว่า พยานเคย อ่านแต่เฉพาะสยามรัฐ? ฉบับอื่นบ้างไหม? พยานตอบว่าอื่นก็อ่าน นายจำเลยซักว่าก่อนสยามรัฐฉบับวันที่ ๓๐ มีนาคม ในราวต้นอาทิตย์มีหนังสือพิมพ์บีเยมิตร ลงข้อความทำนองเดียวกัน และรุนแรงกว่า และใช้คำทำนองว่า นี่เป็นคำเตือนจากเราประชาชน ได้อ่านหรือเปล่า พยานตอบว่า ไม่ได้อ่านครับ บีเยมิตรนายจำเลยกล่าวว่ามีแต่เดียว พยานหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ฉบับพฤษภาคม) ครั้นแล้วนายจำเลยซักว่าในการอ่านสยามรัฐเห็นว่่าก่อกวน ชักชวนผู้คนอะไรต่ออะไร ท่านอธิบดีได้อ่านบางตอนหรืออ่านทั้งหมด พยานตอบว่า รวมกันครับ นายจำเลยซักว่า เราก็มักกฎหมายด้วยกันครับ การอ่านหนังสือถ้าอ่านเฉพาะตอนไม่อ่านทั้งหมดเมื่ออ่านทั้งหมดข้อความจะผิดไปใช่ไหม พยานตอบว่า แล้วแต่ลักษณะของข้อความ การอ่านต้องพิจารณาอุเจตนาของผู้เขียนด้วย พยานให้การว่า การอ่านของพยานได้อ่านรวมทั้งหมด การอ่านบางตอนไม่อ่านทั้งหมดข้อความอาจจะเปลี่ยนได้ และไม่รู้เจตนาของผู้เขียนว่ามุ่งไปทางไหน

ต่อข้อซักถาม ของผู้ว่าคดี ที่ว่าโดยหลัก การทั่วไป เป็นความจริงว่า เมื่อปีเก้าสิบมีรัฐประหารและได้กำจัดรัฐบาลออกไป ช้อนอกใหม่ครบ พยานตอบว่าใช่ ทนายจำเลยซักว่า เดียวกันยังมีคณะรัฐประหารอยู่ยังไม่สลายตัว ยังเป็นผู้ถืออำนาจอยู่ และรัฐบาลเองก็เคยปรึกษาคณะรัฐประหารอยู่ เสมอในกิจการต่าง ๆ ใหม่นี้ ตามข่าวจากหนังสือพิมพ์ พยานท้วงว่านศกประเด็น ทนายจำเลยกล่าวว่าจะไม่ออก ศาลให้ตอบได้ พยานอ้างอยู่ ทนายจำเลยกล่าวถึงความผิดตามมาตรา ๑๑๖ เขาหมายถึงคนคิดล้มรัฐบาล แต่ที่เขาเขียน หมายถึงคนที่ยึดอำนาจต่างหาก ครั้นแล้วทนายจำเลยซักต่อไปว่า ท่านอธิบดีช่วยโปรดดูภาพที่ ทุกภาพไม่มีประชาชนถืออาวุธใหม่ทั้งสามภาพ กำลังได้ฆ่าพันรัฐบาลหรือกำลังรัฐประหารไม่มีใหม่ พยาน (ดูภาพต่าง ๆ แล้ว) ตอบว่า ถูกแล้วไม่มี ตอนนั้นทนายจำเลยได้ลุกขึ้น ชี้แจงต่อศาลว่า ที่พยานได้ให้การไว้ว่า ภาพในหนังสือพิมพ์พัฒนามรัฐสถาที่วิจารณ์เป็นการยุบประชาชนให้จับอาวุธขึ้นนั้นเป็นการนอกประเด็น โจทก์มิได้ระบุไว้ในฟ้องเลย โจทก์ฟ้องแต่เพียง บทกลอนและบทความเท่านั้น และภาพก็ไม่ได้มีลักษณะเดียวที่เขียนรูปประชาชนใช้อาวุธได้พันรัฐบาลหรืออะไร

ต่อข้อ ชักค้ำ ของ นายจำเลย ที่ว่าใน ฉบับ วันที่ ๑๐ มีนาคม พยานให้การชักชวนให้คนไทยตื่น หลวงวิจิตรวิเศษ เคยชักชวนบ่อย ๆ ไป ยั้งนี้ผิดไหม พยานตอบว่า ต้องดู ก่อนว่าปลุกให้ตื่นขึ้นมาทำไม ในที่นี้ให้ตื่นขึ้นมาปราบพาด นายจำเลยชักว่าเคยได้อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ใหม่ ว่าได้ มีการเอาอันธพาลมาใช้กดขี่ข่มเหงประชาชน ผมไม่ถามว่า จริงหรือไม่ ถามว่าเคยเห็นในหนังสือพิมพ์ใหม่ พยานตอบ ว่า หนังสือพิมพ์ลงอย่างนั้นจริงหลายฉบับ นายจำเลยชัก ว่าจริงนะ ที่เรียกกันว่าอันธพาลบ้าง ผู้กว้างขวางบ้าง เมื่อ ตั้งรัฐบาลแล้วก็ได้ลงมือปราบปรามกันใหญ่ โดยเฉพาะ ตำรวจได้เริ่มลงมือกวาดต้อนอันธพาลเป็นการใหญ่ จำได้ ใหม่ครับ เมื่อเดือนเมษายน พยานตอบว่าครับ นายจำเลย ชักว่า ไปรดตูกลด้านซ้าย ในฉบับวันที่ ๑๐ มีนาคม ที่มีบอก “ช่วยปราบพาดทั้งแผ่นดินให้สิ้นไป” ไม่มีคำว่ารัฐบาลเคย สักคำ อ่านยังงี้ถึงกลายเป็นรัฐบาลไปได้ พยานตอบว่า ว่า ตั้งได้ให้การไว้แล้ว ผมไม่ได้อ่านเป็นตอน ๆ ผมอ่านทั้ง บทกลอนและบทความรวมด้วยกันจึงได้ความดังนั้น ว่าเป็น การประนามว่ารัฐบาลเป็นพาดให้ช่วยกันปราบ ในบทกลอน

ไม่ได้พูดถึงพาดหรือใจผู้ร้ายก็จริง แต่ได้พูดถึงการปกครอง
บ้านเมืองและอำนาจอธิปไตย

นายจำเลยซักว่า สำหรับในด้านขวาในบทความ
(นายจำเลยอ่านบทความพิเศษเรื่อง "คำเตือน" แต่ต้นจน
จบ) ครั้นแล้วซักว่า ขอถามว่าทั้งหมดนี้ มันจะทำให้ข้อ
ความผิดไปบ้างไหม หรือไม่ผิด ก็มีข้อความในตอนท้าย
เป็นการตักเตือนบ้างหรือไม่ พยานตอบว่า ต้องดูเจตนาของ
ผู้เขียนอายุนั้นสมว่ากล่าวปลงความเป็นเรื่องของศาล พยานไม่
ได้รู้ดี ยืนยันไม่รู้ตักเตือนแม้ว่าจะเขียนตอนท้ายให้เบา
ลงแต่ตอนต้นก็ผิดเสียแล้ว ถึงจะขยายความอย่างไรก็ไม่ทำ
ให้เปลี่ยนแปลง นายจำเลยซักต่อไปว่า ขอเรียนถามต่อไป
ในฉบับที่ ๒ อ่านเฉพาะที่ใจทักไม่ได้คัดเอาไว้ในห้อง เพื่อ
จะเรียนถามว่าจะมีความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปไหม (นายจำเลย
อ่านบทความพิเศษเรื่อง "ปกิณกะวิบัติ" ที่ละตอนจนจบ
แยกที่ใจทักบรรยายไว้ในห้องและไม่ได้บรรยาย) ครั้นแล้ว
ซักว่าผมอ่านได้ความยังงั้น ท่านอธิบดีเห็นด้วยไหม พยาน
ตอบว่า ดังที่ให้การเอาไว้แล้ว อันนี้เป็นกรวยไม่ให้เชื่อศาล
ฎีกาด้วยซ้ำ พยานเห็นว่าเป็นคำเตือนก็ผิดผิดก็ถูก นาย

จำเลยกล่าวว่าอ้อ แยกกันได้? พยานตอบว่าครับ คนที่อ่านก็แล้วแต่ข้อความที่ปรากฏจะดึงดูดใจประการใด

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าในฉบับ ๒๔ มีนาคม ที่พยานให้การตอบใจทุกไว้ว่าในคำกลอนมีพูดถึงหนอนบ่อนได้ และในด้านข้อความว่าหนอนบ่อนได้ได้แก่รัฐบาลไทย ตรงไหนที่ว่ายังงั้น พยานตอบว่า คืออ่านในบทกลอนเสียก่อน (พยานอ่านกลอน).....เกิดเป็นหนอนบ่อนได้ใกล้วางวาย จะวิ่งรอกคอยหมอมารักษา วางแต่ยาเขือกเย็นเห็นไม่หาย แม้ไทยร่วมใจปลงคงรอดตายปราบโรคร้ายผลาญไทยให้อยู่มีชื่อ.....พยานกล่าวว่า อยู่ในกลอนนี้เอง ไม่ได้อยู่ในบทความ ทนายจำเลยซักต่อไปว่าบทความในฉบับนี้เป็นเรื่องเอาสถานการณ์ในฮังการีมากล่าวถึง ตั้งในวรรคแรกที่ว่า "ประเทศซึ่งรัฐบาลกับประชาชนอยู่ในฐานะสงครามต่อกันคือประเทศฮังการี....." และในวรรคสุดท้ายที่ว่า "ประเทศสองประเทศ ที่ห่างไกลกันด้วย ระยะทาง เชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณีนั้น บางทีก็มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ อย่าง ประเทศใน ทางสถานการณ์ การเมือง คงไม่มีประชาชนคนไทยคนใด ประสงค์ที่จะเห็นบ้านเมืองของ

ตนตกอยู่ในสภาพยังกำเริบเป็นแน่นอน แต่ผู้ที่จะมีองค์กัมมิให้
 การณ์เป็นเช่นนั้นได้มิใช่ประชาชนเป็นแน่ (ทนายจำเลย
 กล่าวซ้ำในประโยคนั้น) เพราะประชาชนนั้นไม่ว่าจะเป็นชาติ
 ไตภาษาใดเมื่อถูกกดขี่จนเหลืออดเหลือทน ก็ย่อมจะลุกฮือขึ้น
 สู้ ไม่มีทางเลือกให้เป็นอย่างอื่นได้ เป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่
 ฝ่ายเดียวที่จะทำให้ประชาชนหายเดือดร้อน และหมดความรู้
 สึกว่าถูกกดขี่ต่อไปด้วยสันติวิธี” ครั้นแล้วทนายจำเลยชักว่า
 ได้อ่านในตอนท้ายนี้หรือเปล่า พยานตอบว่า อ่านเหมือนกัน
 มีความรู้สึกได้เป็นสองนัย ดังที่ว่า “.....เพราะประชาชนนี้
 ไม่ว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใด เมื่อถูกกดขี่จนเหลือทนก็ย่อม
 จะลุกฮือขึ้นสู้ ไม่มีทางเลือกให้เป็นอย่างอื่นได้...” พยานไม่
 เปลี่ยนความเห็นจากที่ให้การไว้แล้ว ทนายจำเลยกล่าวว่า
 ตอนกลางอ่าน ตอนท้ายไม่อ่าน? พยานให้การต่อไปว่า
 บุคคลที่อ่านหนังสือต้องแยกกัน คนมีการศึกษาอ่านแล้วจะรู
 ้ว่าเขาซ่อนอะไรไว้ บิดอะไรไว้ รู้ข้อเท็จจริงที่เขาเขียนซ่อน
 ไว้ คนอ่านออกเขียนได้คนมีการศึกษาดำอ่านแล้วจะกล้าจะ
 ตามทำให้เกิดกระด้างกระเดื่องได้ ทนายจำเลยชักว่าท่าน
 อธิปไตยเองอ่านแล้วรู้สึกยังไง พยานตอบว่า ไม่รู้สึกกระด้าง

กระตือรือร้น นายจำเลยชักกว่าที่ว่าเขาได้เขียนข้อข้อเท็จจริงไว้ แล้วคุณมาได้ยังไง? เขาซ่อนไว้ตรงไหน ผมอ่านได้แล้ว มันซ่อนกันได้อย่างไร ไม่เข้าใจเลย (พยานค้นหาคู) ครั้นแล้วให้การว่าคืออย่างที่ สภวเป็นวิบัติ นั้น ก็แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่เขียน ๆ โดยสุจริตใจหรือไม่ นายจำเลยกล่าวว่าเป็นการซ่อนนี้ เช่นกับว่าไม่บอกให้ตลอด อย่างกฎหมายระหว่าง การเลือกตั้ง ถ้าศาลยังไม่ชี้ขาดว่าชอบหรือไม่ชอบ ก็ให้ถือว่ายังสมบูรณ์อยู่ จำเลยไม่เขียนชี้แจงให้ละเอียด ก็เรียกว่าซ่อนไว้? พยานตอบว่าครับ

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า ตามที่ท่านอธิบดีให้การไว้ว่า คนมีการศึกษาอ่านแล้วไม่รู้สึกกระตือรือร้นกระตือรือร้น คนไม่มีการศึกษาอ่านแล้วหลงเชื่อคล้อยตามไป ประทานโทษ คนอย่างคุณหลวงชาติ ตระการโกศล ท่านอธิบดีว่ามีการศึกษาใหม่ พยานตอบว่ามีครับ นายจำเลยชักต่อไปว่า ท่านก็ให้การไว้แล้วว่าท่านอ่านแล้วกระตือรือร้นกระตือรือร้น ท่านอธิบดีว่ายังไง? พยานตอบว่า แล้วแต่ความรู้สึกของคน นายจำเลยชักกว่าขอถามอีกสักข้อเดียว ทั้งกลอนทั้งบทความ ในทั้งตามฉบับ มีที่ไหนฉบับไหนที่ชักชวนให้ใช้กำลังใช้

ชาวอุลัมต่างรัฐบาล (พยานคนโตในสยามรัฐสภาที่วิจารณ์ฉบับท้ายห้องอยู่คนหนึ่ง) ก็นั่นแล้วให้การว่า มีที่นงๆ อยู่ก็ตอน “.....ลูกขึ้นเถิดไทยเราจึงเข้าสู้ อย่ายอมให้ใครข่มขี้กตาคำ เรายืดไทยใจหากรณี้ ดังอัปรียาให้ตั้งแผ่นดินเฮย” คำว่าเข้าสู้ เข้าสู้ โดยเอาเลือดหากรณีนี้นะ ต้องสู้ด้วยใช้กำลังแน่ ไม่งั้นเลือดจะหากรณี้ได้อย่างไร ต่อรัชชัคคานของทนายจำเลยที่ว่า ท่านอธิบดี คชทราบใหม่ ถึงลัทธินิ่งสาคือ การต่อสู้ ของชาว อินเดีย กับ อำนาจจักรวรรดินิยม ของอังกฤษ ก็ยอมตายคิดว่าแต่ไม่ใช้กำลัง พยานตอบว่าทราบเหมือนกัน

จบคำให้การของนายอภิสิทธิ์ สุนทรสารทูล พยานใจทักปากที่สองแต่เพียงนี้ เมื่อศาลอ่านคำให้การจบลงแล้ว พยานขอให้การเพิ่มเติมว่า “ที่รัฐบาลนี้ทำอะไรที่จะปรึกษาคณะรัฐประหารก่อน เป็นการอ่านทราบตามข่าวหนึ่งสื่อพิมพ์ว่ายังมี” และนายพลตำรวจจัตวาบ้าน ไชยพิทณะ ผู้ว่าคดีก็ขอแก้คำให้การในตอนหนึ่งด้วยเหมือนกันว่า.....” เท่าที่พยานทราบ รัฐบาลบริหาร ราชการ ไปโดยไม่ได้ ปรึกษาคณะรัฐประหาร

อนึ่ง ในนัดหมายโจทก์จะได้นำนายชาติ อรัญ-
 ษะนันท์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนคร เข้าเบิกความ
 เป็นพยานโจทก์อีกปากหนึ่ง หากแต่พยานปากนี้ได้นำ
 ราชการด่วนไปต่างจังหวัดเสีย ศาลจึงสั่งให้เลื่อนการไต่
 สวมมูลฟ้องคดีต่อไปในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ศกนี้

ศาลแขวงพระนครเหนือโดยนายชัย จ. อภิชาติ
 และนายชุ่ม สุนทรไชย เป็นผู้พิพากษาได้ออกไตสวนมูล
 ฟ้องคดี “ขบถภายในราชอาณาจักรเป็นนิตทสาม” เมื่อ
 วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ฝ่ายโจทก์ได้นำนายแก้ว สิงหะคะ
 เชนทร์ และนายวิจิตร ธีรโพธิ์ตรเข้าเบิกความเป็นพยาน
 ปากที่ ๓ และ ๔ ตามลำดับ

นายแก้ว สิงหะคะเชนทร์ ได้ให้การตอบซักของ
 นายพลตำรวจตำรวจบ้าน โชติทุกณะ ดังต่อไปนี้

พยานให้การว่าอายุ ๕๔ ปี ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดี
 กับจำเลย พยานเคยมีอาชีพเป็นครู และเป็นศิษย์การศึกษา
 จังหวัดหลายจังหวัด จังหวัดสุดท้ายคือจังหวัดลำพูน รวม
 เวลา ๓๓ ปี ขณะนี้เป็นข้าราชการบำนาญและสมาชิกสภาผู้

แทนราษฎรจังหวัดพิจิตร พยานเคยเป็นผู้แทนมาแล้ว ๕ ครั้ง
 ๒ ๒๕ พยานให้การว่าเรื่องจำเลยต้องหาทราบจากข้อ
 เขียนที่เขียนลงในลายามรัฐสภาหาวิจารณ์ ในนามชื่อรูปของ
 ม.ร.ว. คี ฤทธิ ปราโมช เขียนไว้เป็นบทกลอนและร้อยแก้ว
 ลงอยู่ตามฉบับด้วยกัน พยานจำได้ว่าในหนังสือเดือนมีนาคม
 ผู้ว่าคดีชก่าพอจำวันที่ได้ใหม่ พยานตอบว่าจำได้ แต่เห็น
 ชก่าจำได้ ผู้ว่าคดีชก่ามีความรู้สึกอย่างไร? พยานตอบว่า
 อ่านแต่ละฉบับทั้งร้อยแก้วและบทกลอนรู้สึก ผู้เขียน ๆ เพื่อ
 จะให้ราษฎรไม่ชอบรัฐบาล มีกรกล่าวร้ายรัฐบาลประการ
 ต่าง ๆ คือหาว่ารัฐบาลเป็นพาล ใช้อำนาจกดขี่บังคับราษฎร
 ผู้ว่าคดีชก่า มีอะไรอีกครับ พยานตอบว่า ก็มีหาว่า รัฐบาล
 กดโกง โดยว่าผิดเหมือนตลบแต่ดงเพื่อไม่ให้ประชาชนทราบ
 การกระทำที่ไม่ดีของรัฐบาล ผู้ว่าคดีชก่ามีอะไรอีกที่พยาน
 รู้สึก พยานตอบว่า รู้สึกว่าจะทำให้ราษฎรไม่พอใจ แล้วก็
 โกรธเกลียดรัฐบาล เมื่อจะให้ประชาชนไม่พอใจโกรธและ
 เกลียดแล้ว ก็ยังให้ประชาชนรวมกันใช้กำลังต่อต้านรัฐบาล
 น รัฐบาลพยานหมายถึงรัฐบาลในขณะที่ยื่นข้อเขียนนั้น
 ผู้ว่าคดีชก่าหมายความว่ารัฐบาลอื่นหรือรัฐบาลไทย พยาน

ตอบว่ารัฐบาลไทย พยายามให้การต่อไปว่าซื้อเขียนนั้นได้ทำให้ประชาชนไม่กลัวทหารและตำรวจ ผู้ว่าคดีซักว่าโดยอะไร พยายามตอบว่า โดยเขาเอาประวัติศาสตร์มาอ้างว่าทหารและตำรวจไม่ยิงประชาชน เพราะประชาชนก็คือญาติพี่น้องของทหารและตำรวจนั่นเอง พยายามให้การว่า รู้ดีว่าบทความตรงนั้นจะทำให้ราษฎรขาดความเกรงกลัว แล้วก็จะรวมกันต่อต้านรัฐบาลอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งทหารและตำรวจอาจจะละเว้นการกระทำตามหน้าที่ ผู้ว่าคดีซักว่ามีอะไรอีก พยายามก็อยู่ครู่หนึ่งแล้วให้การต่อไปว่า มีอยู่อีกอย่างคือผู้เขียน ๆ ใจว่าในการเลือกตั้งมันเป็นวิบัติ รัฐบาลที่ตงจากการเลือกตั้งที่เป็นวิบัติก็เป็นวิบัติต่อไป ตอนท้ายในเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า ถ้าหากว่าศาลวินิจฉัยว่าไม่เป็นไปตามนั้นหรือไม่เสียหาย คือการเลือกตั้งไม่เสียหายดังที่โรงเรียนกันในศาล ก็ให้ถือว่านั่นก็เป็นวิบัติ เขียนเป็นทำนองว่าไม่ให้เชื่อศาล ผู้ว่าคดีซักว่ามีอะไรอีกเท่าที่จำได้ พยายามตอบว่าเรื่องวิบัตินี้ในข้อเขียนต่อไป ผู้เขียน ๆ ว่ามันเป็นช่องทางให้คอมมิวนิสต์เข้ามาสู่ประเทศเราได้ง่าย ถ้าไม่ร่วมมือป้องกันและกำจัดเสียก่อน เขียนไว้ว่ากรมป้องกันในด้านราษฎรก็ยาก

เพราะราษฎรเดือดร้อนระอาต่อการปกครอง ทางที่ควรศึกษาให้รับ
 จัดการกับวิธีขนาดนั้นเสียก่อน เพราะวิธีขนาดนั้นเป็นต้นเหตุ
 พยานให้การว่าเห็นหนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้ (พยานได้ดูสยาม
 รัฐสภาภาพวิจารณ์ตามฉบับท้ายห้อง) ผู้ว่าคดีจึงขอให้
 พยานดูแต่ละฉบับ แล้วชี้แจงให้ศาลทราบ พยานถามวิธี
 แจงอย่างไร ผู้ว่าคดีตอบว่า ชี้แจงว่าอ่านแล้วพยานรู้สึกอย่างไร
 (พยานอ่านดูอยู่นาน จนเรียกเสียงหัวเราะเป็นระยะ ๆ จาก
 ประชาชนผู้ร่วมฟังการ ได้ตบมือร้อง เมื่อชำภาพหนังสือ
 พิมพ์ฉบับหนึ่งเข้าไปถ่ายรูปพยาน) ครั้นแล้วผู้ว่าคดีก็ว่า
 ตามที่ให้การไว้ถึงบทกลอนและร้อยแก้ว ที่ว่าวิธีขนาดเป็น
 พาดและคดีกองประชาชนเกิดขึ้นนั้นอยู่ในฉบับใหม่ ขอให้
 พยานดูให้ดี พยานตอบว่า ฉบับประจำวันที่ ๓๐ มีนาคม
 เกี่ยวกับเรื่อง ผู้ควบคุมแผ่นดิน หรือวิธีขนาด เป็นพาด ให้ประมวล
 เสีย มีภาพประกอบเป็นคนถือธงชาติ มีคนในนั้นอยู่หลายคน
 นอกคนนอกผู้เขียนรูปภาพนั้น ผมรู้สึกว่ามันเป็นภาพที่เรียกร้องให้
 ราษฎรได้ช่วยกันเอาอำนาจกลับไปโดยคืนมา ซึ่งหาว่าวิธีขนาด
 ในขณะนั้นนั้นผู้ยึดได้ ผู้ว่าคดีชี้ว่า ฉบับที่ ๓๗ ถึง ฉบับ
 ต่อไปพยานตอบว่าเรื่องข้างความกับประชาชน ผู้ว่าคดีก็

อีกว่าฉบับไหนแน่ครับ? พยานตอบว่าฉบับวันที่ ๑๗ เรื่อง
 ปฏิณณณะวิบัติ การเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ ผู้แทนก็ไม่บริสุทธิ์
 ก็พลอยเดียวกันไปด้วยและในฉบับที่กลอนว่า "อันเมืองไทย
 เป็นไทยแต่ในชื่อ ที่แท้คือเมืองชนหาพนไม้ เอกราชแต่ชาติ
 อธิปไตย อำนาจอยู่กับใครใครก็รู้ ยึดแผ่นดินกินยับนับนาน
 มี ผยของทุกชนิดไม่มีใครจะสู้....." นี้ก็วารัฐบาลฉันทินบ้าน
 กั้นเมืองมาเป็นเวลาช้านาน ให้รบกำจัดเสีย มีกล่าวไว้ว่า
 คนไทยไม่คยผยของต่อศึกเหนือเคอใต้ให้กำจัด ให้ลบคาถา
 ชยธยาสันคนคิ ผู้ว่าคคคคกว่าฉบับต่อไปละ ๑๐ แล้ว ๑๗
 แล้ว ฉบับต่อไปมีอะไรบ้าง พยานตอบว่า ก็ว่าเหตุการณ์
 ของบ้านเมือง ".....จะวังรอกคยหมอมารักษา วางแต่ยา
 เชือกเข็นเห็นไม่หาย..." นี้ก็ให้ลูกชน ว่าต้องสู้รัฐบาลอย่า
 ยอมให้ข่มขู่อยู่ ให้ ".....เอาเลือดไทยใช้ทาธรณี ดัง
 อภิรัชให้สันแผ่นดินอย" ฉบับนี้เป็นฉบับที่รุนแรงที่สุด คือ
 แต่จะฉบับค่อย ๆ แรงยิ่งขึ้น-ยิ่งขึ้น-ยิ่งขึ้น

พยานให้การต่อไปว่า ในฉบับนี้มีภาพประกอบด้วย มี
 คนถูกจ่อจำ มีไซ้ตรวนมัดบนคอหรือเกวียนก็มีคนสวม
 กางเกงและท่อนข้อมือติดอยู่ เป็นทำนองว่ารัฐบาลกดขี่ประธา-

ชนด้วยอำนาจต่าง ๆ ร้อยแก้วในฉบับนี้ ในเรื่องการทำ
สงครามกับประชาชน ก็เขียนยกตัวอย่างใน อังกฤษ ว่าราษฎร
ลุกฮือชนสู้กับรัฐบาลของเขา และในบทความนี้ในด้านร้อย
แก้วผู้ประพันธ์ได้หยอดความไว้ว่า “.....รัฐบาลใดก็ตามที่
ปฏิบัติตนตามนโยบายต่าง ๆ และด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ถูก
กับความประสงค์ของประชาชนก็เรียกได้ว่าเป็นคู่แข่งความของ
ประชาชนทั้งสิ้น...” ในก็เป็นทำนองว่ารัฐบาลนั้นเป็นศัตรูของ
ประชาชนและประชาชนจะต้องทำสงครามกับรัฐบาล ผู้ว่าคิด
ซึกว่าตัวอย่างที่ยกมานั้นเป็นตัวอย่างเตือนหรืออย่างไร พยาน
ตอบว่า คือการกระทำในอังกฤษมีนรชนประชาชนสู้กับ
รัฐบาล และผู้เขียนก็เขียนในทำนองให้ราษฎรรวมหัวกันต่อ
ต้านขับไล่ มีผล ดังมา เขาอังกฤษเป็นตัวอย่าง เป็นกาวิช
ให้เห็นว่ารัฐบาลเป็นคู่แข่งความเป็นปรปักษ์กับราษฎร

พยานให้การว่า สำหรับผมได้เคยรู้เห็นเหตุการณ์มา
บ้าง และได้รู้ฝีมือของท่านผู้เขียนมาบ้าง มีความรู้สึกว่
บทความและข้อเขียนต่าง ๆ เป็นการสร้างขึ้นมาเพื่อใส่ร้ายรัฐ-
บาลมาก ผู้ว่าครีซ ว่าส่วนคนอื่น? พยานตอบว่าสำหรับคน
อื่นที่ไม่ทราบเหตุการณ์หรืออยู่ห่างไกล ส่วนมากเชื่อ และ

ไม่พอใจรัฐบาล ที่ทราบก็ในฐานะที่ผมเป็นผู้แทนราษฎรได้
 พบประธาธิบดีเป็นส่วนมาก ทั้งจังหวัดและระหว่างเดินทาง
 บนรถไฟระหว่างกรุงเทพฯ กับพิบูลย์ มีบางท่านถึงกับต่อว่า
 ว่าทำไมจึงมาเข้าพรรครัฐบาล ผมก็ขี้ใจหน้างง และว่านั่น
 มันเป็นเรื่องเสกสรรขึ้น ผมได้เคยเห็นฝีมือท่านผู้มาแล้ว
 เป็นต้นว่า เมื่อคราวเลือกสมาชิกพฤฒิสภา ผมเองก็สมัคร
 ด้วย ในคราวนั้นจำเลยเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้ง การเลือก
 มีผู้แทนประเภทหนึ่ง และประเภทสองเป็นผู้เลือกปรากฏว่าใน
 บัญชีของทางฝ่ายจำเลยแพ้ ภายหลังก็มีการสวดใส่ร้ายว่า
 การเลือกตั้งพฤฒิสภาครั้งนั้นว่า เป็นไปอย่างสกปรกโสมม
 อะไรบ้าง ใช้ไม่ได้ ซึ่งความจริงการเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นไป
 อย่างขาวสะอาด พยานให้การต่อไปว่าที่ว่าสะอาดก็เพราะ
 จำเลย และทนายจำเลย ก็เป็น กรรมการใน การ เลือกตั้ง ด้วย
 เมื่อแพ้ผล ก็ขอเลือกตั้งครั้งนั้น สกปรก เลอะเทอะ ด้วยประการ
 ต่างๆ หรืออย่างบางที่เราประชุมกันอยู่ข้างในพอเสร็จประชุม
 ก็มีชาวตรงกันข้ามเป็นต้นตะไป เป็นการเสกสรรขึ้น เรื่อง
 นี้ผมได้พยายามชี้แจง มีคนบางคนเชื่อ แต่ส่วนใหญ่ไม่เชื่อ

พยานให้การว่าได้เคยรู้จักกับจำเลยมาก่อน และไม่มี
สาเหตุโกรธเคืองอะไรกัน

จบคำให้การของนายแก้ว สิงหะคเชนทร์ ต่อจากนั้น
ได้ให้การต่อข้อซักค้านของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นาย
จำเลยดังต่อไปนี้

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า เป็นผู้แทนราษฎร
ใหม่ พยานตอบว่า ครม. นายจำเลยชักว่าดังกัพรรค
เสรีมนังคศิลาใหม่ พยานตอบว่าใช่ นายจำเลยชักอีก
ว่า ทว่าสังกัดคนสังกัดมาก่อนการเลือกตั้ง ๒๖ กุมภาพันธ์ พยาน
ตอบว่าใช่ อยู่พรรคเสรีมนังคศิลา นายจำเลยชักว่าเวลานี้
ก็เป็นกรรมการบริหารพรรคใหม่ พยานตอบว่าใช่

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า จำเลยได้ยื่นฟ้องไว้
ที่ศาลแพ่งให้เพิกถอนการเลือกตั้งว่า การเลือกตั้งเป็นไปโดยมิ
ชอบพยานทราบใหม่ พยานตอบว่าทราบ นายจำเลยชักว่า
การเลือกตั้งวางทแล้ว มีสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาที่เลือก
ตั้งไม่ได้หลายคนใช่ใหม่ พยานตอบว่าหลายคน นายจำเลย
ชักอีกว่าจะครั้งหน้าหากคดีที่จำเลยฟ้องชนะ ศาลสั่งให้เพิก
ถอนอาจจะมีบางคนไม่ได้กลับมาเป็นอีกได้ใหม่ พยานตอบ

ว่าไม่แน่ นายจำเลยทวนคำถามเดิมอีกครั้ง พยานตอบว่า
จะว่าได้หรือไม่ได้ก็ไม่ได้ นายจำเลยซักถามว่ารวมทั้งพยาน
เองก็ไม่แน่ หรือแน่? พยานตอบว่า มันเรื่องของราษฎรเขา
อาจได้ก็ได้ ไม่ได้ก็ได้

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า อยากจะถามคุณ
แก้วสักหน่อย รัฐบาลประกอบขึ้นด้วยบุคคลหลายคนใช่ไหม
ครับ มีรัฐมนตรี มีใครต่อใคร.....พยานตอบว่าใช่ นาย
จำเลยซักถามว่าการเลือกตั้งครั้ง มีเสียงพูดกันอยู่มากกว่า
คนบางคนใน คณะรัฐบาล จะถูกปรับปรุง เพราะ ประชาชนไม่
ชอบ แล้วก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคล เช่น พลเอกมังกร
พรหมโยธี และ พลโทประยูร ภมรมนตรี ไม่ได้เข้าร่วม
คณะรัฐบาลด้วย ถูกไหมครับ พยานตอบว่า ก็ไม่มีอยู่ในชุด
นี้ เหตุผลที่ไม่เช่นนั้นจะเป็นเพราะราษฎรไม่พอใจอย่างไรพยาน
ไม่ทราบ เป็นเรื่องของหัวหน้าพรรค จะว่าปรับปรุงเพราะ
ประชาชนไม่พอใจหรือไม่ตอบไม่ได้ นายจำเลยซักถามใน
ทางตรงกันข้าม คุณแก้วก็คงจะเคยได้ยิน เหตุเกิดขึ้นเมื่อ
วันที่ ๒ ที่ประชาชนเดินขบวนไม่ยังทำเนียบ จนถึงแก่ประต

พั่ง จอมพลสฤษดิ์ได้ปฏิบัติการโดยละเอียดด้วย ควบคุม
สถานการณ์ไว้ได้ สยามรัฐก็ลงสรรเสริญ คุณได้อ่านหรือ
เปล่า พยานตอบว่าได้ อ่าน ได้พบข่าวนี้

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่าในการเลือกตั้งครั้ง
ที่แล้ว คงได้อ่านมาที่มิคนใจกันมาว่ามีอันพลาดเข้ามาก่อ
กวน พยานตอบว่า ได้พบข่าวในหนังสือพิมพ์ นายจำเลย
ซักว่าได้อ่านพบข่าว หรือเปล่าว่ามีหนังสือพิมพ์ไปสัมภาษณ์
คุณเผ่าซึ่งเป็นอธิบดีตำรวจและรัฐมนตรีในขณะนั้น คุณเผ่าได้
ให้สัมภาษณ์ว่า อันพลาดหรือนักเลงโตเป็นคนดี เป็นผู้กว้าง
ขวางมีคนนับหน้าถือตามาก พยานก็ได้อ่านหนังสือพิมพ์มาก
ในฐานะเป็นนักกรร มือง พยานตอบว่าเคยได้ยินพูดกัน พยาน
กล่าวว่าอายุที่เปลี่ยนผมก็สงสัยเหมือนกันว่าจะไปแปลได้อย่างไร
นายจำเลยซักต่อไปว่า แล้วก็คงได้ยินชื่อนับแต่นั้นมา ก็
มีหนังสือพิมพ์คำหนดิเตียนกันมากว่าเป็นอธิบดีตำรวจแล้วไป
ยกย่องอันพลาด พยานตอบว่า ได้เห็นวาระหว่างนั้นรัฐมนตรี
เผ่าถูกหนังสือพิมพ์โจมตีมาก

ต่อข้อซักค้าน ของนายจำเลยที่ว่า รัฐบาลเอง ก็ได้ถือ
เอาการปราบอันพลาดเป็นจุดแรก และทำการปราบปรามครั้ง

ใหญ่ทราบไหม พยานตอบว่าได้ทราบว่ายังงั้นและได้ทราบว่า
ว่ามีรัฐมนตรีคนหนึ่ง คือ คุณประภาส จารุเสถียร เป็นหัว
หน้าดำเนินการในเรื่องนี้ ทนายจำเลยซักว่าเหตุที่มอบให้คุณ
ประภาสเป็นหัวหน้า เนื่องมาจากการประชุมคณะรัฐประ-
หารฯ ไม่ใช่ฝีมือคนเก่า ยังงั้นไหม พยานตอบว่า ผมไม่
ทราบ ทนายจำเลยซักอีกว่า แล้วเป็นความจริงต่อมาใช่ไหม
เมื่อรัฐบาลทำการปราบอันธพาลแล้ว เสียงตำหนิก็เบาลงไป
มาก ขณะนี้เกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีเลย พยานตอบว่า ก็มี
อยู่เหมือนกัน ทนายจำเลยซักว่าคุณแก้วก็อยู่ในวงการเมือง
มานาน พอจะรับได้ไหมว่าคุณที่ประกอบเป็นคณะรัฐบาล
ย่อมมีดีบ้างไม่ดีบ้าง พยานตอบว่า ตามหลักทั่วไปก็เป็น
อย่างท่านว่า คนมาก ๆ ก็มีดีบ้างเสียบ้าง

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าอยากถามว่า เมือง
ไทยเราก็มีรัฐประหารอยู่บ่อย ๆ มีบ้างใหม่ที่พวกปฏิวัติ
รัฐประหารกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเตือนว่าฉันนี้จะล้มรัฐบาล พยาน
ตอบว่าไม่ ไม่เคยทราบ ทนายจำเลยซักว่าถ้ามีก็ผิดปกติ
วิสัย? พยานตอบว่าแต่เมื่อคราวปี ๕๑ ได้ข่าวว่ามีการเตือน
คุณหลวงธำรง ผู้เตือนได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ทนายจำเลย

ซักว่าใคร? พยานตอบว่าขุนนิรันดร์ชัย ซึ่งเป็นพวกของ
คณะรัฐประหารรุ่นใหม่และเป็นผู้ก่อการด้วย เตือนว่าจะมี
รัฐประหารกันขึ้น ทนายจำเลยซักว่าบอกหรือเปล่า? พยาน
ตอบว่าไม่ทราบได้แต่ว่าหลวงธำรงไม่เชื่อ และเมื่อคราวปี
๗๕ ระหว่างฉลองกรุงเทพฯ ครบ ๑๕๐ ปี ก็มีข่าวและ
ระมัดระวังกันอยู่ ทนายจำเลยซักว่า หัวหน้าที่ใหญ่ ๆ ขนาด
คุณเผ่า จอมพลผืน จอมพลแปลก ซึ่งเป็นคณะรัฐประหาร
คนสำคัญ ๆ จะเตือนหลวงธำรงใหม่ พยานตอบว่าไม่มีการ
เตือน

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าเมื่อเป็นครูสอนวิชา
อะไร พยานตอบว่า ผมเป็นครูเล็ก ๆ สอนทางคำนวณ ทาง
ภาษาก็สอนบ้าง สอนภาษาไทย ทนายจำเลยซักว่าสอนเลข
อย่างเดียว? พยานตอบว่าที่ผมชอบคือยี่สิบเมตริก แต่ภาษา
ไทยก็สอนบ้าง ทนายจำเลยซักว่าขอตามหลักการเขียนหนังสือ
หน่อย อรรถการเขียนปกติก็มีการบอกชี้แจงจริงไว้
ก่อน อย่างเช่นเรื่องมีคนชะโมยควายก็เขียนถึงว่าเกิดขึ้นได้
อย่างไรที่ไหนเป็นต้น ในที่สุดก็สรุปว่าอย่าชะโมยควายเลย

มันไม่ดี มันบาป วิธีเขียนอย่างนี้ใหม่ พยานตอบว่าถูกต้อง
ควรเขียนบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า พรรคเสรีมนังคศิลา
เป็นพรรคที่สนับสนุนจอมพลแปลกอยู่ตลอดกาลใช่ใหมพยาน
พยานตอบว่าสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงครามอยู่ตลอดมา
(พยานนั่งอยู่คนเดียว) แต่ไม่ใช่ตลอดกาล นายจำเลย
ซักว่าพรรคนี้มีข่าวจาก หนังสือพิมพ์ว่ามี การแตกแยกกันจริง
หรือไม่ หรือยังเหนียวแน่นอยู่ พยานตอบว่า มีข่าวว่ามี การ
แตกแยก แต่สำหรับผมไม่มี นายจำเลยซักว่า ไม่มีนะ
ยังยึดอยู่ พยานตอบว่าครับ นายจำเลยซักว่า ตามที่มีข่าว
ว่าพรรคเสรีมนังคศิลา ประชุมกันครั้งเดียวทำไม ราษฎร
ถึงไม่ชอบเนื่องมาจากการเลือกตั้งนี้หรืออย่างไร และเพราะ
ราษฎรบอกว่าใครอยู่พรรคนี้ไม่เลือกแน่อย่างคุณพมมาในรถ
ไฟ ได้มีการประชุมกันใหม พยานตอบว่า มีการประชุม
กันจริง และก็ได้อาถามบรรดาสมาชิกว่าไปประสบข้อบกพร่อง
อะไรมาบ้าง เป็นการประมวลค้นหาเหตุต่างๆ นายจำเลย
ซักว่าเหตุที่ทำไม่แพ้กัน?...พยานตอบว่า สำหรับพิจิตร
ผมไม่แพ้ชนะ นายจำเลยกดคำว่าก็จริงนะแหละ ครับแล้ว

พยานให้การต่อไปว่า ในการประชุมปรากฏว่าพวกที่ไม่ได้
 รับผิดชอบเข้ามา ส่วนใหญ่เกิดจากความเห็นต่างกับราษฎร
 ตอนจะเลือกตั้งถึงได้โผล่หน้าไปให้เห็น ทนายจำเลยซักว่า
 ส่วนน้อยที่เมื่อพรรคเสรีมนั่งคิดลา ไม่มีใช้ไหม พยานตอบ
 ว่าไม่ถึงกับเมื่อพรรค ทนายจำเลยซักว่า หมายความว่า
 พรรคเสรีมนั่งคิดลาพรรคนี้อยู่ในความนิยมของประชาชน มี
 คนนิยมรักใคร่ดีอยู่ พยานตอบว่า ถ้าตอบก็จะว่ายกย่อง
 ประชาชนยังนิยมอยู่มากครับ ฉะนั้น รัฐบาลไทยที่พรรคนี้
 สนับสนุนประชาชนคงไม่คิดลาต่าง ทนายจำเลยซักว่าใคร
 ไปขยงก็จะไม่ได้? พยานตอบว่าไม่แน่ ทนายจำเลยซักต่อ
 ไปว่าที่ว่า ประชาชนสนับสนุนนิยมนี้ก็ต้องมีเหตุอะไรไหม เช่น
 เพราะทำความดีความชอบไว้มาก ทำความเจริญให้แก่บ้าน
 เมือง ส่งเสริมให้ราษฎรอยู่ร่มเย็นเป็นสุข พยานตอบ
 ว่าใช่ ทนายจำเลยซักว่า คุณแกก็เป็นผู้ใหญ่แล้ว อยากร
 ถามว่าพ่อแม่ที่ปกครองเราดี เสียใจ ให้กินอยู่ดี มีคนเข
 มายให้ฆ่า เราจะฆ่าไหม พยานตอบว่าก็อาจจะไม่ได้ ครับ
 แล้วก็ให้การต่อไปว่า เหมือนพิมพ์พิสดารนั่นไง ทนายจำเลยซัก
 ว่าผมถามว่าส่วนมาก มีบ้างไหม พยานตอบว่ายกน้อยทีเดียว

คงไม่ถึงกับฆ่า ยู่มา ก ๆ คงเอา ทนายจำเลยซักว่าแปลว่า
 คนเวลาน้อยด้วยการยุ พยานตอบว่าก็เราจะเห็นได้เช่นค่าย
 คอมมิวนิสต์ที่ได้ขยายอาณาเขตไปเรื่อย ๆ มีการยุให้ฆ่าพ่อ
 แม่ ทนายจำเลยซักว่าไม่ได้ตามอย่างนั้น ตามว่าอย่างคุณ
 นี้พรรคเดโมแครตคึกคึกเขาเลยดิ อะไรดิ เมื่อมีคนเขายก
 พยานว่าถ้าผู้ที่ไม่รู้ความจริงก็อาจเชื่อได้ง่าย เพราะผู้เขียนก็
 เป็นผู้สมัครอยู่ ชาติตระกูลก็สูงความรู้ก็สูง (ที่สุดของคำ
 ให้การในประเด็นหลังจากวทวนอยู่ขณะหนึ่ง พยานตอบ
 ศาคว่า เรื่องเคยให้ฆ่าพ่อแม่อาจจะมิได้)

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าพรรคเดโมแครตคึกคึก
 ที่เขาล็อกันว่าได้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้รถยนต์ ได้เงินเดือน
 พิเศษสองพันบาท วิทยุและอะไรต่าง ๆ ผู้ที่สมัครไม่ได้ก็มี
 ประโยชน์แก่กัน จริงหรือไม่จริง พยานตอบว่าในตอนต้น
 นะจริง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีและวิทยุนี้ก็ไม่จริง ทนายจำเลย
 ซักว่าระหว่าที่เป็นอยู่นั้น คุณแก้วได้ยื่นบ้างไหมว่า ราษฎร
 เขาดีเหมือนเดิมยังงี้ ? พยานตอบว่ามีบ้าง แต่เมื่อขแรง
 แล้วเขาก็เข้าใจเงินเดือนผมก็ได้ รถก็ก็ได้ แต่ไม่ใช่ได้
 เฉย ๆ ได้ในการเป็นกรรมการนิติบัญญัติและรัฐบาลก็มีงาน
 มาใช้ให้ทำ

พยานให้การว่าในการประชุมพรรคเพื่อหาข้อบกพร่อง
ที่พ่ายแพ้การเลือกตั้งนั้น ไม่ได้ยก แต่ข้อบกพร่อง ในส่วนตัว
ของสมาชิกมาพิจารณา หากได้พิจารณาถึงข้อบกพร่องของ
พรรคด้วย พยานกล่าวว่าผมเสนอไปเองเกี่ยวกับสามัคคี
ธรรม เพราะสามัคคีแพทเทิร์นที่โหดร้ายเกินไป พยานให้การ
ต่อไปว่าก็มีเกี่ยวกับการโฆษณาอีกต่าง ๆ อีกด้วย โดย
มากที่ทำงานเป็นเรื่องของคนส่วนน้อย เป็นต้นว่าข่าวการ
ประชุม ก.พ. มีผู้สนใจไม่กี่คน ทนายจำเลยชี้ว่าเขาตั้งใจ
กว่า ผมถามตรง ๆ เวลาบรรยายเขาทราบว่าพรรคนี้เข้ามา
กินบ้านกินเมือง มามีอิทธิพลต่าง ๆ เรื่องนี้ได้พูดกันบ้าง
หรือเปล่า พยานตอบว่ามีพูดกันเหมือนกัน ว่าหนึ่งคือพิมพ์
เขาว่าควรปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด
ของราษฎร

ต่อข้อซักถามของทนายจำเลยที่ว่าขอถามถึงความรู้สึก
ในสมัยก่อนการเลือกตั้งรัฐบาล ขณะนั้นเป็นรัฐบาลที่ประธา-
ชนเดือนไหนบ้าง มีคนรักใคร่มาก ประทับใจอย่างไร ?
พยานตอบว่ามีเกิดขึ้นดีมาก รักก็เกิดขึ้นมาก ทนายจำเลย
ชี้ว่าจะรับเป็นความจริงได้ไหม ที่หนึ่งคือพิมพ์ลงแต่พรรค

มี ไม่ใช่จะเขียนได้ร้ายกันเสมอไป เช่นเรื่องพระยานนทิตเสน
สมัยนานมาแล้ว พยานตอบว่าอันที่จริงก็มี ที่สร้างตนเอง
ก็มี ทนายจำเลยซักว่าในกฎหมายรัฐธรรมนูญเองก็ให้สิทธิ
เสรีภาพแก่ราษฎรตำหนิติเตียนรัฐบาลได้ เห็นอะไรไม่ก็กิติ
ชมได้ใช้ใหม่ พยานตอบว่าครบออกแล้ว ทนายจำเลยกล่าว
ว่าขอให้พยาน ตูตยามรัฐสภ์ได้ทำกิจารณตาม ฉบับท้ายฟ้อง
ครบแล้วซักว่าทั้งสามฉบับ ที่ได้ให้กรรมมา แล้วผมยังไม่แน่ใจ
คืออ่าน แต่ละฉบับ แล้วรู้ สักว่าขยง หรือรวมกัน ทั้งสามฉบับ
แล้วถึงจะรู้สึก พยานตอบว่าอ่านฉบับไหนก็รู้ สักฉบับนั้น
การอ่านร่วมกันทั้งสามฉบับแล้วยิ่งแรงใหญ่เลย ทนายจำ-
เลยซักว่าในการ อ่านหนังสือ ปกติเราอ่าน ทั้งหมด ไม่ได้ตัด
ตอนแล้วจึงจะให้ความเห็นได้ว่าเป็นอะไรใจใหม่ พยานตอบ
ว่าครบ

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่า ในบทกลอนมันที่
ที่ ๔ ที่ว่า “.....อันอำนาจธิปไตยในแผ่นดิน เป็นของไทย
ทั้งตนอย่าสงสัย.....” นี่ก็เป็นความที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ?
พยานตอบว่าถูก ทนายจำเลยซักว่า แล้วมีตอนไหนที่ได้
ล้มรัฐบาล พยานตอบว่าอยู่ในบทความ คือเมื่ออ่านกลอน

และบทความก็มีอยู่ว่าอย่างนั้น นายจำเลยชักว่าตามความ
เห็นของคุณ ใครว่าพาดก็คือรัฐบาลใช่ไหม พยานตอบว่า
มิได้ (พยานอ่านบทความพิเศษเรื่อง "คำเตือน") ครั้นแล้ว
ให้การต่อไปว่า คืออย่างนี้เป็นกรจูงใจให้ประชาชนให้เห็น
ว่ารัฐบาลใช้อำนาจกดขี่กันบ้านกันเมือง ถือว่าเป็นพาดมี
หนังสือพิมพ์เขียนกันมานานแล้ว หนังสือพิมพ์นั้นก็
แต่ไม่แรงเท่า และเมื่ออ่านบทความประกอบเข้าก็เลยเข้าใจ
ว่าให้ปราบรัฐบาล นายจำเลยชักว่าสมอ่านบทความทาง
ด้านขวาแล้วไม่เห็นมีว่ารัฐบาลกดขี่หรืออะไรเลย พยาน
ตอบว่าใช่ว่าผู้ควบคุมแผ่นดินอยู่ก็เข้าใจว่าคือรัฐบาล ออก
หนังสือพิมพ์ที่มาปกครอง ไทยคนมักจะ มีความคิดเห็นแฉ่ง ๆ
เกี่ยวกับคนไทยอยู่เสมอ เห็นว่าคนไทยนั้นดีง่าย ผู้ปกครอง
ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงคนอื่น หมายถึงรัฐบาลนั่นเอง

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า เมื่อปี ๕๐ มีรัฐ
ประหารเกิดขึ้น บุคคลที่รวมกันเป็นรัฐประหารก็ยังอยู่ใช้
ไหม? พยานตอบว่ายังมีอยู่ นายจำเลยชักว่ามีการประชุมกันใหม่ พยานตอบว่าผมไม่ทราบ เห็นแต่หนังสือพิมพ์
ลงว่าได้มี แต่ข้อเท็จจริงไม่ทราบ พยานให้การว่าทราบว่า

มีการประชุมกัน และหัวหน้ารัฐบาลก็ได้เข้าร่วมประชุมด้วย
คณะรัฐบาลบริหารไม่ใช่รัฐบาล

พยายามให้การว่า หนังสือพิมพ์อื่นไม่เคย ขยงให้ราษฎร
ลุกขึ้นสู้รัฐบาล มีแต่ทำหนังสือเขียนเฉย ๆ และไม่เคยมีย
ราษฎรกระด้างกระเดื่อง เพราะไม่ชักจูงให้ลุกขึ้นสู้เหมือน
สยามรัฐ ทนายจำเลยซักว่าตั้งแต่สยามรัฐลงไปจนเกิดคดี
นี้ชนแล้ว มีคนที่คิดจะล้มรัฐบาลบ้างไหม พยายามตอบว่าก็
มีคนไม่พอใจ ทนายจำเลยว่าคุณที่คิดล้ม ? พยายามตอบว่า
ผมไม่ทราบ ถ้าจะมีอยู่ก็ทำอยู่สองสามคน (พยายามชี้มือไปทาง
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) แต่คนเกลียดชังมี ทนายจำเลย
ซักว่าคุณคิดว่าล้มรัฐบาลได้หรือคุณ พยายามตอบว่าชักจูง
พยายามให้การต่อไปว่าผมยังไม่เกิด แต่อาจจะเกิดขึ้นได้ ศาล
ยังไม่ทราบว่ามีคนคิดล้มรัฐบาลมีแต่จำเลย พยายามรับคำ
แล้วอ่าน บทความพิเศษเรื่อง "คำเตือน" ตอนหนึ่งที่ว่า
".....คนไทยจำนวนหนึ่งซึ่งไม่น่าจะพรอมแล้วที่จะสละชีวิต
เพื่อกอบกู้ชาติของเขา ผู้เขียนนึกเป็นคนหนึ่งในคนไทย
จำนวนนั้น....." ทนายจำเลยกล่าววว่า รัฐบาลของคุณเป็น
ถ้าอ่อนแอเต็มที่ คน ๆ เดียวล้มก็พัง พยายามตอบว่าไม่ใช่

ง่อนแง่น แต่ถ้ามีการยุบตั้งเสริมกันอยู่เรื่อย ๆ ก็เป็นไปได้
 นายจำเลยชักว่า คือคน ๆ เดียวล้มไม่ได้ พยานตอบว่า
 ถูกแล้ว นายจำเลยชักว่ารัฐบาลที่คิดว่าคือรัฐบาลขณะ
 นั้น คือระหว่างเดือนมีนาคม จะรับได้ไหมว่าเป็นรัฐบาล
 รักษาการณ์ จอมพล ป. ก็เคยบอกว่ายอกจากรัฐบาลแล้ว
 เมื่อหลังการเลือกตั้ง รัฐบาลใหม่เพิ่งตั้งขึ้นมาในเดือนเมษา
 ใจใหม่ พยานตอบว่าถูกแล้วครับ นายจำเลยชักว่าที่คุณ
 อ่านในฉบับ ๑๐ มีนาคม สยามรัฐเขาก็ลงไว้ตัวเท่าหม้อแกง
 ว่า "คำเตือน" เห็นไหม แล้วจึงได้มีขอเขียนต่อไปอ่านดู
 ทลตอหรือเปล่า พยานตอบว่าอ่านทุกตอน นายจำเลย
 ชักว่าทรงหมั่นพอจะพูดได้ไหมว่าเป็นการเตือน พยานตอบ
 ว่าได้เหมือนกัน แต่มันเป็นความฉลาดของผู้เขียน นาย
 จำเลยชักว่าไม่ใช่ความฉลาดของผู้อ่าน ? พยานตอบว่า
 ความฉลาดของผู้เขียนที่ เข้าใจแฉง เขาคำเตือน เข้าไว้ให้คน
 อ่านคิดว่าตัวเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ แต่เจตนาเพื่อก่อให้เกิดเหตุ
 ร้าย ให้ประชาชนเกลียดชัง และคิดล้มล้างรัฐบาล

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า ทรงหมั่นนี้โตความ
 ว่าเป็นการยุบ ตั้งล้มล้างรัฐบาลต่าง ๆ ไม่ให้ราษฎรกลัว

ทหารตำรวจ ในฐานะที่คุณก็เป็นผู้แทนราษฎร เห็นชอบว่า
 ราษฎรควรกลัวทหารและตำรวจยิ่งงั้นหรือ พยานตอบว่าไม่
 เห็นชอบด้วย พยานหมายถึงถ้าไม่กลัวดูก็ขึ้นจะลุกขึ้นมา
 ในขณะที่การร้าย ไม่ใช่กลัวเมื่ออยู่เฉย ๆ นายจำเลย
 ชักว่าตามที่ให้การไว้ว่าแฝงเอาไว้ซึ่งเจตนาเจมิยง อัน
 อาศัยหลักการอ่านของคุณเองใช่ไหม พยานตอบว่าตัวหนังสือ
 สื่อทำให้เกิดความรู้สึก นายจำเลยชักว่าเป็นความรู้สึก
 ของคุณเอง ? พยานตอบว่าครับ

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า การที่ประชาชน
 จะรู้สึกว่าจะอะไรเสียอะไรได้ไม่ดี หรือเกลียดชังรัฐบาลนั้น
 คำพิงแต่มีผู้ทำให้คนเกลียดชังไม่ผิดอะไร ผิดที่ไปยุใใหม่
 พยานตอบว่าครับ นายจำเลยชักว่าคำว่าสู้ ในฐานะที่
 ก็เป็นนักการเมืองมา คงได้ยินเสมอคำว่า เราจะต่อสู้ เรา
 จะลุกขึ้นสู้ หรือทกรวมกรเขาก็ว่า เราจะต่อสู้ใช้กันอยู่
 เสมอในภาษาไทย คำพิงค้านไม่ได้หมายถึงกับต่อสู้ด้วย
 กำลังอาวุธใช่ไหม พยานตอบว่าใช่ นายจำเลยชักว่า
 พยาน อ่านฉบับ โทนที่มีว่า คอมมิวนิสต์ กำลังจะเข้าเมืองให้
 ช่วยกันล้มล้างรัฐบาลนี้เสีย มีตรงไหน พยานตอบว่ามี

ความประกอบกัน จะชี้ว่าตรงไหนไม่ได้ ตั้งดูโดยตลอด
 นายจำเลยซักว่าเมื่ออ่าน บทความแล้ว เห็นว่าจำเลยหมาย
 ความว่าไม่ต้องการให้คอมมิวนิสต์เข้ามาใช้ใหม่ พยานตอบ
 ว่าใช่ นายจำเลยซักว่าภาพในทุกฉบับไม่มีภาพใดที่มีคน
 ถืออาวุธเลยใช่ใหม่ พยานตอบว่ามีภาพคนชูกำปั้น

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า พยานดูภาพอย่าง
 ไรจึงเห็นว่าคนที่ใส่ท่อนั้นเป็นรัฐบาล ใครใส่ท่อนั้น
 ก็เป็นรัฐบาลนะ พยานตอบว่าข้อเขียนก็เขียนให้เห็นว่ารัฐ
 บาลนั้นมาได้ด้วยกรวยี่ดอำนาจปกครองที่บังคับ รัฐบาล
 นั้นแต่ทหารโดยมาก นายจำเลยซักว่าที่จำเลยได้เขียน
 เกี่ยวกับรัฐบาลยังการวิวัฒนาการ ต่อประชาชนของเขาอย่างไร
 นั้น มีอะไรที่พยานเห็นว่าแอบแฝงที่จะให้ล้มล้างรัฐบาลนั้น
 พยานตอบว่าบางทีในกลอนไม่ร้าย แต่ร้ายเอาตรงบทความ
 ที่ประกอบอยู่ นายจำเลยซักว่าสมมุติว่าเพื่อนคนหนึ่งไป
 ขโมยควายเขา แล้วเพื่อนอีกคนคิดเตือน อย่างนี้จะเรียก
 ว่าขโมยได้หรือไม่ พยานตอบว่าถ้าตักเตือนต่อหน้าคนมาก ๆ
 ก็ไม่ช่วยอะไรหรอก เพื่อนคนนั้นอาจจะตีบาดเขาก็ได้
 นายจำเลยซักว่าสมมุติใหม่อีกที สมมุติว่าประเทศนั้นว่า

โจรปล้นเขากินนั้นไม่ดีเป็นบาป พยานจะเห็นว่าเป็นการข่มขู่
ให้เกิดภัยครั้งใหม่ พยานตอบว่าอย่างนั้นไม่ข่มขู่ เป็นคนละ
เรื่องกัน

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าหนังสือพิมพ์ลงข่าว
ไปว่าอย่างไร ใครอ่านก็เชื่อหมดกระนั้นหรือ พยานตอบว่า
ไม่ใช่อย่างนั้น สุดแล้วแต่บุคคล คนที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุ
การณ์ก็อาจไม่เชื่อ อย่างตัวพยานเองนั้นไม่เชื่อ ทนายจำ
เลยซักว่า หนังสือพิมพ์ของ รัฐบาลก็มีที่คอย แก่ข่าวหนังสือ
พิมพ์ฝ่ายค้านให้ และวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ก็เช่นเดียวกัน
ใช่ไหม? พยานตอบว่าใช่ ทนายจำเลยซักว่าการตีพิมพ์
รัฐบาลว่าทำการเลือกตั้งสกปรก เพราะรัฐบาลทำไม่ดี ตาม
รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิ์ไว้ให้ตีพิมพ์ได้ใช่ไหม พยานตอบว่า
ได้

จบคำให้การของนายแก้ว สิงหะคเชนทร์ ต่อข้อซัก
ค้านของทนายจำเลย ต่อจากนั้นได้ให้การตอบถึงแก่นายพล
ตำรวจจังหวัดวามัน โชติพิภชนะ ผู้ว่าคดีดังต่อไปนี้

พยานให้การว่า การเขียน หนังสือพิมพ์ ต้องเขียนตาม
รากฐานแห่งความจริง การเขียนของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์

ปราโมช ไม่ใช่เขียนจากรากฐานแห่งความจริง เป็นการ
 ขุนลงเสริมด้วยความไม่สุจริตใจ และไม่ตรงกับสถิติเสรี
 ภาพในรัฐธรรมนูญ ต่อดีชั่วติงของผู้ว่าคดีว่ารัฐบาล
 รักษาการณั้กับ รัฐบาล อรรถมา นั้น เหมือน กัน หรือ ต่างกัน
 พยายามตอบว่าผิดกันบ้าง คือรัฐบาลรักษาการณั้เริ่มทำ
 อะไรไม่ได้ จะออกกฎหมายใด ๆ ไม่ได้ เพียงแต่รักษา
 สถานะการณั้ไว้เท่านั้น แต่ก็คือว่าเป็นรัฐบาลอยู่ พยายาม
 ให้การว่าการเตือนเพื่อนเรื่องขโมยควาย ถ้าเป็นสองต่อสอง
 ผู้ถูกเตือนก็ไม่อายใคร ถ้าต่อหน้าผู้คนมากมายความอายก็
 ย่อมมีอยู่

จบคำให้การของนายแก้ว สิงหะคเชนทร์ แต่เพียง
 นี้ ต่อจากนั้นฝ่ายโจทก์ได้นำนายวจิตร ธนไพ่วจิตร เข้า
 เบิกความเป็นพยานโจทก์ปากที่ ๔ ต่อไปในบ่ายวันเดีว
 ก็นั่นเอง

นายวจิตร ธนไพ่วจิตร ได้ให้การตอนข้อซักของ
 นายพลตำรวจฉั่วบั้น โชติพิภณะ ผู้ว่าคดีตั้งต่อไปน
 พยานให้การว่าอายุ ๓๒ ปี มีความรู้สขบได้ไ้ชนั้

มัธยมปีที่หก โรงเรียนมัธยมวัดบวรนิเวศ ไม่เคยรู้จักเกี่ยวข้องกับ
 รัชองค์เป็นญาติกับจำเลย พยานมีอาชีพค้าขายเกี่ยวกับเป็น
 นายหน้าค้าขายที่ดิน และพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับกฎหมายไทย
 รับจ้างพิมพ์คำสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่
 พิมพ์พนนหมายถึงพิมพ์ผิด ผู้ว่าคดีซักว่าพยานรู้เรื่องที่พัก
 รัชองค์นั้นบ้างไหม พยานตอบว่าผมได้อ่านบทความและ
 กลอนที่ หม่อม คึกฤทธิ์ เขียน และ ประพันธ์ ไว้ ใน สยาม รัฐ
 สืบข่าววิจารณ์ได้อ่านทั้งสามฉบับคือฉบับวันที่ ๓๐, ๓๗ และ
 ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ พยานให้การว่าได้อ่านตอนเย็น
 วันอาทิตย์หรือตอนค่ำก็จำไม่ได้ ผู้ว่าคดีซักว่าพยานอ่าน
 แล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง พยานตอบว่าอ่านแล้วรู้สึกว่าเป็นบทความ
 และ โคลงกลอนที่หม่อม คึกฤทธิ์ ประพันธ์ ชักจูง ระวังให้มี
 ความเชื่อตามข้อเขียนนั้นว่ารัฐบาลเป็นพาล กดขี่และกดโกง
 ในการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งก็จัดให้มีแผนการโกง ให้
 ประชาชนเกิดความเข้าใจใช้กำลังเข้าต่อสู้กับรัฐบาล ให้
 ช่วยกันขับไล่รัฐบาลออกจากตำแหน่ง ผู้ว่าคดีซักว่าถ้าเห็น
 หนังสือพิมพ์อีกจะจำได้ไหม พยานตอบว่าจำได้ (พยานได้

ดูสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์สามฉบับท้ายห้อง) ผู้ว่าคดีซักว่า
แล้วเข้ามาเป็นพยานได้อย่างไร พยานตอบว่าพยานอ่านแล้ว
รู้สึกเชื่อในข้อเขียนเหล่านั้น เพราะผู้เขียนเป็นผู้ที่มีความรู้
เคยเป็นอาจารย์ เคยเป็นรัฐมนตรี และคงรู้ข้อเท็จจริงมาก
และพยานเชื่อว่ารัฐบาลเป็นพาดจริง คดโกงจริง เมื่อเชื่
ดังนั้นแล้วก็นึกว่ารัฐบาลไม่ดี ก็ควรจะออกไปเสีย เมื่อออก
ไปดี ๆ ไม่ได้ ก็ควรใช้กำลังจับได้

พยานให้การว่าเมื่ออ่านแล้วได้เอาข้อเขียนต่าง ๆ ไป
คุยกับบรรดาเพื่อนฝูงมีคนเห็นด้วยก็มี ไม่เห็นด้วยก็มี ต่อ
จากนั้นก็มาตรวจโรงพักขณะ สงคราม เรียกไป สอบ สอนใน
เรื่องนี้ เมื่อประมาณต้นเดือนเมษายนนี้ ผู้ว่าคดีซักว่าสอบ
สอนเรื่องอะไร พยานตอบว่าสอบสวนในการที่พยานเอาข้อ
เขียนเหล่านั้นไปวิพากษ์วิจารณ์ พยานให้การต่อไปว่า
พยานก็ให้การไปตามที่เชื่อว่าหม่อมมิตรฤทธิชยุต เมื่อตำรวจ
สอบสวนแล้วก็ขอให้เป็นพยาน พยานให้การว่าไม่เคยเห็น
หน้าจำเลย แต่เคยได้ยินชื่อเสียงมานานมานานเต็มที พยานไม่
เคยมีสาเหตุโกรธเคืองเป็นส่วนเดียวกับจำเลย

จบคำให้การของนายวิจิตร รัตนไพจิตร ต่อผู้ว่า

คดี ต่อจากนั้นได้ให้การตอบข้อซักค้านของ ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช ทนายจำเลย ดังต่อไปนี้

ต่อข้อซักค้าน ของทนาย จำเลยที่ว่า พยานอายุ ๓๒ ปี
แล้ว อยากจะสอบถามว่า آیاการที่จะเชื่อถืออะไรต่าง ๆ
พยานเชื่อบุคคลหรือเชื่อในเหตุผลตามความเป็นจริง พยาน
ตอบว่าเชื่อทั้งบุคคลและทั้งเหตุผล ทนายจำเลยซักว่าสำหรับ
สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ฉบับ วันที่ ๑๗ มีนาคม เขาว่าดังนี้
“ขณะนี้เป็น เวลาจัดตั้ง รัฐบาลชุดใหม่ หลังจากการเลือกตั้ง
ทั่วประเทศ หากการเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยบริสุทธิ์ชาวสยาม
ระชนกเป็น ระยะเวลาที่ ประชาชนควรจะ ให้ความ สนใจแก่
การจัดตั้งรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง แต่การเลือกตั้งครั้งที่แล้วนั้น
ทุกฝ่ายก็ยอมรับว่าเป็นวิบัติเสียแล้ว.....” อยากทราบว่า
พยานสังเกตเห็นการเลือกตั้งว่าเป็นอย่างไร พยานตอบว่า
สำหรับหน่วยที่พยานไปลงคะแนนเสียงรู้สึกว่าการณ์เป็น
ไปโดยเรียบร้อย พยานไม่เชื่อว่าการเลือกตั้งจะสกปรก
ทนายจำเลยซ้ำว่าเมื่อ คุณเชื่อว่า การเลือกตั้ง หน่วยที่คุณไป
ลงคะแนนบริสุทธิ์ ทัศนเมื่อสยามรัฐมาบอกว่าคุณไม่บริสุทธิ์

สยามรัฐโกหก คุณก็เชื่อ ? พยานตอบว่าเชื่อหม่อมเขียนอะไรเชื่อกิ่งนั้น เพราะหม่อมคงไม่โกหก ศาลถาม หม่อมเขียนอะไรเชื่อกิ่งนั้น ? พยานตอบว่าเชื่อ ทนายจำเลยซักว่าขอประทานโทษนะครับ สมมุติว่าญาติผู้ใหญ่ของคุณจะเป็นทางปู่ทางยาย อะไรก็ตามเถอะที่ย้าย ไปอยู่ต่างจังหวัดไม่ได้ อยู่ด้วยกันนาน ๆ ที่หม่อม คัดฤกษ์เอามาเขียนว่าญาติของคุณนั้นเป็นมหาโจร คุณจะเชื่อไหม ขอโทษไม่ได้เจตนาว่าคุณเป็นการสมมุติ พยานตอบว่าไม่เชื่อ เพราะต้องติดต่อดังกันบ้าง ทนายจำเลยกล่าวว่าอย่างนี้ไม่เชื่อ

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่าคุณทราบไหมครับ ว่าคุณพระเวทชยันตรี ฯ และคนสำคัญ ๆ หลายคนในคณะรัฐบาล คยยืนยันเสมอว่า เหตุการณ์อะไรที่สกปรกในการเลือกตั้งนี้ รัฐบาลไม่ได้ทำมาช้านานที่ท่าสกปรกหนังสือพิมพ์เคยลงข่าวแก่หนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านให้รัฐบาลก็มี กรมประชาสัมพันธก็เคยลงข่าวแก่ให้รัฐบาล ก็มีใจใหม่ คุณจะเชื่อตามนั้นไหม พยานตอบว่ายังไม่เชื่อ เชื่อว่าสกปรกทั้งคู๋ ทนายจำเลยซักว่า ฟังวิทยุกรมประชาสัมพันธก็ไม่เชื่อ ? พยานตอบว่าไม่แน่ ไม่เชื่อกรมประชาสัมพันธหรือรัฐบาล

ไม่ได้ทำผิดคิดร้ายพยาน เชือกกรม ประชาสัมพันธ์ เพราะเป็น
 สถาบันที่ใกล้ชิดรัฐบาล และพยานได้ยินถนัด ทนายจำเลย
 ชักว่าคดีฟ้องการเลือกตั้ง จอมพลแปลกให้การต่อสู้ว่าชาว
 สอาด พยานเชื่อใหม่ พยานตอบว่าเรื่องนี้สุดแล้วแต่ศาล
 หม่อมเคยพูดว่าศาลก็เชื่อไม่ได้ แม้ว่ารัฐบาลจะแก้ไขอะไร
 ก็ต้องฟังก่อนเหมือนก่อน ทนายจำเลยชักว่าขอถามคุณ
 วิจิตรหน่อย ที่ตำรวจขณะสงครามเขาเชิญคุณไปสอบสวน
 นั้น เขาบอกหรือแปลว่าไปในฐานะอะไร พยานตอบว่า
 เหมือนในฐานะผู้ตั้งหา แต่ไม่ได้แจ้งข้อหา เขามาเชิญ
 ตัวไป ทนายจำเลยชักว่าตำรวจที่เชิญตัวคุณไปนั้นนะ ชื่อ
 อะไรจำได้ไหม พยานตอบว่าจำไม่ได้ รู้แต่ว่าเขาไปในนาม
 ของตำรวจตัวใหญ่ ทนายจำเลยชักว่าแล้วคุณให้การกับ
 ตำรวจเขายังไง พยานตอบว่าก็ให้การไปตามความรู้ สัก
 ของพยานที่อ่านแล้วรู้สึกว่ารัฐบาลเป็นพาด หุจริตคดโกงใน
 การเลือกตั้ง ไม่สมควรจะให้ป็นรัฐบาลต่อไป

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลย ที่ว่าจุดมุ่งหมายในการ
 ใช้กำลังล้ม รัฐบาล ของ คุณ ให้การ กับ ตำรวจ ได้หรือแปลว่า
 พยานตอบว่าได้ให้การไว้ ทนายจำเลยชักว่าทำไมตำรวจ

ไม่จับหาว่าคุณเป็นกบฏ พยานตอบว่าพยานให้การอย่างมี
 เงื่อนไข นายจำเลยซักว่าในการที่จะคิดล้มล้างรัฐบาลนั้น
 จำจะต้องมีแผนการณ์ คุณวางแผนการณ์ไว้อย่างไร ใครจะ
 เป็นหัวหน้า พยานตอบว่าหม่อมศรีวิชัยเป็นหัวหน้า ขอให้
 หม่อมบอกลมาเถอะจะเอากันเมื่อไหร่เป็นเอาด้วยเลย นาย
 จำเลยซักอีกว่าแล้วพรรคพวกล่ะ ว่ายังไปกันบ้าง พยาน
 ตอบว่าหลายคนยินดีจะเอาด้วย นายจำเลยซักว่าเท่าที่คิด
 กันในขณะนั้นจะดำเนินการต่อสู้หรือล้มรัฐบาลอย่างไร จะเอา
 เนื้อตัวเปล่า ๆ ไปแลกกับกระสุน ฝ่ายรัฐบาลเขามีทั้งกระ-
 สุน รถมัง ทหาร ตำรวจ จะไหวหรือ ? พยานตอบว่าใน
 บทความของหม่อมบอกลว่า ทหารตำรวจไม่ทำร้ายประชาชน
 เพราะ ประชาชนเป็น ญาติพี่น้อง กับทหาร ตำรวจ เหมือนกัน
 หัวหน้าบอกว่าทหารตำรวจไม่เอาด้วย ที่นี้ดิฉันก็ศึกษาเดิน
 ขบวนไปทำเนียบ ทหารที่นั้นยังไม่ยิงเลย นายจำเลยซัก
 ว่าเอาละทหารตำรวจไม่เอาด้วย แล้วจะไปล้มรัฐบาลได้ยัง
 ไง จะเดินขบวนไปทำเนียบไปกวัดเนือเถิดหนึ่งจอมพลแปลก
 ึ่งหรือ คิดไว้บ้างหรือเปล่า พยานตอบว่าก็คิดไว้เหมือน
 กัน ว่าจะเดินขบวนไปทำเนียบ ถ้าพบจอมพลก็ยิงได้

ขอร้องให้ออกไปเสียดี ๆ ถ้าไม่ออกอาจจะตีกลาง ทนาย
 จำเลยซักว่าตีใคร ? พยานตอบว่าตีใครที่ยังไงก็ได้ให้รัฐ
 ฆาตกรออกไปเสียใครเป็นรัฐฆาตกรดี ทนายจำเลยขอความ
 กรุณาให้ศาลจงใจด้วยว่าตีตะไม้เดือกหน้า ถ้าไม่ออกจะใช้
 กำลั้งบังคับตัวรัฐฆาตกร ผู้ว่าคดีลุกขึ้นค้านว่า ทนายจำเลย
 คัดค้านให้พยานตอบ ศาลว่าทนายจำเลยไม่ได้คัดค้าน พยาน
 ตอบว่าอย่างนั้น และศาลก็ได้ยินอย่างนั้นด้วย ครั้นแล้ว
 พยานได้ให้การต่อไป ว่ารัฐฆาตกรคือสถาบันที่ประกอบกันเป็น
 รัฐฆาตกร มีคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทน ทนายจำเลยกล่าวว่า
 ว่าสถาบันยังมีอีกอัน ศาลใจคุณ พยานตอบว่าศาลไม่ตียก
 ให้ ทนายจำเลยซักต่อไปว่าย้ายเงินชบวนไปที่จอมพล และ
 ลี้มรัฐฆาตกรต่าง ๆ เหล่านี้ล่ะ คุณได้ไปพูดกับพวกหรือเปล่า
 พยานตอบว่าย้ายนี้มันผอช ทนายจำเลยซักว่าคุณก็ผอชมาก
 คุณพูดกับพวกหรือเปล่านั้นว่า จะตีกลางจอมพลแปลก
 พยานตอบว่าพูดถึงจอมพลมีอำนาจก็ต้องตี มีอำนาจเท่ากัน
 ทนายจำเลยซักว่าคุณเคยไปมาหาสู่หรือติดต่อกับหม่อมคึก-
 กุทธิเรื่องโครงการ ลี้มรัฐฆาตกรในฐานะที่เป็นหัวหน้าบ้างหรือ
 เปล่า พยานตอบว่าไม่เคย ทนายจำเลยซักว่าแล้วคุณระบุ

ได้ยังไงว่าเขาจะเอากันเมื่อไหร่ พยานตอบว่าก็ในหนังสือพิมพ์ของหม่อมวิจิตรครับ หนังสือบอกเขาก็ลงมือเอากันเลย

จบคำให้การของนายวิจิตร ยืนโพธิ์วิจิตร แต่เพียงนั้นหมดเวลาในตอนบ่าย นายพลตำรวจจัตวาบัน โขติกะพุททะแจ้งให้ศาลทราบ ว่า พยานโจทก์ยังมีอีกหลายปาก ศาลให้นัดเลื่อนการไต่สวนมูลฟ้องต่อไปในวันศุกร์ที่ ๗ และเสาร์ที่ ๘ มิถุนายน คกน

เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน คกน ศาลแขวงพระนครเหนือ โดยนายชัย จ. อภิชัยศิริ และนายเข้ม สุนทรไชย เป็นผู้พิพากษา ได้ออกไต่สวนมูลฟ้องคดี "ขบถภายในราชอาณาจักร" อภิวาระทรง เป็นนคทส โดยม.ร.ว. คกฤทธ ปราโมช และนายบระหัตต์ ศ. นาคะนาท เป็นจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ตามลำดับ ผู้ว่าคดีหัวหน้ากองคดีศาลแขวง ตำรวจนครบาล นายพลตำรวจจัตวาบัน โขติกะพุททะ เป็นโจทก์ นางฝ่ายจำเลยได้แต่งตั้งให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และนายวงศ์ กัลยาณคบุปดี เป็นทนายแก้ต่าง

ในบัดนี้ทางฝ่ายโจทก์ได้นำ นายทองดี ศรีสมุทร
 เข้าเบิกความเป็นพยานโจทก์ปากที่ ๕ ตั้งได้ให้การตอบข้อ
 ชักของนายพลจัตวาชั้น โสดีพุกณะ ผู้ว่าคดีตั้งต่อไป

พยานให้การว่าอายุ ๕๘ ปี ไม่ได้เป็นญาติเกี่ยวของ
 กับจำเลย ขณะเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 ต้องชักของผู้ว่าคดีว่า ท่านโทษ พยานมีความรู้สำเนา
 ไทน์ ทางภาษาไทย? พยานตอบว่า เป็นนักธรรมชั้นเอก
 และเปรียญเก้าประโยค พยานให้การว่าเรื่องจำเลยต้องหา
 พยานทราบจากชาวหนังสือพิมพ์หลายฉบับด้วยกัน รวมทั้ง
 สยามรัฐด้วย ผู้ว่าคดีชักว่าสยามรัฐอะไร พยานตอบว่า
 ได้ทราบว่า ถูกฟ้อง เพราะเขียน บทความ ลงใน สยามรัฐราย
 สัปดาห์ ผู้ว่าคดีชักว่าบทความอย่างไรบ้าง พยานตอบว่า
 บทความกลอน และบทความร้อยแก้ว พยานให้การว่าพยาน
 ได้อ่าน ทั้งหมดมีลงฉบับวันที่ ๓๐, ๓๑ และ ๒๔ ผู้ว่าคดี
 ชักว่าเดือนไหน พยานตอบว่า มีนาคม ผู้ว่าคดีชักอีกว่าปี
 ไทน์ พยานตอบว่า สองพันห้าร้อย

ต่อข้อชักของผู้ว่าคดีว่าฉบับแรกที่ได้อ่านจำใจความ
 คำขวัญได้ไหม ทั้งกลอนและบทความ ว่ามาเท่าที่จำได้พยาน

ตอบว่า ในฉบับแรกจำได้ว่ามีบทกลอน “ต้นเกิดไทย” และ
 บทความเรื่อง “คำเตือน” มีใจความสำคัญในข้อความที่
 เขียนนั้นว่า รัฐบาลไทยเป็นรัฐบาลที่พาดคดโกง ปกครอง
 ด้วยการกดขี่ประชาชนเท่าที่นึกได้ตั้ง ผู้ว่าคชช. ว่าอ่านแล้ว
 รู้สึกยังไม่บาง พยานตอบว่า รู้สึกว่าข้อความนั้นเป็นการจ
 จุดความรู้สึกของประชาชนให้เห็นว่ารัฐบาลไม่ดี ในข้อ
 ความนั้นนอกจากนั้นเมื่ออ่านรวมกันแล้วก็รู้สึกว้าวัยหรืออ่อน
 ใจประชาชนให้ชิงชังรัฐบาล แล้วเมื่อประชาชนเกลียดชัง
 รัฐบาลแล้วก็ควรที่จะได้พร้อมใจกันใช้ กำลังต่อต้านรัฐบาล
 ต่อไป ไม่ต้องกลัวอำนาจทหารตำรวจ เพราะตำรวจทหาร
 ก็เป็นลูกหลานของประชาชนนั่นเอง

ผู้ว่าคชช. ก็ว่าฉบับต่อไป มีข้อความอะไรที่จำได้ พยาน
 ตอบว่า ในฉบับต่อไปสาระสำคัญนั้นอยู่ที่การเลือกตั้ง ใช้
 หัวข้อว่า “ปภินถนะวิบัติ” หมายความว่าถึงการเสียหาย
 นานาประการ การเลือกตั้งมีตักตัก คดโกง ใช้การไม่ได้
 พยานรู้สึกว้า บทความนี้โน้มน้าวจิตใจประชาชนไม่ให้เคารพ
 นับถือสถานการณ์บัญญัติ โดยว่าสภาพผู้แทนที่ไม่ถูกต้องนั้น
 กฎหมายที่ออกมาก็ไม่แน่ว่าจะใช้ได้หรือไม่ ตลอดจนการใช้

กฎหมายนั้น บังคับก็เป็น อันใช้ไม่ได้ และรวม ถึงคำพิพากษา
 ของศาลตามบทกฎหมายนั้น หรือที่ไม่ตรงกับความเห็นของ
 ประชาชน ประชาชนก็ไม่ควรรับนับถือ รวมความว่ากิน
 ความถึงฝ่ายบริหาร ตลอดจนฝ่ายตุลาการด้วย พยานให้
 การว่ารู้สึกว่ามีอำนาจร่วมกันแล้วทำให้ประชาชนเห็นว่า ใน
 เมืองไทยไม่มีอะไรใช้ไม่ได้ อันภาคอธิปไตยทั้งสามใช้ไม่ได้
 เลย เมื่อใช้ไม่ได้ก็เป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะจัดการต่อไป
 โดยใช้กำลังบังคับ ผู้ว่าคดีซักว่าบังคับใคร? พยานตอบว่า
 รัฐบาล

ผู้ว่าคดีซักว่าฉบับสุดท้ายละ พยานตอบว่า ฉบับสุดท้าย
 นั้นเป็นฉบับที่เร่งเร้าให้ประชาชนเริ่มลงมือกระทำการโดย
 ชดตัวอย่างประเทศฮังการี ว่ารัฐบาลทำสงครามกับประชา
 ชน ดำเนินการใช้กำลังต่อสู้กับรัฐบาลอย่างที่เกิดขึ้นใน
 ฮังการี ผู้ว่าคดีซักว่า เห็นอีกจำได้ไหม พยานตอบว่าได้
 (พยานได้คุยสยามรัฐสภาที่วิจารณ์สามฉบับท้ายหลัง) ครั้น
 แล้วผู้ว่าคดีซักต่อไปว่าใครเป็นผู้เขียน พยานตอบว่า กับอก
 ไว้ว่าหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช พยานกล่าวว่าจะออก
 จากที่ใดเวียนมาแล้ว พธ.เห็นหนังสือเล่มนี้ได้ชื่อชื่อในหนังสือ

คือตามฉบับมีบทความบทกลอน และภาพประกอบ ภาพ
 หนึ่งมีคนใส่ตัวยูอยู่บนรถ ถัดคือประชาชนแดงให้เห็น
 ว่าราษฎรถูกอำนาจกดขี่ ผู้ว่าคิดว่าโดยใคร? ของใคร?
 พยานตอบว่า ของรัฐบาล ผู้ว่าคิดว่าอีกว่าภาพอื่นอีกแล้ว?
 พยานตอบว่า ภาพอื่นก็มีประชาชนถูกล่ามโซ่ รู้สึกว่าเป็นการ
 ให้ประชาชนช้อแย้งอำนาจรัฐบาล อีกรูปหนึ่งเป็นรูปประ-
 ชาชนนอนหมอบ มีอะไรไม่ทราบอยู่บนหลัง หมายความว่า
 รัฐบาลได้เอาภาระมาถมไปบนหลังประชาชน

ต่อข้อซักของผู้ว่าคิดว่านอกจากที่ให้กรมาแล้วนี้ มี
 คนอื่นบ้างไหมที่ได้อ่านหนังสือพิมพ์แล้วเอามาพูดกัน หรือ
 มาเล่าความรู้สึกให้พยานฟัง พยานตอบว่า มีคนอ่านหนังสือ
 นาน ตามสถิติการจำหน่ายหนังสือ ก็มีคนที่เขาบอกว่า
 มันเป็นอย่างนี้กัน ความรู้สึกของคนที่ได้อ่านนั้น ถ้าเขาได้
 อ่านหนังสือพิมพ์หลายฉบับ มีการเปรียบเทียบกัน ก็มีบาง
 คนเชื่อบ้าง ไม่เชื่อบ้าง แต่ผู้ที่อ่านสยามรัฐเพียงฉบับเดียว
 ไม่มีอะไรเปรียบเทียบ ปรากฏว่ามีความเชื่ออยู่มาก จะมี
 ความสงสัยยังเล็กน้อย

ผู้ว่าคิดว่าพยานรู้จักจำเลยคนไหนบ้าง พยานตอบ

ว่า รู้จักหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ผู้ว่าคดีชู้ว่าอีกคนละ พยาน
ตอบว่า ผมไม่แน่ใจ ผู้ว่าคดีชู้ก็ชู้ว่า ไม่มีสาเหตุโกรธเคือง
กับจำเลยนะพยานตอบว่าไม่มี

จบคำให้การตอบผู้ว่าคดีของนายทองสับ สุภมารักษ์
ต่อจากนั้นได้ให้การตอบข้อซักค้านของ ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช ทนายจำเลยดังต่อไปนี้

ต่อข้อซักค้าน ของทนายจำเลยที่ว่า เป็นผู้แทนราษฎร
จังหวัดประจวบไชใหม่ ในจังหวัดประจวบมีฟ้องเพิกถอน
การเลือกตั้งไชใหม่ พยานตอบว่ามี แต่ได้ถอนคดีไปแล้ว
ทนายจำเลยซักว่ารู้ สักว่า คุณทองสับนี้เป็นสมาชิกสังกัด
พรรคเสรีมนังคศิลาไชใหม่ พยานตอบว่าใช่ ทนายจำเลย
ซักต่อไปว่าที่มีข่าวลงในหนังสือพิมพ์ว่ามีสมาชิกพรรคเสรี-
มนังคศิลาจะถอนตัวออกจากพรรค คุณทองสับยังไม่คิดจะ
ถอนตัวบ้างหรือ พยานตอบว่า สำหรับตัวผมเองได้สมัครใน
นามพรรคเสรี ประชาชนเลือกมา เมื่อประชาชนไม่ได้บอก
ให้ผมถอนผมก็ไม่ถอน ผมมาอยู่ในพรรคนี้ในนามของประ-
ชาชน ทนายจำเลยซักว่า ในการหาเสียงเลือกตั้งรัฐบาลได้

เข้าไปมีส่วนช่วยเหลืออะไรบ้างไหม เช่น บอกข้าราชการให้ช่วย หรือใครต่อใครที่จังหวัดประจวบนี้ล่ะ พยานตอบว่า เปล่า แต่จะตั้งใครหรือไม่ตั้งไม่ทราบ ทนายจำเลยชี้ว่า เท่าที่ทราบ ทราบแต่เพียงว่าช่วยเหลือหรือควม พยานตอบว่า เท่าที่ทราบข้าราชการในจังหวัดประจวบ ทั้งทหารตำรวจ ไม่ได้ลง คะแนนให้เขา ลงคะแนน ตามความสมัครใจ ของเขา พยานไม่ทราบว่า รัฐบาลได้ช่วยเหลืออะไรหรือเปล่า

ต่อข้อซักถามของทนายจำเลยที่ว่า ถ้าหนังสือพิมพ์ลงว่าที่ประจวบมีการโกงเลือกตั้ง คุณจะเชื่อไหม พยานตอบว่า ขอยกตัวอย่าง เช่น ถ้าสยามรัฐลงว่าเกิดโกงสกปรก โสมมในการเลือกตั้งในประจวบ คุณอยู่ในประจวบไม่เชื่อ คนที่นอนอาเจเชอ เพราะคนประจวบเขารู้ความจริง ทนายจำเลยชี้ว่า ท่านมหาอำมาตย์หนังสือพิมพ์อื่นบ้างไหม พยานตอบว่าอ่าน ทนายจำเลยชี้ว่าอะไรบ้าง พยานตอบว่าคือผมไม่ได้รับประจำ เพียงแต่ขออ่านก็มีชาวไทย ดาวเสรี ทนายจำเลยชี้ว่าขอทราบดาวเสรีลงวันที่ ๑๗ กับ ๒๕ มีนา จำได้ไหม? พยานตอบว่า จำไม่ได้ ทนายจำเลยชี้ว่า หนังสือพิมพ์อะไรก็ได้ ฉบับวันที่ ๑๐-๑๗-๒๕ มีนา ท่าน

มหาจำข้อความได้บ้างไหม ที่สยามรัฐลงจำเป็นตเป็นตะ
 พยานตอบว่า คือปกคติมมอ่าน คือถ้าไม่มีเรื่องก็จำไม่ได้
 นายจำเลยกล่าวว่่าก็รวมความว่าจำไม่ได้ พยานตอบว่าใช่

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า สยามรัฐลงข้อ
 ความนี้ เป็นการ ทุจริต ความรู้สึก ตาม ความเห็น ของ คุณมหา
 ประชาชนคนไทยนั้นมันใจถึงเพียงนั้นเชียวหรือ ใครพูดอะไร
 ก็เชื่อทั้งนั้น พยานตอบว่า คือยังงั้นหม่อม ในการรบนหนังสือ
 พิมพ์ เขาก็มักจะต้องเชื่อถือในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น นาย
 จำเลยซักว่า คือถ้าใครรับสยามรัฐฯ ว่ายังงั้นก็เชื่อหมดอ่าน
 แล้วเชื่อเป็นตเป็นตะงั้นหรือ พยานตอบว่า เรื่องคนอื่นไม่
 ทราบ นายจำเลยกล่าวว่่า อ้าว ทนเรื่องของคนอื่นว่าไม่
 ทราบ แล้วมาพูดเป็นตเป็นตะทำไม ครั้นแล้วนายจำเลย
 ซักต่อไปว่า คือผมพูดว่าคนทั้งหลายนะ เขาไม่ได้ใจเง่าแต่
 คุณ เขามีหัวใจพะจะนึกถึงเหตุผล อ่านแล้วก็ได้เชื่อทุก
 อย่าง ต้องได้ตรวจเอาความจริงเป็นหลัก ไม่ใช่เพราะ
 หนังสือพิมพ์ปลง ท่านมหาเห็นกับผมไหมหรือไม่เห็นด้วย
 เพราะเหตุใด? พยานตอบว่า ในบางขณะคนไม่รู้ความจริง
 ก็อาจจะเชื่อ นายจำเลยกล่าวว่่า แล้วบางไหนอีกล่ะ?

ครันแล้วพยานให้การว่า การเชื่อไม่เชื่อผู้รู้ความจริงเอา
ความจริงเป็นหลัก ทนายจำเลยซักว่า แล้วผู้ไม่รู้ความจริง
ละ เอาอะไรเป็นหลัก พยานตอบว่า ผู้ไม่รู้ความจริง เอา
ข่าวเป็นหลัก

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่า ตามที่ท่านมหา
บอกว่าสยามรัฐจุดความรู้ สักอะไรต่าง ๆ นานา ให้ประ-
ชาชนรู้ สักว่ารัฐบาลไม่ดี ขอถามว่าการที่รัฐบาลนี้จัดการ
ให้น้ำไม่ไหล ไฟไม่สว่าง ต้องกินน้ำปอแตกตั้งกันบ้าง อะไร
บ้าง อย่างนี้เรียกว่ารัฐบาลดีไหม พยานตอบว่า ไม่ใช่คน
เกิดมาแล้วจะทำอะไรได้ทุกอย่าง ต้องอาศัยระยะเวลา
ทนายจำเลยกล่าวว่า ผมถามว่า (ทวนคำถามเดิมอีกครั้ง)
พยานตอบว่า ไม่ใช่ว่ารัฐบาลไม่ดี ไปโทษรัฐบาลไม่ได้ ผู้
ถามเองก็เคยเป็นนายก

ตอนนการตอบข้อซักของพยานวทวน ทนายจำเลย
ขอให้พยานตอบให้ตรงคำถาม ผู้ว่าคดีลุกขึ้นทวงเรื่องการ
ซักค้านขอ ทนายจำเลย ขอความกรุณาศาลให้ยุติข้อซัก
ของทนายจำเลยเสีย ทนายจำเลยกล่าวว่า ถ้างั้นผมก็ซัก
อะไรไม่ได้ โปรดขอให้พยานจำเลยพูดไปข้างเดียวงั้นหรือ

ศาลสั่งให้นายจำเลยชกต่อไปได้ นายจำเลยค้านแล้ว
กล่าวกับผู้ว่าคดีว่า ก็ผมไม่ได้พบกันมาก่อนอย่างคุณนี่
คุณพบกันมาแล้ว

ครั้นแล้วนายจำเลยชกต่อไปว่า อยากรวมกัน
ไปเลย อย่าง ดึกไม่มีที่เรียน ค่าครองชีพสูง จะถามว่า
รัฐบาลดีไม่ดี คำตอบก็คงอย่างเดียวกันใช่ไหม พยานตอบ
ว่า อ้ายอย่างนี้จะไปโทษรัฐบาลไม่ได้ มันเรื่องของคนกิน
คนขายเท่านั้น นายจำเลยชกว่า ที่ตอบมานั้นนี่เปิดมาไม่
ไหลไฟไม่สว่าง ที่เล่าเรียนไม่มี ของแพงขึ้นไปก็โทษรัฐไม่
ได้ อยากรวมกันรัฐบาลมีไว้ทำไม รัฐบาลมีไว้เพื่อกำจัด
เหตุเดือดร้อนต่าง ๆ เหล่านี้ใช่ไหม พยานตอบว่า ไม่ใช่เป็น
รัฐบาลแล้วจะทำอะไรได้ทุกอย่าง ท่านก็เป็นรัฐบาลมาแล้ว
ทำอะไรไม่ได้ทุกอย่างเหมือนกัน นายจำเลยชกว่าผมถาม
ว่ารัฐบาลมีไว้กำจัดเหตุเดือดร้อนนี้ใช่ไหม แต่ว่าทำได้เท่าที่
โอกาสอำนวย พยานตอบว่าใช่ นายจำเลยชกว่ารัฐบาล
ของจอมพลแปลกตอนนั้น นับแต่มีรัฐประหารมานี้รวมกับ
แล้วสืบมาได้ไหม พยานตอบว่า ถ้าวัดบี นายจำเลย

ซักว่า ผมเป็นนะ ท่านมหาภูใหม่ สีเดือน พยานตอบว่า
ใช่ แล้วกล่าววว่า แต่แก้สถานการณ์อะไรไม่ได้เลย ทนาย
จำเลยตอบว่าออกไปข้างนอกซิผมจะบอก ครั้นแล้วทนาย
จำเลยเข้าต่อไปว่า ตอนหลังที่เป็นรัฐมนตรีศึกษานะ สีลิป
วันใช้ใหม่ พยานตอบว่าใช่

ต่อข้อซักของทนายจำเลยที่ว่า ก่อนนี้ปัญหาเรื่อง
น้ำไฟ สถานศึกษา ค่าครองชีพ อะไรนี้ก็พูดกันมานาน
พูดกันก่อน ๑๐ มีนาแล้วใช้ใหม่ พูดกันมานานแล้ว พยาน
ตอบว่า การพูดมันก็พูดกันมาหลายอย่าง แม้กับชาวแพงก็
พูดกัน อัยการไม่ต้องประสงค์ของราษฎรนี้ ผมคิดว่าพูด
กันมาหลายสิบหลายร้อยปีแล้ว ทนายจำเลยซักว่าที่ประชา
ช พูดกันมาเป็นสิบ ๆ ปีแล้วนี้ สยามรัฐไปจุดเข้าหรือเปล่า
พยานว่าเปล่า สยามรัฐยังไม่เกิด ทนายจำเลยซักต่อไปว่า
ในฐานะที่มหาเป็นผู้แทนราษฎร อยากเรียนถามความรู้
หน่อย คนอ่านหนังสือพิมพ์มีสองประเภท ประเภทหนึ่งไม่
สนใจชาวบ้านการเมือง อีกประเภทหนึ่งชอบ เป็นอย่างนี้
ไซใหม่ เฉพาะคนที่สนใจ ปกติก็เป็นผู้มีการศึกษาเป็นห่วง
ใยในบ้านเมือง พยานตอบว่า คนสนใจในการเมือง ไม่

จำเป็นต้องมีการศึกษาเสมอไป ทนายจำเลยซักว่า คนมีการศึกษาดึ้นะ ดีแค่ไหน เรียนชั้นไหน พยานตอบว่า ที่เขาอ่านเพราะเขาอยากศึกษาเขาหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องศึกษา ทนายจำเลยกล่าวว่า ขอเรียนถามใหม่แต่ต้น (ทวนคำถามเดิมอีกครั้ง) ที่ถามว่าคนเอาใจใส่ในบ้านเมืองโดยปกติมักเป็นคนมีการศึกษา ท่านมหาที่ว่าไม่ใช่ อยากเรียนถามว่าหลักทดลองว่าการศึกษาดึ้นะแค่ไหน พยานตอบว่า เคยได้ยินคนมีการศึกษาดีเขาบอกว่าเขาไม่ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ก็มี เขาว่าปวดหัว คนไม่มีการศึกษาบางคนรับหนังสือพิมพ์ไปอ่านเพื่อเสริมความรู้

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่า ท่านมหาอ่านสยามรัฐพบว่ามีฉบับหนึ่ง อ่านแล้วได้ความว่ารัฐบาลเป็นพาล คดโกง จำได้ไหมว่าใช้ข้อความว่ายังไง พยานตอบว่า อ้อ ครั้นแล้วกล่าวว่า อยากขอดู ทนายจำเลยกล่าวว่าอย่าเลยครับขอดูก็เห็น ผมอยากจะถามโดยไม่ให้ดูละ พยานตอบว่า ใจว่ากตขีรราษฎร ทนายจำเลยว่า รัฐบาลกตขีร? พยานตอบว่า ผมไม่แน่ ทนายจำเลยซักว่า คือจำข้อความอะไรแต่ละคำไม่ได้ แต่อ่านรวม ๆ กันแล้ว ทำให้เกิด

ความรู้สึกเช่นนั้น พยานตอบว่าใช่ หนายจำเลยช้ต่อไป
ว่า เมื่อถิ่นท่านมหาว่าจำแต่ละคำไม่ได้ อยากรถามเท่าที่พอ
จะจำได้ มีที่ไหนบ้างในสยามรัฐที่ใ้ว่ารัฐบาดโง รัฐบาด
เป็นพาด พยานตอบว่า ที่พูดตรงๆ ไม่มี แต่อ่านแล้วรู้สึก
ยังมี หนายจำเลยช้กว่า คนยี่สิบล้านนี้ มีส่วนอ่านหนังสือ
มากเท่าไร ทราบไหม พยานตอบว่าไม่ทราบ

ต่อข้อซักคานของหนายจำเลยที่ว่า ที่ใ้ถ้กรอ้างว่า
สยามรัฐมีสถิติจำหน่ายสูงทราบใหม่ว่าสถิติเท่าไร พยาน
ตอบว่า ไม่ทราบ หนายจำเลยช้กว่า ที่บอกว่ถ้าใ้อ่าน
สยามรัฐแล้วเปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์อื่น แล้วก็ไม่เชื่อ
สยามรัฐนั้น เช่นหนังสืออะไรบ้าง ธรรมมาธิปัตย์ ๒๕๐๐?
พยานตอบว่า ไม่แน่ ผมยกตัวอย่างเช่นว่า อ่านสยามรัฐ
ความเห็นไปนรูปหนึ่ง ฉบับอื่นก็ไปอีกรูปหนึ่ง หนายจำเลย
ช้กว่า รวมทงธรรมมาธิปัตย์และ ๒๕๐๐ ด้วยหรือเปล่า พยาน
ตอบว่า ผมไม่ได้อ่าน หนายจำเลยกล้งว่า อ้อไม่ได้อ่าน
แล้วจะเปรียบเทียบกับอะไรละ ครั้นแล้วหนายจำเลยช้ต่อ
ไปว่า ทราบสถิติการจำหน่ายของธรรมมาธิปัตย์และ ๒๕๐๐
ไหม พยานตอบว่า ไม่ทราบ

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า เป็นความจริงไหม
 ที่ว่าทหารตำรวจไม่ทำร้ายประชาชนที่เป็นพี่น้องกัน พยาน
 ตอบว่า ไม่น่า นายจำเลยซักว่า ควรจะทำร้าย? พยาน
 ตอบว่า คือในบทความนั้น ก็พูดให้ประชาชนอุ่นใจ นาย
 จำเลยซักว่า ผมถามความเป็นจริง ว่าทหารตำรวจทำร้าย
 ประชาชนไหม? พยานตอบว่า โดยปกติเขาก็ไม่ทำร้าย แต่
 ถ้าประชาชนกบฏขึ้นมา ก็ทำได้ นายจำเลยซักต่อไปว่า ที่ให้
 การว่าสยามรัฐไม่ให้คนเชื่อถือสถานนิติบัญญัติและศาล ตาม
 ความเห็นของมหาวิบุลยบาลประกอบด้วยสถานนิติบัญญัติ และ
 ตุลาการด้วยใช่ไหม พยานตอบว่าไม่ใช่

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า ท่านมหา ก็อยู่ใน
 เมืองไทยมาพร้อมกับผมแก่กว่าผมด้วย มีครึ่งไหนบ้างที่
 ปฏิวัติรัฐประหารกัน โดยมีประชาชนล้วนๆ ไม่ใช่อาศัยกำลัง
 ทหาร พยานตอบว่า การปฏิวัติมีหลายอย่าง นายจำเลย
 ว่าผมไม่ได้ถามว่า มีก็อย่าง ถามว่ามีไหม พยานตอบว่า
 สมัยนี้ไม่มี แต่ต่อไปข้างหน้าอาจมี อย่างในอังกฤษและถ้า
 นึกถึงประวัติศาสตร์ชาติไทยเรา อาจจะมีมาบ้างแล้วก็ได้
 เช่น สมัยพระเจ้ารามคำแหง หรือพระเจ้าตาก นายจำเลย

กล่าวว่า ไม่มีทหารแถวของนรี สมัยพระเจ้าตากกับบ้านกู่เมือง

ต่อข้อซักค้านของนายจำเลยที่ว่า ตามที่ให้การไว้ว่าได้อ่านสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ที่สามฉบับ ทั้งสามฉบับนี้ไม่มีข้อความอะไรบ้าง หรือที่เป็นความเห็นติชมติเตียนรัฐบาล มีแต่เพียงส่งเสริม? พยานตอบว่า ในกวีเป็นการปลุกใจ ในร้อยแก้วหัวข้อมีว่า เต็ม แต่ในข้อความไม่มี นี่เป็นความรู้สึกของผม ไม่ใช่เตือนเป็นการสำคัญ นายจำเลยซักต่อไปว่า อย่างนี้ ในวรรคแรกของด้านขวาที่ว่า “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบสี่ปีข้างหน้าจะแสดงให้เห็นผู้คุมแผ่นดินอยู่ในปัจจุบันได้ เห็นความจริง ก็ยกกับจิตใจของ ประชาชนชาวไทยได้ตระหนักชัดการที่จะต่อต้านไม่ยอมรับความจริงต่าง ๆ นั้นก็ดี การที่จะโต้ตอบพลิกแพลงเล่นลำบัดด้านวนแบบเจ้าถ้อยหมอลความก็ดี หรือการใช้อำนาจอาวอเข้าบังคับกดขี่ราษฎรให้ราบคาบต่อไปก็ดี จะไม่เป็นผลประโยชน์อันใดแก่ผู้คุมแผ่นดินเลย มีแต่ทางที่จะนำภัยอันตรายอย่างมหันต์มาให้แก่ตนเองและครอบครัว น่าจะหาทางหลีกเลี่ยงเสียก่อน “และในตอนท้ายที่ว่า” ขอท่านจงหันหน้าเข้าประชาชนหา

ทางปรานีประยอมแก่สิ่งที่มีคุณค่าให้ถูกตามความประสงค์ของ
 ประชาชนได้เป็นที่ดีสุด แม้ท่านจะถือทฤษฎีมานะหรือตั้งต่อไป
 การปกครองของท่านจะไม่บังเกิดผลอย่างไรเลย มีแต่จะ
 ทำลายตัวท่านให้หมดไป เพราะประชาชนไม่ยอมร่วมมือ
 เสียแล้ว ทุกอย่างย่อมมีที่สิ้นสุด บุคคลใดไม่ยอมรับความจริง
 ชอน บุคคลนั้นย่อมเอาตัวไม่รอด ขอให้ท่านจำความจริง
 ชอนให้ดี และประพฤตินั้นให้ถูกกับภาวะและสถานการณ์
 เพื่อตัวของท่านเองจะดีกว่า...” อย่างนั้นก็ไม่ต้องน่ะครับ
 พยานตอบว่า ความรู้สึกของผมว่าเป็นชัยชนะของการเขียน
 ทนายจำเลยกล่าวว่า ไม่ใช่ชัยชนะของการมาเบิกความนะ
 พยานว่า คือสาเหตุของการเขียนครั้งนี้เขียนขึ้นหลังการเลิก
 ตัง เห็นว่าไม่ใช่คำเตือนโดยสุจริต เป็นชัยชนะของการเขียน
 ทนายจำเลยซักว่าท่านมหาวิชชนะไหม พยานตอบว่า ถ้า
 ซักอย่างมีชนะผมก็ตอบอย่างมีชนะ

ทนายจำเลย กราบเรียน ขอ ความ กรุณา ให้ ศาล จด
 “พยานว่าผมซักมีชนะ พยานก็ให้การอย่างมีชนะ”

ต่อข้อซักค้านของทนายจำเลยที่ว่า ท่านมหาให้การ
 ว่าในรูปมีการแย่งชิง ขอความกรุณาพิสูจน์ว่ามั่นคงแน่นอน

ที่ตามผมเห็น ๆ ว่าช่วยกันซัก ผมอยากให้ช่วยอธิบายสัก
 หน่อย เหตุอะไรถึงทำให้เห็นเป็นแย่งไปได้ (ทนายจำเลย
 เดินเอารูปภาพประกอบกลอน "คืนเกิดไทย" ในฉบับประจำ
 วันที่ ๑๐ มีนาคมให้พยานดู) พยานตอบว่า ผมเห็นว่าคนมัก
 ันนี่ต้องไว้ และการที่จะซักดี ๆ ชูกำปั้นไว้ยังงั้นไม่ใช่
 แล้วคนที่นอนอยู่นั้นก็ทำท่าแย่งด้วย ทนายจำเลยกราบเรียน
 ศาลอีกครั้งขอให้จัดว่า พยานว่า ใบภาพนี้เป็นการแย่งของ
 ครั้นแล้วทนายจำเลยกล่าวกับพยานว่า เห็นเป็นรูปแย่งองไป
 ได้ ความจริงมักองแท้ ๆ พยานว่า มันเรื่องคนละทรวงนะ
 ทนายจำเลยกล่าวว่า ก็ทรวงคนละเป็นไปไม่ได้

จบคำให้การของนายทองสับ สุภมารักษ์ ต่อข้อซัก
 คำของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทนายจำเลยแต่เพียง
 ๕ นายพลตำรวจฉัตรวาสน โขติพิภุณะ ผู้ว่าคดีแถลงต่อ
 ศาลว่าพยานโจทก์ในชั้นได้สวนมูลฟ้องหมดทุกปากแล้ว
 ศาลสั่งให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมาฟัง คำพิพากษาหรือคำสั่ง
 ในตอนบ่าย ๑๔.๐๐ น. วันเดียวกัน

ครั้นถึงเวลานัด ศาลแขวงพระนครเหนือได้มีคำสั่ง
 เป็นความว่า ศาลได้พิจารณาพิเคราะห์พยานหลักฐานโจทก์ที่นำ
 สืบในชั้นได้สวนมูลฟ้องแล้ว เห็นว่าคดีโจทก์มีมูลฐาน
 ความผิดขบถภายในราชอาณาจักรตามที่โจทก์ฟ้อง จึง
 ให้ประทับฟ้องโจทก์ต่อไป หากแต่คดีเกินอำนาจศาล
 แขวงจะพิจารณาได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม จึง
 สั่งให้ส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป
 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความ
 อาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๔๘๘

คำพิพากษาฎีกา

คดีผู้^๑ อำนวยการหนังสือพิมพ์^๒ พิมพ์ไทย

คดีตำรวจยศอัศวิน ในสมัยนายตำรวจเอกเผ่า ศรี-
ยานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ยิงนายอารีย์ ลีวีระ ผู้
อำนวยการหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทยและสยามนิกร ถึงแก่ความ
ตายที่หัวหินในระหว่างพักตากอากาศกับภรรยา ซึ่งเพิ่ง
สมรสใหม่ๆ เมื่อต้นปี ๒๕๑๖ นับว่าเป็นคดีที่ก่อให้เกิดความสลด
ร้อนใจให้แก่บรรดาญาติมิตร และประชาชนทั่วไปเป็นอัน
มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการหนังสือพิมพ์ของไทยใน
ขณะนั้นถือได้ว่า ได้สูญเสียสมาชิกหนังสือพิมพ์ผู้ยิ่งใหญ่ไปคน
หนึ่ง รัฐบาลคณะปฏิวัติได้ถือว่า คดีนี้เป็นคดีสำคัญซึ่งควร
จะได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ตาย จึงได้มีการรื้อฟื้นเรื่องนชน
มาดำเนินคดีกันใหม่ จนกระทั่งได้มีการฟ้องร้องผู้ท กยวของ
เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๒ คดีได้อยู่ใน

การพิจารณาของศาลยุติธรรมตลอดมา จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๔ นี้ ศาลฎีกาได้อ่านคำพิพากษาของศาลฎีกา ซึ่งเป็นศาลสูงสุดพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลล่าง ทั้งสองให้ลงโทษจำคุกจำเลย บางคนถึงตลอดชีวิต และจำคุกจำเลยบางคนมีกำหนด ๒๐ ปี โดยที่คดีนี้เป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอันมาก เราจึงได้นำคำพิพากษาศาลฎีกา โดยละเอียดมาเสนอต่อท่านผู้อ่านโดยลำดับตั้งแต่นั้นจนจบ

คำพิพากษา

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

๗ ๑๔๒๗ / ๒๕๐๔
 ท ๑๔๕๐

ศาลฎีกา

วันที่ ๑๕ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔

ความอาญา

พนักงานอัยการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โจทก์
 ระหว่าง

นายพันตำรวจโทศิริชัย กระจำวงศ์ ที่ ๑ นายสิบ
 ตำรวจเอกณรงค์ ชิวปรีชา ที่ ๒ นายสิบตำรวจตรีเจริญ

ไตรสาเกต ที่ ๓ นายสิบตำรวจตรีเฉลย สุขสวัสดิ์ ที่ ๔
พลตำรวจหรือนายศรี หลายล้อม ที่ ๕ จำเลย

เรื่อง ใช้จ้างวานหรือยืมส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่น
ใด ให้ผู้อื่นกระทำความผิดสมคบกันฆ่าคนโดยเจตนา โดย
ไตร่ตรองไว้ก่อน เป็นเจ้าพนักงานปลอมเอกสารของทาง
ราชการ และสมคบกันมีอาวุธปืน กระสุนปืน วัตถุระเบิด
ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต

พนักงานอัยการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โจทก์

ระหว่าง

พลตำรวจหรือนายสิบตำรวจตรีศาสตร์ ภาณีตานนท์
จำเลย

เรื่อง สมคบกันฆ่าคนโดยเจตนา โดยไตร่ตรองไว้
ก่อน สมคบกันมีอาวุธปืนและวัตถุระเบิด ไว้ในความครอบ
ครองโดยไม่ได้รับอนุญาต

โจทก์ และจำเลยที่ ๒, ๓, ๔, ๕ และจำเลยในสำนวน
ที่สอง ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ลงวันที่ ๑๗
เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

คดีของสำนวนนี้ สำนวนแรกโจทก์ฟ้องนายพันตำรวจ
โทศิริชัย กระจ่างวงศ์ จำเลยที่ ๑ นายสิบตำรวจเอกณรงค์
ชีวปรีชา จำเลยที่ ๒ นายสิบตำรวจตรีเจริญ ไทรสวเกษตร
จำเลยที่ ๓ นายสิบตำรวจตรีเฉลย สุขสวัสดิ์ จำเลยที่ ๔
และพลตำรวจตรีหรือนายศรี หลดาพร้อม จำเลยที่ ๕ ส่วน
สำนวน หลัง ฟ้อง พลตำรวจ ศาสตราจารย์ หรือนายสิบ ตำรวจตรี
ศาสตราจารย์ ภาษิตานนท์ เป็นจำเลยผู้เดียวซึ่งในการพิจารณา
พิพากษาได้เรียกจำเลยผู้ ๖ จำเลยที่ ๖ โจทก์กล่าวหาว่า
จำเลยทั้ง ๖ คน ร่วมกระทำความผิดในเรื่องเดียวกันตั้งแต่ พ.ศ.
๒๔๘๖ อันอยู่ในสมัยที่นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
มหาดไทย โดยโจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดประจวบ
คีรีขันธ์ ซึ่งมีเขตอำนาจเหนือคดีเรื่องนี้ แต่ในวันเดียวกันก็
ยื่นฟ้องสำนวนแรกแล้ว โจทก์ได้ยื่นคำร้องตามความใน
มาตรา ๒๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ขอให้โอนคดีมาพิจารณาพิพากษาที่ศาลอาญา ประธานศาล
ฎีกาสั่งอนุญาตให้โอนคดีมาตามที่โจทก์ร้องขอแล้ว โจทก์
ได้ยื่นฟ้องสำนวนหลัง ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อาศัย

ความในมาตรา ๒๓ วรรคท้ายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้โอเคตี ดำนวนหลังมา ยังศาลอาญาอีกตามที่โจทก์ร้องขอ ศาลอาญาจึงได้พิจารณาพิพากษาคดีสองสำนวนนี้รวมกันมา

คำฟ้องของโจทก์มีใจความตามที่กล่าวหาว่าจำเลยนั้นว่า เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๘๖ เวลากลางวัน จำเลยที่ ๒ ซึ่งขณะนั้นมียศเป็นนายสิบตำรวจโท กับจำเลยที่ ๓, ๔, ๕ และ ๖ ซึ่งขณะนั้นเป็นพลตำรวจและต่างรับราชการอยู่ที่สถานีตำรวจภูธร จังหวัดกาญจนบุรี ได้ร่วมกันใช้ปืนยิงนายอารีย์ ลีวีระ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ "พิมพ์ไทย" และ "สยามนิกร" โดยเจตนาฆ่าให้ตายด้วยความพยายามตามหมายและโดยไตร่ตรองไว้ก่อน นายอารีย์ ลีวีระ ได้ถึงแก่ความตายเพราะพิษบาดแผลที่ถูกยิงในวันนั้นเอง เหตุเกิดที่ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เจ้าพนักงานตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีจับจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ได้ในวันเกิดเหตุ พร้อมด้วยเป็นพกริวอลเดอร์ ๕ กระบอก ลูกกระสุนปืน ๓๐ นัด ลูกกระเบิดมือ ๑ ลูก และวัตถุระเบิดดีเซลเขียวใบไม้ ๑ คัม เป็นของกลาง แต่พนักงาน

สอบสวนอำเภอหัวหินมิได้ดำเนินการสอบสวนในครั้งนั้นด้วยความเที่ยงธรรม โดยมีอิทธิพลของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ กับพวกครอบคดุมและแทรกแซงเข้ามาในการสอบสวนเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนจดคำให้การของพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์จริง ๆ เอาเองโดยไม่อ่านให้พยานฟังบ้าง ชูเชิญให้พยานมีความเกรงกลัวต้องให้การบิดเบือนความจริงบ้าง ผลแห่งการสอบสวนในครั้งนั้นจึงไม่มีพยานหลักฐานพอฟ้องจำเลยทั้ง ๕ คนนี้ และได้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องเฉพาะข้อหาฐานฆ่าคนนั้นไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๙๖ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล และเปลี่ยนอธิบดีกรมตำรวจเป็นนายพลตำรวจเอกไสว ไสวแสนยากรแล้ว ญาติผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนายอารีย์ ลีวีระ ผู้ตาย ได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม อธิบดีกรมตำรวจได้แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นดำเนินสืบสวนและสอบสวน จึงปรากฏพยานหลักฐานชั้นว่าจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ร่วมกันไปยังนายอารีย์ ลีวีระ ถึงแก่ความตาย โดยจำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะเกิดเหตุมียศเป็นนายพันตำรวจตรี และดำรงตำแหน่งผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี เป็นผู้ใช้ให้ไปกระทำเนื่องจากผู้มีอิทธิพลทาง

การเมืองในสมัยนั้นเห็นว่า นายอารีย์ ลีวีระ เป็นศัตรูของ
 รัฐบาล โดยหนังสือพิมพ์ในความอำนวยการของนายอารีย์
 ลีวีระ ลงบทความโจมตีรัฐบาลหลายเรื่อง และนายพล-
 ดำรงเอกเผ่า ศรียานนท์ จะขอซื้อหุ้นใหญ่ในหนังสือพิมพ์
 ที่นายอารีย์ ลีวีระ เป็นผู้อำนวยการอยู่ นายอารีย์ ลีวีระ
 ก็ไม่ยอม จะให้นายอารีย์ ลีวีระ รับสารภาพในคราวถูกจับ
 หมายว่าร่วมมือก่อการชบถ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ ก็ขอให้
 บอกกระบวนตัวว่าใครเป็นคอมมิวนิสต์บ้าง นายอารีย์ ลีวีระ ก็ไม่
 ยอมตามผู้ มีอิทธิพลทางการเมืองจึงโกรธแค้นนายอารีย์ ลีวี-
 ระ และใช้วิธีการให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกำจัดนายอารีย์
 ลีวีระ เสียเช่นนั้น

ในการที่จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ร่วมกันไปขานนายอารีย์
 ลีวีระ ตกกล่าวนี้ ได้บังอาจร่วมกันมีปืนพกวิคอลเวอร์พร้อม
 ด้วยกระสุนและลูกระเบิดมือ ที่เจ้าพนักงานตำรวจภูธรจังหวัด
 เพชรบุรีจับได้จากจำเลยเป็นของกลาง ก็มีปืนพกดูของ
 สั้น (เป็นคอльтทราควาย) ๑ กระบอก พร้อมด้วยกระสุน ๑
 นัด ซึ่งเจ้าพนักงานยึดมาได้เป็นของกลาง เมื่อวันที่ ๑๕
 พฤศจิกายน ๒๕๐๐ โดยจำเลยมิไว้ในครอบครองโดยมิได้รับ
 อนุญาตจากนายทะเบียนท้องถิ่น เหตุเกิดที่ตำบลต้นมะม่วง

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและที่ตำบลหัวหิน ตำบลหนอง
แก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นอกจากนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ถูกเจ้าพนักงาน
ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีจับได้แล้ว จำเลยที่ ๑ ประสงค์
จะช่วยเหลือให้จำเลยเหล่านั้นพ้นผิด และเพื่อปกปิดความ
จริงที่จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชี้ให้ไปกระทำ จำเลยที่ ๑ ได้บังอาจ
เปลี่ยนแปลงแก้ไขสมุด ป.จ.ว. คือรายงานเบ็ดเตล็ดประจำ
วันของสถานีตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี สมุดจัดเวรยาม
และสมุดลงเวลาทำงานของ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด
กาญจนบุรี ให้ผิดจากสภาพที่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ตั้ง
ปรากฏสำเนาท้ายฟ้องเหตุเกิดระหว่างวันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๘ ใน
เดือนมีนาคม ๒๔๘๖ เวลาใด ไม่ปรากฏชัด ณ สถานีตำรวจ
ภูธรจังหวัดกาญจนบุรี

ทั้งนี้ขอให้ลงโทษจำเลยตาม กฎหมาย ลักษณะอาญา
มาตรา ๗๐, ๗๑, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๗๔, ๗๖, ๒๒๙, ๒๓๐,
๕๔๙, ๒๕๐, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓, ๘๔, ๘๖,
๙๐, ๙๑, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๑, ๒๘๘, ๒๘๙, และพระ-

ราชบัญญัติอาวูบีน วัตถุประสงค์ ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียม
อาวูบีน พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๘, ๙, ๓๘, ๗๒, ๘๔ กับ
ขอให้รับเงินของกลางด้วย

จำเลยทุกคนให้การปฏิเสธ ส่วนเงินของกลางนั้น
จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ รับว่า จับเงินพวกวีรอลเวอร์ได้จาก
จำเลยคนละคระบอก โดยที่จับได้จากจำเลยที่ ๒ เป็นของ
จำเลยที่ ๒ ข้อมาจากทางราชการตำรวจที่จับได้จากจำเลย
ที่ ๓ และที่ ๔ เป็นเงินจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ ขอยืมไปจาก
เพื่อนตำรวจด้วยกัน จะมีทะเบียนหรือไม่ทราบ ที่จับได้จาก
จำเลยที่ ๕ ที่ ๖ เป็นเงินที่ทางสถานีตำรวจภูธร จังหวัด
กาญจนบุรีจ่ายให้จำเลยไปใช้ราชการ และลูกกระเบิดมือของ
กลางนั้นจำเลยที่ ๖ รับว่าจับได้จากจำเลยที่ ๖ โดยจำเลย
ที่ ๓ จ่ายให้ไปใช้ราชการเช่นเดียวกัน ส่วนเงินคดอ์ตรา
ควาย หรือเงินพวกลูกของสันอ์กกระบอกหนึ่งนั้น ไม่ใช่ของ
จำเลยคนใด และไม่ได้จับได้จากจำเลยด้วย

เมื่อสืบพยานทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยเสร็จสิ้นแล้ว
ยังไม่ทันที่ศาลอาญาจะพิพากษา จำเลยถึงแก่กรรมไปคน
หนึ่ง คือจำเลยที่ ๓ ศาลอาญาจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี

เฉพาะตัวจำเลยที่ ๑ เสีย คงพิพากษาคดีต่อมาแต่ที่เกี่ยวข้อง
จำเลยอีก ๕ คนเท่านั้น

(ฉบับวันเสาร์ที่ ๒ มกราคม ๑๕ ไม่มี)

ศาลอุทธรณ์พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวกับความผิดฐาน
มีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น โจทก์จำเลยต่างไม่อุท
ธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลอาญา เฉพาะความผิดฐานนี้จึง
ยุติไปแล้ว และไม่เป็นปัญหาเข้าสู่ศาลอุทธรณ์ด้วย คงมี
ปัญหาเกี่ยวกับความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามอุทธรณ์ของ
โจทก์จำเลยเท่านั้น ซึ่งศาลอุทธรณ์พึงข้อเท็จจริงเช่นเดียว
กับศาลอาญาว่าจำเลยที่ ๒, ๓, ๔, ๕, และ ๖ เป็นคนร้าย
ร่วมกันฆ่านายอารีย์ ลีวัระ อุทธรณ์ของจำเลยพึงไม่ขึ้น
ส่วนอุทธรณ์ของโจทก์นั้นเห็นว่า การฆ่าคนโดยพยายาม
มาต หมายตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๕๐ ข้อ ๓
ต้องมีลักษณะเพียรพยายามฆ่า เนื่องจากสาเหตุพยายามทประ
กอบด้วย อันมีความหมายแก่การฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน
เมื่อข้อเท็จจริงไม่ได้ความว่า จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๖ มีสาเหตุ
โกรธเคืองกับผู้ตายมาก่อน แม้ผู้ตายกับนายพลตำรวจเอก
เผ่า ศรียานนท์ จะมีสาเหตุต่อกัน ก็ไม่ปรากฏจากคำพยาน

หลักฐานใจทักว่านายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้ใช้ให้
 จำเลยกระทำผิด การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นการฆ่าโดย
 พยายามด้วยความพยายามตามความหมาย ศาลอาญาวางบท
 โทษจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา
 ๒๔๘ และ ๒๓ ชอบแล้ว แต่โดยที่จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เข้า
 ไปยังถึงในบริเวณบ้านนายอรวิชัย สีวีระ และบริเวณใกล้เคียงกันนั้น
 มีผู้คนกำลังประกอบกิจการอยู่หลายคน การกระทำ
 ของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ นับว่าทรงองอาจไม่เกรงกลัว
 อนุญาตของบ้านเมือง ศาลอาญากำหนดโทษจำเลยที่ ๒ และ
 ที่ ๓ ยังไม่เหมาะสมกับการกระทำผิด ชอบที่จะกำหนดโทษ
 ให้หนักขึ้น ส่วนจำเลยที่ ๔ ๕ และ ๖ แม้จะได้ร่วมกระทำ
 ผิดกับจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ แต่ไม่ได้ความว่าได้กระทำทรง
 องอาจดังจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ไม่มีเหตุอันควรที่จะแก้ไขกำหนด
 โทษให้หนักขึ้นอีกด้วย จึงพิพากษาแก้คำพิพากษาศาล
 อาญาว่าให้ลงโทษจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ไว้ตลอดชีวิต นอก
 จากที่แก้ให้ไว้กับคดีตาม คำพิพากษาศาลอาญา

(ฉบับวันจันทร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕ ไม่มี)

.....สืบขอให้เจรจากับนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียา-

นนท์ อธิบดีกรมตำรวจให้ทราบว่า นายอารีย์ ลีวีระ มิได้
 เกี่ยวข้องกับการกบฏนั้นเลย ขอให้อนุญาตให้นายอารีย์
 ลีวีระ กลับเข้ามาในประเทศไทยโดยปลอดภัยด้วย ครั้นได้รับ
 ตอบจากนายประสิทธิ์ ทวีสิน ว่าอธิบดีกรมตำรวจอนุญาต
 ให้เข้ามาได้แล้ว นายอารีย์ ลีวีระ พร้อมด้วยนางสาว
 กานดาจึงได้เดินทางกลับประเทศไทยถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่
 ๑ เมษายน ๒๔๙๕ ต่อมาวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ปีเดียวกัน
 นั้นมีการจับกุมผู้ต้องหาว่าก่อการกบฏ ซึ่งเรียกกันว่า "กบฏ
 ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๕" นายอารีย์ ลีวีระ ถูกจับด้วยผู้หนึ่ง
 ในที่สุดพนักงานอัยการมีคำสั่งตัดขาดไม่ฟ้องนายอารีย์ลีวีระ
 และนายอารีย์ ลีวีระ ถูกปล่อยตัวจากการคุมขังเมื่อวันที่ ๖
 กุมภาพันธ์ ๒๔๙๖ แต่แม้กระนั้นทางการของตำรวจก็ยัง
 สอดส่องติดตามความเคลื่อนไหวของนายอารีย์ ลีวีระ อย่าง
 คับ ๆ ตลอดมา นายอารีย์ ลีวีระ พ้นคดี "กบฏ ๑ พฤศจิกายน
 ๒๔๙๕" มาแล้ว จึงได้ทำการสมรสกับนางสาวกานดา
 เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๖ แล้วในวันนั้นเอง นาย
 อารีย์ ลีวีระ กับภริยา ได้เดินทางไปพักอยู่ที่บ้านพักตากอา-
 กาศของนายอารีย์ ลีวีระ ที่ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีชื่อเรียกกันว่า “บ้านนินทราย” โดยกำหนดว่าจะพักอยู่ประมาณสัก ๑ เดือน มีนางสาวจันทนาเด็กรับใช้ กับนายชนคนขบถยนต์ไปด้วย แต่พอพักอยู่ได้เพียงครึ่งเดือน ก็ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาเช้าราว ๘ นาฬิกาเศษ นายอารีย์ สีวระ ก็ถูกคนร้ายยิงถึงแก่ความตาย โดยไม่ทันพูดจาตั้งเสียอะไรกันได้เลย คนร้ายมีจำนวน ๕ คนนั่งรถจักรยานยนต์ไปไม่ไปจอดรอไว้ที่นอกกรงบ้าน แล้วคนร้าย คนหนึ่ง เข้าไปใน บริเวณบ้าน ตามหา นายอารีย์ สีวระ ขณะนั้นนายอารีย์ สีวระและนางกานดาภริยามิได้อยู่บ้าน โดยนายอารีย์ สีวระ ลงไปห้ชายทะเลกับนายพาคนดูแลบ้าน ส่วนนางกานดาไปจ่ายตลาดที่หัวหิน คงมีแต่นางสาวจันทนา นั่งซักผ้าอยู่ที่ห้องน้ำ นางสาวจันทนาได้ออกมาพบกับคนร้ายคนนั้น และบอกว่านายอารีย์ สีวระ ไปเดินเล่นที่ชายหาด คนร้ายก็ว่ารองไม่ตรีตั้งความมาว่าจะมาพัก ขอให้นายอารีย์ สีวระ ช่วยจัดหาบ้านให้ด้วย ว่าแล้วก็จะกลับไป พอตนายอารีย์ สีวระ กับนายพาเดินกลับชายหาดขึ้นมาถึง คนร้ายคนนั้นก็เดินเข้าไปหาและยกมือไหว้นายอารีย์ สีวระ แล้วยืนพูดกันอยู่ที่ถนนในบ้าน นายพาจึงเดินตามมา

ข้างหลังก็เดินเลยไปเอากระป๋องน้ำทางหลังบ้าน นางสาว
 จันทนา ก็กลับเข้าไปซักผ้าตามเดิม นายพาได้กระป๋องน้ำ
 แล้วเดินกลับออกมาทางหน้าบ้าน ยังไม่ทันถึงที่ประตูก็มีคน
 ร่ำอีกคนหนึ่งวิ่งสวนตรงเข้ามาที่นายอารีย์ ลีวระ แล้วก็มี
 เสียงบ่นดังชนนคหนึ่ง นายอารีย์ ลีวระ ล้มลงตรงนั่นเอง
 ส่วนคนร่ำสองนั้นก็ผลัดออกวิ่งหนีไป จวนจะถึงประตู
 บ้านก็มีเสียงบ่นดังชนนอีก ๒ นัดซ้อน ๆ กัน คนร่ำสองคน
 พ้นประตูออกไปแล้ว ก็ขึ้นรถจักรยานจอดอยู่ข้างหน้าไปทาง
 หัวหิน นายพาจึงเข้าประคองนายอารีย์ ลีวระ ซึ่งยังไม่สติ
 ใจแต่พูดไม่ได้ นายกอนคนบ้านข้างเคียงกันได้มาช่วยประ
 คองนายอารีย์ ลีวระ ขึ้นไปบนเรือนด้วย ต่อมาประมาณ ๑๐
 นาที นายอารีย์ ลีวระ ก็สติใจ ความทราบถึงนางกานดา
 ในขณะที่กำลังจ่ายตลาดอยู่ โดยนางหลีกเรียนนายพาได้ขอ
 ให้นายแฉะคนบ้านข้างเคียงกันช่วยไปส่งข่าวให้ทราบ นาง
 กานดารีบกลับจากตลาดตรงมาบ้าน และได้ให้นายแฉะช่วย
 เลยไปแจ้งความแก่ตำรวจด้วย ตำรวจที่หัวหินรีบแจ้งจาก
 นายแฉะทราบว่าคนร่ำขับรถหนีไปเช่นนั้น คือโฉมหน้าจะ
 ต้องไปทางจังหวัดเพชรบุรี จึงโทรศัพท์ติดต่อไปยังตำรวจที่

จังหวัดเพชรบุรีให้ช่วยสกัดจับคนร้าย แล้วนั่งรถยนต์ของ นายอารีย์ สีวระ แล่นติดตามไปยังจังหวัดเพชรบุรีทันที ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี พร้อมด้วยตำรวจอีก หลายนายจึงนั่ง รถออกไปคอยสกัด จับที่ทางแยกจะเข้าเพชรบุรี ชั่วเวลาไม่นานเท่าไร คือเมื่อเวลาประมาณ ๘ นาฬิกาเศษ ก็มีรถขับสี่ล้อขาวใบไม้จะคนขับได้เล็ดลื่นไถ่ สวมหมวกบาเรย์เหมือน กับที่ได้รับแจ้ง ทางโทรศัพท์ แล่นมาด้วยความเร็วสูง จึงให้รถที่นั่งไปขวางไว้ และบอกให้รถที่แล่นมาหยุด ปรากฏว่ารถนั้นหมายเลข ก.ท. ๑๗๖๖๐ และมีจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ นั่งมาในรถ โดยจำเลยที่ ๖ เป็นคนขับ จำเลยที่ ๕ มิได้สวมเครื่องแบบตำรวจ และไม่เคี้ยวจุกมาก่อนเลย ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีจึงถามว่าไปไหนกันมา จำเลยที่ ๒ ตอบว่าไปตามจับผู้ร้ายที่บ้านชะอำ และแจ้งว่าเป็นตำรวจมาจากจังหวัดกาญจนบุรี แล้วถามว่ามีเรื่องอะไรหรือ ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีก็แจ้งให้ทราบ ว่า ตำรวจทางหัวหินโทรศัพท์มาให้คอยสกัดจับคนร้ายที่ยังนายอารีย์ สีวระ ลักษณะของรถและจำนวนคนตรงตามที่ได้รับแจ้งทางโทรศัพท์ จึงต้องจับไว้ แล้วก็

ยึดมั่นวีรคุณของวีรจากจำเลยทั้งหลาย ที่มีคดีต่อมากคน ละกระบอก
 พร้อมด้วยกระสุน ๓๐ นัด กับลูกกระเบิดมือ ๑ ลูก นำจำเลย
 ทั้ง ๕ คนมาควบคุมไว้ที่สถานีตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี ต่อ
 มาเวลา ๑๐ นาฬิกาเศษ ตำรวจทางหัวหินก็นั่งรถตามมา
 ถึง แล้วขอรับตัวจำเลยทั้งหลายไปดำเนินคดีพร้อมด้วยอาวุธที่
 ยิงจากจำเลยและรถไปด้วย นำจำเลยกลับไปตั้งสถานี
 ตำรวจภูธรที่หัวหินเป็นเวลาบ่าย ๑๓ นาฬิกาเศษแล้ว

ก่อนได้ตัวจำเลยทั้งหลายไปตั้งหัวหิน ความทราบถึง
 นายอำเภอหัวหิน ก็ได้ไปยังบ้านที่เกิดเหตุ สอบถามผู้ท
 ูเห็นเหตุการณ์และชั้นสุดรพดึกศพนายอารีย์ ลีวัระ ตาม
 ระเบียบปรากฏว่าศพมรยถูกกระสุนปืนที่หน้าอกแถวราวม
 ข้างขวาหลายรู ซึ่งเมื่อผ่าออกก็ได้กระสุนปืนเม็ดเล็ก ๆ
 ๕ เม็ด ลักษณะและขนาดใกล้เคียงกับลูกปลรายตะกั่วของ
 กระสุนปืนลูกซองชนิด เอส. จี. นางสาวจันทร์นาและผู้อื่นท
 ูเห็นเหตุการณ์อีกบางคนก็ว่าจำคนร้ายได้ ระหว่างทางที่คนตัว
 จำเลยทั้งหลายจากเพชรบุรีมาหัวหิน จำเลยที่ ๒ ก็รับกับหัว
 หน้าสถานีตำรวจอำเภอหัวหินผู้ควบคุมจำเลยมาว่า ได้ยิงนาย
 อารีย์ ลีวัระ ที่จำเลยที่ ๒ จะรับเช่นนี้ก็โดยผู้ลากับการ

ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี สอบถามจำเลยที่ ๒ สองต่อสอง เมื่อควบคุมตัวมาถึงสถานีตำรวจภูธรเพชรบุรี แล้วว่าไปยิง นายอารีย์ สีวะระ หรืออย่างไร จำเลยที่สองอีกก็อยู่ข้าง แล้วจึงรับว่าได้ไปยิงจริง โดยผู้ใหญ่ใช้และจำเลยที่ ๒ ยังได้ขอร้องให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี ช่วยโทรเลขบอกให้จำเลยที่ ๑ ทราบด้วยว่าถูกจับ ซึ่งผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีก็ได้โทรเลขไปถึงจำเลยที่ ๑ ทันที ว่า "ลูกน้องถูกจับ ขอให้มาพบด่วน" ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรีได้บอกให้หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวหินทราบถึงคำรับรองของจำเลยที่ ๒ ด้วย หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวหินจึงสอบถามจำเลยที่ ๒ ในระหว่างที่นั่งรถมาด้วยกันอีก จำเลยที่ ๒ ก็รับว่าผู้ใหญ่ใช้มา เมื่อควบคุมตัวจำเลยทั้งห้าไปถึงหัวหินแล้ว จึงมีข่าวแพร่สะพัดไปทันทีว่าเจ้าหน้าที่จับคนร้ายมี นายอารีย์ สีวะระ ได้รวดเร็วดีมาก ทั้งนายอำเภอและหัวหน้าสถานีตำรวจต่างแสดงออกว่าชื่นชมยินดีที่จับคนร้ายมาได้ และจะดำเนินคดีโดยเฉียบขาด แต่ต่อมาในคำวินิจฉัยหลังจากจำเลยที่ ๑ กับผู้กำกับการตำรวจจังหวัดเพชรบุรี เดินทางไปพบกับหัวหน้าสถานี

ตำรวจภูธรอำเภอหัวหิน และผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด
 ประจวบคีรีขันธ์หัวหิน และมีนายพลตำรวจตรีขุนพิชัย
 มนตรี ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยหรือรองผู้บัญชาการ
 ตำรวจสอบสวนกลาง พร้อมด้วยนายตำรวจจากกรุงเทพฯ
 บางคนไปสอบถามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยแล้ว ความนิยม
 ชวาทในการ ดำเนินคดี ตามที่ เคยแสดง ออกให้ ประจักษ์ นั้นก็
 พลันเปลี่ยนแปลงไป นายอำเภอหัวหินก็เผอิญมีราชการ
 ต้องเดินทางเข้ามาพบจอมพลผืน ขุนหัวหิน รองนายกรัฐมนตรี
 มนตรีในคืนนั้นและรุ่งขึ้นก็ถูกเรียกตัวไปพบกับนายพลตำรวจ
 เอกเผ่า ศรียานนท์ ที่วังปารุสกวัน นายพลตำรวจเอก
 เผ่า ศรียานนท์ พูดกับนายอำเภอหัวหินเป็นใจความว่า นาย
 อารยผืนเป็นภัยแก่บ้านเมืองเป็นอย่างมาก กับมีเรื่องารคำ
 และเรื่องซุบซิวทางจังหวัดกาญจนบุรีด้วย ให้นายอำเภอ
 หัวหินรีบไปทำการสอบสวนให้เสร็จเสียโดยเร็ว โดยผู้ต้อง
 หาทั้ง ๕ คนนั้นจะมีโทษไม่ได้ นายอำเภอหัวหินได้พบกับ
 นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ มาแล้วรู้สึกมีความกลัว
 เกรงมาก และเมื่อกลับมาถึงหัวหินก็ประจักษ์ว่าเหตุการณ์
 ชักเปลี่ยนแปลงไป ผู้ต้องหาที่ไม่ต้องถูกควบคุมอยู่ในห้อง

ซึ่ง และได้รับการเลี้ยงดูเป็นอันดีกระทั่งสุราและเบียร์ดื่มกัน
 ด้วย นอกจากนี้ยังมีนายพันตำรวจโทอรณพ ทุกประยูร
 ซึ่งมีภักดีพิภพเป็นที่เกรงขามกันอยู่ในสมัยนั้น กับนายตำรวจ
 อีกสอง นายจาก กรุงเทพฯ ไปพักอยู่ที่ โรงแรมรถไฟหัวหิน
 และได้เชิญนาย อ้า เกอ หัวหิน ไปพบพูด จากันในเรื่องนี้ด้วย
 จนทำให้นายอ้า เกอ หัวหินเพิ่ม ความเกรงกลัวยิ่งขึ้นที่จะดำ-
 เนินการสอบสวนอันเป็นโทษแก่จำเลยทั้ง ๕ นั้น ทั้งพยายาม
 ที่เคยอ้างว่ารู้เห็นเหตุการณ์ก็ชักชวนเรไปหมด โดยมีนาย
 สิบตำรวจโทจรูญ รวยทรัพย์ แห่งสถานีตำรวจภูธรหัวหิน
 เป็นผู้หนึ่งไปพูดจาประหม่า พยายามเหล่านั้นให้ครั้นคร้ามที่จะ
 เป็นพยานยื่นจำเลยทั้งห้านี้ เหน็ดกลัวว่าผู้ร้ายที่จับมาได้
 เป็นตำรวจเมืองกาญจน์ ผู้ใหญ่เขาใช้กันมา ใครรู้เรื่อง
 นี้. ขยเสียดีกว่า ถ้าใครเป็นพยานเป็นอันตรายไม่รู้ด้วยเป็น
 ต้น ในที่สุดการสอบสวนครึ่งวันคงมีแต่นางสาวจันทนาผู้
 เดียวให้การและขตัวว่าจำเลยที่ ๓ คือคนร้ายที่เข้าไปถามหา
 นายอารีย์ ลีวัระ โดยตามบันทึกที่แนกกว่าฉบับคล้ายคลับ
 คลา ภายหลังทั้งฉบับนี้ก็มีการขตัวว่าอย่างนั้นแล้ว นางสาว
 จันทนาจึงยืนยันขึ้นว่าใช่แน่ พยานนอกจากนี้อีกหลายคน

แม้แต่นายพาซึ่งเดินตามหลังนายอารีย์ ลีวีระ ก็ไม่มีใครขี้
 ตัวว่าจำเลยคนใดเป็นคนร้ายเลย ทั้งยังมีนายเชื้อ สว่างจิตต์
 ซึ่งไม่รู้เห็นอะไรเลย อาสาเข้ามาเป็นพยานว่า ก่อนรถคัน
 จำเลยแล่นไป ถึงทางแยกเข้า เพชรบุรี ได้เห็นรถขับสีเดียวกัน
 แล่นเลยไปก่อนคันหนึ่งแล้ว นอกจากนั้นจำเลยที่ ๑ ยังได้
 คัดค้านเอาสมุดรายงานเบ็ดเตล็ดประจำวัน บัญชีจัดเวรยาม
 และสมุดลงเวลาทำงานของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด
 กาญจนบุรีไปเป็น หลักฐาน ให้จำเลยทั้งห้า แสดงว่าได้รับคำ
 สั่งจากจำเลยที่ ๑ ให้มาสืบจับคนร้ายปล้นทรัพย์จริง การ
 สอบสวนใน ครั้งนี้จึง ไม่มีหลักฐานพอ พ้องจำเลย คนใดได้
 จึงมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องจำเลย และปล่อยตัวไปทั้งหมด
 เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๖ รวมเวลาที่จำเลยทั้งห้าต้อง
 ควบคุมอยู่ในระหว่างสอบสวนในครั้งนั้น ๓๘ วัน ครั้นถึง
 เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงใหม่
 และเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ เป็นพลเอกไถ
 ไสวแสนยากร แล้ว ได้มีผู้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้
 สอบสวนกรณีที่มีผู้ถูกฆ่าตาย แต่ไม่ได้ตัวคนร้ายมาลงโทษที่
 เกิดขึ้นในสมัยก่อนนั้นหลายราย รวมทั้งรายนายอารีย์ ลีวีระ

นทวย กรมตำรวจตั้งต่งคณะกรรมการขึ้นดำเนินการสืบ
 สอนและสอบสวนเป็นราย ๆ ไป สำหรับรายนายอารีย์
 ลีวีระ มีนายพลตำรวจตำรวจทักษิณ ยิงกมล ผู้ช่วยผู้บัญชา
 การตำรวจสอบสวนกลาง และผู้บังคับการกองปราบปราม
 ในขณะนั้นเป็นกรรมการผู้ควบคุมการสอบสวน ผลแห่งการ
 สืบสวนและสอบสวนได้พยานหลักฐานเพิ่มเติม แสดงว่าจำ-
 เลยที่ ๑ ได้ใช้ให้จำเลย ๒ ถึงที่ ๖ ไปหานายอารีย์ ลีวีระ
 หาใช้ไปราชการสืบจับคนร้ายไม่ มูลเหตุที่นายอารีย์
 ลีวีระ จะถูกฆ่าก็เนื่องมาจากถูกหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต่
 ไม่มีหลักฐานยืนยันเอาผิดได้ และในระหว่างที่นายอารีย์ ลีวีระ
 ถูกควบคุมอยู่ในข้อหา "กบฏ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๕" นาย
 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ให้คนมาติดต่อขอให้นายอารีย์
 ลีวีระ รับสารภาพและระบุว่าใครบ้าง เป็น คอมมิวนิสต์
 นายอารีย์ ลีวีระ ก็ปฏิเสธ จะขอช้อหุ้ใหญ่ในหนังสือพิมพ์
 ที่นายอารีย์ ลีวีระ เป็นผู้อำนวยความสะดวกอยู่ นายอารีย์ ลีวีระ
 ก็ไม่ยินยอมตามความประสงค์ ให้ใช้ถูกฆ่าเนื่องจากการค้า
 และข้าราชการจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งมีรูปโฉมอยู่ในการ
 สอบสวนครั้งก่อนไม่ และการสอบสวนครั้งก่อนก็มีทนาย

เมื่อรูปคดีเพื่อช่วยให้จำเลยเหล่านพินิจ ดังรูปการณที่กล่าวมาข้างต้น สำหรับพยานที่เห็นเหตุการณ์ในวันเกิดเหตุซึ่งนอกจากนางสาวจันทนาแล้ว ในครั้งก่อนต่างปกปิดความไว้มิยื่นถึงจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ก็ได้เปิดเผยความขึ้นถึงจำเลยทั้งห้า ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานว่าจำเลยที่ ๑ ได้จัดให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในสมุดรายงานเบ็ดเสร็จประจำวัน บัญชีจัดเวรยามและสมุดลงเวลาทำงานของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี ให้ผิดไปจากความเป็นจริง เพื่อสร้างหลักฐานช่วยเหลือจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ว่าได้ ไปราชการจับคนร้ายปล้นทรัพย์ตามคำสั่งของจำเลยที่ ๑ จริง

ฝ่ายจำเลยนำสืบว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับทราบว่ามีผู้ร้ายปล้นทรัพย์ของพัสดุเหมืองแร่ในยูเต็ดที่ตำบลวังโพธิ์ กิ่งอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เหตุเกิดเมื่อคืนวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖ และในวันที่ ๓ มีนาคม จำเลยได้รับรายงานว่าเจ้าหน้าที่จับคนร้ายได้สองคน เป็นคนในท้องถิ่นตำบลวังโพธิ์นั่นเอง คนร้ายอีกสองคนซึ่งเป็นคนต่างท้องถิ่นหลบหนีไปได้ แต่ได้รับบาดเจ็บโดยถูกฝ่ายเจ้าทรัพย์ยิง ต่อ

มาวันที่ ๒ เดือนนี้ ได้รับรายงานจากผู้ที่ใช้ให้ไปสืบสวน
 ว่า คนร้ายสองคนที่หลบหนีไปได้นั้นเป็นคนทางจังหวัดประ-
 จวบคีรีขันธ์ และเป็นลูกน้องของเดิมพิวที่เขาสามร้อยยอด
 ชื่อนายสิงห์และนายจวน วันที่ ๗ เดือนนี้ จำเลยที่ ๑
 พร้อมด้วยนายสืบตำรวจโททวีปและพลตำรวจสมนึก จึงเดิน
 ทางไปสืบที่อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ไปพบ
 นายวงศ์คนรู้จักกันมาก่อนทำไร่อยู่ที่นั่น จึงขอให้นายวงศ์
 ช่วยสืบว่าคนร้ายทั้งสองหลบหนีอยู่ที่ใดแน่แล้ว จำเลยที่ ๑
 กับตำรวจที่ไป ด้วยก็เดินทางกลับมา พักค้างคืนที่หัวหินคืนรุ่ง
 ชนวันที่ ๘ จึงได้กลับมาถึงจังหวัดกาญจนบุรี แล้วจำเลยที่
 ๑ ได้สั่งให้จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ไปสืบจับคนร้ายสองคนนั้น
 ต่อไปอีก โดยให้ไปสืบถามที่นายวงศ์ที่อำเภอกุยบุรี ถ้าไม่
 ได้รับความก็ให้ย้อนมาสืบที่บ้านชะอำและเพชรบุรี ให้ขอยืม
 รถจักรยานของนายไฉน เจ้าของร้านฝิ่นที่ ตลาดท่าเรือเป็นพาหนะ
 เพราะรถจักรยานของทางราชการยางแตกหมดและจำเลยที่ ๑ เห็น
 ว่าจะให้เขานั่งเร็วหรือปั่นยาวไปไม่เหมาะ ไม่สะดวกจึง
 ให้เขาปั่นเองที่มีอยู่ติดตัวไป จำเลยคนใดไม่มีปืนก็ให้ขอยืม
 ปืนคนอื่น สำหรับจำเลยที่ ๕ ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องชายจำเลย

ที่ ๑ ไม่มีขึ้น จำเลยที่ ๑ จึงมอบขึ้นพกส่วนตัวของจำเลย
 ที่ ๑ ให้ไป จำเลยที่ ๒ ก็ไม่มีขึ้นเหมือนกัน จำเลยที่ ๑
 จึงมอบขึ้นของทางราชการ กองกำกับการ ตำรวจภูธร ให้ไป
 พร้อมด้วยลูกกระเบิดมือด้วย ๑ ลูก เพราะจะต้องเดินทาง
 ผ่านเขาสามร้อยยอด ซึ่งขณะนั้นโจรผู้ร้ายชุกชุม ถ้าไป
 เกิดปะทะกับผู้ร้ายจะได้ใช้ลูกกระเบิดมือป้องกันตัว จำเลยที่ ๓
 และที่ ๔ ไม่มีขึ้นส่วนตัวไว้ จึงขอขึ้นเป็นเพื่อนตำรวจด้วย
 กัน ส่วนจำเลยที่ ๒ มีขึ้นส่วนตัวไว้ผู้เดียว ได้รับคำสั่ง
 แล้วจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๒ ก็ออกเดินทางไปในตอนบ่ายวันนั้น
 โดยจำเลยที่ ๒ เป็นคนขับรถที่ขี้มมาจากนายไฉนหมายเลข
 รถ ก.ท. ๑๗๒๖๐ รถผ่านไปทางราชบุรี เพชรบุรีและหัวหิน
 ตามลำดับแล้ว จึงไปถึงอำเภอกุยบุรี เมื่อเวลาประมาณ
 ๑๗.๐๐ นาฬิกา หยุดรถลงไปถามนายวงศ์ได้ความว่า ไป
 ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่เช้ายังไม่กลับมา จำเลยทั้ง
 ๕ จึงขับรถเลยไปที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ถึงเมื่อเวลา
 ประมาณ ๑๘ นาฬิกาเศษ นำรถไปจอดริมทะเลข้างบึงกะ-
 โล่หลังที่ ๒ หมายแล้วจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๒ ได้พา

กันไปที่ตลาดข้างสถานีรถไฟ เพื่อสืบหาตัวผู้ร้าย สองคนนั้น
 สืบไม่ได้ความก็เลยไปที่สถานีรถไฟ ตามคนงานที่นั่นถึงข้อ
 และรูปร่างลักษณะผู้ร้ายตามที่ทราบไปจากจำเลยที่ ๑ คน
 งานก็ว่าไม่เห็นมี ไปสืบตามตามโรงแรมในตลาดก็ไม่ได้
 ความอีก จึงกลับไปที่รถพ่วงที่นอนอยู่ประตียวหนึ่ง จำเลย
 ทั้งห้าก็ออกรถไปหาอาหารรับประทานที่ตลาดข้างสถานีรถไฟ
 เสร็จแล้วขับรถกลับมากที่ข้างบึงกะโลตามเดิม แล้วจำเลยที่
 ๒ ที่ ๓ และที่ ๖ ก็พากันไปสืบที่ตลาดหน้ากองบินอีก ได้
 พบชาย ๓ คนที่ร้านกาแฟซึ่งรู้จักกับจำเลยที่ ๖ มาก่อน จึง
 ถามถึงโรงฝิ่นและหญิงคนเที่ยว บอกให้ทราบแล้วชายคน
 หนึ่งใน ๓ คนนั้น ซึ่งชื่อนายอุดมก็นำไปเที่ยวตามหาผู้ร้าย
 ยังโรงฝิ่นและโรงหญิงคนเที่ยว ไม่พบก็ไปเที่ยวดูแถวหน้า
 โรงมหรสพในตลาดอีก เที่ยวตามหาอยู่จนเวลา ๒๓ นาฬิกา
 ไม่ได้ความแล้วก็กลับที่พ่วงที่บึงกะโล พักนอนอยู่จนถึงเวลา
 ๕ นาฬิกา ของวันที่ ๘ ก็ออกรถกลับจากจังหวัดประจวบ
 คีรีขันธุ์ งดลยสะพานข้ามแม่น้ำปราณบุรีไป ดักน้อย ก็มี
 ชายคนหนึ่งยกมือให้รถหยุด แล้วขออาศัยคิดรถมาด้วย โดย
 ว่าจะนำไดนาโมรถของเขาที่ใหม่ไฟมาซ่อมที่หัวหิน รถมา

ถึงหัวหนเมื่อเวลา ๗ นาฬิกาเศษเกือบ ๘ นาฬิกาแล้ว รถส่งชายคนนั้น ซึ่งทราบภายหลังว่า ชื่อ นายแดง มีเรื่องพิมพ์ที่อยู่เลยตลาดนครชัยไปเล็กน้อย และพอดีจำเลยที่ ๒ ปวดท้องถ่ายได้ลงจากรถเข้าไปขอถ่ายอุจจาระที่อุ้งนั้นด้วย ระหว่างรอจำเลยที่ ๒ อยู่นั้นได้เห็นรถจักรยานหนึ่งสีเขียวอย่างเดียวกับรถคันจำเลย แล่นโฉมหน้าไปทางเพชรบุรี มีคนนั่งไปในรถประมาณ ๔-๕ คน จำเลยที่ ๒ ออกมาแล้วก็ขับรถออกเดินทางจากหัวหินเป็นเวลา ๘ นาฬิกาพอดี โดยพร้อมกันนั้นได้ยินเสียงเพลงชาติจากวิทยุ รถจนจะถึงบ้านชะอำก็มีรถจักรยานสีเขียวอย่างเดียวกันแซงขึ้นหน้าไปอีกคันหนึ่ง รถคันของจำเลยได้แวะเข้าไปที่สถานีรถไฟบ้านชะอำ ตามคนงานที่นั่นถึงผู้ขายสองคนนั้นอีกก็ไม่ได้ความ จึงออกรถต่อมานจนได้พบผู้ว่าการตำรวจภูธร จังหวัดเพชรบุรีพักทางอยู่ถูกจับแล้วก็บอกแต่ว่า ไปสืบจับผู้ร้ายตามคำสั่งของจำเลยที่ ๑ หากได้มีใครร่วมกับใครไม่ว่าไปยิงนายธำมรงค์ สวรรค์ เมื่อถูกนำตัวมาควบคุมที่สถานีตำรวจภูธรที่หัวหินแล้ว จำเลยที่ ๑ ได้ตามไปเยี่ยมในคืนนั้น ได้พูดฝากของขอความสะดวกแก่หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวหิน เกี่ยวกับอาหาร

การรับประทานครมบ้างเท่านั้น ในฐานะที่จำเลยที่ ๑ เป็นผู้บังคับบัญชาใช้คนเหล่านั้นไปราชการแล้วต้องถูกจับ และคนหนึ่งคือจำเลยที่ ๕ ก็เป็นน้องของจำเลยที่ ๑ อยู่ด้วย สมุดรายนงานเบ็ดเสร็จประจำวันก็ดี บัญชีจัดเวรยาม และสมุดลงเวลาทำงานของ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรี ก็ดี ที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้แก้ไขและเปลี่ยนแปลงก่อนจำเลยทั้งห้าถูกจับ เพื่อให้ตรงกับความจริงทั้งนั้น การสอบสวนในครั้งนั้นไม่ปรากฏว่ามีพยานรู้เห็น จำคนร้ายได้เข้ามาอ้างในชั้นว่าพยานถูกขู่ให้ปิดเป็นความจริงนั้นหาใช่ไม่

ประมวล ความตาม ททั้งสองฝ่าย นำสืบ กันมา ได้ดังนี้ และโดยที่จำเลยที่ ๑ ได้ถึงแก่กรรมไปเสียก่อนมีการพิพากษาคดี ข้อหาที่เกี่ยวข้องแก่จำเลยที่ ๑ จึงไม่จำต้องวินิจฉัย หากจะปรากฏในการวินิจฉัยพาดพิงไปถึงจำเลยที่ ๑ บ้างก็เท่าที่จำเป็นแก่กรณีวินิจฉัยข้อหาอื่นที่เกี่ยวข้องแก่จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ซึ่งก็คงเหลือเป็นปัญหาในชั้นนี้ แต่ข้อหาฐานร่วมกันฆ่า นาย อารีย์ สีวีระเท่านั้น ศาลฎีกาตรวจพิจารณาตระหนักแน่แล้ว เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ถูกผู้กำกับการตำรวจภูธร

จังหวัดเพชรบุรี ในขณะนั้นคนขายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วณิ
 สอน ตกจับได้ไปข้อมเป็นพริบอย่างหนักแน่นแก่จำเลย
 เหล่านี้ เพราะระยะทางจากที่เกิดเหตุมาจนถึงที่ถูกจับอยู่ในวิสัย
 ที่คนร้ายจะเร่งความเร็วของรถให้มาถึงได้ ลักษณะและดี
 ของรถก็เหมือนกับรถของคนร้ายที่มีพยานเห็นและจำได้ จ่า
 นวนคนในรถ ก็เท่ากับจำนวน คนร้ายที่นั่ง รถไปยิง นายอารีย์
 ดีวัระ คนขับรถก็ใส่เสื้อสีไข่ไก่ สวมหมวกบาเลย์เหมือน
 กับที่ตำรวจทางหัวหินโทรศัพท์แจ้งมา ที่จำเลยคัดค้านว่า
 สมุดรายงานเบ็ดเสร็จประจำวัน ของสถานีตำรวจภูธรจังหวัด
 เพชรบุรีตอนที่ได้รับแจ้งถึงลักษณะของเสื้อ และหมวก
 คนขับรถเป็นหมึกคนละสี แสดงว่ามาตกเติมเพิ่มขึ้นในคราว
 สอบสวนครั้งแรกนั้น ได้ตรวจดูในสมุดรายงานเบ็ดเสร็จ
 ประจำวันที่โจทก์อ้างศาลหมาย จ. ๓๐๓ แล้ว แม้สีหมึกตอน
 บรรทัดต้น ๆ จะต่างกับบรรทัดหลัง ๆ ที่ระบุความตอนนัก
 จริง แต่บรรทัดหลัง ๆ นั้นมิใช่ข้อความเพียงเครื่องแต่ง
 กายของคนขับรถเท่านั้น ยังมีข้อความอื่น ๆ อีกหลายต่อ
 หลายบรรทัดซึ่งหมึกสีเดียวกัน และได้ข้อความลงมามีลาย
 เช่นตขอ เจ้าหน้าที เป็นขบข้อความประจำวันชั้นน ๓

ข้อใหม่ก็เขียนไว้ได้ลายเซ็นนั้นลงมา ในจังหวัดระยองที่ไม่มี
 อะไรผิดสังเกต แสดงว่าข้อความทั้งหมดมิใช่เพิ่งมาดัดเติม เมื่อ
 ภายหลังที่สอบสวนกันใหม่ แต่แสดงว่าได้มีมาเช่นนั้นตั้งแต่
 แรกเริ่มแล้ว การที่สี่หมึกเป็นคนละสีใจทักก็อาจตำรวจผู้
 เขียนมาเป็น พยานได้ว่าเขียนในบรรทัดต้น ๆ แล้วหมึกใน
 ปากกาหมด ต้องใช้ปากกาตัวใหม่ที่เคยมี นายเชอ สว่าง
 จิตต์ให้การเป็น พยานไว้ใน ความสอบสวนครั้งแรกปากเดียว
 ว่า เห็นรถขับแล่นล่วงหน้าไปก่อนรถของจำเลยคันหนึ่งแล้ว
 ซึ่งในขณะจำเลยนำสืบสวนเข้ามาว่าเห็นแล่นล่วงหน้าไปก่อน
 จากหัวหินคันหนึ่ง ขับแซงหน้าไป เมื่อใกล้จะถึงบ้านชะอำ
 อีกคันหนึ่งนั้น นายเชอ สว่างจิตต์ ผู้ได้มาเบิกความเป็น
 พยานใจทักในชั้นนี้ ความจริงไม่รู้เห็นอะไรเลย แต่อยาก
 เป็นตำรวจก็เลยขึ้นอาสา เป็นพยานให้ การไปตามความต้อง
 การของนายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วัฒนสอน ผู้กำกับการ
 ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแล้วทางการกับสมัครให้ ได้
 เข้าเป็นตำรวจจริง ๆ และจนกระทั่งมาเบิกความเป็นพยาน
 ในชั้นนี้ก็ยังเป็นตำรวจอยู่ จำเลยว่าเห็นมีรถคันอื่นแล่นล่วง
 หน้าไปก่อนก็เพียงมากลางอ้างในชั้นนี้ และไม่มีพยานหลัก

ฐานอื่นประกอบให้เห็นสม จึงไม่มีอะไรเป็นหลักฐานให้เชื่อฟังได้ว่ามีรถของคนอื่น แล่นเฉย ไปก่อนที่ นายพันตำรวจตรี สรศักดิ์ วัฒนีสอน ออกมาสกัดจับได้รถคันจำเลย จำเลยอ้างและนำสืบว่าไปสืบจับผู้ร้ายปล้นทรัพย์นั้น ฟังแล้วไม่น่าเดื่อมใส เพราะจำเลยที่ ๑ ไปสืบด้วยตนเองมาหยกๆ ก็ไม่ได้ค่าเงื่อนวชิราอย่างใด ไฉนจึงกลับใช้ให้จำเลยทั้งห้าไปสืบจับยังที่แห่งเดียวกันอีกในเวลากระชั้นชิดกันนั้นเอง และที่จริงจำเลยเหล่านี้ไม่เคยรู้จักผู้ร้ายสักคน จะตัดสินใจไปสืบจับกันได้ง่ายๆ กระนั้นหรือ จึงได้รับร้อนให้พากันออกเดินทางไปเหมือนแน่ใจว่าจะ ต้องได้พบและจับผู้ร้ายสองคน นั้นมาได้นอกจากนี้ตามที่ว่าไปถึงไม่พบนายวงศ์แล้ว ขากลับจากประจวบคีรีขันธ์ก็น่าจะต้องแวะหานายวงศ์อีก จึงจะชอบด้วยเหตุผลเพราะนายวงศ์เป็นผู้ที่จำเลยที่ ๑ อ้างถึงว่าจะให้ข่าวผู้ร้ายรายนี้ อย่างไรก็ตามนายวงศ์ผู้ถูกเผชิญเป็นไปไม่ได้มาเป็นพยานจำเลย โดยฝ่ายจำเลยอ้างว่าถึงแก่กรรมไปเสียก่อนแล้ว การเที่ยวสืบหาผู้ร้ายตามตลาด โรงแรม โรงหญิงคนเที่ยว ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์คนนั้นและสืบสวนถามหาจากคนงานตามสถานีรถไฟดังที่จำเลยนำสืบ ก็ไม่

ปรากฏว่ามีคำมูลอย่างไรก็ควรไปสืบศาล่วมเช่นนั้น ชวนให้คิดว่าจะกล่าวขึ้นเพื่อฆ่าเวลาให้หมดไปคืนหนึ่ง ยิ่งกว่านั้นในชั้นแรกที่เกิดเหตุจำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่าส่งให้จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ไปสืบจับผู้ร้ายที่เพชรบุรีและบ้านชะอำ แต่จำเลยเหล่านั้นเลยออกไปนอกเขตเองจะได้พิจารณาโทษทางวินัยต่อไป อันแสดงว่าจำเลยที่ ๑ มิได้ใช้ให้ไปสืบจับผู้ร้าย ถึงหัวหน้าอันอยู่ในเขตของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ความตึงกับความปลายเลยไม่ลงรอยกัน พฤติการณ์ที่จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ถูกสกัดทางจับไว้ได้ที่เพชรบุรีจึงเป็นพิรุธหนักแก่จำเลยหาหน่อยไม่

ยิ่งไปกว่านั้น ในชั้นความยังปรากฏขึ้นว่า นายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วัฒนธอน ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี และนายร้อยตำรวจเอกบวรยง มณฑาโพธิ์ หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวหิน ในสมัยที่เกิดเหตุได้ปกปิดความอันเป็นหลักฐานที่จะยื่นเอาความผิดแก่จำเลยเหล่านั้นไว้เป็นการช่วยเหลือกันหลังจากที่ได้พบพูดจากับจำเลยที่ ๑ แล้ว โดยในการสอบสวนครั้งแรกนายตำรวจทั้งสองนี้ไม่เอ่ยถึงเลย ว่า จำเลยที่ ๒ ได้ร่วมกับตนว่าได้ไปยังนายฮารีย์ สีวีระ

จะว่านายตำรวจทั้งสองนี้มาเปิดความปรึกษาจำเลยในชั้น
 โดยไม่เป็นความจริงก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะความจริงที่
 ผิดไปไม่ได้ มีอยู่ว่านายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนิสอน ได้
 โทรเลขถึงจำเลยที่ ๑ หลังจากพูดจากับจำเลยที่ ๒ แล้วว่า
 “ลูกน้องถูกจับขอให้มาพบด่วน” จำเลยที่ ๑ ได้รับโทรเลข
 แล้วก็รีบร้อนมาพบนายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนิสอน ทันที
 แล้วก็พากันไป ยังหัวหิน พบปะพูดจากับ นายร้อยตำรวจเอก
 บรรยง มณีท่าโพธิ์ ข้อความในโทรเลขเช่นนั้นแสดงให้เห็น
 นัยอยู่ว่านายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนิสอน คงได้รับทราบ
 จากปากคำจำเลยที่ ๒ เป็นความลับและสำคัญมากยิ่งขึ้นไปว่า
 ว่ามาราชการสืบจับผู้ร้ายแล้วถูกจับสงสัย เพราะถ้าเพียงแต่
 จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามาราชการแล้ว ถูกจับสงสัยและนายพัน
 ตำรวจตรีสรศักดิ์ วนิสอน จะปฏิบัติตามระเบียบหรือตาม
 มรรยาทก็ตาม ก็น่าจะใช้ถ้อยคำในโทรเลขเพียงแจ้งไปได้
 จำเลยที่ ๑ ทราบตามธรรมดาว่าตำรวจชื่อใดมาถูกจับเท่า
 นั้น การที่ใช้คำว่า “ลูกน้อง” และกำชับให้มาพบด่วนเช่น
 นี้ แสดงว่ามีอะไรเป็นพิเศษอยู่ในท้องเรื่องแล้วจึงรีบสนกับ
 คำเปิดความยืนยันของนายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนิสอนว่า

จำเลยที่ ๒ รับว่าไปยิงนายอารีย์ ลีวีระ มาโดยผู้ใหญ่ใช้
 ซึ่งนายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนีสอน ได้แอบบอกให้นาย
 ร้อยตำรวจเอกบวรย มณีท่าโพธิ์ทราบด้วย นายร้อยตำรวจ
 เอกบวรย มณีท่าโพธิ์ จึงได้ลงตามจำเลยที่ ๒ ในขณะที่
 ที่คุมตัวนั่งมาในรถด้วยกัน จำเลยที่ ๒ เคยรับมาแล้วก็คง
 รับอีก เพื่อหวังประโยชน์แก่ตน และพรรคพวกในขณะนั้น
 เช่นเดียวกับที่รับแก่นายพันตำรวจตรีสรศักดิ์ วนีสอน นั้น
 อนึ่ง นายสมอาจ กุยกานนท์ นายอำเภอหัวหินในสมัยที่เหตุ
 เกิดก็เบิกความเป็นพยานในชั้นรับอยู่ว่า พฤติการณ์ทำให้
 เป็นที่เกรงกลัวใน อันที่จะดำเนิน การสอบสวน ตรงไปตรงมา
 เป็นอันมาก ถึงกับกล่าวว่า “คิดนี้ข้าพเจ้าและพยานอื่นๆ
 ไม่มีความเกรงกลัวและไม่ถูกขู่เชิญแล้ว คิดก็พอฟ้องศาล
 ได้” แสดงว่าในชั้นนี้คงมีการบิดเบือนรูปคดีช่วยเหลือจำเลย
 และหลักฐานที่จะผูกมัดจำเลยอันใด ที่สามารถปกปิดและบิด
 เบือนได้ก็คงมีอันเป็นไปเช่นนั้นหมด

นอกจากพฤติการณ์อันเป็นพริตดังกล่าว ยังมีพยาน
 ทั่วเห็นขณะเกิดเหตุและก่อนเวลาเกิดเหตุแสดงว่าจำเลยที่ ๒
 ถึงที่ ๖ เป็นคนร้ายฆ่านายอารีย์ ลีวีระ กล่าวคือ ไม่แต่

นางสาวจันทนา ยิ้มเจริญ ได้รับใช้ของนายอารีย์ ลีวะระ จะทำหน้าที่คนร้ายที่เข้าไปตามหานายอารีย์ ลีวะระ ได้ว่า
 จำเลยที่ ๓ เท่านั้น นายพา กลิ่นหอม คนดูแลบ้านซึ่งเดิน
 ตามหลังนายอารีย์ ลีวะระ ขึ้นมาจากชายหาดกักจำนำจำเลย
 ที่ ๓ ได้เหมือนกัน นายกอน อยู่เจริญ ซึ่งบ้านอยู่ข้างเคียง
 บ้านนายอารีย์ ลีวะระ กำลังนั่งดูสายเบ็ดอยู่ที่บ้านเห็นรถขับ
 เหมือนคันของกลางเข้ามาจอด แล้วคนบนรถลงมาจากรถ
 นายกอน อยู่เจริญ ลุกไปดูก็เห็นก้าวกลับขึ้นรถไปคนหนึ่ง
 เดินเตริ่ไปมาอยู่แถว หน้าประตูบ้านนายอารีย์ ลีวะระ ๒ คน
 เห็นแสงก็มานั่งดูสายเบ็ดอยู่ตามเดิม ต่อมาช่วงเวลาสัก ๑๐
 นาที เสียงบนกดังชน ลุกขึ้นชะเง้อดูไปก็เห็นชายสองคน
 วิ่งผละจากนายอารีย์ ลีวะระ ออกประตูรถขึ้นรถจำนำได้คน
 เดียวคือจำเลยที่ ๒ คนที่ก้าวกลับขึ้นรถที่แรกนั้นจำนำได้
 ว่าจำเลยที่ ๕ คนที่เดินแถวอยู่หน้าแถวประตูบ้านนายอารีย์
 ลีวะระ สองคนนั้นจำนำได้ทีที่ว่าจำเลยที่ ๒ กับจำเลยที่ ๕ คน
 เหล่านั้นรถแล้วก็ขับหนีไปทันที โคมหน้าไปทางหัวหิน
 นายกอน อยู่เจริญ ก็เข้าไปดูนายอารีย์ ลีวะระ และช่วยนาย
 พา กลิ่นหอม ประคองนายอารีย์ ลีวะระ ขึ้นบนเรือน นอก

จากนัยมีนายเชอ ฉินทกุด นางหลี่ ภรรยา นายพา กัดฉิ่น
 หอม นายรอด เอี่ยมจำอ่างค์ นายผาน พดด้วง และนาย
 แกะ สุขศรี ซึ่งเป็นคนดูแลตำหนักของพระองค์เจ้าจุมภฏ ฯ
 และเป็นผู้ทนางหลี่ ภรรยา นายพา กัดฉิ่นหอม วานให้ ไปส่ง
 ข้าวแกงนางทานาที่ตลาดหัวหิน แล้วได้เคยไปแจ้งความแก่
 ตำรวจ ตลอดจนติดตาม ตำรวจหัวหิน ไปจนถึง เพชรบุรีด้วย
 เป็นพยานประกอบค่านางสาวจันทนา นายพาและกอนตามที
 กล่าวมานั้นโดยพยานเหล่านี้อ้างว่าได้พบเห็นจำเลยก่อนเกิด
 เหตุและจำหน้าได้

พยานโจทก์ท้ออ้างว่ารูเห็นในขณะที่เกิดเหตุและก่อนเวลา
 เกิดเหตุดังกล่าวมานั้น สำหรับนางสาวจันทนาเป็นผู้ที่ออก
 มายืนพูดจากับ คนร้ายที่เข้าไป ตามหานายอารีย์ สีวะระ ย่อม
 ได้เห็นหน้าคนร้ายคนนั้นโดยใกล้ชิด และเป็นเวลาพอที่จะจด
 จำกันได้แม่นยำ จำหน้าที่หรือใครถามในวันแรกที่เกิดเหตุ
 นางสาวจันทนาก็บอกว่าจำคนร้ายนั้นได้และคงจำได้ตลอดมา
 จนกระทั่งไปชี้ตัวที่สถานีตำรวจหัวหิน ในคราวสอบสวน
 ครั้งแรกก็ชี้ได้ถูกต้อง การที่ปรากฏในบันทึกการขังตัวในครั้ง
 นั้น (เลือกสรรหมาย จ. ๑๓๓) ว่านางสาวจันทนาจำเลยที่ ๓

ได้คล้ายคลึงคล้ำคลาก่อน ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นยืนยันว่า
 จำได้แน่ พิศวาทแล้วไม่อาจทำให้การยืนยันของนางสาว
 จันทนาในชั้นนี้เสียไป เพราะนางสาวจันทนาอยู่ในฐานะที่
 จะจดจำหน้าจำเลยที่ ๓ ได้แม่นยำดั่งกล่าวแล้ว บันทึกการ
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐
 ๑๐๑
 ๑๐๒
 ๑๐๓
 ๑๐๔
 ๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

คงจำจำเลขที่ ๓ ได้จริง ดังที่เบิกความยืนยันในชั้น

สำหรับนายพากับนายคอนอีกสองคนซึ่งไม่ได้ไปชี้ตัวผู้
ต้องหาในคราวสอบสวนครั้งแรกทั้งคู่ จึงดูประหนึ่งว่าคนทั้ง
สองนี้คงจะจำหน้าคนร้ายไม่ได้ แต่ตามทางพิจารณาฟังได้
แน่ชัดว่านายพาได้

(ขาดฉบับประจำวันเสาร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๕)

บุรีพลแดนเลยตรงนั้นไปสัก ๓ เดือน เห็นคนบนรถโยนวัตถุ
ดำ ๆ ลง ในหลุม น้ำข้าง ทางเดิน ตามไป เก็บขึ้นดู ก็เป็นปืน
คอльтทรวาควายกระบอกนี้ จึงได้กับเอาไว้ใช้เสียเอง ใช้อยู่
ประมาณ ๑ ปีเศษ ได้ขายให้แก่ นายเมิน ศรีสว่าง ชื่อไว้
แล้วต่อมา นายเมิน ศรีสว่าง ได้มอบให้แก่ นายใบลัดดาไปใช้
นายเอนกปลัดอำเภอกิ่งหว้า ซึ่ง เป็นผู้กว้างขวางอยู่ในย่านนั้น
ทราบไปจากนายสุวิ โอบอ้อม นายอำเภอว่า นายชำนาญ
บุษาคูข คุรุประชาบาลที่บ้านชะอำ ทราบเรื่องนี้ จึงไปสืบ
ถามที่ นายชำนาญ บุษาคูข ก่อน ได้ความแล้วจึงสืบต่อไป
จนได้ ร่องและได้ปืนนั้นมา ส่วนปืนแต่จะกระบอกที่จับได้
จากจำเลยที่ว่าไม่มีร่องรอยว่าได้ใช้ยิงนั้น มีอยู่กระบอก
หนึ่งซึ่งเมื่อแรกจับได้มีผู้มุดไต่กลิ่นปืนนั้น แต่ตอนส่งปืนไป

ให้ตรวจพิสูจน์กลับปรากฏว่าไม่มีร่องรอยว่าได้ใช้ยิงกระบอก นายสมชาย กุยกานนท์ นายอำเภอหัวหินเบิกความเป็นพยานในชั้นนี้ยังกล่าวถึงว่า "รู้สึกผิดธรรมดา" การจึงอาจเป็นได้ว่าเป็นที่จับได้จากจำเลยก็มีร่องรอยว่าได้ใช้ยิงกระบอกหนึ่ง หากแต่จะช่วยเหลือกันจึงได้ทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนไม่ปรากฏในการตรวจพิสูจน์ก็ได้ ส่วนเป็นคดีที่ทราบความนั้นแม้ที่มาค่อนข้างพิสดารอยู่มากก็จริง แต่ก็มิควรให้เห็นว่าจำเลยอาจใช้ปืนกระบอกอื่นซึ่งไม่ใช่กระบอกที่จับได้จากจำเลยยิงนายอารีย์ ลีวีระ ก็ได้ เกี่ยวกับปืนของกลางนั้นจึงไม่พอเป็นเหตุหักล้างว่า จำเลยไม่ได้ยิงนายอารีย์ ลีวีระ

อาศัยพยานหลักฐานและเหตุผลดังกล่าวมาต่าง ๆ นั้น ศาลฎีกาเชื่อโดยปราศจากสงสัยว่า จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๖ ได้ร่วมกันเป็นคนร้ายยิงนายอารีย์ ลีวีระ ถึงแก่ความตายจริง ศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริง ยืนตามศาลอาญาชอบด้วยทางพิจารณาแล้ว คดีคงมีปัญหาต่อไปว่า จำเลย ๕ คนนั้นจะมีความผิดฐานฆ่าคนตาย ตาม มาตรา ๒๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ดังที่ศาลล่างวางบทลงโทษมานั้น หรือควรต้องมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยพยายามด้วยความพยายาม

มาตหมายตามมาตรา ๒๕๐ แห่งกฎหมายลักษณะอาญาดังที่
 โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาพิจรณาฎีกาของโจทก์แล้วปรากฏว่า
 โจทก์ก็เข้าใจอยู่เหมือนกันว่าคดีนี้จะต้องใช้กฎหมายในขณะ
 กระทำคามผิดเป็นบทลงโทษ คือใช้กฎหมายลักษณะอาญา
 ไม่ใช่ประมวลกฎหมายอาญา และยอมรับว่าตามรูปคดียังฟัง
 ไม่ได้ว่าจำเลยได้ฆ่านายฮารีย์ ลีวีระ โดยพยายามด้วยความ
 พยายามมาตหมายตาม กฎหมายลักษณะ อาญามาตรา ๒๕๐
 แต่โจทก์เห็นว่ากรกระทำของ จำเลยเป็นกาะ ฆ่าคนโดยไตร
 ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๗๗ อัน
 เป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ภายหลังกระทำคามผิด และโจทก์เห็น
 ต่อไม่ว่า การฆ่าคนโดยไตร่ตรองไว้ก่อนมีความหมายเป็น
 อย่างเดียวกับกาะฆ่าคนโดยพยายามมาตหมาย โดยอ้างว่า
 คณะกรรมการกฤษฎีกาได้แปลความหมายไว้แล้วเช่นนั้น จึง
 ควรต้องลงโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๒๕๐
 ไม่ใช่มาตรา ๒๕๗ ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ถ้าข้อ
 เท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยฆ่านายฮารีย์ ลีวีระ โดยพยายามด้วย
 ความพยายาม มาตหมายต ม กฎหมายลักษณะอาญามาตรา
 ๒๕๐ หรือไม่ดังที่โจทก์ตั้งฎีกาขึ้นมา^๕ โดยถ้ามีความ

หมายเป็นอย่างเดียวกันก็อาจถือได้ว่าเหตุฉกรรจ์ข้อนี้ยังคงมี
 บัญญัติเป็น ความผิดไว้ ในกฎหมายที่ใช้อยู่ ภายหลัง กระทำ
 การนั้น ถ้าไม่เป็นอย่างเดียวกันก็อาจถือว่าเหตุฉกรรจ์ข้อนี้
 ไม่เป็นความผิดต่อไปแล้ว อันอาจจะยังผลให้เป็นคนและ
 โทษแก่จำเลย ได้แตก ต่างกันตาม นัยแห่ง ประมวล กฎหมาย
 อาญา มาตรา ๒๖๖ วรรคท้าย แต่ตามรูปคดียังฟังข้อเท็จจริง
 ไม่ได้ว่าจำเลยได้ชำนายอริย์ สีวีระ โดยพยายามด้วยความ
 พยายามตามหมายตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๕๐
 ซึ่งโจทก์ยอมรับว่าเป็นเช่นนั้นอยู่แล้ว คดีจึงไม่มีปัญหาจะ
 ต้องวินิจฉัยว่า “ฆ่าคนโดยไตร่ตรองไว้ก่อน” มีความหมาย
 เป็นอย่างเดียวกับ “ฆ่าคนโดยพยายามด้วยความพยายามตาม
 หมาย” หรือไม่ว่าถึงอย่างไร ๆ ก็ลงโทษจำเลยตาม
 กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๕๐ ดังที่โจทก์ฎีกาชั้นมานั้น
 ไม่ได้อยู่นั่นเอง เพราะบุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อ
 เมื่อได้กระทำการอัน กฎหมายที่ใช้ ในขณะกระทำนั้นบัญญัติ

เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ จะใช้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ในภายหลังกระทำการนั้นมาลงโทษหาได้ไม่ และเมื่อฟังข้อเท็จจริงไม่ได้ว่าจำเลยชำนายอารีย์ ลีวัระ โดยพยายามด้วยความ พยายามมาต มหายตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๕๐ ก็ต้องลงโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๔๘ ดังที่ศาลล่างพิพากษามานันนี้ถูกต้องแล้ว ฎีกาของโจทก์จึงฟังไม่ขึ้น

ส่วนที่จำเลยฎีกาขึ้นมาด้วยว่า ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลย พินิจลงโทษไม่ถูกต้องนั้นคงหมายถึง การที่ศาลอุทธรณ์กำหนดโทษจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ เสียใหม่ให้หนักขึ้นถึง จำคุกตลอดชีวิต ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดโทษแก่จำเลยที่ กระทำผิดระ วมกัน ในความผิดที่ กฎหมายมิได้บัญญัติโทษไว้จำกัดตายตัว คือบัญญัติเปิดช่องไว้ให้ศาลใช้ดุลยพินิจได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดโทษให้เท่ากันทุกคนเสมอไป ศาลอาจกำหนดให้หนักเบาต่างกันตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ของแต่ละคนตามที่เห็นสมควรก็ได้ ศาล

อุทธรณ์กำหนดโทษจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ให้หนักขึ้น
ถึงจำคุกตลอดชีวิต ก็โดยพิจารณาเห็นว่ากรกระทำของ
จำเลยคู่หนึ่งทรงองอาจยิ่งกว่าจำเลยอีก ๓ คน นับได้ว่ามี
เหตุผลอันสมควร เพราะตามที่ปรากฏในทางพิจารณาบ่งอยู่
ว่า จำเลยที่ ๓ เป็นคนร้ายที่แท้ที่เข้าไปตามหานายอารีย์
ลีวีระ ถึงในบริเวณบ้านแล้วเสแสร้งแต่งเรื่องพุดจา ให้อีก
ฝ่ายหนึ่งเป็นที่ตายใจ จำเลยที่ ๒ เป็นคนร้ายที่ใช้โอกาส
นั้นถลันเข้าไปถึงนายอารีย์ ลีวีระ โดยไม่ทันให้รู้ตัว ส่วน
จำเลยอีก ๓ คนเพียงแต่ร่วมมือไปรอทำอยู่นอกบริเวณบ้าน
พฤติการณ์ของจำเลยจึงร้ายแรงต่างกันอยู่บ้าง ระวังต่อไป
ว่า นายอารีย์ ลีวีระ เพิ่งทำการสมรสกับภริยาได้ ๒ สัปดาห์
และเพิ่งพ้นการคุมขังในคดีต้องหาว่าเป็นกบฏออกมาได้เพียง
เดือนเศษเท่านั้น ก็ต้องประสบชตากรรมถูกจำเลยผู้ ไม่มี
สาเหตุต่อกันยิ่งถึงแก่ความตายโดยไม่ปราณีเช่นนั้น ย่อมยัง
ความเศร้าโศก และวันหดใจแก่ ภริยาตลอด จนญาติมิตรทั่ว
ไปยิ่งนัก ศาลอุทธรณ์แก้โทษจำเลยเพียงบางคนให้หนักขึ้น
เท่านั้น และใจทกมิได้ฎีกาคัดค้านต่อมาอีก ก็เป็นคุณแก่

จำเลยอยู่แล้ว จึงไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาควรจะต้องแก้ไขคดี
พินิจของศาลอุทธรณ์แต่อย่างใด ฎีกาของจำเลยในชั้นนี้ตก
ไปอีก

จำพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ และให้
ย่ำฎีกาทิ้งต่อ ฝ่าย

หลวงการุณนราทร

นายสนิท สุมาวงศ์

นายคราม สีวาระวิโรจน์

คำพิพากษาศาลฎีกา

คดี ๔ อติตรัฐมนตรี

คดีสังหาร ๔ อติตรัฐมนตรี ในสมัยนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ เป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนมาก เพราะผู้ตายได้ถูกฆ่าตายในระหว่าง การ ควบคุม อย่างเข้ม แข็งของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในสมัยนั้น รัฐบาลคณะปฏิวัติได้ถือว่า คดีนี้เป็นคดีสำคัญซึ่งควรจะได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ตาย จึงได้มีการรอฟันเรื่องนชนมาดำเนินคดีกันใหม่ จนกระทั่งได้มีการฟ้องร้องผู้ทเถวของเป็นจำเลยต่อศาลอาญาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๒ คดีได้อยู่ในการพิจารณาของศาลยุติธรรมตลอดมา จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๐๔ ศาลอาญาได้อ่านคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง ให้ลงโทษจำคุกจำเลยบางคนถึงตลอดชีวิต และปล่อยจำเลยบางคนพ้นข้อหาไป โดยที่คดีนี้เป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอันมาก เราจึงได้นำคำพิพากษาศาลฎีกาโดยละเอียดมาเสนอต่อท่านผู้อ่านโดยลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ

คำพิพากษา

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ที่ ๑๐๐๘ / ๒๕๐๔

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔

ความอาญา

พนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์
 ระวัง นายพลตำรวจจัตวาผาด ตงคะสมิต ที่ ๑ นายพล
 ตำรวจจัตวาหม จิตรวิมล ที่ ๒ นายร้อยตำรวจโท
 จำรัส ตมละมัย ที่ ๓ นายร้อยตำรวจโทอนุพลใจดี
 ที่ ๔ นายสิบตำรวจเอกเนม นิมรัตน์ ที่ ๕ จำเลย

เรื่อง นำผู้ต้องหาโดยเจตนา

โจทก์และจำเลยที่ ๑, ๒, ๕, ฎีกาคัดค้านคำพิพากษา
 ศาลอุทธรณ์ ลงวันที่ ๔ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๓

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทุกคนเป็นตำรวจประจำการ
 เมื่อระหว่างเวลากลางคืน (หลังเที่ยง) ของวันที่ ๓ มีนาคม

๒๔๙๒ ถึงเวลากลางคืน (ก่อนเที่ยง) ของวันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๙๒ ซึ่งเป็นเวลากลางคืนติดต่อกัน จำเลยได้บังอาจกระทำผิดต่อกฎหมาย กล่าวคือขณะนั้น จำเลยที่ ๑ รับราชการ เป็นรองผู้กำกับ การ กอง ๔ กอง ตำรวจ สันติบาล จำเลยที่ ๒ รับราชการ เป็น ผู้กำกับ การ กอง ๒ กอง ตำรวจ สันติบาล จำเลยที่ ๓ ที่ ๔ รับราชการเป็นนายสิบประจำกองตรวจตำรวจนครบาลใต้ จำเลยที่ ๕ รับราชการเป็นพลตำรวจสมัคร ประจำกองตรวจตำรวจนครบาลใต้ จำเลยกับพวกซึ่งตายไปแล้วหนึ่งคน และที่ยังหลบหนีอยู่อีกหลายคน เป็นพนักงานมีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ได้สมคบร่วมกันกระทำการอันมิควรกระทำในตำแหน่งหน้าที่ของตน คิดร้ายต่อนายทองเปลว ชลภูมิ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล และนายจำลอง ดาวเรือง ซึ่งถูกจับและควบคุมไว้โดยเจ้าพนักงาน ตำรวจตามวัน เวลาคงกล่าวแล้วข้างต้น จำเลยกับ พวกได้ สมคบร่วมกัน กระทำ เพทุบาย ไปขอรับตัว นายทองเปลว ชลภูมิ จากที่คุมขังกองตำรวจสันติบาล รับตัวนายจำลอง ดาวเรือง จากที่คุมขังสถานีตำรวจยานนาวา รับตัวนายถวิล อุดล จากที่คุมขังสถานีตำรวจนครบาลนาง-

เล็ง และรับตัวนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ จากที่คุมขังสถาน
 ตำรวจนครบาลสามเสน จัดการควบคุมคนทั้ง ๔ ออกเดิน
 ทางโดยรถยนต์ไปตามถนนพหลโยธิน ต่อมาได้ให้รถยนต์
 หยด แล้วจำเลยกับพวกได้สมคบร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงคน
 ทั้งสองได้ถูกยิงแฉับอยู่หนึ่ง รวมหลายนัด โดยมีเจตนาฆ่า
 คนทั้งสองให้ถึงแก่ความตาย กระสุนปืนลนตามร่างกายของ
 คนทั้งสองตรงที่สำคัญหลายแห่ง คนทั้งสองได้ถึงแก่ความตาย
 ทันทีหรือเกือบทันทีสมดังเจตนาของจำเลยกับพวก ทั้งนี้
 จำเลยกับพวกได้กระทำโดยได้ไตร่ตรองไว้ก่อน และโดย
 พยายามด้วยความพยายามที่มากหมาย ทั้งเป็นการกระทำ
 โดยทรมานทารุณโหดร้าย หรือแสดงความร้ายแก่ผู้ตาย
 ทั้งนี้ให้ได้รับความลำบากอย่างสาหัส ราชการขาดแคลนของ
 ผู้ตายทั้งสองปรากฏตามรายงานชั้นผู้ตรวจพิสูจน์ ซึ่งเจ้าพนักงาน
 งานได้ทำไว้ เหตุเกิดที่ตำบลลาดยาว อำเภอบางเขน จังหวัด
 พระนคร

เมื่อได้กระทำผิดดังกล่าวแล้ว โดยเจตนาที่จะช่วยให้
 ตนเองและให้ผู้อื่นพ้นอาญา จำเลยกับพวกได้พยายามกระ-
 ทำสิ่งซึ่งเป็นลักษณะพยานโดยเป็นเท็จขึ้น และเอาเนื้อความที่

รู้ดีว่าเป็นเท็จมาบอกเล่าต่อผู้บังคับบัญชาต่อประชาชน และ
 แจ้งต่อเจ้าพนักงานสถานีตำรวจนครบาลบางเขน เพื่อให้
 หลงเชื่อไปในทางที่เป็นจริงเห็นว่า การที่คนทั้งสองถูกยิงตาย
 เนื่องด้วยในระหว่างทาง ตำรวจได้เอาชนรถยนต์ไป เพื่อ
 เอาตัวผู้ตายไปฝากควบคุมที่สถานีตำรวจนครบาลบางเขน มี
 ผู้ร้ายตกแย้งซึ่งเกิดขึ้นต่อผู้กัน กระสุนปืนถูกคนทั้งสองตาย คน
 ร้ายหลบหนีไปได้

ขอให้ลงโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา

๒๓, ๒๔๙, ๒๕๐ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๘๓, ๒๙๙,
 ๒๙๙ และนับโทษจำเลยที่ ๒ ติดต่อกับสำนวนของศาล
 จังหวัดชัยนาท คดีอาญาหมายเลขดำที่ ๑๒๕ / ๒๕๐๑

จำเลยทั้งห้าให้การรับว่าเป็นเจ้าพนักงานจริง แต่ปฏิเสธ
 เสธว่าไม่ได้กระทำผิดดังฟ้อง

ศาลอาญาพิจารณาแล้ว พิพากษาว่านายพลตำรวจ
 จัตวาผาด นายพลตำรวจจัตวาหม และนายสิบตำรวจเอก
 เนบ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๕ มีความผิดตามกฎหมาย
 ลักษณะอาญามาตรา ๒๔๙ ซึ่งบัญญัติโทษไว้เท่ากับ
 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๙๙ ให้วางโทษจำคุกจำเลย

ทั้งสามคนนี้ไว้ตลอดชีวิต ส่วนนายร้อยตำรวจโทจำรัสและ
นายร้อยตำรวจโทหนู จำเลยที่ ๓ และที่ ๔ หลักฐานคำ
พยานโจทก์ยังไม่มั่นคง จึงยกประโยชน์ให้เป็นผลดีแก่จำเลย
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗
ให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยทั้งสองนี้ ที่โจทก์ขอให้นับ
โทษจำเลยที่ ๒ ต่อจากคดีของศาลจังหวัดชัยนาทนั้น ปรากฏ
ว่าคดีนี้ยังไม่ได้ตัดสิน ให้ยกคำขอขึ้นเสีย

โจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ด้วย และ
ให้ลงโทษจำเลยทุกคนในสถานหนัก

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๕ อุทธรณ์ขอให้ยกฟ้องอ้าง
ว่าพยาน หลักฐานโจทก์ ไม่น่าหนัก พอฟังว่า จำเลยกระทำ
ความผิด และไม่ปรากฏว่าได้มีการชันสูตรพลิกศพโดยถูก
ต้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
๑๕๐ เพราะไม่มีผู้พิพากษา ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วย
ทั้งจำเลยควรจะได้รับนิรโทษกรรม ตามพระราชบัญญัตินิร-
โทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๙๙
มาตรา ๕ แล้ว

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์และจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๕ ฎีกาต่อมา โดย
อธิบดีกรมอัยการรับรองฎีกาของโจทก์

ศาลฎีกาได้ฟังพนักงานอัยการ โจทก์และทนายจำเลย
แถลงการณ์ ด้วยวาจา และตรวจสำนวนประชุม ปรีक्षाแล้ว
ทางพิจารณาโจทก์นำสืบว่า นายทองเปลว ชลภูมิ นาย
จำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล นายทองอินทร์ ฎีกาพัฒน์
ได้ถูกยิงตายในระหว่างทางที่ ตำรวจซึ่งมีจำเลย กับพวกควบคุม
คุมไปสถานีตำรวจนครบาลบางเขน ระหว่างหลักกิโลเมตร
ที่ ๑๔-๑๕ ถนนพหลโยธิน เมื่อคืนวันที่ ๓ ตอกับวันที่ ๔
มีนาคม ๒๔๘๒ เวลาประมาณ ๒ นาฬิกา ผู้ตายทั้งสี่คน
เป็นนักการเมือง ต่างเคยเป็นผู้แทนราษฎรและเคยดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรีมาแล้ว นายทองเปลว เป็นนักการเมือง
สังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนุญและเป็นเลขาธิการพรรค นาย
จำลอง นายถวิล นายทองอินทร์เป็นนักการเมืองสังกัด
พรรคสหชีพ นายทองอินทร์ เป็นรองหัวหน้าพรรค นาย
ถวิลเป็นเลขาธิการพรรค พรรคแนวรัฐธรรมนุญกับพรรค
สหชีพเคยร่วมกันเป็นรัฐบาลสมัยหนึ่ง ซึ่งมีหลวงธำรง

นาวาสวัสดิ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี ผู้ตายทั้งสี่เคยเป็นเสรี
ไทยและเป็นนักการเมืองทางฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็น
นักการเมือง คนละฝ่ายกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม และ
นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในระหว่างที่หลวงอำรง
นาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่นั้น ได้เกิดรัฐประหาร
เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นเหตุให้รัฐบาลชุดหลวง
อำรง นาวาสวัสดิ์ต้องหลบหนี และได้มีการตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่
โดยมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี
บริหารราชการแผ่นดินแทน ในระหว่างที่จอมพลแปลก
พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้เกิดกบฏขึ้น ๒ ครั้ง
ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๙๓ ครั้งหลังเมื่อวันที่ ๒๖
กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ การกบฏครั้งหลังนี้ได้อุปปราบปรามเสร็จ
สิ้นในวันรุ่งขึ้น คือในวันที่ ๒๗ เดือนนั้นเอง นายจำลอง
นายถวิล นายทองอินทร์ ได้ถูกจับตัวโดยนายพลตำรวจ
เอกเผ่า ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ เป็น
ผู้สั่งให้ออกหมายจับ และในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๙๒ นาย
ทองเปลวซึ่งได้หลบหนีออกไปอยู่ยี่นั้ง อาณาเขตประเทศ
สหพันธรัฐมลายู และกลับเข้ามาโดยทางเครื่องบินก็ได้ถูก

จับที่สนามบินดอนเมืองด้วย แล้วคนทั้งสี่ได้ถูกแยกย้ายควบคุมไว้ในที่ต่างๆ ครั้นในคืนวันเกิดเหตุเวลาประมาณ ๒๓ นาฬิกาเศษ นายพันตำรวจหลวงพิชิตบูรณะการ (ยศขณะนั้น) ได้ใช้รถยนต์ของกรมตำรวจ ๓ คัน กับนายตำรวจ นายสิบและพลตำรวจรวมประมาณ ๒๐ คนเศษ ได้ใช้รถยนต์ของกรมตำรวจรวม ๓ คัน รถคันที่ ๑ เป็นรถขับเล็ก มีพลตำรวจอินทร์เป็นผู้ขับ ซึ่งบดคนได้ตายเสียแล้ว และมีนายพันตำรวจเอกหลวงพิชิตบูรณะการกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๕ และตำรวจอีกคนหนึ่งหรือสองคนนั่งไป รถคันที่ ๒ เป็นรถยนต์เตี้ยชนแวกก่อน มีนายสิบตำรวจเอกสุธีร์ เปรมกมล ซึ่งขณะนั้นเป็นพลตำรวจเป็นผู้ขับมีนายร้อยตำรวจเอกพุ่ม บุรณสมภพ กับนายร้อยตำรวจโทบุญถม ประไพ (ยศขณะนั้น) นั่งข้างหน้าจำเลยที่ ๕ กับตำรวจอีกประมาณ ๒-๓ คนนั่งข้างหลังรถคันที่ ๑ เป็นรถยนต์เตี้ยชนแวกก่อน มีนายสิบตำรวจเอกเกียรติศักดิ์ พิงเหยง ขณะนั้นมียศเป็นนายสิบตำรวจตรีเป็นผู้ขับ มีนายพันตำรวจตรีวิรัตน์ วีระวัฒน์ ขณะนั้นมียศเป็นนายร้อยตำรวจตรีนั่งข้างหน้า กับมีตำรวจนั่งข้างหลังอีกประมาณ ๗-๘ คน นายสิบและพล

ตำรวจตั้งกล่าวต่างมีปืนคาร์ไบน์และมีหมอกสนติดตัวไป รถยนต์สองคันหลังแล่นออกจากสวนอัมพร พบรถจักรยานแรกที่ลานพระบรมรูปทรงม้าแล้วแล่นตามกันไป ได้ไปรับตัว นายทองเปลวที่กองตำรวจสันติบาลปฐมวัน รับตัวนายจำลองที่สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา รับตัวนายถวิลที่สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งและรับตัวนายทองอินทร์ ที่สถานีตำรวจนครบาลสามเสน โดยหลวงพิชิตุระการอ้างว่าจะนำตัวไปทำการสอบสวน นายทองเปลว นายจำลอง นายถวิล นายทองอินทร์ นั่งรวมกันไปที่ตอมกกลางรถยนต์คันที่สอง และก่อนที่รถจะออกจากสถานีตำรวจนครบาลสามเสนนั้น หลวงพิชิตุระการได้เดินเข้าไปข้างหน้ารถยนต์คันที่ ๒ พูดสั่งให้นายร้อยตำรวจเอกพุ่มกับนายร้อยตำรวจโทบุญสม เอากุญแจมือได้มีคันทังสี่นั้น โดยใส่กุญแจรวมมือทั้งสองติดกันทุกคน รถยนต์ที่หลวงพิชิตุระการนั่งได้แล่นนำไปทางถนนริมคลองประปาสามเสน แล้วไปออกถนนพหลโยธิน เมื่อรถยนต์แล่นไปถึงถนนริมคลองประปาสามเสนนั้น ได้มีการสั่งให้ดับดวงไฟหน้ารถคันที่ ๒ และที่ ๓ เสีย โดยใช้ไฟที่แทน ครั้นเวลาประมาณ ๒ น. พัก เมื่อรถยนต์แล่นไป

ถึงที่เกิดเหตุรถยนต์คันหน้าที่หลวงพิชิตอุระการนั่งไปได้ขับช้าลง แลวมีเสียงบีบแตรขึ้น ๓ หรือ ๒ นัด รถยนต์คันนั้นก็หยุด นายร้อยตำรวจเอกพุดได้บอกนายสิบตำรวจเอกสุธีร์ผู้ขับรถคันที่สองว่า รถยนต์คันหน้าถูกยิง และสั่งให้หยุดรถ ส่วนรถคันที่ ๓ เมื่อเห็นรถคันข้างหน้าหยุดก็หยุดบ้างเมื่อรถหยุดแล้ว พวกเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ลงจากรถหมด หลวงพิชิตอุระการกับตำรวจอีกหลายคน รวมทั้งจำเลยทุกคน ได้เดินเข้ามาที่รถยนต์คันที่ ๒ ที่ผู้ตายนั่งไป หลวงพิชิตอุระการได้บอกให้ผู้ตายทั้ง ๔ คนลงจากรถ โดยพูดว่ารถคันหน้าถูกยิง แต่ผู้ตายไม่มีใครยอมลงและได้มีคนหนึ่งในพวกผู้ตายได้พูดขอชีวิต แต่หลวงพิชิตอุระการกลับพูดขยันทขยอจะให้ลงจากรถให้ได้ทั้งได้พูดรับรองว่า ลงจากรถจะเป็นการปลอดภัย ถ้าหากอยู่ในรถจะไม่ปลอดภัย แต่ผู้ตายก็ังไม่มีใครยอมลงจากรถ ขณะที่จำเลยที่ ๓ ได้พูดขึ้นว่า "อ้ายพวกนักบฏแบ่งแยกดินแดน เขาใจทำไม" ต่อจากนั้นจำเลยที่ ๓ ก็ได้ร้องเรียกชื่อจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๕ ได้วิ่งเข้ามาทางข้างหลังหลวงพิชิตอุระการ หลวงพิชิตอุระการได้เดินหลบออกไป ทั้งได้ตะโกนบอกให้นายร้อยเอกพุดหลบออก

ไปด้วย แล้วจำเลยที่ ๕ ได้ประทับบั้นยี่ผู้ตาย ๑ ชุดและ
ข้างจำเลยที่ ๕ นั้นยังมีจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ ยืนอยู่ในท่า
เตรียมยิงเหมือนกัน ต่อจากนั้นยังมีการยิงผู้ตายอีก ๒-๓
ชุด เมื่อสิ้นเสียงปืนแล้วจำเลยที่ ๑ กับหลวงพิชิตอุระการ
ได้เรียกหาคนขับที่ขับรถยนต์คันที่ ๒ นายสืบตำรวจเอกสุธีร์
ผู้ขับรถได้วิ่งเข้าไปหา หลวงพิชิตอุระการได้สั่งให้ไปเปิดไฟ
ในรถชั้นดูว่า ผู้ตายได้ตายหมดทุกคนหรือยัง เมื่อปรากฏว่า
ได้ตายหมดทุกคนแล้ว นายร้อยตำรวจเอกพุ่มได้สั่งให้นาย
สืบตำรวจเอกสุธีร์ลากเอาศพผู้ตายลงจากรถ นายสืบตำรวจ
เอกสุธีร์ได้ลากศพลงจากรถที่ละศพ เมื่อลากศพแรกลงไป
แล้ว พอลากเอาศพที่ ๒ ลงไป นายร้อยตำรวจเอกพุ่มได้
เอาปืนพกประจำตัวยิงศพนั้น ๒ นัด แล้วนายสืบตำรวจเอก
สุธีร์ได้ลากศพลงวางที่พื้นดินอีกหนึ่งศพรวมเป็น ๓ ศพด้วยกัน
ส่วนศพนายทองแปดดวงเหลืออยู่บนรถ ต่อจากนั้นนายร้อย
ตำรวจโทบุญสมได้เอาลูกกุญแจให้นายสืบตำรวจเอกสุธีร์ไข
กุญแจออกจากมือผู้ตาย ปรากฏว่าศพหนึ่งกุญแจที่ได้มือ
ข้างหนึ่งหัก เพราะรถกระตุกขึ้น นอกจากนั้นหลวงพิชิต-
อุระการยังได้สั่งให้ใช้ปืนยิงที่ขาจรด คันหนุ่ กับคนที่ผู้ตายนั่ง

ไปอีก เพื่อให้เห็นว่าได้ถูกคนร้ายยิงมาจากด้านนอกรถ แล้ว
 หลวงพิชิตตระการกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ได้ไปแจ้งเหตุที่สถานี
 ตำรวจนครบาลบางเขนว่า ได้ควบคุมตัวผู้ตายมาจนถึงที่เกิด
 ได้มีคนร้ายหลายคนมาดักแย่งชิง ได้เกิดยิงต่อสู้กัน กระสุน
 บินได้ถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย และขอกำลังตำรวจออกติดตาม
 จับตัวคนร้าย ส่วนในที่เกิดเหตุ นั้น นายร้อยตำรวจเอก
 พุฒกัมกับนายร้อยตำรวจโทบุญสม ได้ช่วยกันเอาปลอกกระสุน
 บินกันบุรี ให้ตำรวจเอาไปรอยตามโคนต้นไม้ตามบริเวณ
 นั้น และให้ตำรวจรวมทั้งตัวนายร้อยตำรวจโทบุญสมเอง
 ลงดินลุยน้ำในบริเวณที่มีน้ำขัง เพื่อให้เห็นว่ามีคนคอยดัก
 อยู่ เมื่อได้ใช้ปืนยิงต่อสู้กันแล้ว ได้ลุยน้ำข้ามคู้หนีไป ครั้น
 เมื่อหลวงพิชิตตระการกลับจากไปแจ้งเหตุที่สถานีตำรวจนคร
 บาลบางเขนแล้ว ก็ได้ให้นายร้อยตำรวจโทบุญสมไปแจ้ง
 เหตุต่อนายพลตำรวจเอกเผ่าที่วังปารุสกวัน และในคืนนั้น
 ได้มีนายพลตำรวจเอกเผ่า หลวงแผ้วพาดชนซึ่งขณะนั้น
 ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสอบสวนกลาง และขุนจ่านัก-
 รักษา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจนครบาล

เหนือ ไปดูที่เกิดเหตุแล้วนำศพผู้ตายไปทำการชันสูตรพลิกศพที่โรงพยาบาลกลาง ในเช้าวันรุ่งขึ้นนายร้อยตำรวจโท บุญถมได้นำรถจี๊ปไปหานายสิบตำรวจเอกสุธีร์ อยู่ที่พักสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย และเขานำรถไปด้วย ไปที่ท่าหน้าท.นครให้เขาถูกญาติที่ไซ่ออกจากมือ ผู้ตายลงไปทิ้งน้ำในลำแม่น้ำเจ้าพระยา ครั้นต่อมาประมาณวันที่ ๘ เดือนนั้น จำเลยที่ ๒ ได้นำเอาไฟฉาย ๑ ดวงกับรองเท้ายางสีน้ำตาล ๑ ช้าง ไปมอบให้แก่พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลบางเขน โดยไปแจ้งว่าเก็บได้จากที่เกิดเหตุ และต่อมาได้มีคำสั่งการณของทางราชการตำรวจออกแถลงว่า การที่ผู้ตายทั้ง ๕ คนถูกยิงตายนั้น ก็เพราะมีคนร้ายมาดักแย่งชิงได้เกิดยิงต่อสู้กับเจ้าพนักงานตำรวจผู้ควบคุม ลูกกระสุนปืนได้ถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย ในครั้งนั้นนายพันตำรวจตรี ยงยุทธ ดำรงชัย ซึ่งขณะนั้นมียศเป็นนายร้อยตำรวจเอก และดำรงตำแหน่ง สารวัตรสถานีตำรวจนครบาล บางเขน ได้รับคำสั่ง ก.หลวงสัมฤทธิ์สุขุมวิท ให้เป็นผู้ทำการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นนี้ โดยการสอบสวนมุ่งไปว่า ผู้ตายได้ถูกกระสุนปืนที่คนร้ายมาคอยดักแย่งชิง แล้วเกิดยิงต่อสู้กับเจ้าพนักงาน

งานตำรวจและทางตำรวจให้ เหนายนายร้อยตำรวจเอกพุดมเป็น
 ผู้ร้องทุกข์ เจ้าหน้าที่ได้เขียนคำร้องทุกข์ไว้แล้ว และได้ติด
 ต่อให้นายร้อยตำรวจเอกพุดมไปเซ็นชื่อในคำร้องทุกข์ แต่
 นายร้อยตำรวจเอกพุดมก็มิได้ไปเซ็นชื่อจนบัดนี้ ส่วนเรื่อง
 การสอบสวนนั้นได้ทำการสอบสวนแล้ว แต่เมื่อยังไม่ได้ตัว
 คนร้ายมาฟ้องร้องซึ่งเป็นคดีออกตรวจรับเช่นนี้ ตามระเบียบ
 ของกระทรวงมหาดไทย จะต้องรอสำนวนไว้เป็นเวลา ๑ ปี
 แต่ได้รอสำนวนอยู่ประมาณ ๖ เดือน นายพลตำรวจเอกเผ่า
 ก็มีคำสั่งให้เสนอสำนวนนั้นต่อผู้บังคับบัญชา ขึ้นไปตาม
 ลำดับชั้น และได้มีการสั่งเห็นชอบให้งดทำการสอบสวนเสีย
 ครั้นเมื่อได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอธิบดีกรมอัยการ
 อธิบดีกรมอัยการได้มีคำสั่งว่า การสอบสวนยังไม่สมบูรณ์
 ส่งสำนวนคืนให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมอีก แต่แล้วสำนวน
 นั้นก็เลยหายไปโดยไม่รู้ว่าจะหายไปอย่างไร ทั้งของกลางบาง
 อย่างรวมทั้งรองเท้าข้างกับ ไฟฉายที่จำเลยที่ ๒ นำมอบให้
 ภายหลังก็ได้หายไปด้วย

จำเลยต่างนำสืบปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด คืน
 วันเกิดเหตุจำเลยได้ไปในขบวนควบคุมผู้ต้องหา โดยคำสั่ง

ของหลวงพิชิตธรรการ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยไม่รู้ความ
มุ่งหมาย รถยนต์ที่เป็นพาหนะไปมีหลายคันด้วยกัน จำเลย
ที่ ๑ ที่ ๒ นั่งไปลำพังกับ หลวงพิชิต ธรรการและ คนขับรถ
ไม่มีคนอื่นอีก รถยนต์ได้ไปรับผู้ตายที่กองตำรวจสันติบาล๒
คน คือ นายทองเปลวกับนายจำลอง แล้วไปรับนายถวิล
ที่สถานีตำรวจนครบาลนาง.ลง และไปรับนายทองอินทร์ที่
สถานีตำรวจนครบาลสามเสน โดยคนทั้งสองนั้นถูกควบคุมอยู่
ณ ที่ดังกล่าว ไม่ได้ไปรับใครที่สถานีตำรวจนครบาลยาน
นาวาเลย และไม่มีการใส่กุญแจมือคนทั้งสี่ เมื่อไปถึงที่
เกิดเหตุ^๕นั้น รถที่หลวงพิชิตธรรการนั่งไปถ่มนำหน้า ได้ยื่น
เสียงปืนดังขึ้นทางหน้ารถที่ถ่มไปหลายนัด หลวงพิชิตธรร-
การได้สั่งให้รถที่ถ่มไปหยุด จำเลยกับตำรวจที่ไปทุกคนได้
ลงจากรถหลบกระสุนปืนที่คนร้ายยิง เมื่อเสียงปืนสงบลง
แล้วได้พากันเดินไปดูรถคันที่คนทั้งสี่นั่งไป ปรากฏว่าคนทั้งสี่
ได้ถูกยิงตายหมดแล้ว ตายอยู่บนรถก็มี นอนตายอยู่ที่พื้น
ดินก็มี ทั้งหมดโดยมีคนร้ายมาตอบตักยิงผู้ตาย ซึ่งอาจเป็น
เพราะพวก กบฏมาคอยตัก ยิงเพื่อเป็น การปิด ปากผู้ตายก็ได้
แล้วหลวงพิชิตธรรการกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ได้ไปแจ้งเหตุต่อ

เจ้าพนักงานตำรวจที่สถานีตำรวจนครบาลบางเขน และขอ
กำลังตำรวจไปช่วยติดตามจับคนร้าย ต่อจากนั้นหลวงพิชิต-
อุระการกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ก็ได้กลับไปแจ้งเหตุต่อนายพล
ตำรวจเอก ผ่าที่วังปารุสก์วัน แล้วจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ก็ได้
กลับไปยังที่.เกิดเหตุอีก ส่วนจำเลยอื่น ๆ ได้กลับตามลำพัง
ในครั้งนั้นได้มีการสอบสวนคดี ไม่มีพยานใจทักคนใดได้รู้
เห็นเหตุการณ์ ครั้นมาทำการสอบสวนใหม่ในภายหลัง
พยานใจทักกลับรู้เห็นว่า จำเลยกระทำ ความผิดเป็นการลัก
ปล้ำจำเลยและในชั้นสอบสวนตอนหลังนี้ จำเลยได้รับบอก
กล่าวว่าจะถูกกันไว้เป็นพยาน แต่จะให้จำเลยให้การลัก
ปล้ำคนบางคนนอกเหนือความจริง จำเลยยอมตกลงไม่ได้
จึงต้องถูกสอบสวนเป็นผู้ต้องหาและถูกฟ้องในคดีนี้

ข้อเท็จจริงฟังได้ในเบื้องต้นว่า ผู้ตายทั้ง ๔ คนถูก
เจ้าพนักงานตำรวจพาตัวไป แล้วถูกยิงตายระหว่างหลัก
กิโลเมตรที่ ๑๔-๑๕ ถนนพหลโยธิน ศาลฎีกาจะวินิจฉัย
เสียก่อนว่า การที่ผู้ตายถูกเจ้าพนักงานตำรวจพาตัวไปแล้ว
ถูกยิงตายนั้น เป็นเพราะมีคนร้ายมาตักยิงหรือมิใช่ ไม่
พึงเพราะข้อเท็จจริงประกอบด้วยเหตุผลตลอดแล้ว ได้เห็น

มีเหตุใดจะเชื่อว่าได้ มีคนร้ายมาแย่งชิง แล้วเกิดสู้กับเจ้าพนักงานตำรวจ กระสุนปืนจึงไปถูกผู้ตายทั้ง ๕ คนถึงแก่ความตายตั้งค่าแถมการณของทางราชการตำรวจ โดยข้อเท็จจริงได้ความว่าผู้ตายทั้ง ๕ คน เป็นนักการเมืองทางฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลในขณะนั้น ทั้งเป็นบุคคลสำคัญในพรรคฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลและเคยเป็นรัฐมนตรีมาแล้ว ได้มีการกบฏขึ้นในระหว่างที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในระยะติด ๆ กันถึง ๒ ครั้ง ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าเพราะพรรคพวกของฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ก่อกวน และมีรายงานว่าผู้ตาย ได้ร่วมใน การกบฏจึงมี เหตุแห่งเล็งถึง ผู้ตายว่าได้มีส่วนร่วมอยู่ด้วย แล้วผู้ตายถูกจับกุมในระยะเวลาใกล้เคียงกัน และถูกแยกย้ายควบคุมไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ กัน ซึ่งมีเจ้าพนักงานตำรวจควบคุมอยู่อย่างแข็งแรง ไม่มีเหตุที่จะต้องย้ายไปทำการควบคุมที่อื่นรวมกันไว้ทั้ง ๕ คน ข้ออ้างที่ว่าย้ายที่ควบคุม เพราะเกรงจะถูกแย่งชิง ผู้ตายที่ต้องหาจากที่คุมขังเดิมนั้น ไม่มีเหตุผลตามข้ออ้าง.เลย เพราะการแยกย้ายคุมขังไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีเจ้าพนักงานตำรวจควบคุมอยู่ ย่อมเป็นการดีกว่าที่จะเอาไปคุมขังรวมกันไว้

การคุมขังรวมกัน ย่อมเป็นการ สะดวกแก่การ ที่คนร้ายจะเข้า
 แย่งชิงเอาตัวผู้ถูกคุมขังทั้งหมดไปได้ง่าย สถานที่ตำรวจนคร
 บาลบางเขนก็เป็นสถานีตำรวจ ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปไม่มี
 กำลังตำรวจเพียงพอ จะพาตัวผู้ตายไปควบคุมไว้ที่นั่นเพื่อ
 ความปลอดภัยในการคุมขังไม่น่าจะทำเช่นนั้น ถ้าจะให้การ
 คุมขังปลอดภัยจริงแล้ว น่าจะเอาไปควบคุมไว้ในสถานที่
 แห่งอื่น เช่นที่หน่วยกองกำลังเตรียมพร้อมที่สวนอัมพร
 หรือที่วังปารุสกวัน หรือที่สันติบาล ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ควบคุม
 อย่างเข้มแข็ง และการที่ขอรับตัวผู้ตายบางคนก็อ้างว่า เพื่อ
 จะรับเอาตัวไปทำการสอบสวน แต่กลับพาเอาตัวไปยังที่เกิด
 เหตุ ซึ่งไม่มีเหตุผลจะทำเช่นนั้น รถยนต์ที่ไปในขบวนมีถึง
 ๓ คัน นำตัวผู้ตายนั่งไปในรถคันที่ ๒ ในเวลาตีคืน ทั้งรถ
 ก็มีไฟภายในรถและไฟหน้ารถก็ใช้ไฟหัว การควบคุมพา
 เอาตัวไปปกปิดเป็นความลับ ไม่มีทางที่คนภายนอกจะรู้ได้
 ว่าผู้ตายถูกพาตัวไปในรถยนต์คันใดวันเวลาใด กำลังตำรวจ
 ที่ควบคุมมีจำนวนมาก และมีอาวุธทันสมัยอยู่ครบครัน ถ้า
 มีคนร้ายมาดักแย่งชิง ย่อมจะมีการต่อสู้ขัดขวางบ้าง ตรง
 ที่เกิดเหตุสองข้างถนน มีต้นไม้ปลูกไว้ห่าง ๆ พันออกไปเป็น

ที่โล่ง ไม่นึกบ้างหรือสิ่งพรางต เมื่อกคนร้ายจะเข้ามาซุ่มดัก
 ยิงได้ ปรากฏว่าผู้ที่ถูกกระสุนปืน คงมีแต่ผู้ตายรวม ๕ คน
 เท่านั้น ผู้อื่นที่ไปด้วยไม่มีใครได้รับบาดเจ็บด้วยกระสุนปืน
 เลยแม้แต่คนเดียว ทั้ง ๆ ที่มรยอกกระสุนปืนยิงทะลุเข้ามา
 ทางประตูบ้านขวา ตรงที่คนขับรถคันที่ผู้ตายนั่งไปและถูกยิง
 นั้น ซึ่งนายพันตำรวจเอกจำรัส พอรเลิศ ผู้ชำนาญการ
 พิเศษได้ตรวจมรยอกกระสุนปืนที่ยิงนั้นรับรองว่า คนขับไม่ได้
 นั่งอยู่ในรถขณะนั้นเลย และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ควบคุมไป
 ในชบวนนั้นก็ไม่มีผู้ใดได้เห็นคนร้ายเลย

อนึ่งเมื่อเกิดเหตุแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจ
 นครบาล บางเขนได้ ออกสืบสวน ราษฎรใน บริเวณที่เกิดเหตุ
 ก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใด ได้พบเห็นคนร้าย ตามคำนาย พันตำรวจ
 ตรียงยุทธ ดำรงค์ชัย ผู้สอบสวนคดีในครั้งนั้นก็ว่าวิถีกระสุน
 ที่ยิงผู้ตายแสดงว่าผู้ยิงยืนยิง ไม่ใช่หมอบหรือนั่งยิง ซึ่งถ้า
 ผู้ยิงเป็นคนร้ายอื่นที่จะมายิงผู้ตาย จะมายิงในลักษณะเช่น
 นั้นไม่ได้ ทั้งร่องรอยในบริเวณที่เกิดเหตุก็ไม่แสดงว่ามีคน
 ร้ายมาดักยิงแล้วหนีไป ตามรูปคดีน่าเชื่อว่าผู้ตายทั้ง ๕ คน
 ถูกนำตัวไปกำจัดเสียตามความประสงค์ของผู้เม้าอำนาจขณะ

นั้น และผู้ตายถูกยิงถึงแก่ความตายด้วยนามอของเจ้าพนักงานตำรวจที่ควบคุมตัวผู้ตายไปนั่นเอง

ปัญหาต่อไปมีว่า จำเลยได้สมคบกันกระทำความผิดตั้งใจทักฟ้องหรือไม่ ในข้อนี้ขอเท็จจริงเป็นอันรับกันว่า จำเลยทุกคนได้รวมไปในคณะควบคุมผู้ตายด้วย จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ เป็นผู้ร่วมทำการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาล ซึ่งมีผู้ตายร่วมเป็นรัฐมนตรีอยู่ แล้วต่อมาได้มารับราชการอยู่ในกรมตำรวจในคราวเดียวกับนายพลตำรวจเอกเผ่า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญมีอำนาจอยู่ในกรมตำรวจในสมัยรัฐบาลใหม่ ซึ่งมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้นต่อมาเมื่อได้มีผู้ก่อการ กบฏเพื่อล้มล้างรัฐบาล ที่จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และฝ่ายรัฐบาล ได้ปราบปรามกบฏเสร็จสิ้นแล้ว ได้มีการจับกุมผู้ที่ถูกหาว่าก่อการ กบฏ และทางราชการได้ตั้งกองอำนาจการสอบสวนขึ้น จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ได้มีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในกองนี้

ฝ่ายโจทก์นำสืบว่า ก่อนที่ทรยศตนชบวนควบคุมผู้ตายจะหยุด ได้มีเสียงปืนดังขึ้นทางรถจักรยานยนต์คันหน้า ๑ หรือ ๒ นัด พยานบุคคลของโจทก์ที่สำคัญมีดังนี้ คือนายสิบตำรวจเอก

สุธีร์เบิกความว่าเมื่อเสียงปืนดังขึ้น แล้วนายร้อยตำรวจเอก
 พุ่มได้สั่งให้พยานหยุดรถคันที่พาผู้ตายไป โดยบอกว่ารถ
 คันหน้าถูกยิง ครั้นหยุดรถแล้วเห็นนายร้อยตำรวจเอกพุ่ม
 กับนายร้อยตำรวจโทบุญสมลงจากรถ และบอกให้พยาน
 และตำรวจทางท้ายรถลงจากรถ พยานจึงลงจากรถเอา
 กุญแจรถไปด้วย ไฟหัวหน้ารถไม่ได้ดับเพราะลืม ลงจาก
 รถไปยืนทางขวาของรถ ห่างจากรถประมาณ ๓-๔ เมตร
 แล้วหลวงพิชิตตระการกับตำรวจเดินตามมา ๔-๕ คน มา
 ทางรถด้านขวา หลวงพิชิตตระการพูดว่าให้คนในรถลงมา
 ข้างล่าง เพราะรถคันหน้าถูกยิง ตำรวจที่ตามมาจำได้ว่า
 เป็นนายร้อยตำรวจเอกผาด นายร้อยตำรวจเอกทม นาย
 สิบตำรวจตรีแนบ อีก ๒-๓ คน จำไม่ได้ หลวงพิชิตตระ
 การพูดขาดคำ ได้ยินเสียงคนหนึ่งพูดว่าอย่าทำผมเลย คุณ
 หลวง นึกว่าสงสารลูกนกถูกกาตาคำ ๆ ลูกผมมาก หลวง
 พิชิตตระการ ลงมาเถอะครับ ไม่มีอะไร อยู่บนรถไม่ปลอดภัย
 ภัย จากนั้นได้ยินนายร้อยตำรวจเอกผาดพูดว่า อ้ายพวกนี้
 กบฏแบ่งแยกดินแดน เอาไว้ทำไม นายร้อยตำรวจเอกทม
 พูดว่า อ้ายพวกนี้กบฏเอาไว้ทำไม พอลขาดคำได้ยิน นาย

ร้อยตำรวจเอกทศพรพูดว่า แนบ ๆ จากนั้นนายสิบตำรวจตรี
แนบวิ่งเข้ามาทางหลังหลวง พิริตตระการเดินทางซ้ายมือห่าง
รถประมาณ ๑ เมตร ถีบมันกลทอมสัน แล้วหลวงพิริต
ตระการ เดินหลบ ไปทางหน้า รถแล้ว พูด ตะโกนว่า พุดหลบ
นายร้อยตำรวจเอกพุดไปทางหน้ารถ ทันใดนั้นหมูนับแนบประ
ทับมันวิ่งไปทางที่รถ ๑ ชุด คือรถที่ผู้ต้อนานั่งมาหลังจาก
นั้นพยานได้พบหน้าลงที่ขอบถนนด้านขวา และได้เงย
หน้าขึ้น อยู่ตรงข้ามกับหมูนับแนบยิงพอสันเสียงปืนแล้วได้ยิน
นายร้อยตำรวจเอกทศพรพูดว่า คนรถอยู่ไหน ๆ หลวงพิริต
ตระการก็พูดว่า คนรถอยู่ในรถหรือเปล่า พยานจึงลุกขึ้น
และตอบอยู่นครับ แล้วพยานจึงวิ่งไปที่หลังพิริตตระการ
ยืนอยู่ เห็นหมูนับแนบยืนอยู่ที่ข้างรถกับตำรวจอีกสองคนถีบมัน
อยู่ข้างรถติด ๆ กับ หมูนับแนบ คนหนึ่ง เป็นตำรวจ ที่นั่ง มาทาง
ท้ายรถพยาน อีกคนหนึ่งนั่งมากับรถคันหน้า (พยานชี้ตัว
นายร้อยตำรวจโทจำรัส จำเลขที่ ๓ ว่าเป็นคนที่นั่งมาบน
รถหลวงพิริตตระการ และชี้ตัวนายร้อยตำรวจโทอนุ จำเลข
ที่ ๕ ว่าเป็นคนที่ให้การมาแล้ว) ต่อมานายร้อยตำรวจเอก
พุดใช้ให้พยานลากศพลงจากรถ ครั้นลากศพทั้งสองลงมา

ไว้ติดกับศพหนึ่ง นายร้อยตำรวจเอกพุ่มก็คว้ากับมือออกจาก
 เหวอิงไปยังทิศพ ๒ นัต และมีนายร้อยตำรวจตรีสุรินทร์
 วีระวัฒน์ พยานใจทักเบิกความว่า พยานนั่งมาในรถยนต์
 สเตชันแวกกอนคันสุดท้าย เมื่อได้ยินเสียงปืนและรถหยุด
 แล้ว พยานได้วิ่งลงหมอบอยู่ริมคูด้านซ้ายของถนนห่างจาก
 รถที่พยานนั่งมาประมาณ ๑ เมตรเศษ หมอบอยู่ประมาณ
 ๕ นาที ได้ยินเสียงปืนดังเสียงเหมือนปืนกลดังเป็นชุด ๆ
 ประมาณ ๒ หรือ ๓ ชุด ข้างหน้ารถพยานแถวรถคันที่ ๒
 ก่อนได้ยินเสียงปืนกลดังได้ยินเสียงคนพูดเอะอะ แต่ไม่ได้ยิน
 ว่าพูดว่าอะไร เมื่อเสียงปืนกลดังหมดไปประมาณ ๑ นาที
 ได้ยินเสียงปืนพกดังขึ้นอีก ๑ หรือ ๒ นัด เมื่อสิ้นเสียงปืน
 แล้วพยานได้เดินเข้าไป ทrolleyคันที่ผู้ตายนั่งไปนั้นเพื่อคิดว่า
 จะมีอะไรเกิดขึ้น เดินไปถึงท้ายรถด้านซ้ายเห็นมีคนอื่นอยู่
 ทางด้านหน้าและด้านซ้ายรถคันนั้นหลายคน ประมาณร่วม
 ๑๐ คน เท่าที่จำได้เห็นนายร้อยตำรวจเอกพุ่ม หลวงพิชิต
 อรุณการ นายร้อยตำรวจโทบุญสม นายพลตำรวจจัตวา
 ผาด นายพลตำรวจจัตวาทมจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ นายร้อย
 ตำรวจโทธนุ จำเลยที่ ๕ นอกนั้นจำไม่ได้ เข้าใจว่าเป็น

นายตำรวจเพราะเห็นแต่งเครื่องแบบ กับมีนายสิบตำรวจโท
 เสาร์ ไตวิเศษ พยานใจก็เบิกความว่า พยานนั่งมาใน
 รถยนต์สเตชันแวกกอนคันสุดท้าย ซึ่งมีนายร้อยตำรวจตรี
 สุรินทร์ยศขณะนั้น กับตำรวจอื่นอีกหลายคนร่วมไปด้วย
 ก่อนเกิดเหตุได้ ยืนเสียดมืน ทางด้านหน้า รถคันที่นั่งไป ๒-๓
 นาที แล้วรถทั้ง ๓ คันก็หยุด แล้วพวกที่นั่งรถคันหลังได้ลง
 จากรถทุกคน พยานไปยืนทางรถด้านขวา จำได้ว่านายร้อย
 ตำรวจตรีสุรินทร์ลงจากรถแล้วลงไปด้านหลัง พยานลง
 จากรถแล้วได้ยืนเสียดชายคนหนึ่งอยู่ทางหน้าพยาน ร้องขึ้น
 ว่าโอยอย่าทำผมเลย ลูกผมหลายคน พอสิ้นเสียงร้องได้
 ยืนเสียดมืนกอดตัววิต ๆ กัน ๒ หรือ ๓ ชุด ทางหน้ารถ
 คันที่พยานนั่งไป ได้ยืนเสียดมืนกอดตัวชุดแรกแล้ว ได้มองดู
 ไปทางข้างหน้ารถของพยาน เห็นคนสองคนยืนอยู่ในท่า
 เตรียมยิง ยืนห่างด้านขวาของรถคันที่ ๒ ก่อนไปทางหน้า
 สองคนนั้นพยานจำได้คือนายร้อยตำรวจโทจำรัส และนาย
 ร้อยตำรวจโทธนุ จำเลยนี้ ขณะนั้นเป็นนายสิบทั้งสองคน
 แล้วเสียดมืนกอดตัวชุดอีก ๑ ชุด ใครจะเป็นคนยิงจำไม่ได้
 คนทั้งสองห่างจากรถคันที่ ๒ ราว ๑ เมตร ขณะนั้นเห็นนาย

ร้อยตำรวจโทจำรัส และนายร้อยตำรวจโทอนุ พยานได้
 เห็นคนขึ้นทางหน้ารถคันที่สอง ๖-๗ คน ที่จำได้มีนายร้อย
 ตำรวจเอกพุ่ม กับนายร้อยตำรวจโทบุญสม นอกนั้นจำ
 ไม่ได้จากนั้นมีเสียงปืนกวดังขึ้นอีก ๑ ชุด ทางด้านของรถคัน
 ที่สอง ไม่ได้สังเกตเห็นว่าใครเป็นคนยิง เสียงปืนกวดังที่สอง
 ดังขึ้นนั้นดังทางด้านขวาของรถคันกลาง ด้านนั้นเห็นนาย
 ร้อยตำรวจโทจำรัส นายร้อยตำรวจโทอนุยืนอยู่ เสียงปืน
 กวดัง ๓ ชุดสิ้นไปแล้ว อีก ๒-๓ นาที มีเสียงปืนเล็กดัง
 ขึ้นที่หน้ารถคันกลาง ๒-๓ นัด ใครเป็นผู้ยิงไม่ได้สังเกต
 ต่อจากนั้นราว ๒-๓ นาที นายร้อยตำรวจตรีสุรินทร์มา
 บอกพยานกับตำรวจอีกหลายคนให้ไปกนรถ ตอนจะไม่กน
 รถ ยังไม่ถึงที่กน ได้ยินเสียงปืนเล็กทางหน้ารถคันที่พยาน
 นั่ง ๒-๓ นัด

ศาลฎีกาพิเคราะห์คำพยานโจทก์เห็นว่า พยานโจทก์
 ดังกล่าวนั้น ได้ร่วมไปใน ขบวนการ ที่ควบคุม ผู้ตายไปข้างจริง
 ไม่มีข้อสงสัย ศาลฎีกาจะวินิจฉัยช้ยกกล่าวหาเฉพาะตัว
 จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๔ ซึ่งศาลอาญาและศาลอุทธรณ์
 พิพากษาต้องกันมาว่า กระทำความผิดเสียก่อนว่า พยาน

หลักฐานของโจทก์ฟังได้เพียงไว้ ว่าจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และ
 ที่ ๕ ร่วมมือรู้เห็นในการฆ่าผู้ตายครั้งนั้น พยานโจทก์เหล่านี้
 เบิกความเจือสมต้องกันว่า เมื่อก่อนที่รถยนต์ขบวนที่ควบคุม
 ผู้ตายไปนั้นจะหยุด ได้มีเสียงปืนขึ้นที่รถขับคันหน้า
 แล้วขบวนรถก็หยุด ครั้นเมื่อนายสืบตำรวจเฮนสธีย์ คนขับ
 รถที่ควบคุมผู้ตายไปหยุดรถตามคำสั่งของนายร้อยตำรวจเอก
 พดมแล้ว นายสืบตำรวจเอกสธีย์ก็เบิกความว่า หลวงพิชิต-
 ธรรมการกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๕ และตำรวจอื่นอีก ๒-๓ คน
 ได้เดินเข้ามาที่รถคันที่ผู้ตายนั่ง และหลวงพิชิตธรรมการบอก
 ให้ผู้ตายลงจากรถ ในขณะที่ตนเองผู้ตายคนหนึ่งได้พูดอัน
 วอนหลวงพิชิตธรรมการขอชีวิตตนไว้ แต่หลวงพิชิตธรรมการ
 ก็คงขยันทขยอให้ผู้ตายลงจากรถ ต่อจากนั้นจำเลยที่ ๑ และ
 ที่ ๒ ได้พูดเป็นทำนองให้ฆ่าเสียเพราะเป็นพวกกบฏ แล้ว
 จำเลยที่ ๑ ได้เรียกจำเลยที่ ๕ เข้าไปหาต่อจากนั้นจำเลยที่ ๕
 ก็ใช้ปืนกลยิงเข้าไปในรถที่ผู้ตายนั่ง คำเบิกความของนาย
 สืบตำรวจเอกสธีย์ว่าจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๕ และตำรวจ
 อื่นเดินเข้ามาที่รถคันที่ผู้ตายนั่งนั้น มีค่านายพันตำรวจตรี
 สุรินทร์เบิกความว่าหมอบอยู่นานพอประมาณ ๑๐ นาที ได้

เดินเข้าไปที่รถยนต์คันที่ผู้ตายนั่งไปได้เห็นจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ยืนอยู่ร่วมกับหลวงพิชิตตระการ นายร้อยตำรวจเอกพุดและตำรวจอื่น ๆ ทางด้านหน้าและด้านซ้ายรถคันนั้น และคำเบิกความของนายสิบตำรวจเอกสุธีร์ที่ว่า ผู้ตายคนหนึ่งได้พูดอันชวนหลวงพิชิตตระการ ขอชีวิตตนไว้ก็มีค่านายสิบตำรวจโทเสาร์ เบิกความว่า ได้ยินเสียงพูดเช่นนั้นเหมือนกันถึงแม้คำพูดของผู้ร้อง

(ขาดฉบับประจำวันที ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๔ เสรีไทย)

ที่พนักงานสอบสวนจะ ทำการสอบสวนเรื่องนี้ โดยกลิ่นแก๊งจำเลย จำเลยให้การต่อสู้ชั้นมาลอย ๆ โดยไม่มีพยานหลักฐานมาสืบ ประกอบ ไม่มีทางที่ จะรับฟัง ว่าการสอบสวนเรื่องนี้จะไม่เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม คำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ดังกล่าว จึงเป็นหลักฐานประกอบทำให้คำเบิกความของนายสิบตำรวจเอกสุธีร์พยานโจทก์ที่ว่า ขณะที่มีการยิงนั้น จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ยืนอยู่ใกล้ ๆ กับหลวงพิชิตตระการผู้เป็นหัวหน้าควบคุมผู้ตายไปฆ่านาเชอชิงชน ที่จำเลยกล่าวว่านายสิบ ตำรวจเอกสุธีร์ พยานโจทก์ ตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลยผู้สมรู้ร่วมคิดด้วย พยานจึงจำเป็นต้องให้

การปรับปรำชาติทอดผู้อื่นเพื่อเอาตัวรอดนั้น ตามพยานหลักฐานในจำนวนไม่ได้คิดว่าพยานผู้หนึ่งสมรู้ร่วมคิดในการฆ่าผู้ตายด้วย คงปรากฏจากคำของพยานปากนั้นเพียงว่า หลังจากผู้ตายถูกฆ่าแล้ว พยานได้ทำตามคำสั่งที่ให้ช่วยลากศพลงจากรถและอื่น ๆ จนกระทั่งเอาบุญแจ่มมือไปโยนทิ้งน้ำ จะถือว่านายสิบตำรวจเอกสุธีร์พยานตกอยู่ในฐานะเป็นจำเลยสมรู้ร่วมคิดในการกระทำความผิดในคดีนี้ด้วยยังไม่ได้ และทางพิจารณาก็ไม่ได้คิดว่า นายสิบตำรวจเอกสุธีร์ให้การไปโดยถูกบังคับขู่เข็ญ หรือมีหวังจะได้รับความคิดความชอบเป็นการตอบแทนอย่างหนึ่งอย่างใด ที่จำเลยกล่าวว่าเหตุเกิดมาเป็นเวลาถึง ๑๐ ปี นายสิบตำรวจเอกสุธีร์ไม่เคยรายงานให้ใครทราบ และเมื่อเกิดเหตุใหม่ ๆ นายร้อยตำรวจเอกยงยุทธสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลบางเขนได้สอบสวนพยาน นายสิบตำรวจเอกสุธีร์ก็ให้การว่าไม่รู้ไม่เห็นอะไรเลย มาในชั้นนี้กลับให้การรู้เห็น อันเป็นการตรงกันข้ามกับคำให้การครั้งก่อน จะพึงเป็นหลักฐานไม่ได้แน่ เมื่อคำนึงถึงสถานะการณ์ในขณะนั้น จะหวังอะไรให้นายสิบเอก

สุธีร์กล้าให้การไปตามความจริงที่ตนรู้เห็นมา โดยที่ปรากฏ
 ว่าเมื่อเกิดเหตุฆ่าคนทั้งสี่ตายแล้ว ทางฝ่ายเจ้าพนักงาน
 ตำรวจที่ควบคุมไปได้ ทำหลักฐาน เป็นเท็จขึ้น เพื่อจะให้หลง
 เชื่อว่ามีคนร้ายดักแยงซึ่งเกิดยิงต่อสู้กัน แล้วกระสุนปืนถก
 คนทั้งสี่ถึงแก่ความตาย คนร้ายหลบหนีไปได้ต่อมายังได้มี
 แกลงการณ์จริง ทางราชการ ตำรวจรับรอง ความเท็จที่ได้ก่อ
 ขึ้นนั้นอีก อันแสดงความประสงค์ของทางราชการที่จะให้
 เชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง พยานใจที่บางคนซึ่งขณะนั้นมียศ
 และตำแหน่ง สูงกว่า นายสิบ ตำรวจ เอกสุธีร์ ก็ไม่กล้าให้การ
 ตามความจริง เพราะเกรงกลัวจะเป็นภัยแก่ตน เช่นนาย
 ร้อยตำรวจเอกยงยุทธ ซึ่งในขณะนั้นเป็นสารวัตรสถานี
 ตำรวจนครบาลบางเขน และเป็นผู้ทำการสอบสวนก็ไม่เชื่อ
 ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องคนร้ายมาแยงชิง แต่ก็ไม่กล้าทำความ
 เห็นต่างในสำนวนการสอบสวน ตามความเห็นอันแท้จริงของตน
 นี้ที่ ขณะนั้นนายสิบเอกสุธีร์เป็นตำรวจชั้นผู้น้อยจะไม่
 เกรงกลัว อิทธิพล ของผู้ร่วม คดีกับนำ เอกคนทั้ง สี่ไปฆ่าและ
 กล้าให้การไปตามความจริงที่ตนรู้เห็นอย่างไรได้ จึงนำเห็น
 ใจที่นายสิบ ตำรวจเอก สุธีร์ต้องปกป้อง ในชั้นความจริงที่ตนรู้

เห็น ต่อมาเมื่อได้มีการรัฐประหารกำจัดผู้มีอิทธิพลซึ่งพัวพันกับการกระทำร้ายนพินอำนาจไป และเห็นว่าทางราชการตำรวจสมัยต่อมาได้พยายามสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาความจริง และไม่มีเหตุที่จะเกรงกลัวอิทธิพลของผู้กระทำความผิดต่อไปแล้ว นายสืบตำรวจเอกสิทธิ์ย่อมจะกล้าให้การไปตามความจริงที่ตนรู้เห็นมาได้ ที่จำเลยกล่าวว่านายสืบตำรวจเอกสิทธิ์เบิกความถึงเหตุการณ์บางตอนและถ้อยคำที่ได้ยินพูดกัน แตกต่างกับพยานปากอื่น ๆ นั้น ก็มิใช่เป็นการแตกต่างในข้อสำคัญ อันจะทำให้หน้าหนักถ้อยคำของพยานปากนี้เสียไปจนเรื่อว่าไม่ได้ว่าได้รู้เห็น ในการกระทำของจำเลยดังพยานเบิกความนั้น โดยพยานได้ยู่ในที่เกิดเหตุ และรู้จักจำเลยมาก่อน ย่อมจำหน้าตาภิกษิยาอาการของจำเลยได้ ทั้งก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่พยานจะแกลังใส่ความปรักปรำจำเลยในข้อหาอุกฉกรรจ์เช่นเรื่อนี้ สำหรับตัวจำเลยที่ ๕ นั้น

(ขาดฉบับประจำวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๔ เดวีไทย)

นายสืบตำรวจเอกสิทธิ์ก็เบิกความว่าได้เห็นจำเลยที่ ๕ ประทับบนกลดียงไปทางรถคันที่ผู้ตายนั่ง พยานเป็นตำรวจรู้จักจำเลยที่ ๕ มาก่อนและได้ยู่ในที่เกิดเหตุใกล้ชิดกัน ย่อมจำจำเลย

ที่ ๕ ได้แม่นยำ และไม่มีเหตุอย่างใดที่พยานจะแก้งัด
 ความปรักปรำจำเลยที่ ๕ ทั้งพยานโจทก์หลายคนก็เบิกความ
 รับรองว่า ได้เห็นจำเลยที่ ๕ ยืนอยู่ทางด้านขวาของรถคันที่
 ผู้ตายนั่ง ที่จำเลยที่ ๕ กล่าวว่าตามคำเบิกความของนาย
 สิบตำรวจเอกสุธีร์ แสดงว่านายสิบตำรวจเอกสุธีร์ไม่เห็น
 จำเลยที่ ๕ ยิงนั้น ความจริงนายสิบตำรวจเอกสุธีร์เบิก
 ความยืนยันว่าจำเลยที่ ๕ เป็นผู้ยิงและ เมื่อจำเลยที่ ๕ ยิง
 แล้ว นายสิบตำรวจเอกสุธีร์จึงได้扑หน้าลง หาได้扑หน้า
 ลงก่อนที่จำเลยที่ ๕ ลงมือยิงไม่ ส่วนในข้อที่จำเลยยกเหตุ
 กล่าวอ้างว่าพยานโจทก์เบิกความไม่เป็นความจริง เพราะ
 แม้แต่การที่เจ้าพนักงานตำรวจ รับตัวจำเลยไปจากที่ใดบ้างก็
 ไม่น่าเชื่อเสียแล้ว พยานโจทก์จึงไม่น่ารับฟังนั้นเห็นว่า ฝ่าย
 จำเลยก็นำสืบสมโจทก์ว่า เจ้าพนักงานตำรวจรับตัวนาย
 ทองเปลวจากกองตำรวจสันติบาล นายถวิลจากสถานีตำรวจ
 นครบาลนางเล็ง นายทองอินทร์จากสถานีตำรวจนครบาล
 ตามเสน ตั้งนั้นการรับตัวผู้ตายทั้งสามนี้จากที่ใดจึงไม่มี
 ปัญหา คงมีปัญหาคือเฉพาะการรับตัวนายจำลอง ซึ่งฝ่าย
 โจทก์นำสืบว่าเจ้าพนักงานตำรวจไปขอรับตัวนายจำลองจาก

สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา แต่ฝ่ายจำเลยนำสืบว่า
 เจ้าพนักงาน ตำรวจ ไปรับตัว นายจำลอง จาก กอง สันติบาล
 พร้อมกับนายทองเปลว พยานโจทก์มีนายพันตำรวจตรีหิรัญ
 ซึ่งขณะนั้นมิใช่คนนายร้อยตำรวจโท ประจำอยู่สถานีตำรวจ
 นครบาลยานนาวาเบิกความยืนยันว่า ในวันเกิดเหตุได้มีนาย
 พันตำรวจเอกหลวงพิชิตชุกรการได้ไปรับตัวนายจำลอง และ
 ยังมีนายพัน ตำรวจตรี สุรินทร์ ผู้นั่ง รถยนต์ใน ขบวนสุดท้าย
 นายสิบตำรวจเอกเกียรติศักดิ์ ผู้ขับรถยนต์ที่นาย พันตำรวจตรี
 สุรินทร์นั่ง และนายสิบตำรวจเอกสุธีร์ผู้ขับรถยนต์ในขบวน
 คันที่บรรทุกผู้ตายทั้ง ๕ คนไป เบิกความรับรองต่อกันว่า
 ได้ไปรับตัวนาย จำลองจาก สถานีตำรวจ นครบาลยาน นาวา
 พยาน โจทก์เบิกความ ประกอบกันน่าเชื่อว่า ได้มีการไปรับตัว
 นายจำลองจากสถานีตำรวจนครบาลยานนาวาจริง อย่างไรก็ตาม
 ก็ดีในเรื่อง เจ้าพนักงานตำรวจ ได้รับตัวผู้ตายไปจากที่ใดบ้าง
 นั้น มิใช่เหตุที่จะยกขึ้นกล่าวอ้างเป็นข้อสำคัญว่าพยานโจทก์
 มิได้รู้เห็นเหตุการณ์จริงดังที่เบิกความมานั้น เพราะข้อเท็จ
 จริงฟังได้แน่ชัดว่าพยานโจทก์ก็ดี ผู้ตายก็ดี จำเลยก็ดี ต่าง
 อยู่ในที่เกิดเหตุทั้งสิ้น ตามพยานหลักฐานและเหตุผลดังได้

วินิจฉัยตั้งกล่าวมาแล้ว ศาลฎีกาเห็นว่าคดีฟังได้ว่า จำเลย
ที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๕ ได้ร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่ศาลอาญา
และศาลอุทธรณ์รับฟังมา พยานจำเลยไม่มีน้ำหนักหักล้าง
พยานโจทก์ได้

ต่อไปนี้จะได้อินิจฉัยข้อกล่าวหา สำหรับตัวจำเลยที่ ๓
ที่ ๔ ว่าควรยกฟ้องตามคำพิพากษาศาลอาญาและศาลอุทธรณ์
หรือไม่

โจทก์มีพยานรู้เห็นเกี่ยวกับจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ คือนาย
พันตำรวจตรีสุรินทร์ เบิก ความว่า เมื่อ สิ้นเสียงปืน แล้วพยาน
เดินไปที่รถ เห็นจำเลยที่ ๕ ยืนรวมอยู่ในหมู่คนประมาณ ๑๐
คน ทางด้านหน้าและด้านซ้ายรถคันที่บรรทุกผู้ตายมา จำเลย
ที่ ๕ ถือบนยาวแบบมีนกลดห้อยอยู่ที่มือ นายสิบตำรวจโท
เสาว์ เบิกความว่า เมื่อได้ยินเสียงปืนกลดังครั้งแรกแล้ว เห็น
จำเลยที่ ๓ ที่ ๕ ยืนถือปืนกลอยู่ในท่าเตรียมยิงอยู่ทางด้าน
ขวาของไป ทางหน้ารถคันที่บรรทุกผู้ตายไปรวมหมู่อยู่กับ
คน ๖-๗ คน จากมุมเสียงปืนกลดังขึ้นอีก ๑ ชุด ทางด้าน
เดียวกันนั้น ไม่ได้สังเกตเห็นว่าใครเป็นคนที่ นายสิบตำรวจ
เอกสุธีร์ เบิกความว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ เรียกจำเลยที่ ๕ เข้า

ไป และจำเลยที่ ๕ ยังไปทางรถผู้ตายแล้ว ๑ ชุด ในระยะ
 ติต ๆ กันนั้น ได้ยินเสียงปืนดังขึ้นอีก ๒-๓ ชุดตรงที่เดียวกับ
 ที่จำเลยที่ ๕ ยิง แต่ไม่รู้ว่าใครยิง ต่อมาเมื่อถูกเรียกหา
 คนขับรถ พยานจึงวิ่งไปที่หลวงพิชิตบูรพาภิบาลอยู่ เห็น
 จำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ถือบินขึ้นอยู่ข้างรถติต ๆ กับจำเลยที่ ๕
 พยานโจทก์ทราบดีเกี่ยวกับจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ มีเพียงเท่านี้
 ศาลฎีกาเห็นว่าคำพยานโจทก์ได้ความเพียงว่าจำเลยที่ ๓ ที่
 ๔ อยู่ในกลุ่มคนซึ่งมีจำเลยที่ ๕ กับหลวงพิชิตบูรพาภิบาล
 เพียงแต่ไปขึ้นอยู่ในหมู่ด้วยจะถือว่าเป็นการเข้าร่วมมิอย่าง
 ได้ แม้พยานโจทก์คนหนึ่งจะเห็นว่าเห็นจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ถือบิน
 ขึ้นอยู่ในท่าเตรียมยิง แต่ก็ไม่มีพยานอื่นได้รู้เห็นว่าจำเลยที่
 ๓ ที่ ๔ ได้ลงมือยิงผู้ตายหรือถือบินอยู่ในท่าเตรียมยิงเช่น
 นั้นเลย นายสืบตำรวจโทเสาว์พยานโจทก์ที่เบิกความว่าได้
 เห็นจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ขึ้นถือบินในท่าเตรียมยิงนั้น ก็ว่า
 จำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ขึ้นรวมหมู่อยู่กับคน ๖-๗ คน ในกาล
 เวลาและสภาพเช่นนั้น นายสืบตำรวจโทเสาว์อาจจะเห็นตัว
 บุคคลหรือลักษณะอาการของบุคคลผิดพลาดไปก็ได้ อนึ่ง
 การตายของผู้ตายทั้ง ๕ คนนั้น เกิดจากการถูกยิงด้วยกระสุน

บ้นกต ซึ่งฟังได้แล้วว่าจำเลยที่ ๕ ได้ใช้บ้นกตยิง บาด-
แผลที่ผู้ตายทง ๕ คนได้รับนั้น อาจเกิดจากกระสุนบ้นกตที่
จำเลยที่ ๕ ยิงแต่ผู้เดียวไปก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการ
ถูกยิงด้วยกระสุนบ้นกตคนอื่นร่วมยิงด้วย ทางพิจARNาก็ได้
ความว่าจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ เป็นตำรวจชั้นผู้น้อยในขณะนั้นมิ
ได้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ อันจะเห็นได้ว่า
น่าจะรู้เห็นร่วมมือกับจำเลยอื่น ๆ ในการกระทำความผิด
ตามฟ้องของโจทก์ พยานหลักฐานโจทก์ยังมีเหตุสงสัย ฟัง
ไม่ได้ถนัดว่าจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ได้สมัครร่วมมือกับจำเลย
อื่น ๆ กระทำความผิดร้ายนี้ ศาลอาญารุทธรณ์ยกประโยชน์แห่ง
ความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยที่ ๓ ที่ ๔ เป็นการชอบ
แล้ว

จำเลยได้เถียงในบัญชีหาญหมายว่า การกระทำของ
จำเลยตามฟ้อง ของโจทก์ ได้รับ นิรโทษกรรมตามพระราช-
บัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ จึงมี
ข้อจะพิจารณาต่อไปว่าการกระทำของจำเลยได้รับ นิรโทษ-
กรรม

(ขาดฉบับประจำวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๕ เสรีไทย)

บัญชีช้อกกฎหมายอีกชื่อหนึ่งที่ว่าเจ้ายืดได้เขียน คือการ
 ชั่งสูตรพลิกศพผู้ตายไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่มีผู้
 พินาศเข้าร่วมด้วย ในข้อนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญามาตรา ๑๕๐ วรรค ๒ ซึ่งใช้บังคับในขณะเกิด
 เหตุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ บัญญัติว่า "ถ้าความตายเกิดขึ้น
 โดยการกระทำ ของเจ้าพนักงานใน ขณะปฏิบัติ ราชการตาม
 หน้าทำการชันสูตรนั้น ต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พินาศชานาย
 หนึ่งของศาลชั้นต้น ซึ่งท้องที่ทำการชันสูตรอยู่ในเขต"
 ศาลฎีกาพิเคราะห์เห็นว่าข้อความตามกฎหมายบทนี้ หมาย
 ความว่าถ้าความตาย เกิดขึ้นโดยการกระทำ ของเจ้าพนักงาน
 ในขณะปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพจะต้อง
 กระทำพร้อมด้วยผู้พินาศ คนขอเท็จจริงได้ความว่า
 เจ้ายืดกับพวกเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำการอันมิชอบด้วย
 หน้าที่โดยนำเอาผู้ต้องหากลับถูกควบคุมตัวอยู่ไปฆ่า จึงไม่
 เข้าลักษณะ เป็นการ กระทำของ เจ้าพนักงาน ใน ขณะปฏิบัติ
 ราชการตามหน้าที่ฉะนั้น การชันสูตรพลิกศพผู้ตาย ในคดีนี้
 จึงหาจำเป็นต้องมีผู้พินาศเข้าร่วมด้วยไม่

ส่วนเรื่องกำหนดโทษของเจ้ายืดตามข้อฎีกาของโจทก์

นั้น โจทก์ยื่นยันคัดค้านแต่เฉพาะว่า จำเลยได้กระทำผิด
 ฐานเป็นตัวการฆ่าคนทั้งสี่โดยไตร่ตรองไว้ก่อน และโดย
 พยายามด้วยความ พยายามตามความ ทั้งเป็นการกระทำโดย
 ทรमानโดยกระทำทารุณโหดร้าย หรือแสดงความดูร้ายแก่
 ผู้ตายทั้งสี่ให้ได้รับความลำบากอย่างสาหัส เข้าลักษณะตาม
 กฎหมายอาญา มาตรา ๑๓, ๒๕๐ และประมวลกฎหมาย
 อาญา มาตรา ๘๓, ๒๘๘ ดังที่โจทก์ฟ้อง จึงขอให้ลงโทษ
 จำเลยตามกฎหมายบทหนักตามฟ้องของโจทก์ ศาลฎีกาได้
 พิจารณาตามข้อฎีกาของโจทก์นั้น เห็นว่าในข้อหาได้ฆ่าผู้
 ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนนั้น เป็นความผิดตามประมวลกฎ-
 หมายอาญาโดยเฉพาะ แต่คดีนี้เป็นกรณที่เกิดชนกก่อน
 ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา และตามบทบัญญัติของ
 ประมวลกฎหมายอาญา ก็ไม่เป็นคุณแก่จำเลย ผู้กระทำความ
 ผิดในทางใด จึงนำความในข้อหา “ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรอง
 ไว้ก่อน” ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา
 ๒๘๘ (๕) มาใช้ไม่ได้ ส่วนในข้อหาได้ฆ่าผู้ตายโดย
 พยายามด้วยความ พยายามตามความ ทั้งเป็นการกระทำ

โดยทรมานโดยกระทำทารุณโหดร้าย หรือแสดงความตู่ร้าย
 แก่ผู้ตายทั้งสี่ให้ได้รับความลำบากอย่างสาหัส ซึ่งมีบัญญัติ
 เป็นความผิดไว้ในกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๒๕๐ (๓)
 และ (๔) เว้นแต่การฆ่าโดยกระทำทารุณโหดร้ายนั้น ตาม
 พยานหลักฐานในสำนวนไม่ได้ความชัดว่า จำเลยผู้กระทำ
 ความผิดคนใด ได้ร่วมมือ ในแผนการฉ้อโกง กำจัดผู้ตายมาก่อน
 ผู้ตายกับจำเลย ผู้กระทำผิดทุกคน ไม่มีสาเหตุโกรธเคือง
 ใดๆกัน และจำเลยผู้กระทำผิดบางคนก็ไม่เคยรู้จักผู้
 ตายมาก่อน ทั้งการกระทำของจำเลยผู้กระทำผิดเหล่านี้
 นี้พอเห็นได้ว่าเป็นเครื่องมือของผู้อื่นที่ใช้กระทำ ยังถือไม่ได้
 ว่าเป็นการกระทำโดย พยายามด้วยความ พยายามตามหมาย
 ส่วนในข้อที่ว่าเป็นการกระทำโดยทรมาน หรือแสดงความตู่-
 ร้ายแก่ผู้ตายให้ได้รับความลำบากอย่างสาหัสนั้นก็ปรากฏว่า
 ผู้ตายทั้งสี่ถูกยิงด้วยปืนกล กระสุนปืนถูกผู้ตายทั้งสี่ถึงแก่
 ความตายในทันทีทันใด ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำโดย
 ทรมานหรือแสดงความตู่ร้ายแก่ผู้ตายทั้งสี่ ให้ได้รับความ
 ลำบากอย่างสาหัส

ศาลทั้งสองพิพากษามาชอบแล้ว ฎีกาโจทก์จำเลยไม่มีเหตุที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น อาศัยเหตุดังกล่าวแล้ว ศาลฎีกาจึงพิพากษายืนให้ยกฎีกาโจทก์จำเลยเสีย

ชวน สิงหกละ

อนุสรณ์คดีสาร

สำราญ สิริพันธ์

คดีคำพิพากษาศาลฎีกา

คดีขังนายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชพเป็นสุข

นายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชพเป็นสุข อดีตผู้บังคับการตำรวจสันติบาล เป็นนายตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตผู้หนึ่ง ได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงตายในระหว่างการถูกควบคุมตัวของนายพันตำรวจเอกอรณพ พุกประยूर อัสวินผู้หนึ่งของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยนายพันตำรวจเอกอรณพ พุกประยूर อ้างว่า นายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ต่อสู้เจ้าพนักงาน กรมเมือรฐบาลชุดคณะปฏิวัติได้เข้าบริหารบ้านเมือง ทายาทของผู้ตายได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมจาก

ทางการ จึงได้มีการสอบสวนคดีชนใหม่ และได้มีการฟ้อง
 นายสืบตำรวจเอกผาด กันตะพันธ์ ตำรวจซึ่งไปร่วมจับกุม
 นายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข ในครั้งนั้น คดีถึง
 ที่ศาลฎีกาได้พิพากษาให้จำคุกจำเลยผู้ตลอดชีวิต ส่วน
 นายพันตำรวจเอกอรอนพ พุกประยูรไม่ได้ตัวมาฟ้อง เพราะ
 หลบหนีไปต่างประเทศ

คำพิพากษา

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ที่ ๑๑๖๑/๒๕๐๔

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๙ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

ความอาญา

พนักงานอัยการ กรมอัยการ

โจทก์

ระหว่าง

นายสืบตำรวจเอกผาด กันตะพันธ์

จำเลย

เรื่องฆ่าคน

จำเลยฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

ลงวันที่

๒๙ เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๓

ใจทักฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ เวลา กลางวัน จำเลยนัดสมคบร่วมกันกับนายพันตำรวจเอกอรณพ พุกประยูร ซึ่งยังไม่ได้ตัวมาฟ้อง มีปืนพกและเป็นกลดทอมตัน เป็นอาวุธยิงนายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข โดย นายพันตำรวจเอกอรณพใช้ปืนพลยิง ๑ นัด ถูกท้ายทอย กระสุนทะลุกระดูกขากรรไกร จำเลยใช้ปืนกลดทอมตันยิงอีก ๒ นัด ถูกตามตัวประมาณ ๗ แห่ง ทั้งนี้โดยจำเลยและนาย พันตำรวจเอกอรณพเจตนาจะฆ่าให้ตาย ด้วยสาเหตุที่นาย พันตำรวจเอกอรณพมีความโกรธแค้นพยายามฆ่านายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์มาก่อน จึงถือโอกาสที่ได้รับคำสั่งให้ไป ค้น และเชิญตัวนายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์มาสอบสวน ในความผิดฐานสมคบ สมคบร่วมกันยิงนายพันตำรวจเอก บรรจงศักดิ์ด้วยความทารุณโหดร้าย โดยความพยายามด้วยความพยายามมาตมหมายและไตร่ตรองร่วมคิดกันไว้ก่อนแล้ว นายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ถึงแก่ความตายทันที เพราะพิษ บาดแผลที่จำเลยสมคบร่วมกันยิงดังกล่าวข้างต้น บาดแผล ปรากฏตามรายงานชั้นสูทรพดึกสหทัยฟ้อง เหตุเกิดตำบล ลาดยาว อำเภอบางขัน จังหวัดพระนคร จึงขอให้ตั้งโทษ

จำเลยตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๒๕๐ (๓), ๒๓ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๘ (๕) (๕) ๘๓

จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำผิด และต่อสู้ว่า การกระทำของจำเลยได้รับการยกเว้นโทษตาม พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๘๘ ขอให้ศาลพิพากษาปล่อยจำเลย

ศาลพิจารณาคดีชี้แจงว่า ตามวันเวลาที่โจทก์ฟ้อง นายพันตำรวจเอกอรอนพ พุกประยูร และจำเลยกับตำรวจ ได้ไปบ้านนายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ผู้ตาย เพื่อเชิญตัว ไปสอบสวนในกรณีเกี่ยวกับการฆาตกรรมผู้ตาย นายพันตำรวจเอกอรอนพ พุกประยูร และจำเลยกับตำรวจ ได้ไปบ้านนายพันตำรวจเอกอรอนพ พุกประยูร และจำเลยกับตำรวจ เข้าไปในห้องนอน และจำเลยนั่งติดตามเข้าไปด้วย เมื่อผู้ตายเดินไปดึงหน้าต่าง กระจกเครื่องเบ่งในห้องนอน ซึ่งเป็นที่สำหรับผู้ตายเคยโกน หนวด นายพันตำรวจเอกอรอนพ ได้ใช้ปืนยิงที่ท้ายทอย ๑ นัด แล้วจำเลยก็ใช้ปืนทอมสันยิงซ้ำอีก ๒ นัดในเวลาติด ๆ กัน ผู้ตายถึงแก่ความตายทันที กรณีนี้ใช้เป็นเรื่องผู้ตายทำ

การขัดขวางต่อสู้อย่างใด และศาลอาญาวินิจฉัยว่า การกระทำของจำเลยไม่เกี่ยวเนื่องกับการบ่อนักหรือปราบปรามการกบฏ การจลาจล หรือการกระทำผิดตามกฎหมายซึ่งมีทำนองเดียวกัน จำเลยไม่ได้รับการยกเว้นโทษตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงพิพากษาจำคุกจำเลยตลอดชีวิตตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๒๔๘

จำเลย—อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ปรึกษาคำว่า โจทก์นำสืบว่า วันโจทก์หาเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ นาฬิกา นายพันตำรวจเอกอรุณพุกประยูร (ขณะนั้นเป็นนายร้อยตำรวจเอก) และจำเลยนี้ (ขณะนั้นเป็นนายสิบตำรวจโท) กับพลตำรวจอานนท์ พลตำรวจสุจินต์ พลตำรวจวิจิตร พลตำรวจฉลอง พวกกันขึ้นรถขับไปที่บ้านพักชอยเสนานิคม ตำบลลาดยาว ซึ่งเป็นบ้านที่นายพันตำรวจเอกบรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข ผู้ตายอยู่กับนางจิตราภริยาน้อย ขณะนั้นผู้ตายกำลังคุยอยู่กับนายสิบตำรวจเอกชน ซึ่งมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี จะมาทำศพนายร้อย

ตำรวจโทสวัสดิ์ บัวบาน สามีนางสมศรี ซึ่งผู้ตายเป็นเจ้าของ
ภาพจักรการศพด้วย ที่บนระเบียงเรือน

เมื่อรถเข้าไปจอดที่หน้าบ้านผู้ตาย ๆ จึงบอกให้พล
ตำรวจสุวรรณ ตำรวจประจำตัวของผู้ตาย ซึ่งขณะนั้นเขา
กระดอปลาน บรรวทท่าย รถจักรยาน จะนำไปส่งที่บ้านภริยา
หลวงของผู้ตาย ที่ซอยอารีย์ให้ไปเปิดประตูบ้าน แล้วนาย
พันตำรวจเอกอรณพ และจำเลย ก็นำพวกตำรวจก็เข้ามาใน
บ้านมีอาวุธเป็นทุกคน โดยนายพันตำรวจเอกอรณพมีปืน
พกที่เอว ส่วนจำเลยถือปืนกลทอมสัน ตำรวจนอกนั้นมมีปืน
คาร์ไบน์ มีนกลทอมสันบ้าง นายพันตำรวจเอกอรณพกับ
จำเลยขึ้นไป พุดกับผู้ตาย ซึ่งกำลัง นั่งเก้าอี้ โยกอยู่ที่ระเบียง
นายพันตำรวจเอกอรณพ บอกผู้ตายว่า จะมาเชิญตัวไปสอบ
สวนในข้อหาสงสัยว่า ผู้ตายจะมีส่วน ร่วมกับการกบฏยี่ดั่ง
หลวง เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒ ด้วยนายพันตำรวจ
เอกอรณพขอให้ผู้ตายนำไปค้นในห้องนอน ซึ่งผู้ตายก็ลุก
เดินนำหน้าพาดผ่านห้องโถงรับแขกเข้าไปในห้องนอน นาย
พันตำรวจเอกอรณพกับจำเลยเดินตามหลังโดยนายพันตำ-
รวจเอกอรณพแซงขวา ส่วนจำเลยถือปืนกลทอมสันแซง

ซ้าย พลตำรวจอาณัติเดินตามจะเข้าไป แต่นายพันตำรวจเอกอรพรรณให้อยู่ระวังเหตุการณ์ที่ห้องโถง ผู้ตายและนายพันตำรวจเอกอรพรรณพักจำเลยนี้ ๓ คนเท่านั้น ที่เข้าไปในห้องนอน

และเมื่อผู้ตายเดินไปถึงหน้าโต๊ะกระจกเครื่องแป้ง ทันใดนั้น นายพันตำรวจเอกอรพรรณก็ใช้ปืนพกยิงผู้ตายที่ท้ายทอย ๑ นัด ซึ่งระยะติด ๆ กันนั้น ก็มีเสียงปืนกลทอมสันที่ในห้องนอนรัวชน ๑ ชุด ๔-๕ นัด ผู้ตายร้องโวย และเสียงล้มตึงดัง แล้วก็มีเสียงปืนกลทอมสันที่ในห้องนอนรัวชนอีก ๑ ชุด ๔-๕ นัด ขณะนั้นนายสิบตำรวจเอกชยยืนอยู่ใต้ต้นไม้ และพลตำรวจสองรณยยืนอยู่ที่ข้างหน้ารถยนต์ของผู้ตายที่จอดอยู่ลานซิเมนต์ ทั้ง ๒ คนมองแลเห็นถึงในห้องนอนของผู้ตายได้ เพราะประตูห้องโถงกับประตูห้องนอนตรงกัน ประตูเปิดไม่มีอะไรบัง เมื่อเสียงปืนที่ยิงในห้องนอนดังกล่าวลงสงบลงแล้ว ปรากฏว่าผู้ตายถูกกระสุนปืนพอกและกระสุนปืนกลตามร่างกายมีบาดแผลหลายแห่ง ถึงตายเพราะพิษบาดแผลที่ถูกยิง วันนั้นต่อมาได้มีการชันสูตรพลิกศพผู้ตายชน มีผู้พยานมาร่วม โดยทางฝ่ายตำรวจตั้งรูป

คดีเป็นวิสามัญฆาตกรรมดังปรากฏตามรายงานชั้นสูตรพลิกศพท้ายฟ้อง

ฝ่ายญาติของผู้ตายมีนางจงจิตต์ พิชัยชุมพล บุตรผู้ตายก็ได้จัดการให้ช่างทำการถ่ายภาพศพของผู้ตายไว้เป็นหลักฐานด้วย ในการสอบสวนชั้นต้นที่ตั้งรูปคดีเป็นวิสามัญฆาตกรรมนั้น จำเลยได้ให้การในฐานะผู้ต้องหาครั้งแรก ผู้ตายจะต่อสู้ โดย ทมิบเป็นพยานหลัง ตูยึง นายพันตำรวจเอก อรรถนพ ๑ นัดไม่ถูก เพราะนายพันตำรวจเอก อรรถนพล้มตัวลงนอนเสียทันที จำเลยจึงใช้ปืนกลทอมสันยิงผู้ตาย ๑ ชุด ๕-๕ นัด ผู้ตายชุดตัวหนึ่ง แต่ในมือยังถือปืนพกอยู่จำเลยจึงยิงซ้ำอีก ๑ ชุด ผู้ตายจึงตาย การสอบสวนคดีในรูปวิสามัญฆาตกรรมครั้งนั้นลงความเห็นไม่ฟ้องจำเลย ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ในเดือนตุลาคม เมื่อคณะปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลครั้งนั้น ซึ่งมีนายพันตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ นางจงจิตต์ พิชัยชุมพล บุตรสาวผู้ตาย จึงได้ยิน คำร้องขอความเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ตายถูกยิงตาย ดังกล่าวต่ออธิบดีกรมตำรวจคนใหม่ จึงได้มีการรอฟังสอบสวนกันอีก ปรากฏว่าการสอบสวนในครั้ง

นั้น ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชากรมนี้ เพราะต้องการช่วยเหลือกัน

สาเหตุที่ผู้ตายถูกยิงนี้ โจทก์มีพยานนำสืบว่าเนื่องมาจากครั้งผู้ตายเป็นผู้บังคับการตำรวจภูธรที่จังหวัดสงขลาและที่จังหวัดลำปาง นายพันตำรวจเอกอรรถพรเป็นตำรวจสันติบาลขึ้นไปทำการสืบสวนเรื่องคนร้าย ลักทรัพย์ของผู้โดยสารเครื่องบินได้กระทำกรณเป็นทำนองทุจริต กับตอนผู้ตายย้ายจากจังหวัดสงขลาไปเป็นผู้บังคับการตำรวจที่ลำปางมีการจับผู้ร้ายใหญ่ และมีนายพันตำรวจเอกอรรถพรได้ขึ้นไปด้วย และประพฤติกไม่สมกับตำแหน่งที่เป็นนายตำรวจ จนผู้ตายได้กล่าวว่ามีกรรมได้เพียง ก็อย่างรุนแรง ระหว่างผู้ตายกับนายพันตำรวจเอกอรรถพร จนผู้ตายต้องทำรายงานเพื่อขอให้ซึ่งนายพันตำรวจเอกอรรถพร ต่อจากนั้น ผู้ตายได้ย้ายมาเป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ได้เคยเอาเรื่องทำรายงานมายังกรมตำรวจมาจัดการพิจารณาเอง แต่ผู้ตายก็ได้ย้ายมาเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร และภักดีได้ถูกส่งพักราชการโดยไม่ปรากฏข้อหาในคดีนี้ กรณีเรื่องนายพันตำรวจเอกอรรถพรจึงวางไป ระหว่างที่ผู้ตายถูกพักราชการนั้น

เกิดมีการกบฏยึดวังหลวงขึ้น และทางรัฐบาลได้ทำการปราบปรามกบฏได้สำเร็จลงในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ อันเป็นวันเกิดเหตุในคดีนี้ ผู้ตายก็ถูกยิงตายด้วยสาเหตุที่มียกกับ นายพันตำรวจเอกอรุณพลดังกล่าวแล้ว การสอบสวนครั้งแรกในรูปคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น โจทก์นำสืบว่าพยานสำคัญเช่น นายสิบตำรวจเอกชั้น พลตำรวจสุวรรณและพลตำรวจอานนท์เป็นต้น พนักงานตำรวจผู้สอบสวนคดีบางคนได้ชี้แจงพยาน และการสอบสวนจดปากคำ ก็มิได้อ่านให้พยานฟัง โดยให้แต่พยานลงชื่อไว้เท่านั้น พยานไม่ได้ทราบข้อความในคำให้การของตน เป็นการสอบสวนเพื่อช่วยเหลือนายพันตำรวจเอกอรุณพล

ฝ่ายจำเลย มีตัวจำเลยบิกคความเป็นพยานตนเอง ประกอบข้อต่อสู้ แต่จำเลยคนเดียว โดยจำเลยบิกคความว่าจำเลยมิได้เป็นผู้ยิงตาย เพราะขณะนั้นเสียงปืนดังในห้องนอนที่ผู้ตายถูกยิงตายนั้น จำเลยอยู่ที่ห้องโถงอันเป็นห้องรับแขก โดยนายพันตำรวจเอกอรุณพลให้จำเลยคอยระวังเหตุการณ์ทางหน้าบ้าน จำเลยมิได้เข้าไปในห้องนอน ผู้ที่เข้าไปในห้องนอน คือผู้ตายและนายพันตำรวจเอกอรุณพล

กับพลตำรวจเอกอรุณ ๓ คนเท่านั้น เมื่อผู้ตายถูกยิงแล้ว นายพันตำรวจเอกอรุณพล ส่งให้จำเลยไป ระวังเหตุการณ์ที่ ประตูหน้าบ้าน จากนั้นเกิดเหตุแล้ว ๒-๓ วัน นายพันตำรวจเอกสุมิตร ขณะนั้นยศเป็นนายร้อยตำรวจเอกเป็น สารวัตรสถานีตำรวจบางซื่อ ซึ่งเป็นผู้ทำการจับตัว พลิกศพวิสามัญฆาตกรรมผู้หนึ่ง ได้เอาคำให้การที่เขียนมาแล้ว ให้จำเลยเซ็นชื่อ จำเลยไม่กล้าเซ็นชื่อไปโดยไม่ได้ อ่านให้จำเลยฟัง จำเลยไม่ทราบข้อความนั้นและไม่ทราบว่า เซ็นชื่อไปในฐานะเป็นพยานหรือผู้ต้องหาเมื่อจำเลยถูกจับ ในคดีนี้ จึงทราบว่านายพันตำรวจเอกสุมิตรให้จำเลยเซ็นชื่อ ในครั้งนั้นในฐานะผู้ต้องหา ว่าจำเลยยิงผู้ตาย ซึ่งไม่เป็น ความจริงประการใด และจำเลยไม่เคยมีสาเหตุกับผู้ตายมาก่อนเลย

ศาลอุทธรณ์พิจารณาพยานหลักฐาน ใจทักจำเลยแล้ว เห็นว่า คดีนี้ ใจทักมีพยานคือนายสิบตำรวจเอกชั้น พลตำรวจสารวัตร และ พลตำรวจ อารุณ ๓ เมื่อก่อน ยืนยัน ข้อคิดซึ่งต้องกันฟังได้ว่า เมื่อขณะผู้ตายถูกยิงในท้องนอนนั้น มีแต่จำเลยกับนายพันตำรวจเอกอรุณพลและผู้ตาย

อยู่ในห้องนอนเพียง ๓ คน ไม่มีคนอื่นอยู่ในห้องนั้นอีกเลย
 ทั้งพยาบาลก็กล่าวถึงยืนยันมั่นคงว่า ขณะที่อยู่ในห้องนอน
 จำเลยนั้นถือปืนกลทอมสันหรือปืนยิงเร็วในท่าเตรียมยิง ส่วน
 นายพันตำรวจเอกอรุณพิมิบนพล ๓ กระบอกล และผู้ตายก็
 ถูกยิงในเวลาที่จะเพิ่งเข้าไปในห้องนอนไม่ทันไร ก็ถูกยิงใน
 ระยะติด ๆ กันถึงแก่ความตายทันที ตามร่างของผู้ตายปรากฏ
 ตามรายงาน ชันสูตร พลิกศพ และรูปถ่ายที่ฝ่ายญาติผู้ตายได้
 จัดการถ่ายไว้ก็มีขนาดแผลกว่า ๗ แห่ง เป็นรอยถูกกระสุน
 ปืนกลทอมสันหรือปืนยิงเร็วเป็นจำนวนหลายแผล ซึ่งเป็น
 ปืนกลทอมสันหรือปืนยิงเร็ว ที่จำเลยถือเข้าไปในห้องนอน
 ขณะเกิดเหตุตนเอง ประกอบกับในชั้นสอบสวนครั้งแรกที่
 ทำเป็นรูปคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น จำเลยก็ได้ให้การรับ
 สารภาพว่าเป็นผู้ยิงเอง เป็นแต่ต่อสู้ว่า ผู้ตายยิงนายพัน
 ตำรวจเอกอรุณพิมิบนพล สำหรับในชั้นว่าผู้ตายต่อสู้และยิง
 นายพันตำรวจเอกอรุณพิมิบนพลและจำเลยยิงจริงหรือไม่ ใน
 ชั้นปรากฏว่า จำเลยกับพลตำรวจที่ไปด้วยกันมีอาวุธปืนกล
 ทอมสันและคาร์ไบน์เตรียมพร้อมติดตัวไป ในขณะนั้นทุกคน
 เมื่อผู้ตายได้พุดจากกับนายพันตำรวจเอกอรุณพิมิบนพลที่ระเบียงเรือน

ครึ่งแรกก่อนจะนำเข้าไปในห้องนอน ก็ไม่มีอะไรแสดงว่าผู้
 ตายจะคิดต่อสู้ทั้งคำเบิกความของนายสืบตำรวจเอกชั้น พล
 ตำรวจสุวรรณ พลตำรวจอานนท์ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์
 ขณะนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าผู้ตายจะคิดต่อสู้อย่างไรซึ่งตรงกัน
 ข้ามกลับได้ความว่าผู้ตายไม่ได้คิดเตรียมการต่อสู้ โดยได้รู้
 อยู่แล้วว่าผู้ตายจะถูกเรียกตัวไปสอบสวน ก็ได้พูดจากับนาย
 สืบตำรวจเอกขณยอมจะไปให้สอบสวนแต่โดยดี เพราะผู้
 ตายเชื่อโดยสุจริตใจว่าไม่ได้กระทำความผิด อีกประการหนึ่ง
 ฝ่ายเจ้าพนักงานก็ไม่มีบาดแผลหรือร่องรอยอะไรที่แสดงว่าผู้
 ตายจะทำร้ายหรือต่อสู้พฤติการณ์ดังกล่าวนี้ จึงฟังไม่ได้ว่า
 ผู้ตายได้ต่อสู้หรือขัดขวางประการใด พยานหลักฐานของ
 โจทก์ตั้งวินิจฉัยมาข้างต้นแวดล้อมประกอบด้วยฟังข้อเท็จจริง
 ได้ชัดว่าจำเลยยิงผู้ตายฝ่ายเดียวด้วยอาวุธปืนกลทอมสัน โดย
 เจตนาจะฆ่าให้ตายจริง พยานของจำเลยมีแต่ตัวจำเลยคน
 เดียวที่เบิกความว่าไม่ได้ยิงผู้ตายและไม่ได้เข้าไปในห้องนอน
 นั้น เป็นการขัดกับที่จำเลยได้เคยให้การไว้ในชั้นสอบสวน
 วิสามัญฆาตกรรม ทั้งจำเลยก็ไม่มีพยานหลักฐานอื่นประ

กอบช้อต้อสู้อัก จึงไม่สามารถฟังหักล้างพยานหลักฐานของ
โจทก์ได้

ศาลอุทธรณ์เห็นต่อไปว่า การกระทำของจำเลยไม่ใช่
เป็นกรณีเกี่ยวเนื่องกับการบ้องกัน หรือการปรวมปรวมกบฏ
หรือการจลาจล อันจำเลยจะได้รับการยกเว้นโทษตามพระ
ราชบัญญัติ นิรโทษกรรม ในโอกาส ครม ๒๕ พุทธศตวรรษ
พ.ศ. ๒๔๙๙ ดังจำเลยต่อสู้ จึงพิพากษายืนตามคำพิพากษา
ศาลชั้นต้น

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาได้ตรวจสำนวนฟัง คำแถลงการณ์ ด้วยวาจา
และประชุมปรึกษาคดีแล้ว ตามที่โจทก์นำสืบว่า ขณะเกิดเหตุ
มีแต่จำเลยกับนายพันตำรวจเอกอรุณพและผู้ตายอยู่ในห้อง
นอนผู้ตายเพียง ๓ คน ไม่มีคนอื่นอยู่อีกด้วย ขณะนั้นนายพัน
ตำรวจเอกอรุณพมีปืนพก ๓ กระบอก ส่วนจำเลยมีปืน
ทอมสันถืออยู่นั้น โจทก์มีพดตำรวจสุวรรณซึ่งเป็นตำรวจ
ประจำตัวผู้ตาย และพดตำรวจชานนท์ซึ่งเป็นกำลังมากับ
นายพันตำรวจเอกอรุณพ เป็นพยานเบิกความยืนยันในข้อ
เท็จนำสืบนายสิบตำรวจเอกชเนนเป็นพยานประกอบคำ พด-

ตำรวจสุวรรณและพลตำรวจอานนท์ด้วย จึงอยู่พยานที่
 สองได้เคยให้การไว้ในสำนวนการสอบสวนครั้งแรก ทั้ง
 เป็นรูปคดีวิสามัญฆาตกรรม ท่านองว่าไม่เห็นเหตุการณ แต่
 พลตำรวจสุวรรณก็ว่าในการสอบสวนครั้งนั้น ตนถูกขู่ ได้
 ให้การไปด้วยความกลัว และพลตำรวจอานนท์ว่าผู้สอบสวน
 ให้ลงชื่อเป็นพยาน และนายพันตำรวจเอกธรรมพอกให้
 ลงชื่ออีกทีหนึ่ง จึงลงชื่อให้ สำหรับนายสิบตำรวจเอกช
 นนปรากฏว่า เดินทางมาจากจังหวัดสตูลมาพักอยู่ที่บ้านผู้
 ตาย ขณะเกิดเหตุมิได้เคยถูกสอบสวนในการสอบสวน
 วิสามัญฆาตกรรม เช่นที่พลตำรวจสุวรรณและพลตำรวจ
 อานนท์ถูกสอบสวน นายสิบตำรวจเอกชนได้เบิกความสอด
 คล้องต้งกับ คำเบิกความ พลตำรวจสุวรรณ และ พลตำรวจ
 อานนท์เป็นอย่างดี พลตำรวจสุวรรณก็ยืนยันว่านายสิบ
 ตำรวจเอกชนได้นั่งอยู่กับผู้ตาย ในตอนที่นายพันตำรวจเอก
 ธรรมพ ก็กำลังตำรวจไปถึงเป็นการประกบคำกันทั้ง
 โจทก์ยังมีนางจงจิตร์ พิชัยจุมพล เบิกความเป็นพยานว่า
 เมื่อนายพันตำรวจเอกธรรมพไปค้นบ้าน นางฐจิตร์ภรรยา
 หลวงของผู้ตายที่ชอยอารียก่อนไปคืนที่เกิดเหตุในวันเดียวกัน

นั้น พยานจำได้ว่าจำเลยไปกับนายพันตำรวจเอกอรชรพถือ
 บัตรอยู่ในท่าเตรียมพร้อม ต่อมาหนังสือพิมพ์ลงข่าว
 พร้อมด้วยภาพจำเลย จึงทราบชื่อจำเลย เมื่อนางจงจิต
 ยื่นเรื่องราวขอความเป็นธรรมได้ระบชื่อจำเลยด้วย ตำรวจ
 ที่ไปกับนายพันตำรวจเอกอรชรพก็ปรากฏว่ามีจำเลยคนเดียว
 เป็นชนชายสืบ นอกนั้นเป็นพลตำรวจจึงน่าจะเชื่อว่าจำเลยได้
 ติดตาม นายพันตำรวจเอก อรชรพ เข้าไปใน ห้องนอน ผู้ตาย
 ขณะเมื่อผู้ตายถูกยิงตายในห้องนอนนั้น ก็คงมีแต่จำเลยกับ
 นายพันตำรวจเอกอรชรพ และผู้ตายอยู่ด้วยกัน เพียง ๓ คน
 เท่านั้น

นอกจากนี้ โจทก์นำสืบฟังได้ว่า มีเสียงปืนดังในห้อง
 นอนผู้ตาย ๑ นัด แล้วระยะติด ๆ กันนั้น ก็มีเสียงปืนรัวขึ้น
 ๓ ชุด ๔-๕ นัด มีเสียงผู้ตายร้องโอย และมีเสียงปืนรัวอีก
 ๑ ชุด ที่ร่างกายมีบาดแผลเป็นรอยถูกกระสุนปืนกลดทอนสัน
 หรือปืนยิงเร็วเป็นจำนวนหลายแผล จำเลยเองได้ให้การไว้
 ในสำนวนการสอบสวน คดีวิสามัญฆาตกรรมว่า จำเลยเป็นผู้
 ยิงตาย เป็นแต่ต่อสู้กับผู้ตายต่อสู้กับนายพันตำรวจเอกอรชรพ
 ก่อน ในการสอบสวนครั้งนั้นก็หาได้มีคนอื่นเป็นผู้ตอหากกับ

จำเลยอย่างใดด้วยไม่ คดีจึงฟังได้ว่าจำเลยเป็นผู้ไต่บน
ทอมสันยังผู้ตายถึงแก่ความตายในห้องนอนนั้น

ตามที่จำเลยนำสืบชั้นพิจารณาว่า จำเลยไม่ได้ยิงผู้
ตาย และไม่ได้เข้าไปในห้องนอนผู้ตายนั้น นอกจากชดกับ
คำให้การ ของจำเลย ในชั้น สอบสวน วิสามัญ ฆาตกรรม ดัง
กล่าวแล้ว พยานจำเลยก็มีแต่ตัวจำเลยคนเดียว ไม่มีพยาน
ประกอบทั้งจำเลยไม่อาจปฏิเสธได้ว่าจำเลยไม่ทราบว่า ตน
ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีวิสามัญฆาตกรรม เพราะจำเลยต้องลง
ชื่อในคำให้การ และต้องพิมพ์ลายมือ นิ้วมือในฐานะผู้ต้องหา
ปรากฏชัด พยานจำเลยจึงไม่สามารถหักล้างพยานหลักฐาน
ใดๆได้

คดีนี้จำเลยได้เพียงว่าหากจะฟังว่า จำเลยกระทำความ
ผิด การกระทำของจำเลยย่อมได้รับยกเว้นโทษตามพระราช
บัญญัติขึ้นโทษกรรมในโอกาส ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๘๘
ศาลฎีกาได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่าตามข้อเท็จจริง เห็นว่าผู้
ตายน่าจะรู้ตัวดีว่าตนไม่มีทางที่จะต่อสู้ ได้ ทั้งไม่ได้มีร่อง
รอยถาวรต่อสู้ของผู้ตายแต่อย่างใด นายสืบคำตรวจเอกชั้นก็ว่า
ผู้ตายรู้ตัวว่าจะถูกเรียกไปสอบสวน เพราะวิหตุฝ่ายกบฏ

ประกาศแต่งตั้งให้ผู้ตายเป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ผู้ตายได้เตรียมตัวเพิ่มมิให้ถูกหาว่าเจตอสูเจ้าพนักงาน เมื่อมาเชิญตัว ที่พลตำรวจสุวรรณเบิกความว่า เมื่อนายพันตำรวจเอกอรวรรณพอกมาที่ระเบียงหน้าห้องโถง ได้ยินนายพันตำรวจเอกอรวรรณพูดว่า “หนอยแนไอนี้สูได้” ก็ไม่อาจฟังได้ว่า การต่อสูจริง เพราะพลตำรวจสุวรรณได้เบิกความยืนยันด้วยว่า เห็นผู้ตายยืนอยู่ที่โต๊ะเครื่องแป้ง ขณะนั้นผู้ตายก็ถูกยิงทางข้างหลังโดยปืนที่ตั้งนัดแรกนั้น นอกจากนี้ใจทักขำนำสืบถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ระหว่างผู้ตายกับนายพันตำรวจเอกอรวรรณพในครั้งก่อน ๆ ซึ่งแสดงว่านายพันตำรวจเอกอรวรรณพในส่วนตัวมีความไม่พอใจผู้ตายอยู่มาก ศาลฎีกาจึงเห็นพ้องด้วยคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เช่นเดียวกันว่า ผู้ตายมิได้ต่อสูขัดขวางประการใด ผู้ตายได้ถูกยิงตายแต่ฝ่ายเดียว

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ตายอยู่กับบ้านปกติ ไม่มีพฤติการณ์แสดงว่า ผู้ตายต่อสู ขัดขวางการ ตรวจค้นและการเชิญไปสอบสวน การที่จำเลยยิงผู้ตาย จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำอันเกี่ยวเนื่องจากการบ่อนกักรังงับหรือปราบปราม

การกบฏ จำเลยจึงหาได้รั้มยกเว้นตามพระราชบัญญัตินิร-
โทษกรรมในโอกาส ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ มาตรา
๕ นั้นไม่

ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาค้างกัน ให้ลง
โทษจำเลยชอบแล้ว ฎีกาจำเลยไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลง
แก้ไขเป็นอย่างอื่น ศาลฎีกาจึงพิพากษายืน

(ลงชื่อ) โปยม เลขยานนท์

(ลงชื่อ) ประมุท สุวรรณสร

(ลงชื่อ) อรรถ ไพบาลศรี

ดร. ปรีดี

กับแผนการณ์มหาชนรัฐ

เป็นเรื่องราวชีวิตทางการเมืองของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม หรือ ดร. ปรีดี พนมยงค์ มั่นสมองคนหนึ่งของคณะปฏิวัติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอนหนึ่งซึ่งจะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง เรื่องราวจะดำเนินมาอย่างไรนั้น ก็รู้กันอยู่ในบรรดาสาวกของนายปรีดีอย่างมิตชิต แต่จะมาปรากฏในตอนทั่วไปรู้จักต่อเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ถูกลอบปลง

พระชนม์ และได้มีคนพิจารณาคดีที่ในศาลในเวลาต่อมาจนกระทั่งถึงการพิพากษาของชั้นศาลฎีกา คำพิพากษาของแต่ละศาลนั้น จะเป็นประจักษ์ หลักฐาน อันสำคัญที่ชี้ถึงฐานะในทางการเมือง ขาดการรวมและวิถีทางของนายปรีดี พนมยงค์ ดังจะได้กล่าวเพื่อนำคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เข้าประกอบเสียก่อนบ้างเล็กน้อย ถึงฐานะของ ดร. ปรีดี พนมยงค์กับแผนการณ์มหาชนรัฐ

หลังจากคณะรัฐประหารได้ลงมือทำ รัฐประหารจับได้รัฐบาลหลวงธำรง นาواسวัสดิ์ แล้วประมาณเดือนเศษ หลวงกาจเส ธรรม บุคคล ผู้มีบทบาทสำคัญ คนหนึ่ง ของคณะรัฐประหารซึ่งทำหน้าที่คนหนึ่ง ได้ไปพบกับชายหนุ่มคนหนึ่ง ซึ่งชื่อนายยรรยง บุนนาค บวรฤไฟฉายเหนือ ซึ่งการพบกันระหว่างบุรุษคนสำคัญ ของคณะรัฐประหาร กับบุรุษดีกดับคนที่ได้ ก่อ ความ สำคัญ อย่างยิ่ง ยวด ใน ประวัติ ศาสตร์ ไทย เพราะหลังจากนั้นไม่นานนัก กรมตำรวจก็ได้ส่งจับบุคคลสำคัญหลายคนในคดีลอบประทุษร้ายต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ทันทีที่หลวงกาจสงครามก้าวลงจากรถไฟ เขาก็ได้ให้สัมภาษณ์แต่บิดข่าวหนังสือพิมพ์ว่า บัดนี้เขาได้ตัวบุคคลสำคัญคนหนึ่งเป็นผู้มีความรู้ดี และบุคคลผู้หนึ่งแหละที่เป็นผู้กาคความลับของนายปรีดี พนมยงค์ และความลับนั้นก็คือ การดำเนินแผนการณ์มหาชนรัฐ บุคคลผู้หนึ่งจะเป็นบุคคลสำคัญอย่างไฉน ต่อมาจะเห็นได้ว่า บุคคลผู้หนึ่งได้ก่อความครึกโครมให้แก่วงการหนังสือพิมพ์ และฐานะทางการเมืองเป็นอันมาก เพราะเขาเป็นผู้ที่รู้ดีว่า ใครกำลังจะก่อการร้ายล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้เป็นมหาชนรัฐ

ท่านที่รักในกาลต่อมา บุคคลสำคัญของหลวงกาจสงคราม นายยรรยง บุนนาค รัฐศาสตมหาบัณฑิตผู้ได้ถูกตร. เตือน บุนนาค .เขาหลักฐานสกุลบุนนาคมายัมปนาว่า บุคคลผู้หนึ่งได้มีสกุลบุนนาคตามที่ใดข้างเลย ชาวร้ายในบัญชี "มหาบัณฑิต" ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้ปรากฏชื่อของเขาอยู่เลย เมื่อความแตกชนมาเช่นนั้น เหตุจากอันใดที่บุคคลผู้หนึ่งหรือหลวงกาจสงครามประกาศออกมาแล้วนั้นเล่า จะเป็นเท็จหรือได้อย่างไรหรือไม่

อย่างไร ก็ตาม เหตุการณ์ อันนั้นกรมตำรวจก็ได้ คือว่า มันเป็นเรื่องจริงเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะต้องแต่งงานเพื่อปราบปรามต่อไป แต่มหามารชผู้นั้นได้ลงหนหายไปเสียแล้ว เขาไปไหนไม่มีใครรู้ แม้กระทั่งหลวงกาจสงคราม?

เอาละท่านที่รัก แผนการณ์มหาชนรัฐจะมีจริงหรือไม่ นั่น และหลวงประดิษฐ์ มนุชธรรม จะเป็นผู้ออกแผนการหรือไม่อย่างใดนั้น ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดอ่านคำพิพากษาบางตอน ของศาลอุทธรณ์ ในบางตอน ที่กล่าวถึงฐานะทางการเมืองของนายปรีดี พนมยงค์ ที่เกี่ยวข้อกันพระราชบัลลังก์และพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ ดังต่อไปนี้

จริงอยู่ถนัดเกล้าถนัดกระหม่อม ได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติตั้งแต่พระชนม์มีอายุเพียง ๘ ปีเศษ ยังไม่ทันบรรลุนิติภาวะ การปฏิบัติพระราชภาวะก็จตามรัฐธรรมนูญจึงต้องกระทำโดยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งบางยุคก็ประกอบด้วยหลายคนเป็นคณะ บางสมัยก็มีเพียงคนเดียว เช่น ในระยะสุดท้ายของมนายปรีดี พนมยงค์ คนเดียวเป็นต้น

ในระบอบประชาธิปไตย ย่อมมีการชิงไหวชิงพริบ
 ทางการเมืองระหว่างนักการเมืองด้วยกัน ประการสำคัญจึง
 อยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งต้นเกล้าต้นกระหม่อมทรง ตระ-
 หนักพระราชหฤทัยดี จึงได้พระราชกระแสรับสั่งถึงพระราช
 กรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในระบอบนี้ว่าพระมหากษัตริย์
 จะต้องวางพระองค์ให้เป็นกลางเสมอ เพราะฉะนั้น กล่าว
 ตามหลักแล้ว ผู้แทนพระองค์พระมหากษัตริย์ก็ต้องเจริญ
 รอยตามพระบัพพत्यคุณด้วย แต่ความผันผวนของสถานการณ์
 ไม่อาจจะเป็นไปโดยเคร่งครัดสมดังพระราชประสงค์ได้ เพราะ
 ระหว่างที่ทรงพระเยาว์อยู่นั้นเอง ความกดดันทางการเมือง
 ได้ตดบันดาลให้การเมืองค่อยคืบคลานเข้าไป ครอบคลุมราช-
 การในพระราชสำนักโดยน้ำมือของนักการเมืองสอดลื้อเข้าไป
 โดยตนเองบ้าง เมื่อเข้าไปแล้วก็หว่านล้อมแสวงหาข้าราชการ
 ในพระราชสำนักเป็นสมัครพรรคพวกบ้าง ชักโยงพวก
 พ้องให้เข้าไปรับราชการประจำในพระราชสำนักบ้าง ทั้ง
 ก็เพื่อประโยชน์ที่จะทราบความเคลื่อนไหวทางด้านพระมหา-
 กษัตริย์อย่างใกล้ชิด ดังจะเห็นพฤติการณ์ต่างๆ คือ นาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยนั้นเป็นคนหนึ่ง ในคณะเปลี่ยนแปลง

การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และมีความสนิทชิดเชื้อักไม่อยู่
 ข้างนายปรีดี พนมยงค์ เดิมรับราชการอยู่ในกรมไปรษณีย์
 โทรเลข หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ได้โอนไปรับ
 ราชการในกองตรวจคนเข้าเมือง กรมตำรวจแล้วโอนไปรับ
 ราชการในกรมสรรพสามิตจน พ.ศ. ๒๔๗๐ ก็ลาออกจาก
 ราชการ ในบั้น^๕เอง นายเอก ศุภไปฏก เลขานุการสำนัก
 พระราชวังได้แนะนำเอานายเฉลียว ปทุมรส จำเลย เข้าไป
 รับราชการในสำนักพระราชวัง ตำแหน่งหัวหน้าแผนกคลัง
 ครั้นนายเอก ศุภไปฏก ไปเป็นผู้ช่วยราชเลขานุการในพระ
 องค์ ประจำที่ประทับ ณ เมืองไลซานน์ นายเฉลียว ปทุม
 รส จำเลย จึงได้เลื่อนขึ้นเป็นเลขานุการสำนักพระราชวัง
 แล้วเลื่อนตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการพระราชวัง ถึง พ.ศ.
 ๒๔๗๗ ก็ย้ายไปดำรงตำแหน่งราชเลขานุการในพระองค์
 ขณะนั้นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประกอบด้วย พระ
 องค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา กับนายปรีดี พนมยงค์ พอดี
 ประจวบกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม กราบถวายบังคม
 ลาออกจากนายกรัฐมนตรีตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ สภาผู้
 แทนราษฎรจึงเลือกนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ทั้งนี้ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ไม่ทรงเห็นชอบด้วยเลย ทรงลาออก สถาปนาผู้แทนราษฎรก็ลงมติตั้งให้ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพียงคนเดียว และคงดำรงตำแหน่งเรื่อยมาจนสิ้นเกล้าฉันทราบเมื่อถึงวันพระนคร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๗ นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้ถวาย พระราชภาระให้ ทรง บริหารราชการแผ่นดินด้วยพระองค์เอง แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโส ครั้นนายควง อภัยวงศ์ กราบถวายบังคมลาออกจากนายรัฐมนตรี สถาปนาผู้แทนราษฎรกับรัฐสภาตามลำดับ ได้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ให้เข้ามาสู่วงการเมืองโดยนิตินัย นายปรีดี พนมยงค์ จึงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตลอดมาจนสิ้นเกล้าฉันทราบเมื่อถึงวันพระนคร และภายหลังที่ไม่สามารถทนวิฤตการณ์ต่อไปได้ ก็กราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีก่อนแล้วพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรีสืบแทน

ส่วนนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยนั้น นอกจากมีจิตใจฝักใฝ่อยู่ข้างนายปรีดี พนมยงค์ ในทางส่วนตัวมาก่อนนาน

แล้ว พอนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สมบูรณ์ไปด้วยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ซึ่งเคยมีอิทธิพลในราชการของพระราชดำเนินอยู่แล้วก็ดูเหมือนว่าจะมีอิทธิพลยิ่งขึ้น หลังจากนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการในพระองค์ได้ ๓ เดือน ดันเกิดล้มลุกกระหม่อมเสด็จนิวัตพระนคร นายทวี บุณยเกตุ รองนายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๘ (หมายเลข ๒๒) ว่า เพื่อให้มีความเรียบร้อยและเหมาะสม เป็นการสมควรจัดให้มีข้าราชการผู้ใหญ่ประจำพระองค์ เพื่อถวายพระราชกรณียกิจและรับกระแสพระบรมราชโองการสั่งการต่างๆ ให้เป็นที่เรียบร้อย จึงให้นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ซึ่งดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการในพระองค์ มีหน้าที่ติดต่อใกล้ชิดพระองค์อยู่แล้ว อีกทั้งยังมีหน้าที่เป็นผู้ส่งราชการแทนเลขาธิการพระราชวังด้วย ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวประจำพระองค์อีกหน้าที่หนึ่ง ด้วยเหตุเหล่านี้ จึงเป็นโอกาสให้นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ตั้งสำนักงานขึ้นนอกแห่งหนึ่ง ทดกหน้าพระที่นั่งบรมพิมาน ภายในประตูหน้าพระที่นั่งบรมพิมาน ภายในประตูเหล็กกล้า นายเฉลียว

ปทุมรส จำเลย ดำรงตำแหน่งเหล่านี้มาจนถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๘ ก็ต้องออกจากราชการตามคำสั่งนายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักราชเลขาธิการใน พระองค์โดย อ้างว่าหย่อนความสามารถเพราะ บัญย จึงให้ออกจากราชการเพื่อรับพระราชทานบำเหน็จ บำนาญ ตามคำสั่งลงวันที่ ๒ เดือนเดียวกัน พอดีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนุญ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งบัญญัติให้มี ๒ สภา คือสภาผู้แทนกับพฤฒิสภา นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยจึงได้รับเลือกเป็นสมาชิกพฤฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๔๘๘ จนเกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงพ้นจากสมาชิกภาพและถูกจับ เนื่องจากกรณีสวรรคตนี้

อันอิทธิพลของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยมีอยู่ใน สำนักพระราชวังอย่างไรนั้น ได้ความจากพระยาชาติเดชอุดม ว่า ระหว่างนั้นพระยาชาติเดชอุดมเป็นเลขาธิการพระราชวัง ข้าราชการของสำนักพระราชวังทั้งหมดมีมากด้วยกัน แต่ กระจายกันอยู่เช่น ในพระบรมมหาราชวัง และพระราชวังดุสิต การบรรจข้าราชการนั้น นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย

เป็นผู้เสนอพระยาชาติเดชอุดม เมื่อปรากฏว่าทำไม่ติดแบบ
แล้ว พระยาชาติเดชอุดมก็จำต้องลงบรรจ ในที่สุดการจึง
เป็นว่ามีคนของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยกระจายอยู่ทั่วๆ
ไปในแผนกและกองต่าง ๆ มากพอใช้ ไข่แต่เท่านั้นปรากฏ
ต่อไปว่าความใหญ่ของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นเหตุ
ให้ข้าราชการในพระราชสำนักยำเกรงกลัวนายเฉลียว ปทุม
รส อีกเพราะเป็นคนใกล้ชิดสนิทกับนายปรีดี พนมยงค์ อาจ
บันดาลให้ตีได้เข้าได้ แต่ผู้ได้รับอุปการะอุมชูก็คงอยู่ใน
ระหว่างพวกเดียวกัน ซึ่งย่อมต้องมีความรักชอบนายเฉลียว
ปทุมรส จำเลยเป็นธรรมดา

ข้าราชการเก่าคนหนึ่ง ซึ่งรับราชการอยู่ในสำนักพระ
ราชวังก่อนนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย คือนายนเรศวรวิรัช
มีพฤติการณ์ควรกล่าวถึง นายนเรศวรวิรัชผู้นี้ได้ความว่า
รับราชการมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ และเป็นผู้ที่ชอบพอกับนาย
เฉลียว ปทุมรส จำเลยมาก ไม่ปรากฏว่าก่อนนี้นายนเรศวร
วิรัชดำรงตำแหน่งใด ระหว่างที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
เป็นรองเลขาธิการพระราชวังนั้น ไม่มีตัวเลขาธิการสำนัก

พระราชวังคือเมื่อนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยย้ายไปเป็นราช
 เลขาธิการในพระองค์แล้ว นายนครวิรัชจึงได้เป็นเลขา
 นุกรานสำนักพระราชวัง ขณะนั้นเจ้าหมื่นสรวรเพชรภักดีเป็น
 หัวหน้ากองมหาดเล็ก ในสมัยที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้
 ดำรงราชการแทนพระองค์คนเดียว ก่อนล้มเกล้าล้ม
 กระหม่อมเสด็จนิวัตพระนครเล็กน้อย เจ้าหมื่นสรวรเพชรภักดี
 ถูกสั่งให้ออกจากราชการในฐานะข้าราชการมานาน ดังนั้น
 ทางราชการจึงให้นายนครวิรัช เป็นหัวหน้ากองหรือรักษา
 การแทนราชการหน้ากองมหาดเล็กอีกตำแหน่งหนึ่ง

ข้าราชการสตรีที่ควรกล่าวถึง คือ ท้าวสดขานวิรัช
 ข้าราชการชั้นโทมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าโสดน และชอบพอ
 กับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย เมื่อล้มเกล้าล้มกระหม่อม
 เสด็จเข้ามา ทางทหารได้สั่งให้ไปประจำสำหรับสมเด็จพระ
 ราชชนนีทรงใช้สอย จึงได้มีห้องพักอยู่ในพระที่นั่งบรม
 พیمانชนกลาง และมีโสดนมารับใช้ทั้งยังมีนางสาวทัศนียา
 ญาติของท้าวสดขานวิรัชไปด้วยอีก นางสาวทัศนียานี้
 ก่อนเสด็จกลับ เป็นข้าราชการ อยู่ในแผนกเลขาธิการ สำนัก
 พระราชวัง นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ได้สั่งให้ไปประจำ

ที่พระที่นั่งบรมพิมาน อันเป็นโอกาสให้ชนพระที่นั่งไต่ทรงชน
 ต่างชนบนตลอดจนถึงทางฝ่ายใน และบางทีก็มีผู้เห็นไปที่ที่
 ทำการของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย หน้าพระที่นั่งบรม-
 พิมานบ้าง

ข้าราชการในพระราชสำนัก ที่มีเหตุน่าเชื่อว่าเป็นพวก
 เดียวกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย และซึ่งผู้ใกล้ชิดกับ
 นายปรีดี พนมยงค์ ยังมีอีก คือ นายกำแพง ตามไท เป็นผู้
 ที่ชอบพอกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยมากเหมือนกัน
 ปรากฏว่าขุนนิรันดร์ชัย เป็นผู้แนะนำเข้ารับราชการในสำนัก
 พระราชวัง เดิมเป็นหัวหน้าแผนกคลัง ครั้นเมื่อแผนกคลัง
 ได้ยกฐานะเป็นกอง พร้อมกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
 เป็นรองเลขาธิการ นายกำแพง ตามไท จึงได้เลื่อนขึ้นดำรง
 ตำแหน่งหัวหน้ากองคลัง ขณะเดียวกันนี้แพทย์ประจำสำนัก
 พระราชวังได้แก่ นายแพทย์โกวิท และผู้อำนวยการพระคลัง
 ข้างที่ใต้แก่ นายจิตตะเสน บัญจะ

บรรดาบุคคลที่ระบุนามมานี้ได้รับความตามทางพิจารณา
 ว่ามีบทบาทเป็นส่วนประกอบ กับการทำนายเฉลียว ปทุมรส

จำเลยต้องพ้นจากหน้าที่ราชการส่วนพระองค์ไป ซึ่งโจทก์
แถลงการณ์ว่าน่าจะเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของกรณีสวรรคต

ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวมาข้างแล้วว่า นายเฉลียว ปทุม
รด จำเลยมีอิทธิพลในสำนักพระราชวังจนเป็นที่น่าเกรงขาม
ของบรรดาข้าราชการอย่างไร แม้พระยาชาติเดชอุดมซึ่ง
เป็นข้าราชการผู้ใหญ่ ถึงตำแหน่ง เลขาธิการพระราชวังก็ยัง
ต้องยอมให้นายเฉลียว ปทุมรด จำเลยอยู่ นอกจากการ
บรรจข้าราชการตามที่เคยกล่าวมาแล้ว ก็ยังมีอีกที่พระยา
ชาติเดชอุดมไม่กล้าจะคัดทานประการใด กล่าวคือตามธรรมเนียม
ที่ทำการของนายเฉลียว ปทุมรด จำเลยอยู่นอกบริเวณ
พระที่นั่งบรมพิมาน แต่เมื่อผู้ส่งราชการแทนนายกรัฐมนตรี
ได้สั่งให้นายเฉลียว ปทุมรด จำเลยเป็นข้าราชการผู้ใหญ่
พระองค์ เพื่อรับพระบรมราชโองการแต่ผู้เดียวแล้ว นาย
เฉลียว ปทุมรด จำเลยก็ได้ย้ายที่ทำงานเข้าไปอยู่ในบริเวณ
พระที่นั่งบรมพิมานเป็นตึกชั้นเดียว ตรงข้ามกับตัวพระที่นั่ง
ด้านหน้า และเป็นหลักที่สามจากประตูเหล็กกล้าเข้าไป ทั้ง
ยังถัดลาดันมะขามเข้าไปอีกด้วย ตามประเพณีที่เคยเป็นมา
ในรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวทรงพระบรมมชอยู่แล้ว รัตนันต์จะเข้าประตูเหล็กกล้า
 ไม่ได้เลย แม้จะเป็นเวลาต้นพระบรมมช เฉพาะรัตนันต์
 หลวงสำหรับใช้ที่จำเป็นเท่านั้นจึงผ่านเข้าไม่ได้ ส่วนรัตนันต์
 ข้าราชการอื่นเข้าประตูเหล็กไม่ได้ หรืออย่างมากที่สุดก็เข้าไป
 เพียงต้นมะขาม แต่พอนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไปตั้งที่
 ทำงานในบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานแล้ว นายเฉลียว ปทุม
 รส จำเลยได้นำรัตนันต์เข้าไปจอดถึงหน้าตึกที่ทำงานทีเดียว
 และบางทีก็ยั้งไขว่ห้างและใส่แว่นตาดำเสียดด้วย รัตนันต์
 ได้รอดพ้นจากพระเนตรพระกรรณไปก็หาไม่ เพราะบางทีก็
 เป็นเวลาที่ประทับอยู่ตามระเบียบพระที่นั่งชนบน บางทีก็
 ตามพระองค์ก็กำลังเสวยพระกระยาหารเข้าอยู่ที่ห้องเสวยมช
 ชนบน วันหนึ่งต้นเกล้าต้นกระหม่อมได้มีพระราชกระแสรับ
 สั่งให้นายมี พนมม ไปดู และสมเด็จพระราชชนนีทรงรับสั่ง
 ตามว่า เขาไขว่ห้างเข้ามาใช้ใหม่ ไม่แต่นายเฉลียว
 ปทุมรส จำเลยคนเดียว คนที่เข้าไปหานายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยก็บังอาจนำรัตนันต์เข้า ไปถึงหน้าตึก ที่ทำงานของนาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยด้วย เป็นรัตนันต์สีดำ ต้นเกล้าต้น
 หม่อมทอดพระเนตรเห็นเข้า ก็รับสั่งให้นายนเรศวรวิทักษ์ไป

จัดการ เลยกต้องเซ็นรตยนต์คั้น^๕นออกประตูเหล็กกล้าไป
 พุดกันว่าเป็นรตของนายถวิล ฯ นอกจากนั้น^๕เกล้าฉั้น
 เกล้าหม่อม ยังเคยทรง รับสั่ง^๕กับหม่อม ราชวงศ์สุนทรชาติ
 สวัสดิศกดิ์ ว่าได้เคยทรงห้ามไว้ไม่ให้ใครรับรตยนต์เข้าไปที่
 พระที่นั่งบรมพิมาน ให้เอารตไว้^๕นอกประตูเหล็ก วันหนึ่ง
 พระองค์ท่านอยากประทับเงียบ ๆ นายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยกลับรับรตเข้าไปที่พระที่นั่ง พระองค์ท่านรับสั่งถาม
 แต่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไม่ตอบว่ากระไรนอกจากนี้
 ยังรับสั่งถึงนายเฉลียว ปทุมรส อีกหลายเรื่องว่า ไม่ค่อย
 เรียบร้อยและทลิ่งตึงตัง

ตามที่หม่อมราชวงศ์สุนทรชาติ สวัสดิศกดิ์ เป็นพยาน
 เช่นนมพยานที่^๕ได้^๕เห็นความจริงอีกหลายคน เรื่องนงรต
 ยนต์เข้าถึงที่ทำการก็ได้กล่าวมาแล้วและมีเรื่องอื่นอีก เช่น
 บางครั้งนายตำรวจหลวงที่ไปอยู่ยาม ณ พระที่นั่งได้เห็นนาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยนั่งกางเกงสีกาลก็ได้เห็นเข้าเฝ้า
 ซึ่งรัชกาลก่อน ๆ เวลาราชเลขา^๕นการขึ้นเฝ้า ต้องสวมเสื้อ
 นอกแต่งตัวเรียบร้อย การถวายพระราชกิจ จะกระทำกันที่
 โต๊ะทรงพระอักษรในห้องรับแขกชั้นบน นายวงศ์ ชาวนะกะวี

เบิกความว่า นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้นำเข้าเฝ้า ๒
 ครั้ง ครั้งหนึ่งถึงเกล้าจนกระหม่อมประทับบนพระเก้าอี้
 นายวงศ์ เขาวนระเกวี่ ได้นำคุกเข้ากับพันทวายเป็นกรม ส่วน
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยยืนอยู่ตลอดเวลา แม้ทวายเป็น
 แพ้หนังสือก็ทวายเป็นท่ายืน พระพิจิตร์ราชสาสน์ผู้ช่วยราช
 การเลขาณการใน พระองค์ก็ได้สังเกตเห็น กิริยามารยาทของ
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยใน ทางไม่งดงามเช่น เดียวกัน
 กล่าวคือตามธรรมเนียมแล้วการทูลเกล้า ฯ ทวายเป็นหนังสือราช
 การประจำวัน เป็นหน้าที่ของราชเลขาณการในพระองค์ คือ
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย แต่โดยที่พระพิจิตร์ราชสาสน์
 เคยทำงานในราชการส่วนนี้มาก่อน อาจจะตั้งทูลเกล้า ฯ
 ทวายเป็นกิจการที่เป็นมาแต่เดิมได้สะดวก นายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยจึงให้พระพิจิตร์ราชสาสน์ไปอยู่ช่วยด้วย การทูล
 เกล้า ฯ ทวายเป็นหนังสือราชการวัน เมื่อไปถึงพระที่นั่งบรม
 พินาณแล้ว จะนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ทวายเป็นโดยตรงทีเดียวไม่ได้
 ต้องบอกให้มหาดเล็กไปกราบบังคมทูลให้ทรงทราบว่าจะ
 ได้นำหนังสือราชการมาทูลเกล้า ฯ ทวายเป็น เพราะตามปกติ
 ทรงปฏิบัติพระราชกิจทรงรับแขกชนบน แต่ถ้าเห็นการทูล

เกล้า ๆ ถวายหนังสือส่วนพระองค์เป็นพิเศษ จึงจะโปรด
เกล้า ๆ ให้เข้าไปทูลเกล้า ๆ ถวายในท้องทรงพระอักษรซึ่ง
อยู่ติดกับห้องพระบรรทม

แต่ได้ความจากนายฉลาด เทียนงามสัจ กับนายมี
พาสล มหาเด็กรับใช้ว่า เวลานั้นนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
นำหนังสือไปทูลเกล้า ๆ ถวายนั้นเห็นหลายครั้งที่ได้แว่นตา
ดำ และสูบบุหรี่พรวดพราดขึ้นไป ไม่ได้บอกให้มหาเด็กร
ไปกราบบังคมทูลเสียก่อนเป็นนิจสิน ต่อเห็นพระองค์ท่านจึง
ถอดแว่นตาและท่งบุหรี่ หรือบางทีเมื่อถึงชั้นบนแล้วจึงถอด
แว่นตาพลงเดินพลง ที่ชั้นบนไม่มีกระโถน นายเฉลียว
ปทุมรส จำเลยก็โยนบุหรี่ทั้งลงกับพื้น ซึ่งมหาเด็กรก็ต้อง
คอยรีบเก็บเพราะเกรงจะไหม้พรม

เวลาทูลเกล้า ๆ ถวายหนังสือ นายเฉลียว ปทุมรส
จำเลยมิได้ปฏิบัติตามราชประเพณี คือ นายฉลาด เทียนงาม
สัจ ว่าแทนที่จะคุกเข่าลงบิ่ยืน และบางทีก็ยืนชนิดที่เรียก
ว่าค้ำพระเศียร ตรงกับที่พระพิจิตรราชสาสน์ได้เห็น

พระพิจิตรราชสาสน์อธิบายถึงระเบียบประเพณี การ
เข้าเฝ้าทูลเกล้า ๆ ถวายหนังสือราชการว่า ขณะนั้นฉัน

เกล้าฉันทระหม่อม ยังไม่สู้ต้นทัดหนังสือ ไทยราชเดชา ฯ จึง
เป็นผู้อ่านหนังสือราชการถวาย ทรงสนุดแต่สถานที่ตามธรรมเนียม
ตามแล้วจะต้องหมอบอ่าน เว้นแต่ถ้าพระองค์ท่านประทับอยู่
บนพระเก้าอี้ที่โต๊ะทรงพระอักษร ผู้อ่านก็ต้องคุกเข่าเข้าไป
ใกล้ ๆ โต๊ะทรงพระอักษร ส่วนนายเฉลียว ปทุมรส
จำเลยเดินเข้าไปยืน ใกล้ ๆ โต๊ะ ทรงพระ อักษรแล้ว ก็อ่าน
หนังสือนั้น โดยที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นคนใหญ่
จึงรู้สึกว่่าเก่งกาจ

เมื่ออ่านถวายแล้วก็กราบบังคมทูลถวายว่า เรื่อง
ต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมานี้จะควรส่งอย่างไร ถ้าทรงพระราช
ดำริเห็นชอบด้วย ตามธรรมเนียมจะต้องหยิบเอาหนังสือราชการ
ที่อ่านแล้วลงจากโต๊ะทรงพระ อักษรมาหมอบเขียนบันทึก
ในหนังสือราชการเป็นคำสั่งของพระองค์ เพื่อให้ทรงลงพระ
ปรมาภิไธย ส่วนนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยคงยืนเขียน
บันทึกบนโต๊ะทรงพระอักษรนั่นเอง แล้วเลื่อนหนังสือให้
ทรงลงพระปรมาภิไธย

ไม่แต่พระพิจิตรราชศาสตร์เท่านั้นที่กระทำเช่นนี้ หม่อม

เจ้านิกรเทวัญราชเลขานุการในพระองค์คนใหม่ ซึ่งมีศักดิ์
เป็นเจ้าในพระราชวงศ์จักรี ก็ยังปฏิบัติเช่นเดียวกับพระ
พิจิตรราชสาสน์

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า แม้จะเป็นระบอบประชาธิปไตย
พระบรมเดชาภาพ ของพระมหากษัตริย์ ก็ชอบที่จะต้องมีอยู่
มิฉะนั้น จะเป็นไปได้อย่างไรว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่
เคารพสักการะ ซึ่งผู้ใดจะละเมิดมิได้ อันหนึ่ง แม้ว่าจะเป็นการ
ภายใน หรือพระนิสัยของด้นเกล้าด้นกระหม่อมจะไม่ถือ
พระองค์ก็ตาม อันความเป็นพระมหากษัตริย์ของพระองค์
ท่านนั้น ก็ยังควรแก่การจะเทิดทูนไว้อย่างสูง ถึงหากนาย
เฉลียว ปทุมรส จำเลยจะทำมาครังนี้ขอครังอย่างไรก็เป็น
การกระทำต่อหน้าพระที่นั่ง ด้นเกล้าด้นกระหม่อมทรงมีพระ
ราชหฤทัยเยือกเย็นไม่ฉุนเฉียวอยู่แล้ว การที่มีได้ทรงตำหนิ
ติเตียน นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย อย่างไม่ยอมไม่เป็น
ของประหลาด แต่บุคคลอื่นที่รับรู้ได้ ห็นดี ใครเล่าจะเห็น
การกระทำของ ข้าราชการผู้ใหญ่เช่นนั้น เป็นการสมควรเมื่อ
การกระทำที่ไม่ดีไม่งามหลาย ๆ อย่างรวมกันเข้า ความไม่
เหมาะสมก็ย่อมตามมาเป็นธรรมดา

ถ้าศาลอุทธรณ์ จะเว้นกล่าว ถึงการ กระทำ ของ นาย เดลิว ปทุมรส จำเลยเสียบ้างหรือย่นย่อไม่กระ้างชัดลงไปแล้ว ก็ดูเป็นว่าต้นเกล้าต้นกระหม่อมทรงกระทำไปตามพระอารมณฺ์ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น ต้นเกล้าต้นกระหม่อมได้ทรงพระราชดำริแล้วโดยรอบคอบ จึงได้ทรง แสดงออก

นายเวศน์ สุนทรวิรัตน์ มหาตเล็กห้องพระบรรทมของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เบิกความว่า ตอนใกล้จะเด็จหัวหิน สมเด็จพระราชชนนีเคยรับสั่งถามว่าที่ตึกพักของนาย เดลิว ปทุมรส จำเลยทำอะไรกัน จึงนอนดึก ๆ ต้นเกล้าต้นกระหม่อมทรงพระบรรทมแล้วยังเปิดวิหิตอยู่ ซึ่งขณะนั้นเป็นเวลา ๒๒ นาฬิกากว่า ซึ่งเป็นเวลาที่ต้นเกล้าต้นกระหม่อมเข้าพระที่แล้วก็ได้นอนเสีย

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ต้นเกล้าต้นกระหม่อมทรงกรวดคือ เมื่อ ครั้งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทางราชการได้ชอรรถยนต์ เรฟโรเลต ไว้สำหรับใช้ประจำตำแหน่งคันทนึ่ง ครนต้นเกล้าต้นกระหม่อมเสด็จนิวัตพระนคร รถเรฟโรเลตคันหนึ่งกับรถแวนอีกคันหนึ่ง ซึ่งกรม

พาหนะทหารบกส่งมาได้ถูกจุดไว้ถวายเป็น รถพระที่นั่งส่วน
พระองค์ ถ้าจะเสด็จเป็นพระราชพิธีหรือรัฐพิธีแล้ว ก็ใช้รถ
ยนต์โรดสลอยด์กับเดมเลอร์

วันหนึ่งหลังจากเสด็จกลับจากหัวหิน สมเด็จพระราช
ชนนีจะเสด็จไปทรงเรือของ นายฉันท หุ้มแพร จึงส่งให้
นายระวี ผลเนืองมา หัวหน้าแผนกพระราชพาหนะจัดรถ
ยนต์ถวายเป็น นายระวี ผลเนืองมา จัดของว่าไม่มี ทั้งนี้เป็น
เพราะก่อนเสด็จหัวหิน รถสองคันยังอยู่ แต่เมื่อเสด็จกลับ
หัวหินแล้วปรากฏว่า รถเชฟโรเล็ตนั้น นายเฉลียว ปทุม
รส จำเลยสั่งให้ส่งไปให้นายปรีดี พนมยงค์ ใช้ ส่วนรถ
เนี้ยลำนักพระราชวังสั่งให้ส่งกลับกรมพาหนะทหารบก เพื่อ
ซ่อมไว้ให้แรกเมืองไซจึงเป็นอันว่า รถพระที่นั่งสำหรับทรง
ใช้ส่วนพระองค์ไม่มี นอกจากนั้นก็แต่รถที่ใช้งานพระราช
พิธีกับรถมอริสเป็นรถประทุนทาสีน้ำเงิน ใช้สำหรับทำวนาง
หรือหม่อมเจ้าไม่สมพระเกียรติจะโปรดใหม่ นายฉันท หุ้ม
แพร ครุ่นแล้วว่า น่าจะไม่โปรดจะกลับไปกราบบังคมทูล
ก่อน สักครู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จไปทอดพระ
เนตรและรับสั่งถามว่า รถคันนี้หรือที่จะจัดถวายเป็นสมเด็จพระ

ราชชนนี แล้วเสด็จไปทอดพระเนตรที่โรงรถ แต่ไม่โปรด
 รถคันใด ต่อมานายฉันท หุ้มแพร จึงไปสั่งนายระวิ ผลเนื่อง
 มา ว่าจะให้หารถที่เคยทรงให้ได้ในตอนบ่าย นายระวิ ผล-
 เนื่องมา จึงติดต่อไปทางกรมพาหนะทหารบกได้ความว่ายัง
 ไม่ได้หรือเครื่อง ตอนบ่ายจึงนำเขาไปจอดถวายที่มุงหน้าที
 ่นั่งบรมพิมาน พอสมเด็จพระราชชนนีเสด็จลง ดันเกล้าฉัน
 กระทบมือได้ตามมาส่งเสด็จ ดันเกล้าฉันกระทบมือทวงรับ
 สั่งว่า “รถที่ไหน ๆ ไม่มีแล้วหรือจึงมาเอารถของฉันไป
 เสียหมด” นายระวิ ผลเนื่องมา กราบบังคมทูลว่าทางราช
 การสั่งให้เขาไปก็ซัดไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งรับสั่งตาม
 ว่าใครเป็นคนสั่ง นายระวิ ผลเนื่องมา กราบบังคมทูลว่า
 ต้องตามพระยาราชดิศขุดม รุ่งขึ้นโปรดเกล้า ฯ ให้นาย
 ระวิ ผลเนื่องมา เข้าเฝ้ารับสั่งถามถึงรถที่มีอยู่ ระเบียบ
 ปฏิบัติอำนาจและหน้าที่ นายระวิ ผลเนื่องมา กราบบังคม
 ทูลว่ามีแต่หน้าที่รักษา ส่วนการจัดนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บังคับ
 บัญชารับสั่งถามว่าเขาตั้งนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือ นาย
 ระวิ ผลเนื่องมา กราบบังคมทูลว่า บางครั้งก็เป็นลาย
 ลักษณ์อักษร บางครั้งก็ด้วยวาจารับสั่งว่า ทูลลงถาเขาสง

เป็นลายลักษณ์อักษรได้จะดี นายระวิ ผลเนื่องมา กราบ
 บังคมทูลว่าถ้ายังหนักไม่ได้ จะปฏิเสธเมื่อเขาส่งตัววาทา
 ก็นิดเหมือนกัน เท่าที่กราบบังคมทูลมานักก็ไม่ทราบว่า
 ลำบากแก่ตัวเองแค่ไหน รับสั่งว่าไม่เป็นไร ถ้ามีเรื่องให้
 กราบบังคมทูลในเวลาเสด็จไปในรถก็ได้ ถ้าชนบนพระที่นั่ง
 ลำบาก

วันนั้นเอง ดันเกล้าฉันกระหม่อมได้มีพระราชกระแส
 รับสั่งกับพระยาชาติเดชอุดมว่า เมื่อเขานสมเด็จพระราช
 ชนนี้จะเสด็จไปชื่อของ เรียบรถไม่ได้ ตามเขานายเฉลียว
 ปทุมรส จำเลยจัดเอาไปให้นายปรีดี พนมยงค์ ใช้ เพราะ
 รถของนายปรีดี พนมยงค์ เสีย ในที่สุดได้ทรงรับสั่งว่า
 “ทำไมของคนอื่นจึงขาดไม่ได้ แต่ของฉันขาดได้ ถ้าเช่นนั้น
 ไฟไหม้ทำเนียบทำข้าง ฉันมีตองเอาวางให้ยู่หรือ เรื่องผู้
 คนก็เหมือนกัน เอาไปจากราชเดชาก็มี สำนักพระราชวังก็
 มี เมื่อตองการจะมีทำไมไม่ตองตนเอง”

เนื่องจากเหตุดังกล่าวนี้ ในวันนั้นหรือรุ่งขึ้น นาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยได้ถามนายระวิ ผลเนื่องมา ว่า
 เรื่องรถนั้นตองกราบบังคมทูลไปตามความจริง ไม่ได้กราบ

บังคมทูลมากเรื่องไป

ความจริง เป็นอย่าง พระราชากระแด่ รับสังกับพระยา
 ชาติเดชอุดม คือดั้งแต่ครั้งทนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้
 สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ได้เข้าข้าราชการในสำนัก
 พระราชวังไปใช้ที่ท่าเนียบ เมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วก็เป็น
 เรื่องที่พอดีกัน นายปรีดี พนมยงค์ หาได้ส่งคนเหล่านั้นคืน
 ไม่ และทางสำนักพระราชวังก็ได้เรียกกลับคืน การขาด
 แคลนผู้ที่จะปฏิบัติงานในพระราชสำนักจึงเป็นเงาตามตัว ถึง
 กับสำนัก พระราชวังต้องจ้างคนชั่วคราวมาทำ หน้าที่ต่าง ๆ
 และที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์ก็มี ส่วนรทเชฟโรเล็ตที่นายปรีดี
 พนมยงค์ เขาไปใช้แล้วก็ปรากฏว่า เวลาที่นายปรีดี พนม
 ยงค์ ไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับสำนัก พระราชวังแล้ว การจึงเป็นว่า
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้ใช้อำนาจและหน้าที่ของตน
 ครอบงำอยู่สั่งให้จัดไป เพื่อประโยชน์ของนายปรีดี พนมยงค์
 อันเป็นเหตุให้สิ้น เกลัดัน กระหม่อมทรง ช้องพระฤทัยเป็น
 ยิงนัก ถึงกับนายฉันท หุ้มแพร ได้เชิญพระบรมราชโอง
 การไปแจ้งแก่พระยาชาติเดชอุดมว่า โปรดเกล้า ฯ ทำแผน
 ฝังกการปกครองสำนักพระราชวัง พร้อมด้วยรายชื่อบุคคลที่

ครองตำแหน่งทูลเกล้าถวาย ฯ

ต่อจากนั้นไม่กี่วัน มีพระราชกระแสรับสั่งให้พระยาชาติเดชอุดมเข้าเฝ้า และทรงเอาแผนผังมาคลี่ แล้วรับสั่งว่า “ดู ๆ หลายตำแหน่งก็ไม่เห็นมีชื่อ นายเฉลียว ปทุมรส ทำไมเขาจึงมาสั่งการในสำนักพระราชวัง” พระยาชาติเดชอุดม กราบบังคมทูลว่า “ที่ส่งได้ก็เพราะมีคำสั่งแต่งตั้งให้เขาเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ประจำพระองค์ นายเฉลียว ปทุมรส ไม่มีชื่อก็เพราะไม่ได้เป็นข้าราชการสำนักพระราชวัง”

ในการที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยปฏิบัติการณ์ในตำแหน่งต่าง ๆ นั้น พระยาชาติเดชอุดมรู้สึกว่ไม่พอพระราชหฤทัย ซึ่งต้นเกล้าฉันทระหม่อมเคยรับสั่งด้วยถึงการขึ้นเงินเดือนตามรอบ มีที่พระยาชาติเดชอุดม ทูลเกล้า ฯ ถวายขึ้นไป เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุมัติ ทรงรับสั่งว่า “การเลื่อนเงินเดือนในสำนักพระราชวังทำอย่างไร” พระยาชาติเดชอุดมกราบบังคมทูลว่า “ต้องประชุม อ.ก.พ. พิจารณาตามที่เสนอมานะ” รับสั่งถามว่า “นายเฉลียวเข้าประชุมด้วยหรือเปล่า” พระยาชาติเดชอุดมกราบบังคมทูลว่า “ประชุมด้วย และผู้ที่เข้าประชุมมีหัวหน้ากอง

ทั้งหมด” รับสั่งว่า “ตามที่ขอขนามานั้น ไม่เป็นการยุติธรรม และผู้ที่เข้าประชุมนี้เป็นพวกนายเฉลียวทั้งนั้น เช่น นายนครขอขนาเงินเดือนตั้ง ๒ ชน ฉันไม่เห็นทำอะไรได้เลย” พระยาชาติเดชอุดมจึงกราบบังคมทูลว่า “ถ้าไม่ทรงโปรดจะเปลี่ยนเป็นผู้ใดที่ย่อมทำได้” ต่อมาฉันเกล้าฉันกระหม่อมได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับพระยาชาติเดชอุดมว่า “ให้หมั้นกันไปเสีย ถ้ามีอะไรให้บอกโดยตรง อย่าไปเชื่อคำสงอนนั้น” คำว่าคำสงอนนั้นหมายถึง คำสั่งแต่งตั้งนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นข้าราชการผู้ใหญ่

เกี่ยวกับพฤติการณ์เรื่องรดพระทนต์นี้ ต่อมาได้เกิดปฏิกิริยา คือหลังจากวันฉันเกล้าฉันกระหม่อมมีพระราชกระแสกับนายระวี ผลเนื่องมาประมาณ ๑๕-๒๐ วันรวมแล้วหายไปจากโรงเก็บรถในพระบรมมหาราชวัง ทั้งทีมเวรยามคอยเฝ้ารักษา แต่หายในเวลากลางคืน เจ้าหน้าที่ทรมานเขาเมื่อ ๑ นาฬิกาเศษ ความทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท น่าจะเป็นเพราะความของพระราชหฤทัยเหลือประมาณถึงกับฉันเกล้าฉันกระหม่อมมีพระราชประสงค์จะพบนายปรีดี พนม

ยงค์หากพระยาชาติเดชอุดม กราบบังคมทูลว่า ได้ให้พระ
 รามอินทราธิบดีกรมตำรวจ จัดการสืบสวนคนร้ายให้แล้ว
 กระนั้นยังทรงพระราชอุทิศสาธุะ ไปตรวจสถานที่เองในคืน
 วันหนึ่งว่าเก็บไว้ได้อย่างไรและ ยามอยู่ตรงไหน หลังจากนั้น
 ก็ยังได้ทรงเตือนถามพระยาชาติเดชอุดมอีก ๒-๓ ครั้งว่า ได้
 ความอย่างไรหรือยัง แม้วพระรามอินทราเองก็เคยรับสั่ง
 ถาม อนึ่งตามความรู้ดีของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
 ก็ว่าไม่ใช่เป็นเรื่องธรรมดา กล่าวคือผู้ร้ายมิได้ประสงค์ผล
 ในทางทรัพย์สิน แต่มุ่งหวังในทางที่จะให้ นักการเมืองที่
 เป็นรัฐบาลเวลานั้นต้องเสียหาย เนื่องมาแต่นักการเมือง
 กำลังเกิดแก่งแย่งแตกกันเป็นพรรคเป็นพวก เพราะรอค้นอยู่
 ถึงพระราชฐานชั้นกลาง มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาว่าจะออก
 มาได้ก็ต้องผ่านประตูพิฆานไชยศรี แล้วยังจะต้องผ่านประตู
 วิเศษไชยศรีอีก ซึ่งแต่ละประตูมีเวรยามเฝ้าอยู่ตลอดเวลา
 เมื่อรณหายนั้นก็เป็นเวลาคึกคัก ประตูพิฆานไชยศรีมีดีแล้ว
 รกจะผ่านไปได้ก็ต้องเบ็ด ซึ่งจะต้องมีผู้ทรงอิทธิพลช่วยบัน
 คาลจึงจะเบ็ดไปได้ ใครเล่าจะเป็นผู้ทรงอิทธิพล เท่าที่ศาล
 อุตอรณได้กล่าวมาแล้ว และจะกล่าวต่อไปเบื้องหน้า ก็จะมี

เห็นว่าตกอยู่ในระหว่างที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจมากอยู่ในสำนักพระราชวัง และกำลังรุ่งเรืองอยู่ เนื่องจากทางด้านการเมืองนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี บังคับบัญชาสำหรับพระราชวัง จึงมองไม่เห็นว่าคุณคณในพรรคอื่น คนใดจะสามารถบันดาลได้ ฉะนั้น ที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยอ้างว่าพรรคพวกที่อยู่สังกัด แนวรัฐธรรมนุญ กับพรรคสหชีพ สืบสวนได้ ความมาว่า เป็นการกลั่นแกล้งให้รัฐบาลขณะนั้นเสียหาย จึงขัดต่อเหตุผล ซึ่งศาลอุทธรณ์ไม่อาจจะเห็นพ้องด้วยได้ ยิ่งคิดให้ลึกซึ้งไปแล้ว กลับเห็นว่าน่าจะเป็นเรื่องสลักสำคัญ มิใช่น้อยด้วยได้ ความว่า นอกจากนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยร้อนตัวถึงกับต่อว่านายระวี ผลเนื่องมาแล้วยังกระทบกระเทือนถึงนายปรีดี พนมยงค์ด้วย เพราะอย่างไร ครึ่งหนึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ก็เคยดำรงตำแหน่งสูงทางด้านพระมหากษัตริย์ และขณะนั้นก็กำลังดำรงตำแหน่งรัฐบาลอยู่ ถึงจะได้ เคยใช้สอยรถเข็นโรได้ตั้งมาก่อนก็ตาม แต่เมื่อรถคันนั้นได้ ถูกจัดไว้ เป็นรถพระที่นั่งแล้ว

ว่าเป็นการเกินควร แต่ความจริงปรากฏพฤติการณ์มาก่อน
แล้วว่านายปรีดี พนมยงค์ ได้กระทำนอกเหนือเหนือเกิน
จนชวนให้เห็นไปว่า มิได้ยำเกรงพระบรมเดชานุภาพเสียเลย
กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระ
ราชกระแสรบสัง ต้องกับสมเด็จพระราชชนนีฯ เมื่อคราว
ที่ล้มเกล้าล้มกระหม่อมเสด็จประพาสหัวหินนั้น ได้ทรงเชิญ
นายปรีดี พนมยงค์ ไปเป็นแขกอยู่ด้วย ระหว่างนั้นคราว
หนึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทไปใช้ตาม
ลำพัง โดยมิได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเสียก่อน
เป็นการไม่เกรงพระทัย อีกครั้งหนึ่งได้จัดเลี้ยงพวกเสรีไทย
ในพระราชฐาน โดยมิได้ ขอพระบรมราชานุญาตใน การ
เลี้ยงนั้น เป็นเหตุให้คนพลุกพล่านใกล้พระตำหนักที่ประทับ
และมีเสียงพูดจากันเอะอะดังทำนองอยู่บ้านส่วนตัว ถึงกับ
ล้มเกล้าล้มกระหม่อม ต้องเสด็จไปทอดพระเนตรกระนั้น
พอเสด็จกลับจากหัวหิน ก็เกิดเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทไปใช้ โดยมิ
ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตอีก จึงเป็นอันว่าเท่า
ที่ทรงกรวณนี้ ดูจะไม่เป็นการเกินควรไป

ความจริง ดันเกล้าฉันกระหม่อม ก็มีความเกรงใจ
 นายปรีดี พนมยงค์ อยู่ดังปรากฏตามพระราชกระแสรับสั่ง
 ของสมเด็จพระราชชนนีว่า คราวหนึ่งฉันเกล้าฉันกระหม่อม
 ทรงพระราชปรารภว่า การเปลี่ยนข้าราชการใน พระราช
 ดำนัคนั้น พระองค์ท่านจะทรงมีพระราชอำนาจบ้างไหม ขอ
 ให้สมเด็จพระราชชนนีทรงถามนายปรีดี พนมยงค์ ดูสม
 เด็จพระราชชนนีจึงได้รับสั่งถามนายปรีดี พนมยงค์ ต่อหน้า
 พระที่นั่ง นายปรีดี พนมยงค์ กราบหูลุ่ดตอบว่า ดันเกล้า
 ฉันกระหม่อม ทรงทำได้ ไม่เพียงเท่านั้น เท่าที่เคยเป็นมา
 หากฉันเกล้าฉันกระหม่อมมีพระราชประสงค์อันใด มักทรง
 พระราชปรารภ กับสมเด็จพระราชชนนีขอให้ พูดกับนายปรีดี
 พนมยงค์ ซึ่งทำให้สมเด็จพระราชชนนีเข้าพระทัยว่า คง
 เนื่องจากฉัน เกล้าฉันกระหม่อม ทรงใจนายปรีดี พนมยงค์
 หรืออาจจะทรงเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ใหญ่แต่
 พระองค์ท่านยังเป็นเด็กอยู่ก็ได้ กับปรากฏต่อไปว่า แม้ว่า
 จะมีเรื่องไม่พอพระราชหฤทัยนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
 ตามที่เคยรับสั่ง กับหม่อมราชวงศ์ สุขุมชาติ สวัสดิ์ทิกุล ถึง

การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยนั่งรถยนต์เข้าไปที่พระที่นั่งบรมพิมาน ขึ้นพระราชกระแสดำหาม ซึ่งพระองค์ท่านได้รับสั่งให้นายปรีดี พนมยงค์ ทราบแล้วก็ตาม แต่ก็ยังทรงหนักพระราหฤทัยกลัวว่า นายปรีดี พนมยงค์ จะโกรธเพราะนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็น คนของนายปรีดี พนมยงค์ แต่เมื่อปรากฏเหตุแฉดล้นมานาประการตามที่ทรงสืบรับฟังมาหลายกระแสดำ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไม่เหมาะสมกับ ตำแหน่งที่ใกล้ชิดกับพระองค์ พระมหากษัตริย์ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จำต้องตัดสินพระราชหฤทัยในทางที่จะให้เป็นประโยชน์อย่างมากที่สุด เพื่อราชการของประเทศชาติและแก่พระองค์เอง

เรื่องมีอยู่ว่า ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราชชนนีได้ทรงยกย่องนายฉันท หุ้มแพร เป็นอันมากกว่า เป็นผู้รักภักดีต่อต้นเกล้าต้นกระหม่อม ตามพฤติการณ์ของนายฉันท หุ้มแพร ที่ศาลอุทธรณ์เคยกล่าวถึงแล้วนั้น แสดงว่า มีความห่วงใยในความปลงศพของต้นเกล้าต้นกระหม่อมเป็นเนืองนิจ น่าเสียดายที่นายฉันท

หุ้มแพว อายุสั้นตายไปเสียก่อน มิฉะนั้นการพิจารณาของศาลอาจได้ไต่ได้เงื่อนไปถึงกว่าที่ปรากฏมาแล้ว แต่กระนั้น คำบอกกล่าวของนายฉันท หุ้มแพว ไม่ว่าจะกับบุคคลชั้นสูงหรือชั้นต่ำ ก็มีละม้ายคล้ายกัน นายบุญมาก รุนตำรวจ พยายามใจทักคนหนึ่ง เป็นที่คุ้นเคยกับนายฉันท หุ้มแพว มากจนถึงกับได้ รับอนุญาตให้เข้าไป อยู่ในบ้านด้วย เบิกความว่า เคยเข้าไปหานายฉันท หุ้มแพว ที่ในวัง ได้เห็นนายฉันท หุ้มแพว พกปืนก็ถามดู นายฉันท หุ้มแพว ว่า ได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว ทั้งนเพราะนายฉันท หุ้มแพว เคยเล่าให้ฟังว่า ดั้นเกล้าดั้นกระหม่อมมีศัตรู และสั่งว่ามีพวกฟ้องเพื่อนฝูงก็เตรียม ๆ กันไว้ ถ้ามีเหตุจะได้ช่วยกัน นายบุญมาก รุนตำรวจ ตอบว่าพร้อมที่จะช่วย แต่เมื่อไม่มีอาวุธ นอกจากนั้นนายฉันท หุ้มแพว ยังเล่าอีกว่านายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นคบของนายบริดี พนมยงค์ การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพยายามเข้ามารับราชการในพระราชสำนักนั้น มาในลักษณะที่จะกุมอำนาจ จึงเอาพรรคพวกเข้ามาทำงานด้วย เช่นน้องชายเป็นต้น ซึ่งความ

ข้อนี้เป็นความจริง คงปรากฏจากคำให้การพระยาชาติเดช
อุดมที่กล่าวไว้ข้างต้น นายฉันท หุ้มแพรพูดต่อไปว่า นาย
เฉลียว ปทุมรส จำเลยมายกตนข่ม และพยายามที่จะเอา
นายฉันท หุ้มแพร เป็นพรรคพวกด้วย จึงไปกันไม่ได้
นายฉันท หุ้มแพร เคยกราบบังคมทูลสดับเกล้าสดับกระหม่อม
ไว้ว่า ถ้ายกหน้านายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็ดี นายชิต
สิงห์สนี่ จำเลยก็ดี ท้าวสตียานุรักษ์ และหลานสาวก็ดี
อย่ารับสั่งอะไรที่เป็นความลับ เพราะเคยปรากฏว่า เมื่อ
พระองค์ท่านรับสั่งอะไรไปแล้ว ก็รู้ถึงนายปรีดี พนมยงค์

ศาลอุทธรณ์เคยกล่าวถึงท้าวสตียานุรักษ์ และนาง
สาวทศนิยา ญาติของท้าวสตียานุรักษ์มาแล้วข้างต้นว่า เป็น
ผู้ที่ประจำอยู่ ณ พระที่นั่งบรมพิมานโดยอาการอย่างไร วัน
หนึ่ง ระหว่างที่ประทับนั่งบรมพิมาน ขณะที่สดับเกล้า
กระหม่อม ทรงรับสั่งกับสมเด็จพระราชชนนีที่ในท้องพระ
บรรทมของสมเด็จพระราชชนนีนั้น นางสาวจรูญ ตะละกัญ
ได้เห็นท้าวสตียานุรักษ์ เดินเข้าไปในห้อง นำของนางสาว

จรรยา ตระดะภักดิ์ เป็นที่แอบพะความ เพราะไม่มีเรื่องอะไร
ที่ท้าวสตัยยา ฯ จะเข้าไปในท้องถิ่น จึงนำความกราบทูล
สมเด็จพระราชชนนี

เนื่องจากเหตุเหล่านี้ จึงปรากฏว่าข้าราชการผู้ที่อยู่
ใกล้ชิดพระบาทบุคคลได้ถูกขับออกไปห่าง คือนางสาวทศนียา
ซึ่งนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้ส่งให้ไปประจำที่พระที่นั่ง
บรมพิมานนั้น สมเด็จพระราชชนนีประทานพระราชกระแส
รับสั่งว่า แรก ๆ เห็นชั้นใบรับใช้ ต่อมาเห็นเขามีงานทำ
ทางอื่น ทั้งไม่ชอบคนอยู่กันมาก ๆ โดยมีได้ทำงานอะไร
ได้แต่นั่งเฉย ๆ เลยสั่งว่าไม่ต้องชั้นมาอีก ส่วนท้าวสตัยยา
นุรักษ์ นั้นสมเด็จพระราชชนนีเคยรับสั่งถาม พระยาศชาติ
เดชอุดมว่า ทำไมท้าวสตัยยานุรักษ์ต้องตามเสด็จเสมอ ไม่
ตามได้ไหม พระยาศชาติ ดุขอุดมกราบทูลว่า ที่ส่งมาเพื่อ
ไว้ให้รับใช้ เมื่อไม่พอพระทัยให้ตามก็ไม่ต้องตาม สมเด็จพระ
ราชชนนีจึงรับสั่งอย่างไม่พอพระทัยว่า ที่หลังไม่ต้อง
ตาม เห็นชอบพอกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยมากนัก

ตั้งแต่นั้น พระยาชาติเดชอุดม ก็เลยตั้งท้าวสหายรักษเด็กลงตามเสด็จ

ถัดไป ก็ถึงนายเนตร ธิวัช ซึ่งเป็นผู้ที่ชอบพอกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยมาก ขณะนั้นดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองมหาดเล็ก และเป็นเลขานุการสำนักพระราชวัง อีกตำแหน่งหนึ่ง ดันเกิดดันกระหม่อมได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับพระยาชาติเดชอุดมว่า “นายเรตนี่แกไม่ไหวแล้ว ไม่รู้งานรู้การอะไร ฟังอะไรก็เฉย มีตำแหน่งอะไร ย้ายแกไปที่อื่นได้ไหม” พระยาชาติเดชอุดมกราบบังคมทูลว่า “ย้ายไปตำแหน่งเลขานุการสำนักพระราชวังได้” รับสั่งว่า “เอาถ่านไปจัดการ” พระยาชาติเดชอุดมจึงทำหนังสือเสนอ นายกรัฐมนตรี ๆ ก็สั่งการให้เป็นไปตามนั้นคราวนี้

คราวนี้ถึงตัวนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเอง กรมพระชินนาทเรนทรรับสั่งขึ้นพยุคนว่า ในการที่ดันเกล้าดันกระหม่อม สัจจนัดพระนควณัน นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้จัดการเรื่องทีประทับใจ เพราะเป็นนายกรัฐมนตรี และเคยเป็นผู้สำรวจราชการแทนพระองค์ ผู้คนอะไรก็ของเขา อย่าง

นาย.ฉลิว ปทุมรส จำเลยและนายนเรศวรวิรัชศักดิ์ได้ยื่น
 ว่า เป็นคนซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เอาเข้ามา นายฉันท
 หุ้มแพร เคยถูกปรารภกับกรมพระชัยนาทนเรนทรว่าหนักใจ
 เป็นห่วงสัน เกลียดันกระ หม่อมเสด็จเกิน เพราะมีการหา
 สมัครพรรคพวกไปเป็นพวกพ้อง เช่นพวกมหาตมเล็กและคน
 ทรเป็นต้น เขาเกรงว่าจะไม่จงรักภักดี ต่อสันเกล้าฉันกระ
 หม่อมกับระบอบซึ่งคนหนึ่งคือนาย ฉลิว ปทุมรส จำเลยว่า
 ไม่เหมาะกับงานราชเลขาณการในพระองค์ เด่นพวกเด่นพ้อง
 เป็นการเมือง พวกนายปรีดี พนมยงค์ ทั้งนายฉันท หุ้มแพร
 ได้กราบบังคมทูลสันเกล้าฉันกระหม่อมแล้ว

สำหรับกรมพระชัยนาทนเรนทร รัชสั่งว่า ได้กราบ
 บังคมทูลสันเกล้าฉันกระหม่อมเหมือนกันว่า ควรจะเอาพวก
 นี้มีความรู้เป็นกลาง ๆ ไม่เกี่ยวกับพวกการเมืองจะเหมาะ
 กว่า สันเกล้าฉันกระหม่อมมิใช่ มีพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระ
 กรรณ ภา ไม่ว่ากิจการใดย่อมทรงเสียพระบารมีของ
 พระองค์เป็นที่ตั้ง ต่อเมื่อได้ทรงประสพพบเห็นด้วยพระองค์
 แล้ว จึงพระราชทานพระราชวินิจฉัยไป เช่นกรณินาย

เฉลียว ปทุมรส จำเลย แม้จะมีเหตุที่ไม่ตรงพอพระราช
หฤทัยในจรรยา มารยาทก็ตาม แต่ได้ทรงพิจารณาโดยรอบ
คอบแล้วว่า จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของราชการด้วย
กล่าวคือ นอกจากจะทรงบำเพ็ญพระราชกิจตามระบบประ
ชาธิปไตย วางพระองค์เป็นกลางแล้ว ราชเลขานุการก็จำ
ต้องเป็นบุคคลที่สมควรจะสนองพระราชประสงค์ได้ ดังได้
ความจากพระพิจิตรราชาสด์ว่า ในตอนแรก ๆ ดันเกล้า
ดันกระหม่อมก็พอพระหฤทัยนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
แต่ต่อหลัง รู้สึกว่าไม่ใคร่พอพระทัย เพราะนายเฉลียว
ปทุมรส จำเลยไปเกี่ยวข้องกับการเมือง ดันเกล้าดันกระ
หม่อมเคยรับสั่งกับพระพิจิตรราชาสด์ว่า ตำแหน่งราชเลขา
นุกรในพระองค์ ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะตำแหน่ง
นี้ไม่ใช่ ตำแหน่งการเมือง โดยเฉพาะนายเฉลียว ปทุมรส
จำเลยนี้เป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองมา นอกจาก
นี้ ดันเกล้าดันกระหม่อมยังได้เคยรับสั่ง กับสมเด็จพระราช
ชนนี ว่า นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไม่เหมาะสมกับหน้า
ที่ ภาษาต่างประเทศก็ไม่เป็น ทั้งการรับแรกก็ไม่สู้ดี ทั้ง

สมเด็จพระราชชนนีเห็น พ้องด้วย เพราะฉะนั้น เสด็จขึ้นกระ
หม่อมกำลังจะทรงพระเจริญขึ้น ก็เกี่ยวกับการต่างประเทศ
และเกี่ยวกับการรับแขก ราชเลขาณุกการจึง มีหน้าที่สำคัญ
ที่จะต้องเข้าใจภาษาต่างประเทศ และกิจการงานอื่น เช่น
การโต้ตอบหนังสือ เป็นต้น ก็จะต้องชัดเจนด้วย

เมื่อเหตุผลแวดล้อมต่าง ๆ เป็นดังนี้ ล้นเกล้าล้นกระ
หม่อมจึงได้ทรงแต่งตั้ง พระราชดำริกับนายปรีดี พนมยงค์
นายกรัฐมนตรี ประจวบกับเวลานั้นนายเฉลียว ปทุมรส
จำเลยลาป่วย เนื่องจากโรคตา นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง
ให้ออกจากราชการ สานหย่อนความสามารถเพราะป่วย

การที่ข้าราชการในพระราชสำนัก ล้วนแต่ผู้อยู่ใกล้
ชิดพระองค์ ต้องถูกกำจัดการห่างออกไปนี้ ทางที่จะให้เกิด
ความพอใจนั้นน้อยนัก เพราะบุคคลที่เคยสูงมาแล้วถูกลด
กดให้ต่ำลงนั้น ความน้อยใจต่อคำโง่เขลาเกิดขึ้นเป็นธรรมดา
แล้วการถูกดงสัย หรือเข้าใจผิดว่า ล้นเกล้าล้นกระหม่อม
ทรงใช้พระราชอำนาจ ทางอำนาจความ สขของเขาหรือ
เป็นการขัดขวางต่อประโยชน์ทางการเมือง ก็ย่อมกตัญถวิล

เงาขึ้น ไม่ว่าจะอะไรที่เป็นผลเนื่องมาจากพระราชกรณียกิจ
 ของฉันเกลียดฉันกระหม่อมแล้ว มักรับปฏิบัติวิชาต่าง ๆ บรรดา
 ตามมาเกือบทันที เป็นคนว่า พอทรงกริ้วเรื่องไม่มีรัตนันต์
 สำหรับทรงใช้สอยส่วนพระองค์ เมื่อได้รัตนันต์คืนเดิมา
 มา ก็ให้มันเป็นที่นั้น ได้ถูกขโมยลักไปจากในพระบรม
 มหาราชวัง เมื่อนายนเรศวรอิทธิราชตั้งพ้นจากตำแหน่งหัว
 หน้ากองมหาดเล็ก ไปครองตำแหน่งเลขาธิการสำนักพระ
 ราชวัง ตามพระบรมราชโองการนั้นเพียงไม่กี่วัน นายปรีดิ
 พนมยงค์ ในฐานะที่เป็นนายกรัฐมนตรีก็ย้ายเอานายนเรศวร
 อิทธิราช ไปเป็นเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยต้องพ้นจากตำแหน่ง
 เลขาธิการในพระองค์ไปนั้น รู้กันอยู่ว่า ได้ขึ้นไปตามพระราชประสงค์
 ของฉันเกลียดฉันกระหม่อม กระนั้น
 ก็เกิดทำคำร้องกันขึ้น เพื่อยื่นต่อ นายปรีดิ พนมยงค์ นาย
 รัฐมนตรีว่า เหตุที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยต้องออกก็
 เพราะบ่อยู่ เมื่อหาบ่อยู่แล้วขอให้เขามารับราชการอีก
 เพราะเขาทำการงานดีมาก เท่ากับเป็นการโต้แย้งพระบรม

ราชโองการผู้ทรงชื่อในคำร้องนมขาราชการกองวัง, กอง
คลัง, กองมหาดเล็ก และกองเลขาการ และผู้ที่เป็น
หัวหน้าจัดทำขึ้น คือ นายนเรศวรวิรัช และนายกำแพง
ตามไท หัวหน้ากองคลัง ไม่แต่เท่านั้น ยังมีการชักชวน
ไปยัง กรมราชเลขา การในพระองค์ ด้วย พระพิจิตรราช
สาส์นก็ได้รับเหมือนกัน นัยว่า คนที่กองคลังสำนักพระราชวัง
เอาไปให้ พระพิจิตรราชสาส์น จึงนำหนังสือนั้นไปให้
พระยาชาติเดชอุดม พระยาชาติเดชอุดมว่าทราบเรื่องแล้ว
จะจัดการให้ แล้วพระพิจิตรราชสาส์นนำทูตเกล้าฯ ขวายน
ให้ถอดพระเนตรทรงรับสั่งถามว่า มันมาอย่างไรกัน พระ
พิจิตรราชสาส์น ก็กราบบังคมทูลเรื่องดังกล่าวแล้วให้ทราบ
ต่อมาวันหนึ่งพระองค์เจ้าธานีนิวัตไปเฝ้า ล้นเกล้าฯ ดนกระ
หม่อมรับสั่งว่า ได้ถอดพระเนตรหนังสือเวียนชักชวนให้เซ็น
ชื่อกันหลาย ๆ คน ขอให้ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
ฉบับเขารับราชการอีก แต่หนังสือยังไม่ถึงพระองค์ท่าน
ถ้ามาจะทำอย่างไรดี พระองค์เจ้าธานีนิวัตตรัสถามว่า
หนังสือนั้น ไม่น่าจะพอ พระทัยนัก จึงกราบบังคม ทูลว่าก็
เฉยเสีย

ระหว่างนั้นพอดีกับใช้ รัฐธรรมนูญฉบับที่ให้มีทงสภา
 ผู้แทนและพวทงสภา จึงมีการชิงไหวชิงพริบกันในทางการ
 เมือง เพื่อให้พวกพ้องของแต่ละฝ่ายได้เป็นสมาชิกพวทง-
 สภา ปรากฏจากคำให้การตอนหนึ่ง ของพระยาตำรงแพทยา
 คุณ ว่าหลังจากเสด็จสวรรคต คือวันที่นายปรีดี พนมยงค์
 ไทโรศัพท์เรียกพระยา ตำรงแพทยา คุณ ไปต่อ ว่าที่ท่าเนียบท่า
 ข้าง แล้วนายปรีดี พนมยงค์ ก็พูดถึงการสมัครเป็นสมาชิก
 พวทงสภา ว่าพระยาตำรงแพทยาคุณไม่ควรสมัครทางพรรค
 ประชาธิปัตย์ ถ้าสมัครอีกทางหนึ่งก็จะได้เป็นแล้ว นำเอา
 บัญชีรายชื่อผู้สมัครเป็นสมาชิกพวทงสภาของพรรคประชาธิ-
 ปัตย์มาให้ดูว่า ไม่มีชื่อพระยาตำรงแพทยาคุณรวมอยู่ด้วย
 ทงนั้นคง มีความ ประสงค์จะ ให้พระยา ตำรง แพทยาคุณ ไทโร
 เคียงพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งตามจริงพระยาตำรงแพทยาคุณ
 มิได้เกี่ยวข้องกับแกการเมือง ทงไม่ได้สังกัดในพรรคใดเลยที่
 สมัครเป็นสมาชิกพวทงสภาในพรรคประชาธิปัตย์ ก็โดยมีผู้
 ใหญ่ชวนขอชื่อไป และที่ไม่มีชื่อพระยาตำรงแพทยาคุณใน
 บัญชีที่พรรคประชาธิปัตย์จะเลือก ก็เป็นเพราะมีคนสมัคร
 เกินจำนวน เมื่อจับสลากกันแล้ว พระยาตำรงแพทยาคุณ

ถูกสลากรออกไปอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งทางพรรคประชาธิ-
 ปัตย์ขัดข้อออกโดยอ้างว่าแก้แล้ว ตรงข้ามกับนายเฉลียว
 ปทุมรส จำเลยซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้จัดการให้ชก
 จากราชเลขาธิการในพระองค์โดยอ้างว่าบ่วย แต่เพียงไม่กี่
 วัน นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็ถูกเลือกเป็นสมาชิกพฤษ
 สภา ความทรงจำได้มาละของอดีพระบาท ดันเกล้าฉันกระ
 หม่อมทรงหัวเราะ และรับสั่งกับพระพิจิตรราชสาสน์ว่า โทษ
 ว่าบ่วยทำไมจึงไปเป็นสมาชิกพฤษสภา อันความชื่อนาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยก็บอกความพัวพันเข้ามาว่าตนสังกัด
 อยู่ในพรรคแนวรัฐธรรมนุญ บรรดาสมาชิกพฤษสภามีแต่
 ผู้ที่สังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนุญและสหชีพ ดังนั้นจึงจับได้ว่า
 ได้ว่านายเฉลียว ปทุมรส จำเลยถูกเลือกให้เป็นสมาชิก
 พฤษสภา เพราะเหตุที่อยู่ในพรรคแนวรัฐธรรมนุญ ส่วนผู้
 ที่อยู่ในพรรคประชาธิปัตย์มิได้ถูกเลือกแม้แต่คนเดียว ทั้งนี้
 ย่อมเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าฝ่ายที่มีอิทธิพล ทรงการเมื่องเวลา
 นั้นมิใช่พรรคประชาธิปัตย์

ถ้าจะมีผู้เห็นว่าการ ที่ข้าราชการคนใด ต้องพ้นจากตำแหน่ง
 หน้าที่ไปนั้นเป็นหรือของธรรมดา เพราะเป็นผลสืบเนื่อง

มาจากการปฏิบัติงานผู้^๕นั้นเอง แต่ศาลอุทธรณ์ขอให้ระลึกว่า
 พฤติการณ์ ในชั้น ปลายที่มี อิทธิพล ทางการ เมืองสุดคนแทรก
 เข้าไปเป็น^๕ทำนอง คล้ายประท้วงหรือ ไม่เห็นพ้อง ด้วยกับพระ
 ราชดำริ แล้วกลับนำไปบอก^๕ยังทางการเมืองนั้นย่อมเป็น
 เครื่อง^๕ต่อแสดงความผิดหวังในอันจะใช้บุคคลเหล่านั้น เพื่อ
 จะยังประโยชน์ให้แก่พรรคของตน เพราะในระยะ^๕นั้นการ
 เคลื่อนไหวของนักการเมืองกำลังก่อตัวเป็นรูปพรรคชนอย่าง
 น้อยก็ ๓ พรรค ดังศาลอุทธรณ์จะกล่าวถึงข้างหน้า เพื่อ
 ให้เห็นว่าระทบ กระเทือนถึงฐานะ พระมหากษัตริย์อย่างไร
 อันความผิดหวัง^๕ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ไม่อาจคาดถึงผลว่า จะ
 ชาติเสียซึ่งประโยชน์ใหญ่หลวงเพียงใด แต่ตามที่ปรากฏ
 จากคำให้การของจำน^๕กพิพัสเสนา นายตำรวจหลวงซึ่งเป็น
 ยามอยู่ที่พระที่นั่งบรมพิมานว่า เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม นาย
 ปรีดี พนมยงค์ ไป^๕เฝ้า^๕ต้นเกล้า^๕ต้นกระหม่อมที่พระที่นั่งบรม
 พิมาน^๕ชนบนตัก^๕ครูก^๕กลับลงมา แต่สีหน้าไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส
 เหมือนตอน^๕ขึ้นไป คำ^๕ว่า^๕แต่^๕เข^๕ว^๕กัน^๕ได้^๕ยัง^๕พวก^๕ข้าราชการ^๕ใน^๕วัง
 พูดว่า ต้นเกล้า^๕ต้นกระหม่อม^๕ทรง^๕รับ^๕สั่ง^๕นาย^๕ปรีดี^๕พนม
 ยงค์ ว่า^๕ใน^๕ฐานะ^๕ที่^๕พระองค์^๕ท่าน^๕เป็น^๕พระเจ้าแผ่นดิน^๕จะ^๕เอา^๕คน

ออกได้ใหม่ นายปรีดี พนมยงค์ กราบบังคมทูลตอบว่าได้
 หลังจากนั้นไม่กี่มายน้อยก็เป็นคนใช้ของนาย เฉลียว ปทุมรส
 จำเลย ขนของไปจากที่ทำการและทราบว่าไปรดเกล้า ๆ ให้
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยออกจากราชการ อย่างไรก็ดี
 ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด อย่างน้อยที่สุดก็เป็นสาเหตุชั้นต้นที่
 เกิดการไม่ลงรอยกัน ระหว่างพระมหากษัตริย์กับฝ่ายบริหาร
 ยิ่งนานวันเข้าก็ผิดออกนอกขอบเขตประการรุนแรงขึ้น ทั้งที่
 ดันเกล้าดันกระหม่อม ได้ทรงพยายามเป็นหนักหนาที่จะให้
 การบริหารเป็นไปเพื่อประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของ ประเทศชาติ
 อันเป็นส่วนรวม

ในวันราวคราวเดียวกันนั้น นอกจากปฏิกริยาที่เกิด
 จากนายเนเวศวรวิกรมถูกย้ายไปเป็นเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
 แล้ว ก็มีเหตุที่ทำให้เห็นว่าข้าราชการในพระราชสำนักได้
 ออกตามไปอีก ซึ่งดันเกล้าดันกระหม่อมได้ทรงทราบคืออยู่
 ดังจะเห็นจากพระกระแสของสมเด็จพระวชิรชนนีฯ ว่า การที่
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยต้องพ้นจากหนาทนมนมคนกราบ
 ทูลว่า นายปรีดี พนมยงค์ ไกรธมมาล จะให้คนของเขา
 ลาออกอีก สมเด็จพระวชิรชนนีไม่ทรงเชื่อ เพราะทรงเห็น

ว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ใหญ่ แต่ผลที่สุดนายแพทย์
 โกวิท, เวือเฮกวัชรชัย, และนายจิตตะเสนก็ได้ลาออก ส่วน
 นายนเรศวรวิรัชได้ถูกแต่งตั้งเป็น เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
 และนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไปดำรงตำแหน่ง สมาชิก
 พฤษศยา ซึ่งสันเกลาตันกระหม่อมได้ทรงรับสั่งกับสมเด็จพระ
 พระราชชนนีว่าแปลกประหลาดที่เราทำกันเช่นนั้น แต่แท้
 จริงปฏิภาณวิธาเช่นนี้ ถ้า เกลาตันกระหม่อมก็ตระหนักพระราช
 ทศุทัยดีอยู่ ถึงกับเคยรับสั่งถามพระยาชาติเดชอุดมกราบ
 บังคมทูลว่ามี คือ นายจิตตะเสน บัญจะ ผู้อำนวยการพระ
 คลังข้างที่ และนายแพทย์โกวิทแพทย์ประจำพระราชสำนัก
 ซึ่งต่อมาได้ลาออกไป ส่วนเวือเฮกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช
 ได้ถูกแต่งตั้งเป็น เลขาธิการนายกรัฐมนตรี พร้อมกับนาย
 นเรศวรวิรัช แต่ก็ยังมีได้พ้นจากหน้าที่ราชองครักษ์ ประจำ
 กรมราชองครักษ์ จนกระทั่งสันเกลาตันกระหม่อมเสด็จ
 สวรรคตแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี
 จึงคิดว่าสมควรวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๘ (หมายเลข ๑๑)
 ให้พ้นจากตำแหน่งราชองครักษ์ประจำกรมราชองครักษ์

การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยจะต้องพ้นจากราช

เลขาธิการในพระองค์ไปนั้น จำเป็นที่จะต้องหาตัวผู้มาดำรง
 ตำแหน่งแทน มีผู้ถวายความเห็นแนะนำใครต่อใครแต่ก็ไม่
 เป็นที่พอพระราชหฤทัย ตอนนั้นไม่ได้ความชัดเจนว่าเป็นความ
 ดำริของผู้ใด เมื่อราวเดือนมีนาคม ๒๔๗๘ ดันเกล้า
 กระทบมือได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับ พระองค์เจ้าธานีนิวัต
 ว่า นายปรีดี พนมยงค์ แนะนำให้เอาหม่อมเจ้านิกรเทวัญ
 พระองค์เจ้าธานีนิวัตจึง กราบบังคมทูล ว่าเป็นคนชื่อไว้ใจได้
 และเคยทำงานกระทรวงการต่างประเทศมาแล้ว ดันเกล้า
 ดันกระทบมือจึงตกลงเอาหม่อมเจ้านิกรเทวัญเป็นราชเลขา
 ราชการในพระองค์ ในเดือนเดียวกันนั้นพระองค์เจ้าวรณ
 โวทยากรได้ทรงเรียหม่อมเจ้านิกรเทวัญไปรับสั่งถาม โดย
 อ้างว่านายกรัฐมตรี คือ นายปรีดี พนมยงค์ ว่าให้ตาม
 ทามจะให้กลับไปรับราชการใน ตำแหน่งราชเลขาธิการใน
 พระองค์จะรับหรือไม่ หม่อมเจ้านิกรเทวัญตอบว่าไม่มี
 ความประสงค์จะแย่งหน้าที่ใครแล้วก็ไม่ขัดข้อง พระองค์
 เจ้าวรณโวทยากรรับสั่งว่า ไม่เป็นการแย่งตำแหน่ง เพราะ
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็จะออกอยู่แล้ว ทั้งไม่มีใคร
 ด้วย วันที่เดียวกันนั้นดันเกล้าดันกระทบมือจึงมีพระว

แล้วรับสั่งให้หม่อมเจ้านิกรเทวัญเข้าเฝ้า และทรงรับสั่งถามถึงการศึกษาและหน้าที่ที่ได้เคยรับราชการมา ซึ่งทำให้หม่อมเจ้านิกรเทวัญ เข้าใจว่า ล้นเกล้าล้นกระหม่อมคงพอพระราชหฤทัยที่จะให้หม่อมเจ้านิกรเทวัญเข้ารับตำแหน่งนั้น

ความจริงเมื่อเป็นที่ตกลงกันทุกฝ่ายแล้ว ก็ไม่น่าเลยที่รัฐบาล ในขณะ นั้นจะ ดำเนินการ ได้ เป็นที่ ชุ่มชื้น ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เหตุติดขัดขรอยจะเป็นด้วยผู้ทรงอิทธิพลไม่เห็นด้วยกับพระราชบริหาร ในอันที่จะสั่งให้นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพ้นจากตำแหน่ง เพราะหาเหตุอะไรที่จะไม่ให้เสื่อมเสียถึงนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยไม่ได้ เนื่องจากเป็นตำแหน่งสูงและมีเกียรติมาก เพราะฉะนั้นการที่รัฐบาลยังร่วมมือไต่สวนองให้ ขึ้นไปตามพระราชประสงค์นั้น จึงกลายเป็นปฏิกริยาไป ทั้งที่นายกรัฐมนตรีก็เห็นชอบในตัวบุคคลแล้ว กล่าวคือขรยเหตุว่าพระราชประสงค์ใดบรรตามันแล้วก็ตามก็จะมือปลงพระเดชเดมด ทั้งนั้นก็คิด หันแก่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย หรือประโยชน์อันใดที่จะพึงมีพึงได้จากการทำงานของ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยดำรงตำแหน่งนั้นแล้ว ก็น่า จะเห็นความสำคัญของพระมหากษัตริย์อยู่บ้าง แม้เวลาจะ

ได้ล่องไปแล้วเป็นแรมเดือน คำสั่งของนายกรัฐมนตรึที่จะ
 ให้นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพ้นจากหน้าที่เพื่อ ให้หม่อม
 เจ้านิกรเทวัญเข้ารับหน้าที่สืบแทน ก็ไม่ออกสักทีมีหน้าซ้ำ
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยกลับลาหยุดเสียอีกโดยอ้างว่า
 บ่อย การที่จะเสด็จพระราชดำเนินจากประเทศไทยไปทรง
 ศึกษาต่อก็ใกล้เข้ามาแล้ว ะไรต่ออะไรก็ยังไม่เป็นขั้นเป็น
 อัน ดันเกล้าฉันกระหม่อมจึงทรงร้องขอพระทัย โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งทรงเกรงไปว่าจะไม่ทันกับเวลาที่จะพบประธานาธิบดี
 ทรมานตามกำหนดการ เมื่อไม่มีทางใดดีไปกว่า ดันเกล้า
 ฉันกระหม่อมก็ได้แต่ทรงบ่นกับสมเด็จพระราชชนนีบ้าง เจ้า
 นายผู้ใหญ่บ้าง ข้าราชการที่ใกล้ชิดบ้าง ในการเชื้อยชา
 ของรัฐบาลเป็นต้น เคยรับสั่งกับหม่อมราชวงศ์สมนชาติ
 สวัสดิกุล ว่าการที่จะเสด็จไปอเมริกาครั้งนี้เป็นเรื่องสำคัญ
 และเป็นเกียรติยศของบ้านเมือง จึงอยากจะรีบไปอเมริกา
 เพราะประธานาธิบดีจะไปพักผ่อน อยากจะไปให้ทันเวลา
 ทางรัฐบาลยังไม่จัดเรือบินให้ ตามหลายหนแล้วก็ไม่ได้
 ความว่ากระไร พระองค์ท่านเตรียมเข้าเตรียมของแล้ว
 เรือบินจะมาเมื่อไรแน่ หม่อมราชวงศ์สมนชาติ สวัสดิกุล

จึงไปทูลถามพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร ๆ ทรงตอบว่า ไม่
 ไข้เรื่องของท่าน เป็นเรื่องของรัฐบาล และฉันเกล้าฉัน
 กระหม่อมได้ทรงรับสั่งกับ พระพิจิตร ราชสาสน์ให้เร่งรัดรัฐ-
 บาลให้รีบจัดการให้พระองค์ท่านได้เด็กลงไปโดยเร็ว พระ
 พิจิตรราชสาสน์จึงได้มีหนังสือบ้าง โทรศัพท์ไปบ้าง ไป
 ทางเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ฯ ตอบว่า จะต้องรอทาง
 กระทรวงการต่างประเทศจัดการในเรื่อง พระราชพาหนะที่จะ
 เสียก่อน เมื่อพระพิจิตรราชสาสน์นำความขึ้นกราบบังคมทูล
 ฉันเกล้าฉันกระหม่อมมีพระราชกระแสว่า ถ้าไม่คอยอยาก
 จะให้พระองค์ท่านไปหรืออย่างไร ซึ่งความข้อนี้ก็ตรงกับ
 ความประสงค์ของนายปรีดี พนมยงค์ ดังจะกล่าวถึงข้าง
 หน้า ในที่สุดได้ทรงรับสั่งว่า อยากจะให้หม่อมเจ้านิกร
 เทวัญเข้ามารับตำแหน่งเร็ว ๆ จะได้ ไปคอยจัดการ
 ต่างประเทศ พระพิจิตรราชสาสน์ไปเร่งทางคณะรัฐมนตรี
 ให้รีบแต่งตั้งหม่อมเจ้านิกรเทวัญเป็น ราชเลขาณการในพระ
 องค์เสียโดยเร็ว กลับได้รับตอบว่า เรื่องยังไม่ได้เข้าคณะ
 รัฐมนตรีจึงต้องรอ ๆ มา จนวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๔๘๘

นายกรัฐมนตรีจึงกราบบังคมทูลว่า นายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไปได้ จึงขอพระราช
 ทานให้ออกจากราชการ เพื่อรับบำเหน็จบำนาญ ดันเกล้า
 ดันกระหม่อมได้ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต ในวันนั้น
 จนวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๑ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยออกจากราชการตั้งแต่วันที่ ๑
 เดือนนั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามที่ดันเกล้าดันกระหม่อมทรงรับสั่ง
 กับพระพิจิตรราชสาสน์ นั้นเป็นรูปการณ์ ที่ทรงคาดไม่ถึงเลย
 เพราะแม้ว่าจะมีคำสั่งให้นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยออก
 แล้วก็ตาม แต่นายกรัฐมนตรีหาได้มีคำสั่งให้หม่อมเจ้านิกร
 เทวัญเข้าประจำการไม่ วิธีปฏิบัติงานกลับไปในทำนอง
 เหมือนกันว่า มิได้มีการตกลงกับประการใดเลย กล่าวคือ
 ในราวต้นเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๑ นายปรีดี พนมยงค์ ได้
 นัดหม่อมเจ้านิกรเทวัญไปพบที่ท่าเนียบท่าช้าง หม่อมเจ้า
 นิกรเทวัญจึงบอกความแก่นายปรีดี พนมยงค์ ตามที่ได้ทูล
 พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรไปแล้ว เมื่อจะให้หม่อมเจ้านิกร
 เทวัญเข้ารับราชการเมื่อใด หวังว่าทางรัฐบาลคงจะบอกไป

ให้ทราบ วันที่ ๑๒ เดือนนั้น หม่อมเจ้านิกรเทวัญพบนายทวิ บุญยะเกตุ รัฐมนตรีสังฆราชการแทนนายกรัฐมนตรีจึงพูดว่า เมื่อไรจะให้เข้าไป นายทวิ บุญยะเกตุ ตอบว่าเข้ามาเมื่อไรก็ได้ หม่อมเจ้านิกรเทวัญคอยฟังคำสั่งอยู่หลายวันก็ไม่เห็นรัฐบาลตั้ง

น่าจะเป็นเพราะ ดันเกล้าดัน กระทบหม่อม ไม่อาจทรงทนรอต่อไปได้ จึงเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนั้น พระพิจิตรวราชสาสน์ได้ไปหาหม่อมเจ้านิกรเทวัญ ทูลว่าพวุงนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมเจ้านิกรเทวัญ ตามเสด็จ ไปมหาชัยระหว่างตามเสด็จนั้น ดันเกล้าดันกระทบหม่อมรับสั่งถามว่า เมื่อไรจะเข้ามาอยากจะให้เข้ามาเร็ว ๆ จะให้ช่วยทำการติดต่อเกี่ยวกับราชการที่จะเสด็จต่างประเทศ หม่อมเจ้านิกรเทวัญกราบบังคมทูลว่า เมื่อมีพระราชโองการเช่นนั้น หม่อมเจ้านิกรเทวัญจะเข้ารับราชการในวันพวุงนี้ วันที่ ๒๑ หม่อมเจ้านิกรเทวัญ ได้รับ มอบ งาน แล้ว ไป รายงาน ต่อนาย ปรีดิพนมยงค์ นายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาการในพระองค์ และเข้าเฝ้าดันเกล้าดันกระทบหม่อมวันเดียวกัน มีพระบรมราชโองการว่างานปรกตือรรมดาให้

พระพิจิตรราชสาสน์ทำไป ส่วนงานพิเศษเช่นงานเสด็จ
ประพาสมอบ ให้หม่อมเจ้า นิกรเทวัญ ทำเพื่อไป ติดต่อกับรัฐ
บาลในการที่จะเสด็จไปต่างประเทศ และทรงกำชับให้จัดการ
เร็ว ๆ เพราะมีเรื่องค้างอยู่ในการที่ต่างประเทศหลายอันเชิญ
เสด็จไป

พฤติการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นอันเห็นได้ชัดว่า รัฐบาล
มิได้ใส่ใจในอันจะสนองพระราชประสงค์เลย ทั้งที่ได้ตกลง
กันแล้ว ดันเกล้าฉันกระหม่อมเป็นพระมหากษัตริย์ จะให้
พระองค์ท่านทรงวัง เต็มเที่ยวติดต่อที่นั่นบ้าง ที่โน่นบ้างนั้น
ยังแต่จะเสียมเสียดพระเกียรติยศ และพระบรมเดชานุภาพ
เพียงเท่านั้นยังมีอุปสรรคขัดขวางนานาประการ สาอะไรกับ
อื่น ๆ ที่สำคัญกว่า จะเป็นไปได้โดยราบรื่นความจริง คาด
อุทธรณ์ก็ไม่อยากจะกล่าวให้ยาวความ แต่เนื่องมาจากเรื่อง
นี้ปรากฏในท้องสำนวนว่า สาเหตุต่าง ๆ มิได้เกี่ยวกับคน
ใดคนหนึ่งโดย เฉพาะ หากเกี่ยวข้องกับประโยชน์ตามความคิด
เห็นทางการเมือง ในอันที่จะจับบุคคล เข้าครอง ตำแหน่ง
หรือหลายคน ที่เกิดขึ้น จึงกลายเป็นการข่มขืนต่อสุวานะ

พระมหากษัตริย์ไป และเพื่อให้เห็นความรุนแรงเป็นลำดับ
ถ้าศาลอุทธรณ์ไม่กล่าวให้ชั้นกระแสดความ ก็ดูเป็นว่า ศาล
อุทธรณ์หยิบยกเหตุเล็กน้อยมาถือเป็นสาเหตุใหญ่โต และ
ถ้าได้ทราบความตลอดแล้ว นำมาประมวลกันเข้าก็จะช่วย
ให้มีความเข้าใจดีขึ้น

ขออภัยในความจำสักเล็กน้อย ถึงข้อความที่
เกล้าฉนกระหม่อมรับ ส่งกับพระพิจิตร ราชสาส์นตอนหนึ่งว่า
ทางรัฐบาลดูไม่ค่อยอยากจะให้พระองค์ท่านเสด็จต่างประเทศ
เกี่ยวกับความข้อนี้ ได้ความว่าระหว่างสงครามมหาเอเซีย
บูรพานั้น ได้มีบุคคลรวมกันเข้าเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เรียกว่า
ขบวนการเสรีไทย นับว่ามีเป็นหัวหน้าคือนายปรีดี พนมยงค์
จากประวัติศาสตร์ ซึ่งหม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิ์กุล
อาจารย์ประวัติศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้
พบทางหนังสือพิมพ์ตอนสงครามเล็กใหม่ ๆ ว่า นายปรีดี
พนมยงค์ จะไปอเมริกา และอังกฤษ ในฐานะเป็นแขก
ของประเทศ เพื่อจะได้เยี่ยมเยียน แต่เมื่อฉนเกล้าฉนกระ
หม่อมเสด็จนิวัติประเทศไทยแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ก็

ยังมีได้ไป จนล้นเกล้าล้นกระหม่อมเสด็จสวรรคตแล้ว นาย
 ปรีดี พนมยงค์ จึงได้ไปอเมริกาและอังกฤษ ได้เกียรติยศ
 มาก ดังนี้ จึงไปรับสมกับความสามารถที่จะยับยั้งการเสด็จ
 ประเทศทั้งสองของล้นเกล้าล้นกระหม่อม เป็นต้นว่า เป็น
 พระราชประสงค์ ที่จะให้รัฐบาลจัดการให้ได้เสด็จโดยเร็ว
 พระพิจิตรราชสาสน์ไปดำเนินการ ก็ได้รับการขัดข้องจาก
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ครั้นล้นเกล้าล้นกระหม่อมทรงต้อง
 การตัวหม่อมเจ้านิกรเทวัญเป็นราชเลขาณการโดยด่วน เพื่อ
 จัดการเรื่องนี้ ก็ล่าช้าจนต้องมี พระบรมราชโองการโปรด
 เกล้าฯ เองครั้นเมื่อหม่อมเจ้านิกรเทวัญเข้าดำรงตำแหน่ง
 แล้ว จึงไปพบนายปรี พนมยงค์ ถามว่า มีพระราชประ
 สงค์จะเสด็จต่างประเทศตามที่เขาคัญเชิญเสด็จไว้ ทางรัฐ
 บาลจะขัดข้องหรือไม่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ตอบเพื่อกราบ
 บังคมทูล ตามที่ปรากฏจากพระกระแสรับสั่งของสมเด็จพระ
 ราชชนนี และหม่อมเจ้านิกรเทวัญว่า ยังไม่ต้องการให้เสด็จ
 ต้องการให้ หม่อมเจ้านิกรเทวัญมาประเทศไทย ก่อนแล้ว
 จึงเสด็จไปต่างประเทศ และอีกนัยหนึ่งว่า ในครั้งที่ นายปรีดี

พนมยงค์ ยังเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และฉันเกล้า
 ดันกระหม่อม เสด็จกลับ มาจากต่าง ประเทศนี้ นายปรีดี
 พนมยงค์ ไม่เห็นด้วย ในการที่ฉันเกล้าดันกระหม่อมจะ
 เสด็จไปทรงศึกษาต่อที่ต่างประเทศ ผู้ส่งครูต่างประเทศเข้า
 มาสอนในที่นี้ไม่ได้ แต่นายปรีดี พนมยงค์ ก็ต้องจำนนต่อ
 เหตุผลของพระองค์ ที่ทรงรับสั่งว่าจะขาดแอดมิสเฟียของ
 มหาวิทยาลัยไปทั้งรัฐบาลก่อน ๆ ก็ไม่เคยขัดข้อง เหตุ
 ฉะนั้น นายปรีดี พนมยงค์ จึงไม่อาจขัดข้องซึ่งหม่อมเจ้า
 นิกรเทวัญ ได้ร้องขอว่าเมื่อไม่ขัดข้องแล้วก็ขอให้ช่วยจัด
 การให้เสด็จ นายปรีดี พนมยงค์ จึงส่งไปทางกระทรวง
 การต่างประเทศ ตั้งแต่นั้นหม่อมเจ้านิกรเทวัญก็ได้ไปติดต่อกับ
 กระทรวงการต่างประเทศโดยตรง

ปรากฏการณ์เป็นดังนี้ จึงต้องค้นคว้าหาเหตุผลต่อไป
 ว่า เป็นเพราะเหตุใดหรือ ก่อนอื่นขอให้รำลึกถึงความหลัง
 จำเดิมแต่ฉันเกล้าดันกระหม่อม เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสม
 บัตแล้ว ได้เสด็จนิวัตพระนคร ๒ ครั้ง ครั้งแรกยังทรงพระ
 เยาว์ พสกนิกรของพระองค์ได้ต้อนรับอย่างอุ้นหนาผั่ง

ฐานที่เป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นที่เคารพรักของเขา แม้พระองค์ไม่มีโอกาสที่จะทรงแผ่พระมหากรุณาได้มากมายนัก ความปลื้มปิติที่ได้ใกล้ชิดพระยุคลบาทก็ยังดูดีมีอยู่ พอถึงครึ่งหลัง ต้นเกล้าฉันกระหม่อมได้เสด็จมาในฐานะศุภมาตลกษัตริย์วิสุทธิชาติ ทรงพระรูปพระโขนงอันวิไล สะคราญตา พร้อมด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่ว่า นอกจากจะเป็นการเยี่ยม เยียนพสกนิกร ของพระองค์ แล้ว ยังจะเป็นโอกาสให้ได้แผ่พระมหากรุณาในหมู่ประชาชน เพื่อทรงระงับทุกข์บำรุงสุข ของราษฎร เท่าที่ทรงสามารถจะกระทำได้ในเวลาอันสั้น และเพื่อเป็นการสมัคศรัทธาให้เกิดความสามัคคีและโน้มน้าวกำลังใจ ให้ระลึกถึงความสำคัญของการรวบรวมกันเป็นชาติไทยด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อประกอบกับทุนเดิมที่ พสกนิกรมีอยู่ในพระองค์ท่านมาแต่หนหลังแล้วชั่วเวลาไม่นาน โดยพระปรีชาสามารถก็ได้ ทรงบำเพ็ญพระเดช ให้เป็นที่ปรากฏของรัฐมนทลสมกับที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติ และ บั้นบ่อ เกิดแห่งความพร้อมเพรียงของราษฎรที่รวมกันเข้าเป็นหมู่ ในยุค.ค.ช.พระ

บุญญาบารมี และพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
 ดั้นเกล้าจนกระหม่อม ก็ทรงเป็นที่รวมแห่งความจงรักภักดี
 อีก ไม่ว่าไทยหรือเทศ ก็แซ่ซ้องสรรเสริญแสดงความ
 จงรักภักดีนั้นประจักษ์ออก มีหน้าซำยังทรงพระราชอุตสาหะ
 ที่จะผูกสัมพันธ์ไมตรี กับมิตรประเทศมหาอำนาจให้แน่น
 แน่นยิ่งขึ้นอีก อันความดีพร้อมของพระองค์นี้เอง บางที
 ก็อาจเป็นที่อิจฉาริษยาของบุคคล บางหมู่บางพวกและบาง
 ที่เป็นการขัดขวางต่อวิถีทางของกรมเมือง ทรงเป็นทนายเสีย
 ตายว่าหม่อมหลวงกรี เขาติวงศ์ ซึ่งเป็นสมาชิกในคณะ
 ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ตายไปแล้ว มิฉะนั้น
 ทางพิจารณาคงจะได้หลักฐานที่แน่นแฟ้นขึ้นอีก อย่างไรก็ตาม
 ตีศาลอรรถวินิจฉัยเห็นควรที่จะกล่าวถึงด้วยเหมือนกัน ชนชั้นขอ
 กล่าวเรื่องอื่นก่อน

การเสด็จประพาสประเทศอเมริกา และอังกฤษนั้น
 จำต้องมีการขบถวิพากษ์ ประดับพระเกียรติยศร่วมไปในขบวน
 เสด็จด้วย สำหรับสมุหราชองครักษ์ไม่มีบุญหาย่อมต้องเป็น
 พลโทพระศิวปลัดกรม ตำแหน่งที่ไม่ลงลอยระหว่างดั้น

กลาดันกระ หม่อมกับนายกรัฐมนตรี้ คือหน้าที่เอกอัครราชทูต ซึ่งต้นเกล้าฉันทระหม่อม ทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร แต่นายปรีดี พนมยงค์ ต้องการให้เป็นหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ เพราะได้ ร่วมการสงครามมากับอังกฤษ ส่วนพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรนั้น ถูกติว่าทางต่างประเทศไม่ชอบ เนื่องจากเคยเป็นผู้แทนไทยไปทำสัญญากับญี่ปุ่น ซึ่งขณะหนึ่งเคยเป็นศัตรูกับอเมริกาและอังกฤษ อีกตำแหน่งคือ ผู้ช่วยเลขาธิการในพระองค์ ประจำที่ประทับ ณ เมืองโลนซานน์ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องการให้เป็นนายบุญรักษ์ แต่ต้นเกล้าฉันทระหม่อมต้องพระราชประสงค์หลวงประเสริฐไมตรี เพราะเป็นคนที่มีทรงรู้จักและคุ้นเคย เวลานั้นหลวงประเสริฐ ไมตรีเป็นกงสุลใหญ่ประจำไซ่ง่อน ชั้นแรกทรงเห็นว่าอาจหาคนแทนไม่ได้ จึงทรงปรึกษากับรัฐบาล ขณะนั้นทั้งนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี และนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ไม่ขัดข้องพอดี เปลี่ยนรัฐบาล มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อนายปรีดี

พนมยงค์ เสนอ นายบุญรักษ์ ชันมา จึงทรงขอเปลี่ยน
 เป็นหลวงประเสริฐไมตรี ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ก็รับว่า
 ได้ แต่ทรงรอ ๆ อยู่ก็ไม่เห็นรัฐบาลแต่งตั้งหลวงประเสริฐ
 ไมตรีถวายสักทึ่ ึ่งที่ใดทรงเตือนก็แล้ว เว้งรตก็แล้ว จน
 หม่อมเจ้านิกรเทวัญ เข้ารับหน้าที่ราชเลขาณการในพระองค์
 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ไปจัดการเรื่องหลวงประเสริฐไมตรี นั้น
 แลละจึงได้มีการขอโอนจากกระทรวงการต่างประเทศ และ
 ขออนุมัติคณะรัฐมนตรี - ดังนั้น หลวงประเสริฐไมตรีจึงถูก
 โอนมาในเวลาใกล้ ๆ กับกำหนดที่จะเสด็จ

ท่านพ่อท่านเฒ่า ที่มีการขัดแย้งกันเป็นเรื่องใหญ่โต
 ที่สุด คือการเสด็จครั้งนั้น จำเป็นต้องมีผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ สำหรับตัวบุคคล ๓ คนที่จะครองตำแหน่งนี้ ดังนี้
 เกล้าด้นกระหม่อม ได้ทรงทาบตามขอให้กรมพระชัยนาท
 นเรนทร์ทรงเป็นประธาน คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 แต่กรมพระชัยนาทนเรนทรทรงอดใจไม่เต็มพระทัย ดังนี้
 เกล้าด้นกระหม่อม จึงทรงขอร้องพระองค์เจ้าธานีนิวัตว่า
 ถ้ากรมพระชัย นาทนเรนทรไม่ทรงยอมรับแล้ว ก็ใครที่จะ

ให้ พระองค์เจ้าธานีนิวัตทรงเป็นประธาน แต่พระองค์เจ้าธานีนิวัตกราบบังคมทูลขัดข้อง จึงทรงเคียดแค้นจะให้พระองค์เจ้าธานีนิวัต รับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วย พระองค์เจ้าธานีนิวัตกราบบังคมทูลว่า ถ้ากรมพระชัยนาทนเรนทร ทรงรับเป็นประธานแล้ว พระองค์เจ้าธานีนิวัตก็ไม่ขัดข้องเหมือนกัน ส่วนหนึ่งวันหนึ่ง ทรงเลือกเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ แต่พอสิ้นเกล้าจนกระหม่อมทรงมีพระราชกระแสกับนายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๔๗๗ เวลาค่ำหลังจากเสวยแล้วก็ได้รับการทักทานทันที โดยนายปรีดี พนมยงค์ ขอให้เปลี่ยนเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชการที่ ๗ ทรงเป็นประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระองค์เจ้าอดุลยภักดิ์ กับพระยามานวिरาชเสวี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทั้งนี้โดยนายปรีดี พนมยงค์ กราบบังคมทูลอ้างเหตุว่า ถ้าตั้งตามพระราชดำริจะลำบาก หากรัฐสภาไม่เห็นด้วยก็จะเป็นการเสื่อมเสียพระเกียรติยศ ฝ่ายต้นเกล้าจนกระหม่อมก็ทรงอ้างว่า ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

จะต้องเป็นผู้รักษามลประโยชน์ของบ้านเมือง ทั้งจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางพระราชหฤทัยว่า จะเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินด้วย ได้มีการตกลงกันร่วมช่วยไต่ถามก็ตกลงกันไม่ได้ เมื่อสิ้นเกล้าฉันกระหม่อมทรงรับสั่ง เล่าให้สมเด็จพระราชชนนีฟังสมเด็จพระราชชนนี จึงกราบบังคมทูลถามว่า ตามรัฐธรรมนูญใครเป็นผู้ตั้งรับสั่งตอบว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้ตั้ง ในที่สุดได้รับสั่งว่าวันจันทร์ที่ ๑๐ จะได้ทรงเรียกประธานสภา ฯ มาแจ้งพระราชประสงค์ให้ทราบ

พฤติการณ์แวดล้อมที่แสดงว่า นายปรีดี พนมยงค์ มีความรู้สึกต่ออันเกล้าฉันกระหม่อมอย่างไรนั้น ได้ความจากหม่อมเจ้านิกรเทวัญว่า โดยหน้าที่ราชการได้ไปติดต่อกับนายปรีดี พนมยงค์ ๆ เคยพูดกับหม่อมเจ้านิกรเทวัญว่า พระองค์อันเกล้าฉันกระหม่อมฉัน นายปรีดี พนมยงค์ มีความจงรักภักดี แต่น่าเสียดายที่ทรงเชื่อ ฟังคนอื่นอยู่บ้างซึ่งทำให้หม่อมเจ้านิกรเทวัญคิดว่า ชะรอยอันเกล้าฉันกระหม่อม กับนายกรัฐมนตรีกงจะมีอะไรขัดกัน อนึ่ง ได้ความจากนายวงศ์ เขาพระกรวิ ว่าเมื่อเช้าวินาที ๘ มิถุนายน

๒๔๗๗ เวลา ๘ นาฬิกา ได้ไปพบนายปรีดี พนมยงค์ ตาม
 คำสั่งที่ทำเนียบท่าช้าง ปรีดี พนมยงค์ ถามว่า เข้าวังทุก
 วันหรือเปล่า และรู้เรื่องการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 ใหม่ นายวงศ์ เขาวนตอบว่า เข้าวังทุกวันแต่ไม่ทราบ
 เรื่อง นายปรีดี พนมยงค์ จึงพูดถึงผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ ตามพระราชดำริของล้นเกล้าล้นกระหม่อม ว่า
 ไม่เชื่อว่า กรมพระชัยนาทนเรนทรจะทำให้ความเป็นธรรม
 แก่พระราชวงศ์ได้ พระองค์เจ้าธานีนิวัตก็ไม่เคยสนับสนุน
 การปกครองแบบใหม่เลย นิยมแต่ลัทธิขุนนาง เจ้าพระยาศรี
 อรรมาธิเบศร์ ก็อยู่ในบัญชีทางโน้นซึ่งแพ้โทวทมา นาย
 ปรีดี พนมยงค์ แสดงความไม่พอใจ โดยพูดว่าล้นเกล้า
 ล้นกระหม่อมได้ราชบัลลังก์ เพราะอาศัยพระบาทสมเด็จพระ
 พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ควรต้องคิดถูกเมียของท่าน คือ
 นายปรีดี พนมยงค์ ต้องการให้สมเด็จพระนางเจ้ารำไพ
 พรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงเป็นผู้สำเร็จราช
 การแทนพระองค์ นายปรีดี พนมยงค์ แสดงความโกรธ
 เคืองมาก ถึงกับพูดว่า “ในหลวงจะรู้อะไร” กับพูดอะไร

อีกหลายคำ ประโยคสุดท้ายได้กล่าวว่า “ต่อไปนี้ จะไม่
ไปเติกโทรนอีก” คำนี้เข้าในความหมายว่า จะไม่บ้อง
กันมงกุฎหรือราชบัลลังก์ ในตอนบ่ายวันนั้น ก่อนเข้าเฝ้า
ดินเกล้าฉันทะหม่อม นายวงศ์ เขาวะงี ได้เข้าเฝ้าสม
เด็จพระราชชนนี บนพระที่นั่งบรมพิมานก่อน นายวงศ์
เขาวะงี ได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระราชชนนี ถึงข้อ
ความทั้งหมด ที่นายปรีดี พนมยงค์ พุดและทูลถามว่า
เรื่องนี้เท็จจริงประการใดหรือไม่ สมเด็จพระราชชนนีรับ
สั่งว่าจริง นายปรีดี พนมยงค์ ต้องการสมเด็จพระนางเจ้า
รำไพพรรณี, พระองค์เจ้าอลองกัญญา และพระยามานวราชเสวี
ในที่สุด ทรงรับสั่งว่า ตูเอาเถอะมหาวงศ์ แล้วก็ทรงพระ
กรวแดง

ศาลอุทธรณ์จะไม่ปลงใจเชื่อคำให้การของ นายวงศ์
เขาวะงี ตามที่กล่าวนี้ได้สนิทเลย ถ้าไม่มีหลักฐานอื่น
สนับสนุนอีก ก่อนอื่น จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์
ระหว่างนายวงศ์ เขาวะงี กับนายปรีดี พนมยงค์ ว่า
มีอยู่อย่างไร ได้ความว่า เดิมนายวงศ์ เขาวะงี บวช

อยู่ ๒ พรรษา ได้เรียนสำเร็จวิชานักธรรมตรี, โท, และ
 เปรียญ ๓ ประโยค สักแล้วได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กสม
 เด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงราชสีมา พอพระองค์ท่านเสด็จทิวงคต
 ก็เข้าทำงานที่ทวารเวือ ในตำแหน่งอนุศาสนาจารย์ นาย
 วงค์ เขาวนระกวี ได้รู้จักกับนายปรีดี พนมยงค์ ขณะที่
 เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยนายศารีย์ สุรพล
 นำไปพบนายปรีดี พนมยงค์ ที่บ้านบ่อมเพ็ชร ต่อมาได้
 รู้จักสนิทสนม โดยหลวงศุภชลาศัยนำไปพบนายปรีดี พนม
 ยงค์อีก รู้จักคุ้นเคยกัน ๒ ปีเศษ ราชเลขาณุกการในพระองค์
 ก็ขอตัวจากทวารเวือ ไปรับราชการในสำนักงานราชเลขา
 นุกการในพระองค์ ตำแหน่งอนุศาสนาจารย์ประจำพระราช
 สำนักเวลานั้นอยู่ในสมัยนายคง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี
 และนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ ดังนั้น การย้ายของนายวงค์ เขาวนระกวี จึง
 เป็นไป โดยสำเร็จราชการแทนพระองค์ และรัฐบาลมี
 ความเห็นร่วมกัน ตั้งแต่นั้น นายวงค์ เขาวนระกวี จึงได้
 ติดต่อกับนายปรีดี พนมยงค์เสมอ และมีความสนิทสนม

กันคนที่ผู้ใหญ่ต่อผู้น้อยธรรมดา นอกจากนี้ ในด้านงาน
เสรีไทย ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าใหญ่ นาย
ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ไว้วางใจมอบหมายงานบางอย่างของ
เสรีไทยให้กระทำ ขึ้นอยู่กับสายหลวงศุภชลาศัย ครั้นเมื่อ
สิ้นเกล้าสิ้นกระหม่อมเสด็จนิวัตพระนคร จึงโปรดเกล้า ฯ
ให้เป็นผู้กราบทูลถวายระเบียบประเพณีทางพุทธศาสนา และ
วิชาอื่น ๆ แต่สิ้นเกล้าสิ้นกระหม่อม กับพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ถึงแม้นายวงศ์ เขาวงศ์ จะ
เพิ่งรู้จักมักคุ้นกับนายปรีดี พนมยงค์ แต่ก็เป็นเวลานาน
พอที่จะได้รับความไว้วางใจ และจริงก็ได้รับมาแล้ว มิฉะนั้น
นายวงศ์ เขาวงศ์ ก็คงไม่กล้ากล่าวยืนยัน เพราะอย่าง
น้อยก็จะมีหลวงศุภชลาศัยเป็นผู้จับเท็จได้ อนึ่ง การที่นาย
วงศ์ เขาวงศ์ จะเหยียบย่างเข้าสู่พระราชสำนัก จน
สามารถเข้าใกล้ ขัตติยพละภักษัตริย์ อันนับว่าเป็นเกียรติ
ที่นำภูมิใจนั้น ก็ด้วยการสนับสนุนคำพูดของนายปรีดี พนม

ยงค์ ในขณะที่ยังเรื่องอำนาจวาสนา ทรง นำที่นายวงศ์
 เขาวนระกวี จะรู้สึกนึกในบุญคุณของนายบริดี พนมยงค์
 พุดด้วย ถึงแม้จะอยู่ด้วยกันเพียงสองต่อสอง นายวงศ์
 เขาวนระกวีก็อ้างว่า ได้ กราบหูล สมเด็จพระราช ชนนีทรง
 ทราบในวันเดียวกัน สังกตตามรูป เรื่องหาใช้ว่านายวงศ์
 เขาวนระกวี จะได้เจตนาปลุกปั่นให้เกิดความแตกร้าง ระ
 หวังล้มเลิกตำแหน่งกระหม่อมกับนายกรัฐมนตรีรักษาไม่ เพราะ
 จะไม่ทำให้ฐานะของนายวงศ์ เขาวนระกวี ดีขึ้นอย่างไรเลย
 ด้วยเหตุว่า ในอีกไม่กี่วันข้างหน้า ตำแหน่งกระหม่อม
 ก็จะทรงนิราศจากประเทศไทยไปแล้ว นายวงศ์ เขาวนระกวี
 อยู่หลัง ก็รังแต่จะต้องเผชิญกับวิบากกรรม ตามคำพิ ตัด
 ซึ่งคงไม่มีมนุษย์บุคคลใดใครจะได้พบ ยิ่งถ้าประจักษ์ภาย
 หลังว่า ข้อความนั้นเป็นเท็จ ก็ไม่ต้องสงสัยว่า นายวงศ์
 เขาวนระกวี จะไม่เสียคน ฉะนั้นการที่นายวงศ์ เขาวนระกวี
 กราบหูลสมเด็จพระราชชนนี เพื่อจะได้ทรงทราบถึงตำแหน่ง
 ตำแหน่งกระหม่อม จึงอาจเป็นหนทางให้เกิดความประณีประนอม
 กับ ^{๒๖๗} ได้ดีที่สุด สำหรับในเวลานั้น น่าจะเป็นเพียงเท่านั้น ต่อ

มาเมื่อต้นเกล้าต้นกระหม่อมเสด็จสวรรคต ซึ่งตามความคิด
ของนายวงศ์ เขาจะทูลว่า ได้ถูกปลงพระชนม์ คำ
กล่าวว่าจะไม่ไปเต็กโหรนจึงกลายเป็นถ้อยคำที่มีเสคนัย

เหตุผลที่เกิดจากคำให้การของนายวงศ์ เขาจะทูล
มีอยู่ประการหนึ่ง ศาลอุทธรณ์จึงได้ พิจารณาพระกระแ
รับสั่งของสมเด็จพระราชชนนี ในชั้นพิจารณาปรากฏข้อ
ความสำคัญว่า เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน นายวงศ์ เขาจะทูล
ได้กราบทูลว่า นายปรีดี พนมยงค์ ไม่พอใจผู้สำเร็จราช
การแทนพระองค์ ซึ่งต้นเกล้าต้นกระหม่อมทรงเลือกผู้
คนที่นายปรีดี พนมยงค์ เลือกไม่ได้ และถึงกับพูดอีกว่า
จะไม่สนับสนุนราชบัลลังก์ แต่ถ้อยคำที่นายวงศ์ เขาจะทูล
พูดจริง ๆ ว่ากระไรทรงจำไม่ได้แล้ว เท่าที่ทรงให้การนี้
เป็นใจความตามที่นายวงศ์ เขาจะทูล ได้พูดเช่นนั้น นาย
วงศ์ เขาจะทูล ประสงค์จะให้สมเด็จพระราชชนนีนำความ
กราบบังคมทูลในเมื่อมีโอกาส แต่สมเด็จพระราชชนนีทรง
เห็นว่า ต้นเกล้าต้นกระหม่อม ไม่ทรงสบายเกี่ยวข้องกับพระ
นาถิ์ และทรงพระอาเจียนด้วย จึงมิได้กราบบังคมทูลให้
ทรงทราบ

ชั้นสอบสวน ซึ่งสมเด็จพระราชชนนีทรงไว้ร้องว่า
 ยังทรงจำได้ดีและถูกต้องนั้นมีว่า “๖ ค ๖” มหาวงศ์จึง
 เล่าว่า เมื่อเข้านายบริดีโกธรใหญ่ เกี่ยวแก่เรื่องตั้งผู้
 ดำเร็จราชการแทน ในหลวงต้องพระประสงค์กรมขุนชัยนาท
 พระองค์เจ้าธานี เจ้าพระยาศรี ๖ ตูชุกรมขุนชัยนาทก็เป็น
 คนไม่เป็นธรรมดาแบ่งมรดกของกรมขุนไชยา พระองค์
 เจ้าธานีนั้นเวลามิงานรัฐธรรมนูญก็ไม่เคยเสด็จ และยังถือ
 ลัทธิสินุ่งผ้า เจ้าพระยาศรี ๖ ก็แพ้โหวตในสภา ในหลวง
 ท่านจะทรงทราบอะไรว่าใครควรเป็นผู้สำเร็จ คงมีผู้กราบ
 หูลต่อไปนั้นฉันจะไม่ไปเทีกราบบัลลังก์อีก ๖ ค ๖

ถึงแม้สมเด็จพระราชชนนี จะได้ทรงให้การครั้งหลัง
 ห่างจากครั้งสอบสวนเป็นเวลาตั้ง ๒ ปีเศษ แต่คงตรงกันใน
 สาระสำคัญดังนี้ แสดงว่าพระองค์ท่านสนพระทัยในคำกราบ
 หูลของนายวงศ์ เขาขณะเวียงยุมิไชน้อย หาไม้ก็คงเดอะ
 เดินไปแล้วเพราะฉะนั้น ในคำให้การของนายวงศ์ เขาขณะ
 กวี ซึ่งสมเด็จพระราชชนนีสนับสนุนคำจุน จึงควรแก่การ
 ที่ศาลอุทธรณ์จะรับฟังอย่างสนิท

อันการขัดแย้ง ในเรื่องบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น จะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยมิได้ เพราะนายปรีดี พนมยงค์ เคยปรวารภกับพันเอกช่วง เขงศักดิ์สงคราม ว่าพระราชประสงค์ของดินเกล้าฉันกระหม่อมที่จะทรงตั้งกรม พระชยานาถนเรนทร เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น น่าจะมีใช้ดินเกล้าฉันกระหม่อมทรงคิดเอง อาจมีผู้อื่น แนะนำชักจูง และในวัน รวดคราว เดียวกันนั้น ความหวาดระแวงของนายปรีดี พนมยงค์ ในพรรคประชาธิปไตยก็มิเป็นทุนอยู่ดังจะกล่าวคืบไปข้างหน้า

ทางพิจารณาได้ความหนักยิ่งขึ้นไปอีก คือหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์ทิกุล เป็นเพื่อนสนิทกับหม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยคนหนึ่ง ทั้งยังเกี่ยวข้องกับอีก โดยหม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ เป็นนักบรรยายของหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์ทิกุล และบ้านอยู่บริเวณเดียวกัน หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์ทิกุล ได้ทราบจากหม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ ซึ่งสนิทสนมกันมาก กับนายปรีดี พนมยงค์ ว่านายปรีดี พนมยงค์ คิดจะเอา

ประเทศข้างเคียง ซึ่งอยู่ในปกครอง ของฝรั่งเศส และอังกฤษ มารวมไว้กับประเทศไทย แต่ประเทศข้างเคียง เช่น เขมร ลาว อยู่กับฝรั่งเศสที่ไม่มีเจ้า แต่ของไทยมีเจ้า ถ้าจะทำก็คงจะไม่สำเร็จ หากจะทำแบบอื่นน่าจะสมควรกว่า ประสงค์ แบบที่อ้างถึง หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ไม่แน่ว่าหม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ ได้ใช้คำพูดว่า เป็นแบบสหรัฐหรือ มหาชนรัฐหรือเปล่า แต่คำว่าประธานาธิบดีได้พูดถึง

ศาลอุทธรณ์ได้เคยแสดงความเสียตายเป็นหม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ ไว้แล้วข้างต้น ชนชนเมือทองล้านวนปรากฏความอยู่หนักศาลอุทธรณ์ก็เพียง ต้องพิจารณาที่ ว่าสมควรรับฟัง ได้อย่างไรหรือหาไม่ ถ้าจะพิจารณาถึงความสำคัญของ หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ แล้วก็นับว่าอยู่ในฐานะที่ควรรับรู้ อะไร ๆ ได้ดี เพราะนอกจากจะเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครอง มีความสนิทสนมกับนายปรีดี พนมยงค์ แล้ว ยังเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมด้วย เรื่องที่จะรวมเอาดินแดนเขมร, ญวน, ลาว, มานัน หม่อมหลวงกรีเดชาติวงศ์ กับหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้พูดบ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะคนทั้งสองมีความสัมพันธ์กันเป็นพิเศษ ฝ่ายหม่อม

ราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล เห็นพ้องด้วยกับกระทรวง
 เสด็จดินแดนเข้ามา แต่การที่จะไม่มีพระเจ้าแผ่นดินนั้น ไม่
 เห็นด้วย ศาลอุทธรณ์ได้พิเคราะห์คำให้การของหม่อมราช
 วงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ตลอดจนแล้ว มิได้พบข้อใดที่สงสัย
 ว่า พยานคนนี้เป็นคนพูดพล่อย ๆ เพราะมีข้อความหลาย
 อย่าง ๆ ที่ตรงกับพยานอื่น โดยเฉพาะความคิดที่จะรวม
 เสด็จดินแดนข้างเคียงมารวม หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์
 กุล ก็อ้างว่าได้กราบบังคมทูลตั้งเกล้าฯ ถวายหม่อมไฉนเหมือน
 กัน เพราะตั้งเกล้าฯ ถวายหม่อมต้องพระราชประสงค์จะ
 ทราบประวัติของ บุคคลสำคัญใน คณะผู้ก่อการ หลายคนด้วย
 กัน

ถ้าคำพิงคำให้การของหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์
 กุล ปากเดียวอาจไม่มั่นคง แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าความคิดเห็น
 ของทางกรมเมืองนั้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่
 สถานะการณ์และบุคคลผู้มีอิทธิพลจะบันดาล เพื่อแสดงให้
 เห็นว่าความคิดในเรื่อง ไม่มีพระมหากษัตริย์ได้มี อยู่ในขณะ
 นั้น ศาลอุทธรณ์ได้พบคำให้การของพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์
 ยุคลกับนายทอง อภัยวงศ์ ซึ่งเจริญมาใกล้เคียงกับคำให้

การของหม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิ์กุล อย่างมหัศจรรย์
 ข้อสำคัญที่ปรากฏจากคำให้การ ของหม่อม ราชวงศ์
 สุนชาติ สวัสดิ์กุล อีกตอนหนึ่งมีว่า วันหนึ่งสิ้นเกล้าฉัน
 กระทบมือเสด็จไปแล้ว พระกระยาหารคำ ที่วังหม่อมเจ้ามียะ
 พร้อไปด้วยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระราช
 ชนนี คินนินได้ทรงดนตรีบ้าง และคุยกันบ้าง สิ้นเกล้าฉัน
 กระทบมือได้ทรงรับสั่งถามถึงคน สำคัญบางคนว่าเป็นอย่าง
 ไร เช่น นายปรีดี พนมยงค์ เป็นต้น หม่อมราชวงศ์สุน
 ชาติ สวัสดิ์กุล กราบบังคมทูลว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็น
 คนฉลาดมาก แต่สำหรับเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์แล้ว
 ไว้ใจยาก ทรงรับสั่งถามถึงเหตุผล หม่อมราชวงศ์สุน
 ชาติ สวัสดิ์กุล กราบบังคมทูลมีใจความว่า ได้เอาใจได้
 ประวัตต์ของเมืองไทยอยู่ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นคนสำคัญ
 ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ข้อความ
 ในใบปลิวที่แจกคราวนั้น ได้ทราบจากหม่อมหลวงกรีธา
 วงศ์ ผู้ก่อการคนหนึ่งว่านายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้เขียนคำ
 แถลงการณ์ส่วนมากมีอยู่ตอนหนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระ
 ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่เสด็จกลับมา ประเทศไทยก็จะมีการ

ปกครองโดยบุคคลธรรมดา นอกจากนี้ยังอาจเห็นได้อีกจาก สมุดปกเหลือง ปกขาว กับคำแถลงการณ์กรณีที่พระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสละราชสมบัติ ซึ่งแสดงข้อ บาดหมางกับรัฐบาลขณะนั้นอันมีนายปรีดี พนมยงค์ ร่วม อยู่ด้วย กับความคิดที่จะเอาประเทศข้างเคียงมารวมไว้ใน ประเทศไทยดังกล่าวมาแล้ว

ทั้งนี้จะเป็นโดยหม่อมราชวงศ์สุนทรชาติสวัสดิกุลกราบ บังคมทูลโดยไม่มีสาระนั้นไม่ได้ เพราะนายดิเรก ชัยนาม พยานจำเลย ซึ่งเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองคราว นั้นคนหนึ่ง ก็เชื่อผลสมเข้ามาว่า เป็นความจริงที่ได้มีการ ประกาศของคณะราษฎรผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงคราวนั้น แถลง ถึงหลัก ๒ ประการ และมีความตอนหนึ่งว่า ให้นำความ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรง รับเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ถ้าหากทรงตอบ ไม่รับหรือไม่ทรงตอบภายในกำหนดเวลา ประเทศไทยก็จะ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีบุคคลสามัญเป็น ประมุขต่อไป แต่ในใจจริงของคณะราษฎรมิได้ต้องการให้ บุคคลสามัญเป็นประมุขเลย การที่ต้องออกแถลงการณ์ไป

เช่นนั้น ก็เพราะต้องการผลโดยฉบับล้นให้เหมาะสมกับการเมืองในขณะหัวเลี้ยวหัวต่อ เพื่อจะข่มขวัญให้พระบรมวงศานุวงศ์หวาดเกรงที่จะมีการ ปกครองเช่นนั้นแล้วจะได้พากันช่วยเพื่งทูลพระมหา กษัตริย์ให้ทรงรับ เสียโดยเร็วเท่านั้น เรียกตามภาษาฝรั่งว่า "บัลลังก์" ครั้นต่อมาคณะราษฎรก็ได้เข้าเฝ้าขอขมาต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีการติดต่อสนทนากับพระบรมวงศานุวงศ์เป็นอันดีแสดงว่าต้องการ ระบบ การ ปกครอง โดยมี พระมหา กษัตริย์ เป็น ประมุขจริง ๆ

ศาลอุทธรณ์ไม่ สงสัยเจตนา อันดีงามของคณะราษฎร ในขณะนั้น ซึ่งมีความประสงค์จะให้ประเทศไทยก้าวขึ้นสู่ความเจริญ โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพราะประเทศไทยจะอยู่โดดเดี่ยว โดยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชไปมิได้ โดยเป็นที่ ประจักษ์ชัด แล้วตาม สากล นิยม ว่าการ ปกครอง ของระบอบเสรีประชาธิปไตยนั้นจะเจริญรุ่งเรืองปราศจากการกดขี่ข่มเหงกะเนงร้าย ไม่เหมือนกับลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งยังได้ความจากพระจิตร์ราชสดับผู้ช่วย

ราชเลขาการในพระองค์ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 เจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพระราชดำริที่จะพระราชทาน รัฐธรรมนูญ
 อยู่แล้ว แต่ที่ศาลอุทธรณ์นำเรื่องนั้นมาถ่วง ก็เพื่อที่จะชี้ให้
 เห็นว่า หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้กราบบังคม
 ทูลสั่นเกล้าลั่นกระหม่อมตามหลักฐาน ซึ่งเป็นความจริงใน
 ขณะหนึ่งเท่าที่ทำการแสดงออก ส่วนความบริสุทธิ์ใจของ
 คณะราษฎร นั้น ย่อมเป็น อรรถมา ที่บุคคล ภายนอก จะไม่
 สามารถล่วงรู้ได้ การที่หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล
 มิได้เบิกความถึงเหตุผลเช่นที่นายติเรก ชัยนาม อ้าง อาจ
 เป็นโดยไม่ทราบการต้นลึกหนาบางของคณะราษฎรนั้นอย่าง
 หนึ่ง หรือไม่ไว้วางใจในพฤติการณ์ของบุคคลบางคนใน
 คณะนั้น ซึ่งมีเหตุโน้มน้าวล่อไปทางระวางสงสัยอีกประการ
 หนึ่ง ซึ่งตกมาในระยะหลัง ๆ นี้ ยิ่งชวนให้เป็นที่น่าครุ่น
 คิดอย่างยิ่ง ดังปรากฏจากคำให้การของนายควง ภัยวงศ์
 ซึ่งเป็น ผู้ให้การเปิดเผย แปลงการ ปกครอง คราว นั้นคนหนึ่ง
 และเพื่อให้เข้าใจฐานะของนายควง ภัยวงศ์ ดีขึ้น ขอให้
 ตั้งเกิดคำให้การของนายติเรก ชัยนาม ตอนหนึ่งว่า บุคคล
 ในคณะราษฎรนั้นลงมีความผูกพันกันตมมาทางจิตใจในฐานะ

ที่ได้ร่วมงานสำคัญกันมาเท่านั้น ในทางการเมืองแล้วไม่มี
อะไรผูกพันกัน

สำหรับสมุดปกเหลือง อันเป็นโครงการณ์เศรษฐกิจ
ของนายปรีดี พนมยงค์ กับสมุดปกขาวอันเป็นพระราช
วิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คัดค้าน
โครงการณ์สมุดปกเหลือง ตามที่หม่อมราชวงศ์สุนทรชาติ
สวัสดิกุล อ่างนั้น ยังมีนายควง อภัยวงศ์ พยานโจทก์ กับ
นายดิเรก ชัยนาม พยานจำเลย ต่างได้ให้การถึง แต่ศาล
อุทธรณ์เห็นว่าเป็นเหตุผลที่เห็นห่างไปสักหน่อยจึงไม่วินิจฉัย
และจะข้ามเลยไปยัง เหตุการณ์ สำคัญทาง การเมืองในเวลา
ก่อนเสด็จสวรรคตไม่นานนักทีเดียว

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นยাত্রาเข้าประเทศไทย ในสภาพผู้
แทนราษฎรต่างไม่พอใจ และรู้สึกเหมือนว่า ได้สูญเสียอธิสระ
ภาพ นายปรีดี พนมยงค์ จึงพูดกับนายควง อภัยวงศ์ ว่า
ในที่สุดแห่งสงครามญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายแพ้ จึงควรต้องหาทาง
ต่อต้านญี่ปุ่น เพื่อสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามกับญี่ปุ่น จะได้เป็น
ผลดีแก่ประเทศไทยหลังสงคราม ซึ่งการนั้นจะต้องกระทำ
กันลับ ๆ จึงได้เกิดขบวนการเสรีไทยขึ้นตามความคิดของนาย

ปรีดี พนมยงค์ ในชวอนเสรีไทยนี้ นายควง อภัยวงศ์ และบุคคลอื่นอีกได้ร่วมอยู่ด้วย รวมทั้งหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ แต่หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ เป็นฝ่ายปฏิบัติงานอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อจวนสงครามโลกครั้งที่สองยุติ รัฐบาลอันมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็น นายกรัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกตามวิถีทางของรัฐธรรมณู นายควง อภัยวงศ์ จึงได้ดำรงตำแหน่งสืบแทน ตงแต่นั้นนายควง อภัยวงศ์ ก็ไม่ได้เข้าเกี่ยวข้องกับงานของชวอนเสรีไทยอีก ทั้งนี้เพื่อจะรักษาประวัติการณ์ไม่ให้ขึ้นชื่อว่าเป็นรัฐบาลแล้วทำการหักหลัง ทำการหักหลังคนอื่น ครั้นสงครามเสร็จ นายควง อภัยวงศ์ จึงปรวาร์กกับนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ว่า นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีในขณะญี่ปุ่นอยู่ เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้แล้วก็ใคร่จะถอนตัวลาออกเพื่อให้เป็นไปตามมารยาท ซึ่งถือปฏิบัติกันเคร่งครัดว่าต้องทำเช่นนั้น จึงได้มีการหารือกันระหว่างบุคคลสำคัญ ตกลงกันว่าผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีควรได้แก่ผู้ ที่มีได้อยู่ในประเทศ เพราะจะได้บ่งก้นการครหานินทาว่า พวกข้างในประเทศกระทำ

ไปเพื่อหวังเอาดีเอาเด่น ดังนั้นจึงควรได้แก่หม่อมราชวงศ์
 เสนีย์ ปราโมช พอสันติภาพแล้ว นายควง อภัยวงศ์ ก็
 ลาออก แล้วเชิญหม่อมราชวงศ์เสเนีย์ ปราโมช ให้เข้ามา
 เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ขณะนั้นหม่อมราชวงศ์เสเนีย์ ปราโมช
 อยู่ประเทศอเมริกาเดินทางเข้ามาไม่ทัน เลยต้องให้นายทวี
 บุณยเกตุ เข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ ๑๕ วัน พอหม่อมราช
 วงศ์เสเนีย์ ปราโมช เดินทางเข้ามาถึง ก็ได้รับหน้าที่นาย
 รัฐมนตรีสืบแทน นายทวี บุณยเกตุ เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน
 ๒๔๘๘ พอวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๘ ได้มีพระราชกฤษฎีกา
 ยบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกประเภท
 ที่ ๑ ขึ้นมาใหม่ รัฐบาลอันมีหม่อมราชวงศ์เสเนีย์ ปราโมช
 เป็นนายกรัฐมนตรี จึงต้องออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ
 และได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม
 ๒๔๘๘ ให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีสืบแทน
 ในระยะหลังสงครามนี้เอง นายควง อภัยวงศ์ เปิดความว่า
 ได้มีความคิดเห็นไม่ตรงกับนายปรีดี พนมยงค์ ถึงขนาดร่วม
 งานกันไม่ได้ แล้วการไหลตัวทางการเมืองก็ตามมา โดย
 แยกกันเป็นพรรคเป็นกลุ่มชนอาจชื่อว่า เป็นพรรค สหชีพหนึ่ง,

แนวรัฐธรรมนูญหนึ่ง, ประชาธิปไตยหนึ่ง, แม้ต่างจะได้มีการแถลงนโยบายของพรรคหรือกลุ่มกันก็ตาม แต่คงมีวัตถุประสงค์ ตรงกันใน อันที่จะ นำความ เจริญ มาสู่ ประเทศไทย สำหรับประชาธิปไตยนั้น นายควง อภัยวงศ์ กล่าวว่า ชั้นแรกตั้งกันขึ้นนั้นมิได้เห็นด้วย ต่อสมาชิกไปจึงรวบรวมไว้ โดยอ้างว่า พรรคสหชีพได้ตั้งขึ้นแล้ว นายควง อภัยวงศ์ จึงยอมรับเป็นหัวหน้า และมีหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรองหัวหน้า สำหรับสหชีพและแนวรัฐธรรมนูญนั้น ถึงจะมีชื่อต่างกัน แต่ตามพฤติการณ์ที่แสดงออก ฟังดูถือว่าเป็นพวกเดียวกัน หากจะมีการอ้างอิงถึงอยู่บ้างว่าใครเป็นหัวหน้า แต่ที่แท้ก็อยู่ในความสนับสนุนของนายปรีดี พนมยงค์ หรือพรรคทั้งสองนี้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ นั่นเอง บรรดาพรรคหรือกลุ่มทั้งสามนี้ ต่างมีบุคคลอื่นทั้งที่สำคัญและไม่สำคัญเป็นสมาชิกอีกมากหลาย

ระหว่างที่นายควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐบาลอยู่นั้นมีร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ของสมาชิกเสนอกับเข้ามามาก แต่รัฐบาลก็ ชะงักงันใน ร่างพระราชบัญญัตินั้นเรื่อย ๆ มาจนถึงพระราชบัญญัติลดค่าครองชีพของนายทองอินทร์ ซึ่ง

รัฐบาลต้องแพะแฉน ๒ คะแฉน นายควง อภัยวงศ์ จึงต้องลาออก ^{๕๕} ทงนนายควง อภัยวงศ์ เคยพูดว่า เป็นการเสนอเข้ามาขัดแย้งขัดกัน นอกจากนั้นแล้วเมื่อได้ใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งให้มีรัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทน ^{๕๖} นั้นก็ได้เกิดการชิงชัยกันขึ้นระหว่างกลุ่มของนายควง อภัยวงศ์ กับกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์ คือต่างฝ่ายก็มีบัญชีรายชื่อผู้ที่จะเลือก ให้เป็น สมาชิกพฤฒสภา แล้วต่างก็เลือกไปตามบัญชีของฝ่ายตน ซึ่งในที่สุดชัยชนะก็ตกอยู่แก่ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ดังที่เคยกล่าวมาแล้วเมื่อพระยาดำรงแพทยาคุณถูกนายปรีดี พนมยงค์ เรียกไปพบที่ท่าเนียบท่าช้าง

เหตุสำคัญที่พัวพันเข้ามาในกรณี สวรรคตนั้นตก อยู่ในระยะที่นายควง อภัยวงศ์ กราบถวายบังคมลาออกจากรัฐบาล แล้วนายปรีดี พนมยงค์ ได้ถูกสมาชิกส่วนมากเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี วันนั้นนายปรีดี พนมยงค์ เชิญให้นายควง อภัยวงศ์ ไปพบบอกว่าเห็นจะต้องรับเป็นนายกรัฐมนตรี และได้ชวนให้นายควง อภัยวงศ์ เข้าเป็นรัฐมนตรีร่วมกับ นายควง อภัยวงศ์ ขอดัว โดยอ้างว่าพระราช

บัญญัติของนายทองอินทร์คาคอยู่เป็นไม่ได้ นายปรีดี พนมยงค์ ว่าจะบอกให้นายทองอินทร์ถอนเสีย นายคอง อภัยวงศ์ คำนวว่า ถ้าทำอย่างนั้นยิ่งเสียหายแก่นายปรีดี พนมยงค์ เพราะกลายเป็นว่ารู้จักกันมาก่อน

การณ์มิได้ยุติเพียงเท่านั้น ปรากฏว่าเมื่อสงครามโลกนั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้เรียกหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ คนหนึ่งในขบวนการเสรีไทย ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในประเทศอังกฤษให้เข้ามากรุงเทพฯ แล้วหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ก็ไปบ้านเพื่อนอยู่ที่ทำเนียบท่าช้าง วันหนึ่งหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ได้นัดหมายขอพบนายคอง อภัยวงศ์ ที่บ้านแห่งหนึ่ง หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ รับสั่งกับนายคอง อภัยวงศ์ ว่าอยากให้เข้าร่วมรัฐบาลกับนายปรีดี พนมยงค์ ด้วยนายคอง อภัยวงศ์ ตอบว่าร่วมไม่ได้ เพราะความเห็นไม่ตรงกัน ทั้งยังมีพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งเกี่ยวกับกำหนดอัตราค่าอาหารอยู่ ซึ่งนายคอง อภัยวงศ์ ไม่เห็นด้วย จนกระทั่งเป็นเหตุให้ต้องลาออกจากรัฐบาล แม้หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ จะขอรับอย่างไร นาย

คง อภัยวงศ์ ก็ยังคงยืนยันคำว่าร่วมไม่ได้ เพราะความเห็น
 ไม่เหมือนกัน คือนายปรีดี พนมยงค์ จะเอาอะไรต้องเอา
 ให้ได้ หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ จึงว่าถ้าเช่นนั้น
 นายปรีดี พนมยงค์ ก็ไม่พึงเหตุผลนะซี นายคง อภัยวงศ์
 ตอบว่าพึงเหตุผลไม่ใช่ไม่พึง แต่พึงอย่างนี้เช่นตัวอย่างว่า
 มีงานตั้งไว้ข้างหน้าใบหนึ่ง ถ้านายปรีดี พนมยงค์ เห็นว่า
 รูปกลมแล้ว ใครจะเถียงว่ารูปสี่เหลี่ยมไม่ใช่กลมนั้นเถียง
 ไม่ได้ จะพูดได้ก็แต่ว่าควรจับปากเสียบ้าง แต่มตอกตรงนั้น
 บ้างตรงนั้นบ้างจะได้ หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ จึง
 ว่าขอให้นายคง อภัยวงศ์ นึกถึงราชบัลลังก์บ้าง นึกถึง
 ในหลวงบ้าง นายคง อภัยวงศ์ ว่าการที่เข้าเป็นรัฐบาลหรือ
 ไม่เข้า ไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกับราชบัลลังก์อย่างไร กระนั้น
 หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ก็ยังย้ำขอให้นายคง อภัย
 วงศ์ นึกถึงราชบัลลังก์และในหลวง นายคง อภัยวงศ์
 ขอให้อธิบายหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ไม่ยอมอธิบาย
 นายคง อภัยวงศ์ ถูกชวนให้เข้าร่วมรัฐบาลกับนายปรีดี
 พนมยงค์ ด้วยนั้นการจะได้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจหรือ
 อย่าวโรย่อมเป็นที่สงสัยอยู่ทั้งนี้ความจากพันเอกช่วง เขวง

ศักดิ์สงคราม พยานจำเลยซึ่งสังกัดในพรรคแนวรัฐธรรมนูญ
ว่า เมื่อต้นเกล้าฉันกระหม่อมเสด็จเข้ามาประทับในพระนคร
แล้ว รู้สึกว่าพรรคประชาธิปไตยเคลื่อนไหวที่จะเข้าใกล้ขีด
ฉันเกล้าฉันกระหม่อมเคยขอ พระราชทานโอกาส เข้าเฝ้าใกล้
ขีดและในคราวเสด็จประพาสลำเพ็ญนั้น นายควง อภัยวงศ์
ในฐานะผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร ได้ถือโอกาสนำเสด็จ
ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ เคยปรารภว่าเล่นการเมืองกัน โดย
เอาพระมหากษัตริย์เข้ามายุ่งด้วยดังนั้นต่อไปจะยุ่งยาก ทั้งใน
ตอนหลังนั้นนายปรีดี พนมยงค์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง
เนื่องจากน้อยถอยน้อยใจที่พยายามทำดีมาแต่ครั้งงานเสรีไทย
แล้วแต่คนไม่เห็น

ข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น ศาลอุทธรณ์เห็นว่า โดยหลัก
การตามระบอบประชาธิปไตย การที่จะเกิดทุนพระมหาก
ษัตริย์ไว้ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะนั้น คืออย่าไปคบหลู่
ดูหมิ่นพระองค์ท่าน และอย่าเอาการเมืองไปยุ่งกับพระองค์
ท่าน รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เพียงใดก็ระวังให้เป็นแต่เพียง
นั้น ต้องไม่เอาความรับผิดชอบโอนถวายพระองค์ท่าน และ
ต้องไม่พยายามดึงพระองค์ท่านให้ต้องมารับผิด จึงต้องมี

รัฐมนตรีวิวัฒน์ของพระบรมราชโองการเสมอ เพื่อให้สมกับ
 ฝีมือกล่าวว่พระมหากษัตริย์ทำอะไรไม่ผิด ดังนั้นจึงจะได้
 ชื่อว่าเป็นการเชิดชูพระมหากษัตริย์ อันความรู้ลึกเช่น
 นายควง อภัยวงศ์ ได้บอกความรู้สำนึกในฐานะที่เคยเป็นรัฐ
 บาลมาดีอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าหากฝ่ายบริหารทำได้ตามหลัก
 ใหญ่ เช่นว่า ก็ไม่เห็นว่าจะไม่เป็นการปลอศภัยต่อราชบัลลังก์
 หรือองค์พระมหากษัตริย์อย่างไร หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ สวัสดิ
 วัฒน์ ก็เป็นเจ้านายเชื้อพระราชมวงศ์ และมีความผูกไม้อยู่
 กับนายปรีดี พนมยงค์ แต่สักหนามางอย่างไรก็จะพอมีความ
 รู้อยู่ ถ้าการที่สมมติสภาเลือกนายปรีดี พนมยงค์ เป็น
 นายกรัฐมนตรี น่าจะเป็น ที่วางใจว่า ไม่มีอะไร จะเป็น ภัยต่อ
 ราชบัลลังก์หรือพระมหากษัตริย์แล้ว หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์
 สวัสดิวัฒน์ จะวินิจฉัยให้นายควง อภัยวงศ์ นิ่งถึงราช
 บัลลังก์และพระมหากษัตริย์ทำไม เพราะเป็นธรรมเนียมควร
 จะคิดว่าหน้าที่ของผู้ที่จะเข้าเป็นรัฐบาลนั้น ย่อมจะมีความ
 จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เสมอ เว้นแต่เมื่อไรมีภาวะอัน
 เป็นที่สงสัยว่าจะเกิดนอกกริตนอก รอยไม่ว่าจะเป็นบุคคลเดียว
 หรือหลายคนก็ตาม เมื่อนั้นแหละจึงควรแก่การทบทองกันไว้

ก่อนนี้กว่าจะแก้ภายหลังฉันใด ก็เช่นเดียวกับที่หม่อมเจ้า
 ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ ขอร้องนายคอง อภัยวงศ์ นนยอมเป็น
 เหตุชวนให้น่าจะระแวงสงสัยอยู่ ยิ่งเมื่อนายคอง อภัยวงศ์
 ขอลให้อธิบายก็ไม่อาจเปิดเผยได้ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุน
 คำกล่าวอ้างของหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ให้
 แน่นแฟ้นเข้าอีก

อีกประการหนึ่ง ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวมาแล้วว่า นาย
 คอง อภัยวงศ์ มีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ต้องกับนาย
 ปรีดี พนมยงค์ ถึงจะไม่ได้ความจากคำของนายคอง อภัย
 วงศ์ เองว่าในข้อไหนบ้างแต่นายคองอภัยวงศ์ ได้เคยระบาย
 ออกต่อพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลตามที่ทรงเบิกความว่านาย
 คอง อภัยวงศ์ ยึดถือระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์
 เป็นประมุขและทางเศรษฐกิจประชาชนต้องมีเสรีภาพ ส่วนของนาย
 ปรีดี พนมยงค์ มีความเห็นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่ระบุว่าไม่ตรงกัน
 อย่างไร แต่มีข้อสะดุดใจว่าในระหว่างที่ มีการสอบ สวชนของ
 ตำรวจต่อ หน้าคณะ กรรมการ สอบสวน พฤติการณ์ ฯ นั้น
 พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลได้อาณนาย ปรีดี พนมยงค์ ว่าถ้าไม่
 จึงไปคบกับคนที่ร่วมลัทธิมหาชน

รัฐ คนเหล่านี้^๕อาจคิดฆ่าในหลวงก็ได้ ทงนักโดยมีคน
 นิยมลัทธินาชาชนรัฐอยู่ทั้งในพวกแนวรัฐธรรมนุญและสหชีพ
 นายปรีดี พนมยงค์ ตอบว่าต้องคบ เพราะถ้าไม่คบไว้ก็จะ
 ตกอยู่ในมือคนอื่น หรือไม่นายควง อภัยวงศ์ ก็คงคบเอาไว้

ตามที่พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เปิดความเห็นได้ว่า
 นายปรีดี พนมยงค์ มิได้ปฏิเสธข้อความที่ว่า ในบรรดา
 สมาชิกของแนวรัฐธรรมนุญ หรือสหชีพ มิได้มีคนใดมี
 ความคิดเห็นเป็นปรบักษ์ต่อการมีพระมหากษัตริย์ บุคคลนั้น
 จะเป็นใครก็ตาม สำหรับหลักการจึงเป็นอันตรงกับที่หม่อม
 ราชวงศ์สุมนชาติสวัสดิกุล เปิดความอย่างมหัทศจรรย์เพราะ
 ฉะนั้น เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเค้าเงื่อนให้เห็นว่า บางที
 ฐานะของพระมหากษัตริย์ ก็อยู่ในอากาที่ล่อแหลมต่อภัยอัน
 ตระยเหมือนกัน

เมื่อการไหวตัวทางการเมือง เป็นไปข้างรุนแรงเช่น
 อีกทั้งศาลอุทธรณ์ก็ได้กล่าวถึง ความเป็นไปในพระราชสำนัก
 ว่า ไม่มีอะไรเป็นความลับ ที่ไม่อาจรู้ถึงผู้ว่าการเมือง
 เพราะมีคนคอยสอดแนมอยู่ เหตุอันกระทบกระเทือนใจก็ได้

เกิดขึ้น^๕ หนึ่งจะเป็นโดย^๕ ดันเกล้า^๕ ดัน^๕ กระหม่อม^๕ ตง^๕ พระราช
 ทฤทัย^๕ ตั้ง^๕ นั้น หรือ^๕ แด^๕ รั้ง^๕ รับ^๕ ส่ง^๕ ให้^๕ เป็น^๕ ที่^๕ แปร^๕ ใจ^๕ ของ^๕ ผู้^๕ ได้^๕ ยิน
 ได้^๕ ฟัง^๕ ไม่^๕ อาจ^๕ ทราบ^๕ ได้ แต่^๕ ดัน^๕ เกล้า^๕ ดัน^๕ กระหม่อม^๕ ก็ได้^๕ ทวง^๕ รับ^๕
 ส่ง^๕ ไป^๕ แด^๕ วัหลาย^๕ ครั้ง^๕ เช่น^๕ รับ^๕ ส่ง^๕ กับ^๕ พระ^๕ พิ^๕ เียง^๕ เนือง^๕ จิน^๕ ต^๕ ด^๕ ด้^๕ ย^๕
 ว่า^๕ เมื่อ^๕ พระ^๕ องค์^๕ ท่าน^๕ สำ^๕ เร็จ^๕ จาก^๕ การ^๕ ศึกษา^๕ ยัง^๕ ค้าง^๕ อยู่^๕ แล้ว^๕ ก็^๕
 จะ^๕ เสด็จ^๕ ปร^๕ เเทก^๕ ไทย^๕ เพื่อ^๕ ท^๕ ร^๕ ง^๕ ณ^๕ น^๕ ว^๕ ด้^๕ แล้ว^๕ จะ^๕ ท^๕ ร^๕ ง^๕ ส^๕ ด้^๕ ระ^๕ ราช^๕ สม
 บั^๕ ต^๕ ลา^๕ อ^๕ อ^๕ จาก^๕ พระ^๕ เจ้า^๕ แผ่น^๕ ดิน^๕ เพื่อ^๕ ไป^๕ เป็น^๕ ผู้^๕ แทน^๕ นำ^๕ ปร^๕ ะ^๕ ชา^๕
 ราช^๕ ฎ^๕ ร^๕ ต่อ^๕ ไป^๕ เพราะ^๕ มอง^๕ ดู^๕ แล้ว^๕ ปร^๕ ะ^๕ ชา^๕ ชน^๕ ไม่^๕ ค^๕ อย^๕ มี^๕ ศ^๕ ล^๕ ธรรม^๕
 กับ^๕ ได้^๕ ความ^๕ จาก^๕ หม^๕ อ^๕ ม^๕ ราช^๕ วง^๕ ศ^๕ ส^๕ ม^๕ น^๕ ชาติ^๕ ส^๕ วั^๕ ส^๕ ต^๕ ก^๕ ด้^๕ ว่า^๕ ใน^๕
 เดือน^๕ พ^๕ ฤษ^๕ ภา^๕ ค^๕ ม^๕ ๒๔๗๗ ได้^๕ มี^๕ การ^๕ พระ^๕ ราช^๕ ทาน^๕ วั^๕ ส^๕ ฐ^๕ ธรรม^๕ น^๕ ุญ^๕
 ก^๕ ่อน^๕ พระ^๕ ราช^๕ ทาน^๕ ต^๕ ่อน^๕ ปร^๕ าย^๕ เดือน^๕ เม^๕ ษ^๕ าย^๕ น^๕ ดัน^๕ เกล้า^๕ ดัน^๕ กระ
 หม^๕ อ^๕ ม^๕ ได้^๕ ท^๕ ร^๕ ง^๕ รับ^๕ ส่ง^๕ ที่^๕ ห^๕ อ^๕ ง^๕ ช^๕ น^๕ บ^๕ น^๕ ซ^๕ ีก^๕ ตะ^๕ วัน^๕ น^๕ อ^๕ ก^๕ ว่า^๕ จะ^๕ ย^๕ ก^๕
 เล^๕ ก^๕ บ^๕ ท^๕ บ^๕ ญ^๕ ุญ^๕ ต^๕ ที่^๕ ว่า^๕ พระ^๕ บ^๕ ร^๕ ม^๕ วง^๕ ศ^๕ น^๕ วง^๕ ศ^๕ มี^๕ ส^๕ ฐ^๕ าน^๕ ะ^๕ เหน^๕ ือ^๕ การ^๕
 เม^๕ ือง^๕ ซึ่ง^๕ พระ^๕ องค์^๕ ท่าน^๕ ไม่^๕ ท^๕ ร^๕ าบ^๕ โดย^๕ เกร^๕ ง^๕ พระ^๕ บ^๕ ร^๕ ม^๕ วง^๕ ศ^๕
 น^๕ วง^๕ ศ^๕ จะ^๕ มา^๕ ย^๕ ่ง^๕ กับ^๕ การ^๕ เม^๕ ือง^๕ แต่^๕ วั^๕ ส^๕ ฐ^๕ าบ^๕ าล^๕ เห็น^๕ ค^๕ ว^๕ ร^๕ ให้^๕ เล^๕ ก^๕ ถ้า^๕
 ย^๕ ก^๕ เล^๕ ก^๕ แล^๕ ด้^๕ เจ้า^๕ เล่น^๕ การ^๕ เม^๕ ือง^๕ ได้^๕ พระ^๕ องค์^๕ ท่าน^๕ ก็^๕ เล่น^๕ ได้^๕
 เหมือน^๕ กัน^๕ หม^๕ อ^๕ ม^๕ ราช^๕ วง^๕ ศ^๕ ส^๕ ม^๕ น^๕ ชาติ^๕ ส^๕ วั^๕ ส^๕ ต^๕ ก^๕ ด้^๕ ก^๕ ร^๕ าบ^๕ บ^๕ ัง^๕ ค^๕ ม^๕

ทูลถามว่า จะทรงเล่นอย่างไร ทรงรับสั่งตอบว่า ถ้าจะสละราชสมบัติเสีย สมัยนี้เป็นผู้แทนจะมีคนเลือกพระองค์ท่านบ้างไหม ถ้าได้นั่งในสภาแล้ว จะเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว จะได้ช่วยกันพี่ ๆ น้อง ๆ บ้านเมืองจะได้เจริญ ที่สุด ทรงรับสั่งว่า "นี่แหละ เบร์นาตชอว์นะ"

การที่สิ้นเกล้าฉันทระหม่อม มีพระราชกระแสดเช่นหม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิ์กุล กล่าวได้ว่า ได้ทรงแสดงที่ท่าเป็นการจริงจัง ซึ่งถ้าผิอญคนที่ไม่มีความรู้สูงไปได้ ยินเข้า ก็อาจทำให้ระแวงไม่ได้ว่า สิ้นเกล้าฉันทระหม่อมทรงมีความคิดเป็นปร บัษต์ต่อนักการเมือง มิฝ้ายใดก็ฝ้ายหนึ่ง ซึ่งบางทีก็จะเป็นการขัดขวางต่อวิถีทางของเขา หรือเป็นการตัดและแย้งต่อประโยชน์ของเขา เมื่อเกิดความเข้าใจผิดขึ้น รูปการณ์ก็จะเข้าแต่ชะตาร้าย แต่แท้จริงพระองค์ท่านก็ได้ทรงรับสั่งถึงความเข้าใจผิดอยู่แล้วว่า เป็นความผิดของเบร์นาตชอว์ คือ เบร์นาตชอว์เคยเขียนหนังสือไว้เป็นเรื่องราวทำนองนั้นเล่มหนึ่ง ซึ่งทำให้หม่อมราชวงศ์

คุณชาติ สวัสดิ์กุล คิดได้ว่า ทรงรับสั่งเล่น ๆ ถ้าคนที่
ไม่เข้าใจประโยคสุดท้ายแล้ว ก็จะเห็นเป็นว่า พระองค์ท่าน
เองจริง

ประจวบกับพอดี ที่^๕มี^๕ทั้งพระราชกระแสรับสั่ง ทั้ง^๕เหตุ^๕
บังเอิญเป็นกล่าวคือ แม้ถึงว่า ในการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
กับนายปรีดี พนมยงค์ จะได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในฐานะ
เป็นผู้ก่อการมาด้วยกัน แต่ต่อมาความคิดเห็นทางการเมือง
อาจไม่ลงรอยกันได้ เพราะเจตนาารมณ์ของจอมพลแปลก
พิบูลสงคราม ตามที่เบิกความเป็นพยานมีความมุ่งหมายที่
จะให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหา
กษัตริย์เป็นประมุข ตามหลักการของคณะผู้ก่อการและยึด
มั่นในหลักที่^๕ว่า^๕ตลอดมา ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกระแสการ
เมื่อในสมัยที่มีการตั้งรูปเป็นพรรคแล้ว ก็จะเห็นจากข้อเท็จ
จริงที่กล่าวข้างต้นว่า ได้มีการโน้มเอียงไปในระหว่างบุคคล
บางคน ของแนวรัฐธรรมนูญและสหภาพ ความฮอลเวงในวง
การเมืองไ^๕ระ^๕วม^๕ต^๕ง^๕เค^๕า^๕ช^๕น เมื่อตอนใกล้ที่สงครามมหาเอเซีย

บุรพจารย์ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้กราบทูล
 บังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๔๘๗
 ครั้นแล้วสภาผู้แทนราษฎร จึงได้สนับสนุนบุคคลอื่นให้เป็น
 นายกรัฐมนตรี ซึ่งไม่ต้องด้วยความเห็นพระองค์เจ้าอาทิตย์
 ทิพยอาภา ถึงกับทรงลาออกจากคณะผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ในที่สุด ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ได้มาตกอยู่กับ
 บุคคลที่ซึ่งแนวรัฐธรรมนุญ และสหชีพสนับสนุน จอมพล
 แปลก พิบูลสงคราม ก็เห็นห่างจากการเมืองมาจนเกิดรัฐ
 ประหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ คณะรัฐประหาร
 จึงเชิญจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ให้เข้าช่วยบริหารคือ
 ช่วยดำเนินการให้การทำรัฐประหารสำเร็จ ระหว่างที่จอม
 พลแปลก พิบูลสงคราม มิได้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ
 นั้น ความสัมพันธ์ที่เคยมีอยู่กับนายปรีดี พนมยงค์ มาแต่
 หนหลังอย่างไร ถึงแม้ทางพิจารณาจะไม่ได้ ความชัด นึก
 แต่ก็พออนุมานได้จากคำให้การของพลตรี เผ่า ศรียานนท์
 ที่จะได้กล่าวต่อไปว่าน่าจะมีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ตรง
 กัน

คือ เมื่อฉันเกลียดนักระหม่อมเสด็จนิวัติพระนครนั้น
 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม มิได้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ราช
 การ จึงไม่เคยได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ที่ใดเลย ระ
 หว่างนั้น นายแพทย์สนิท โสพจน์ ได้เข้าเฝ้าแทนรับใช้
 สมเด็จพระราชชนนี ณ ที่ประทับ พระที่นั่งบรมพิมานเสมอ
 จึงได้รับคำบอกกล่าวจากพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตคุตย์ ก่อน
 เสด็จสวรรคตสัก ๓ เดือน และต่อมาว่า ฉันเกลียดนักระ
 หม่อมทรงพระราชปรารภว่า จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
 เคยเฝ้า มาครั้งหนึ่ง ถึงหากจะพลาด พลงไปบ้างก็ ไม่ควร
 น้อยเนื้อต่ำใจ ทำไมไม่มาเฝ้าบ้าง พระองค์ท่านมีพระราช
 ประสงค์ใคร่จะพบ นายแพทย์สนิท โสพจน์ จึงไปหา ร้อย
 เอกชาติชาย ชุณหะวัณ น้องชาย ซึ่งรู้จักกับจอมพลแปลก
 พิบูลสงคราม โดยเข้าใจว่า คงไปติดต่อให้ได้ ร้อยเอก
 ชาติชาย ชุณหะวัณ จึงบอกให้พลตรี เผ่า ศรียานนท์
 ทราบ

ขณะนั้นพลตรีเผ่า ศรียานนท์ กำลังประกอบกรค้า
 ชายอยู่ แต่สนิทสนมกับ นายจิตตเสน บัญจะ สมาชิก

พฤษสภา และเป็นผู้ค้นเคศอย่างดี กับนายบริดี พนมยงค์
 จึงทราบเหตุการณ์ประกอบกับกระแสข่าวต่าง ๆ ซึ่งมีการ
 กล่าวหาว่าฉันเกลียดฉันกระหม่อมทรงกระทำไม่ถูก ที่ทรง
 เรียกอธิบดีและปลัดกระทรวงไปสอบถาม เพราะหน้าที่ของ
 พระองค์ท่านไม่ควรจะเกี่ยวข้อง การกระทำเช่นนั้นเป็นการ
 เล่นการเมือง ถึงกับจะทรงลาออกแล้วสมัครรับ เลือกลง
 เป็นผู้แทนราษฎร และให้สมเด็จพระอนุชา คือ พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นทรงราชย์แทน กับปรากฏจากถ้อย
 คำของนายทวี ตะเวทิกุล ซึ่งเกี่ยวข้องกับนายบริดี พนม
 ยงค์ มากกว่า วันหนึ่งพลตรีเผ่า ศรียานนท์ ได้พบกับ
 นายทวี ตะเวทิกุล ซึ่งกำลังสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร
 จังหวัดพระนครว่า ทำไมไม่เป็นรัฐมนตรีกับเขาบ้าง นาย
 ทวี ตะเวทิกุลตอบว่า ไม่เป็น เรื่องมันยุ่งกันนัก อีกหน่อย
 มันคงตายกันบ้าง

เมื่อพลตรีเผ่า ศรียานนท์ ตระหนักถึงความอดแวง
 ทางการเมืองขนาดนี้ จึงได้บอกกับร้อยเอกชาติชาย ชุณห
 ะวัณว่า อย่างกับท่านเลย การที่จะให้จอมพลแปลก

พิบูลสงคราม ไปผ่านนั้นไม่ได้ ทั้งกับพระองค์ท่านและทั้งตัว
จอมพลแปลก พิบูลสงครามเอง ความจริงขณะนั้นจอม
พลแปลก พิบูลสงคราม ก็สบายดีแล้ว ถ้าไปยุ่งกับสัน
เกล้าสันกระบือหม่อมก็จะเกิดอันตราย คือ ถ้าจอมพลแปลก
พิบูลสงคราม เข้าเฝ้าสันเกล้าสันกระบือหม่อมแล้ว นายปริต
พมขยงค์ อาจคิดเห็นว่าไปเข้าพวกลันเกล้าสันกระบือหม่อม
ถึงหากจอมพลแปลก พิบูลสงคราม จะได้ออกจากราชการ
แล้ว แต่ก็ยังมีทหารเวรพันบ่ถืออยู่เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี ต่อมาร้อยเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก็
ยังรบเร้าพลตรี เผ่า ศรียานนท์ ยืนยันว่า สันเกล้าสัน
กระบือหม่อม มีพระราชประสงค์ใคร่ที่จะพบ จอมพลแปลก
พิบูลสงครามจริง พลตรีเผ่า ศรียานนท์ จึงเล่าเรื่องให้
จอมพลแปลก พิบูลสงครามฟัง ภายหลังจากที่ได้มีการปรึกษา
กันว่า ถึงแม้จอมพลแปลก พิบูลสงคราม จะออกจาก
ราชการแล้ว ก็แต่ยังเป็นราชองครักษ์พิเศษอยู่ที่ สันเกล้า
สันกระบือหม่อมก็จวนจะเจ็ดจกดับแล้ว คงจะไม่มีอะไร จอม
พลแปลก พิบูลสงครามจึงตกลงที่จะไปเฝ้าและในที่สุด

กำหนดจะเข้าเฝ้าในวันจันทร์ พอวันอาทิตย์ก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน

ศาลอภินิหารเห็นว่า อันความคิดคาดการณ์ล่วงหน้าของวงการเมืองนั้น มีได้ทั้งทางดีและทางร้าย ถ้าเป็นไปได้ก็แล้วไป ถ้าในทางร้ายแล้วก็ยอมสุด ที่จะคะเนว่า อาจส่งผลได้ไกลเพียงใด การปฏิบัติพระราชกรณียกิจของฉันทัดฉันทนกระหม่อมหลาย ๆ อย่างที่ได้ พรรณนามาแล้วนั้นถึงหากพระองค์ท่านจะมีได้มุ่งร้ายหมายขวัญต่อผู้ใด และแม้จะได้ เป็นไปโดยสมควรก็ตาม แต่ถ้าเผอิญให้มีการคิดเห็นส่งสงสัย ไปในทางที่จะ เป็นปรบักษ์ ต่อประโยชน์ของฝ่ายตรงข้ามแล้ว ผลสะท้อนก็ย่อมจะเกิดตามมา ฉันทัดก็ดีเมื่อมีถวาท กล่าวหาว่า ฉันทัดฉันทน กระหม่อม ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเหลื่อมล้ำเข้าไปในวงการเมือง มีหน้าซ้ำยังมีพระราชประสงค์ ที่จะวิสาสะกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ซึ่งเคยมีชื่อเสียงรุ่งโรจน์ ในวงการเมืองมาแล้ว รูปการณ์จึงอาจผันแปรไปได้ง่ายว่า ฉันทัดฉันทนกระหม่อม ทรงผูกฝื่ออยู่กับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ความซอ

เป็นสาเหตุหนึ่ง ซึ่งใจทักต้องขอให้ ศาลอุทธรณ์พิเคราะห์
จงหนัก

ตามที่ศาลอุทธรณ์ได้หยิบยกเหตุผลนานาประการขึ้น
วินิจฉัยมานี้ ถึงหากว่าจะ ไม่พบสาเหตุหรือ เหตุผลอันใด
แม้เพียงเล็กน้อยที่จะชี้ชวนให้เห็นว่า ดันเกล้าดันกระหม่อม
ทรงปลงพระชนม์พระองค์เอง แต่นายชิต สิงห์เสนีจำเลย
ได้อุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลอาญ โดยเสนอเหตุผล
ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาถึงข้อต่อสู้ของจำเลยที่ว่า กรณีนี้
เกิดขึ้นเพราะนักการเมืองฉวยโอกาสเสกสรรปั้นเรื่อง ว่า
เป็นการถูกลอบ ปลงพระชนม์ ซึ่งถ้าพิเคราะห์ถึงสถานที่
เกิดเหตุและโอกาสแล้ว จะไม่มีทางให้เห็นเลยว่า คนร้าย
ได้ทะนงองอาจ กล้าเข้าไปลอบปลงพระชนม์ถึงที่ระโหฐาน
นอกจากการต่อสู้คดีแล้ว วิธีดำเนินการซักถามพยานของ
ฝ่ายจำเลย ก็หนักไปในรูปว่า นักการเมืองฉวยโอกาสก่อ
ให้กรณีกลายเป็นเรื่องถูกลอบปลงพระชนม์ไป

ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาความข้อนี้แล้ว ทางฝ่ายจำเลย
ไม่สามารณำพยานหลักฐานมาแสดงให้สมข้อต่อสู้ ได้กรณี

กลับปรากฏตรงข้ามดังที่พยานจำเลยก็เจือสมอยู่แล้ว ก่อนที่
กรมตำรวจจะออกแถลงการณ์ฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนา
ยน ๒๕๑๘ นั้น นายปรีดี พนมยงค์ ได้เรียกนายพล
ตำรวจโทพระรามอินทรา อธิบดีกรมตำรวจไปที่ ทำเนียบ
บอกให้ ออกแถลงการณ์ เกี่ยวกับกรณี สวรรคต พระราม
อินทราตอบว่ายังสอบสวนไม่ได้ความอะไร จะออกไปอย่าง
ไรได้ นายปรีดี พนมยงค์ ตอบว่า ถ้าไม่ออกแถลงการณ์
จะเกิดจลาจลให้ไปจัดการ จึงเกิดมีคำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑
ขึ้น เพื่อให้เห็นว่าเป็นอุบัติเหตุ ซึ่งไม่ตรงกับความจริง จึง
ไม่อาจโน้มน้าวให้ ประชาชนเกิดความเชื่อ และเลื่อมใส
เลยวิจารณ์กันไปต่าง ๆ ทางรัฐบาลเกรงว่าจะเกิดความไม่
สงบขึ้นภายใน จึงได้มีการประกาศภาคฉุกเฉิน และตั้ง
คณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตขึ้น และในระยะได้
เดียวกัน ก็เกิดเรื่องรุนแรงทำให้ ประชาชนรู้สึกหวาดเกรง
ภัยมาก คือ นายชน บวรณาธิการลูกยิง นายโถง ถูก
ขว้างด้วยลูกกระบือ กับมีผู้ไปรายงานนายปรีดี พนมยงค์
ว่า มีคนร้องในโรงพยาบาลว่า “ปรีดีฆ่าพระเจ้าแผ่นดิน”

นายปรีดี พนมยงค์ สั่งให้พระรามอินทราสืบสวน พระ
 รามอินทราว่า ทางตำรวจทำการสืบสวนแล้ว แต่กระนั้น
 ก็ได้มีการจับกุมนายเตียง ไชยกาล โดยข้อหาว่าให้คนพูด
 ขุนงในโรงภาพยนตร์ อีกเรื่องหนึ่งก็คือ พันเอกพระยาวิชิต
 สรสาตร์ กับพวก ถูกฟ้อง หมายสมคบ กันนำความเท็จไป
 ร้องเรียนต่อพล เจริญรัตน์วัณย์ ข้าราชการอาสาสมัคร ซึ่งเป็น
 นายกรัฐมนตรีสืบแทนนายปรีดี พนมยงค์ ได้ความกล่าว
 นายปรีดี พนมยงค์ หมายให้ให้มีชื่อปลงพระชนม์ฉันทัน
 เกลัดันกระหม่อมระหว่างพิจารณา พนักงานอัยการจึงได้
 ถอนฟ้องคดีพันเอก พระยาวิชิตสรสาตร์ กับพวกต้องหา
 นอกจากนั้น เหตุผลบรรดามีประกอบด้วยผลงานทุกชั้นทุกอัน
 ตามที่ศาลอุทธรณ์ ได้ยกขึ้นวินิจฉัยไว้เบื้องต้นโดยละเอียด
 แล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง
 ในขณะนั้นพยายามปฏิบัติภารกิจมิตเป็นมาแต่ต้นมือ จนมี
 ขบวนการให้ผู้ที่ไต่สวนได้ฟังเชื่อว่า ฉันทันเกลัดันกระหม่อมเสด็จ
 สวรรคตโดยอุบัติเหตุ อันไม่อาจปิดหนทางมิให้นำไปวิพากษ์

วิจารณ์กัน ตามวิสัยของพลคนิกรผู้มีความจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ของเขาเช่นนี้ หากว่าจะมีนักการเมืองฉวย
โอกาส ก็ไม่ใช่ นักการเมืองรุ่นหลัง เพราะหลักฐานต่างๆ
แสดงตัวเองดั่งศาลอุทธรณ์ได้กล่าวไว้แล้วนั้น แต่อย่างไร
ก็ดี ศาลอุทธรณ์หาได้รับเอาเหตุผลนอกคดีเหล่านั้นมาเป็น
อารมณ์ไม่ คงมุ่งเฉพาะที่จะชี้ชัดข้อเท็จจริง โดยอาศัย
พยานหลักฐานทั้งที่เป็นบุคคล, เอกสารและวัตถุในคดีเป็น
หลักพิจารณาว่า ชอบที่จะรับฟังได้ ตามกฎหมายหรือไม่
เท่านั้น ซึ่งถ้าจำเลยไม่อุทธรณ์ข้อนั้นมาแล้ว ก็จะไม่
กล่าวให้ยาวความไปเลย

พยานวัตถุอันมีความสำคัญ เท่ากับพระแสงปืนของ
กลาง ได้แก่หัวกระสุนปืนกับปลอกกระสุนปืน ซึ่งปรากฏ
ข้อเท็จจริงว่า ในวันสวรรคตนั้น นายชิต สิงหเสนี จำ
เลยได้นำดินชกตุ้แต่งพระองค์ ได้พระแสงปืนของกลางไป
ให้พระบรมวงศ์ทอดพระเนตร และให้ข้าราชการผู้ใหญ่ ๑
ในดินชกนั้นมีปลอกกระสุนปืนด้วยปลอกหนึ่ง นายชิต สิงห
เสนีจำเลย อ้างว่าเก็บไว้ได้ภายในร่วมพระวิสูตร ใน

เวลากระชั้นชิดกับเวลาที่ ดันเกล้าดันกระหม่อมต้องกระสุน
 เป็นสวรรคต ขณะที่ตามเสด็จพระราชชนนี ชุมนุมอยู่ข้าง
 พระแท่นบรรทม แล้วจึงนำไปรวมไว้ กับพระแสงปืนของ
 กลางที่นายบุศย์ บัทมศรีน จำเลยนำไปเก็บไว้ในลิ้นชักตู้
 เครื่องแต่งพระองค์ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้บรรทึกหมายเลข ๕๒
 และยึดปลดออกกระสุนปืนไว้ เป็นของกลางนั้น ได้ความว่า
 หลังจากเสด็จสวรรคตแล้ว หลวงนิเทศเวชวิศิษฐ์กับพระพิ
 เลียงเนือง จินตดุลย์ ได้ช่วยกันทำความสะอาดพระบรมศพ
 โดยที่เกรงว่าพระโลหิต จะซึมจากพระยี่ กู้มาต้องพระวรกาย
 อีก จึงได้เปลี่ยนพระเชนยใหม่ เอาผ้าลาดพระที่และผ้า
 นวมเค็มออก ตัวพระยี่ก็ได้อัดกับเอาวางชันบน ต่อมาพระ
 ยชาติเดชอุดมได้สั่งให้เปลี่ยนพระแท่นใหม่ คือ อัญเชิญ
 พระบรมศพ เลื่อนไปไว้ที่พระแท่นองค์เล็ก เพื่อสะดวกใน
 การหล่อน้ำแข็งไว้ข้างพระบรมศพ และเลื่อนพระแท่นบรรทม
 องค์เดิมไปแอบไว้ ทางห้องพระอักษร ติดกับห้องทรงพระ
 ดำราญ ความจริงรู้นั้นจากวันสวรรคตก็ได้ทราบกันแล้ว
 ว่า กระสุนปืนที่ทะลุอกเบื้องพระปฤษฎางค์พระยี่ กู้ ดัน

ที่ไม่เป็นพระโลหิต ซึ่งได้พลิกชั้น อยู่ข้างบน ก็อยู่ในลักษณะที่เรียบร้อยไม่มีรอยขาด แต่จะเป็นเพราะเหตุใด ก็เหลือที่จะคาด ไม่มีผู้ใดเฉลียวใจเลยว่า หัวกระสุนปืน น่าจะอยู่ภายในพระยี่ภู่ตนเอง ไม่ต้องสงสัย ถ้าได้มีความพยายามสักนิดเดียว เพื่อให้ หัวกระสุนปืนได้ประจักษ์เสีย แต่แรกนั้น ก็จะเด่นชัดว่า ความจริงเป็นอย่างไร แต่นี้ทอดทิ้งไว้โอกาสที่จะสืบเบ็ดเบียน จึงอาจมิได้จนกระทั่งวันที่ ๑๒ เดือนเดียวกัน หลังจากที่อยู่แน่ว่า กระสุนปืนทะลุออกเบื้องพระปฤษฎางค์ ๒ วัน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไปทำการตรวจห้องพระบรมมหาราชวัง โดยนายชิต สิงหเสนี จำเลยเป็นผู้นำ แล้วเลยตรวจพระยี่ภู่ ปรากฏว่า มีรอยขาดอยู่ด้านเดียว ยาวตามความยาวของพระยี่ภู่ นายพันตำรวจตรี พจนารถ จันทร์สุวรรณ จึงเอานิ้วมือแยงลงไปควานแล้ว เอาอีกมือหนึ่งดันข้างล่าง ก็ได้หัวกระสุนปืนของกลางขึ้นมา จึงได้ทำบันทึกหมาย ๑๕ ไว้

หัวกระสุน และปลอกกระสุนของกลางนี้ ได้ถูกส่งไปให้ผู้ชำนาญตรวจ ได้ความจากนายพันตำรวจโท เอ็จ

ณ บัอมเพชร และนายร้อยตำรวจโททวี จำรูญจันทร์ ซึ่งได้ช่วยกันตรวจแล้วทำรายงานหมายเลข ๓๓๗ ใ้ว่า ปลอกกระสุนและ หัวกระสุนที่ได้ ในที่เกิดเหตุ ได้ ใช้ยิงด้วยพระแสงปืนของกลาง ตรงกับการพิสูจน์ของผู้ชำนาญการปืนพกทหารบก ซึ่งว่าปลอกกระสุนนั้น มีรอยเข็มแทงชนวน รอยเหล็กคัตปลอกชี้ว่า ยิงโดยพระแสงปืนของกลาง ส่วนหัวกระสุน ไม่อาจบอกได้ว่า เป็นของปลอก กระสุนของกลาง พิสูจน์ได้เพียงว่าเป็นลูกขนาดเดียวกัน ตามรายงานหมาย ๘๕

คำให้การของนายพันตำรวจตรีพจนาน จันทรสุวรรณ ๓๓๗
 ๓๓๘
 ๓๓๙
 ๓๔๐
 ๓๔๑
 ๓๔๒
 ๓๔๓
 ๓๔๔
 ๓๔๕
 ๓๔๖
 ๓๔๗
 ๓๔๘
 ๓๔๙
 ๓๕๐
 ๓๕๑
 ๓๕๒
 ๓๕๓
 ๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐
 ๔๐๑
 ๔๐๒
 ๔๐๓
 ๔๐๔
 ๔๐๕
 ๔๐๖
 ๔๐๗
 ๔๐๘
 ๔๐๙
 ๔๑๐
 ๔๑๑
 ๔๑๒
 ๔๑๓
 ๔๑๔
 ๔๑๕
 ๔๑๖
 ๔๑๗
 ๔๑๘
 ๔๑๙
 ๔๒๐
 ๔๒๑
 ๔๒๒
 ๔๒๓
 ๔๒๔
 ๔๒๕
 ๔๒๖
 ๔๒๗
 ๔๒๘
 ๔๒๙
 ๔๓๐
 ๔๓๑
 ๔๓๒
 ๔๓๓
 ๔๓๔
 ๔๓๕
 ๔๓๖
 ๔๓๗
 ๔๓๘
 ๔๓๙
 ๔๔๐
 ๔๔๑
 ๔๔๒
 ๔๔๓
 ๔๔๔
 ๔๔๕
 ๔๔๖
 ๔๔๗
 ๔๔๘
 ๔๔๙
 ๔๕๐
 ๔๕๑
 ๔๕๒
 ๔๕๓
 ๔๕๔
 ๔๕๕
 ๔๕๖
 ๔๕๗
 ๔๕๘
 ๔๕๙
 ๔๖๐
 ๔๖๑
 ๔๖๒
 ๔๖๓
 ๔๖๔
 ๔๖๕
 ๔๖๖
 ๔๖๗
 ๔๖๘
 ๔๖๙
 ๔๗๐
 ๔๗๑
 ๔๗๒
 ๔๗๓
 ๔๗๔
 ๔๗๕
 ๔๗๖
 ๔๗๗
 ๔๗๘
 ๔๗๙
 ๔๘๐
 ๔๘๑
 ๔๘๒
 ๔๘๓
 ๔๘๔
 ๔๘๕
 ๔๘๖
 ๔๘๗
 ๔๘๘
 ๔๘๙
 ๔๙๐
 ๔๙๑
 ๔๙๒
 ๔๙๓
 ๔๙๔
 ๔๙๕
 ๔๙๖
 ๔๙๗
 ๔๙๘
 ๔๙๙
 ๕๐๐
 ๕๐๑
 ๕๐๒
 ๕๐๓
 ๕๐๔
 ๕๐๕
 ๕๐๖
 ๕๐๗
 ๕๐๘
 ๕๐๙
 ๕๑๐
 ๕๑๑
 ๕๑๒
 ๕๑๓
 ๕๑๔
 ๕๑๕
 ๕๑๖
 ๕๑๗
 ๕๑๘
 ๕๑๙
 ๕๒๐
 ๕๒๑
 ๕๒๒
 ๕๒๓
 ๕๒๔
 ๕๒๕
 ๕๒๖
 ๕๒๗
 ๕๒๘
 ๕๒๙
 ๕๓๐
 ๕๓๑
 ๕๓๒
 ๕๓๓
 ๕๓๔
 ๕๓๕
 ๕๓๖
 ๕๓๗
 ๕๓๘
 ๕๓๙
 ๕๔๐
 ๕๔๑
 ๕๔๒
 ๕๔๓
 ๕๔๔
 ๕๔๕
 ๕๔๖
 ๕๔๗
 ๕๔๘
 ๕๔๙
 ๕๕๐
 ๕๕๑
 ๕๕๒
 ๕๕๓
 ๕๕๔
 ๕๕๕
 ๕๕๖
 ๕๕๗
 ๕๕๘
 ๕๕๙
 ๕๖๐
 ๕๖๑
 ๕๖๒
 ๕๖๓
 ๕๖๔
 ๕๖๕
 ๕๖๖
 ๕๖๗
 ๕๖๘
 ๕๖๙
 ๕๗๐
 ๕๗๑
 ๕๗๒
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

หนึ่งได้ซื้อหัวกระสุนจากพลตรีวิเชียร สุตันตานนท์ ดูเพราะ
 ขณะนั้นเข้าใจกันว่า คงเป็นหัวกระสุนที่ผ่านกระโหลกพระ
 เดียวมาแล้ว นายแพทย์ไซ ยูนิพันธ์ ได้เห็นหัวกระสุน
 นั้นอยู่ในสภาพเรียบร้อย ไม่มีรอยเขินหรือรอยเปื้อนทำให้
 สงสัยว่า ทำไมหัวกระสุนจึงเรียบร้อยอย่างนั้น เพราะ
 เมื่อกระทบของแข็ง เช่นกระโหลกศีรษะ ควรจะเขินหรือ
 มีรอยเปื้อนบ้าง ต่อมาเมื่อมีการทดลองยิงศพที่โรงพยาบาล
 ศิริราช ปรากฏ ๓ ศพ ซึ่งกระสุนทะลุจากกระโหลกศีรษะ
 ไปฝังอยู่ในเนื้อของหมอนและที่นอนนั้น พอหยิบขึ้นมาดูก็เห็น
 ได้ว่า หัวกระสุนเหล่านั้นเขิน นอกจากนี้ นายแพทย์ไซ
 ยูนิพันธ์ ยังสังเกตเห็นอีกว่า หัวกระสุนของกลางถึงแม้
 จะแบนไปหน่อย แต่ก็แบนอย่างเรียบร้อย ไม่เหมือนหัว
 กระสุนที่ได้จากการยิงศพ ๓ ศพ ซึ่งทั้งบานและทั้งบวมผิด
 กัน รอยบวมนี้ นายแพทย์ชบ ชาติกลเสถียร ก็ได้สังเกตเห็น
 เห็นเช่นเดียวกันว่า เป็นทูลลูก เพื่อพิสูจน์ให้แจ้งชัดยิ่งขึ้น
 นายพลตำรวจตรีพระพิริยชนคดี ได้จัดให้มีการทดสอบโดย
 ใช้พระแสงปืนของกลางยิงเป้ากระต่ายลงไปในถังน้ำ แล้ว

จึงเอาหัวกระสุน ของกลางเปรียบเทียบ ปรากฏว่าจะมียาคคล้ายกันมาก และเมื่อผู้ชำนาญได้ ทำการพิสูจน์ด้วยการถ่ายภาพดังหมาย ๑๒๖-๑๒๗ ก็ปรากฏเช่นเดียวกันว่า หัวกระสุนที่ทดลองยิงศพ บุนมากกว่าหัวกระสุนของกลางตามลำดับ

ในการชันสูตรพระบรมศพนั้นได้ประจักษ์ต่อนายแพทย์ว่า ไม่มีส่วนใดของพระเศียรมัดไปจากบุคคลธรรมดา รอยร้าวแตกตามพื้น กระโหลกพระเศียร กับกระโหลกของศพ ที่ถูกยิงก็คล้ายกัน เพราะฉะนั้น ความแข็งของกระโหลกถึงแม้จะมีได้พิสูจน์ ด้วยการยิงกระโหลกพระเศียรก็คงไม่แตกต่างกันเท่าไร ทั้งนี้อาจจะเปรียบเทียบได้จากรอยร้าวของกระโหลกพระเศียร และรอยร้าวที่ปรากฏที่กระโหลกของศพ ซึ่งทำการทดลองยิง ณ โรงพยาบาลศิริราชว่า หากได้มีผลแตกต่างกันนักไม่ ตามคำของนายแพทย์จะเห็นได้ว่าความแข็งของกระโหลกศีรษะมนุษย์ ไม่น่าจะผิดกันมากนัก เว้นแต่บุคคลที่มีอวัยวะผิดปกติเท่านั้น

หลักของการยิงกระสุนปืนเท่านั้น ที่จะผ่านกระโหลก

ส่วนปลดออกถูกผลักดันไปทางอื่น และก็จะมีข้อโต้แย้งโต้แย้ง
ว่า ความแข็งของหัวกระสุนนั้น เมื่อไปกระทบกับความแข็ง
ของวัตถุอื่นย่อมเกิดความขึ้น หรือแม้สิ่งนั้นจะเป็นเพียงกระ
ดาษ เบ้าตังเช่นที่ตำรวจ ซึ่งประกบซี่ผลัดจ. ขึ้นได้กล่าวแล้ว
แต่หนหลัง

จริงอยู่ การบู่มากหรือบู่น้อยเป็นความเห็นของแต่ละ
คน ซึ่งอาจไม่ตรงกันได้ครั้นจะถือตามที่นายพันตำรวจโท
เอ็จ ณ บ่อมเพชร เบิกความว่ากระสุนที่ผ่านกระโหลกนั้น
บู่มากก็มี น้อยก็มี แต่ก็มีใต้อธิบายว่าอะไรเป็นเหตุที่ทำให้
เกิดผลเช่นนั้น อนึ่ง ถึงแม้หัวกระสุนตาม รูปขยายหมายเลข
๑๒๖ และ ๑๒๗ จะเป็นหัวที่ ๒ ไม่ผิดกว่าหัวที่ ๑ ซึ่งได้จุก
ยิงเข้ากระตาศนัก และหัวที่ ๓ ซึ่งบู่น้อยกว่าหัวที่ ๔
และที่ ๕ อันได้จากการยิงกระโหลกศีรษะศพ แต่หัวที่ ๓ ก็มี
ลักษณะชี้ให้เห็นว่า ยิงมากกว่าหัวที่ ๒

ตามที่นายคดี ดังเหตุนี้ จำเลยขอทวงถามว่า ถ้าใจทัก
ประสงค์จะให้ ถิ่นว่าจริง หัวกระสุนเป็นข้อสำคัญอันควร
สังเกต ก็ขอทักจะให้ผู้มีชำนาญจริง ๆ มาอธิบายว่ามีใช้

ผ่านกระโหลกพระเศียรประการใด ทั้งกระสุนลูกที่ทะลุกระ
 ทบแผ่นเหล็กโจทก์ไม่ได้นำมาให้เปรียบเทียบด้วย เพื่อให้
 เห็นว่า เมื่อกระทบแผ่นเหล็กแล้วจะมีขึ้นมากน้อยอย่างไร
 นั้น ศาลอุทธรณ์เห็นว่า โจทก์อาจคิดว่าการนำสืบของ
 โจทก์เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องอาศัยพยานผู้ชำนาญ
 อื่นใดอีกก็เป็นได้ ยิ่งเมื่อศาลอุทธรณ์ได้ฟังแล้วว่า พระ
 แดงมันของกลาง ได้ถูกใช้ยิงมาก่อนวันสวรรคตตั้ง ๘ วัน
 จึงเป็นอันว่าเพียงพอ แต่เหตุเดียวกันยังสนับสนุนความคิด
 เห็นเรื่องมี และยืนยันตามที่วินิจฉัยมาให้ สันนิษฐานได้ว่า
 หัวกระสุนและปลอก กระสุนของกลาง ซึ่งเกิดจากการยิง
 ของกลาง มิใช่เป็นหัวกระสุนและปลอกกระสุนที่ได้ยิงใน
 สวรรคต ความข้อนี้พอไว้ก่อนจะได้หยิบยกขึ้นวินิจฉัยต่อไป
 ในเบื้องหน้า)

ตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมานี้ คงสรุปผลได้เพียง
 ว่ามีผู้ทรงของอาช กระทำการปลงพระชนม์ ดันเกล้าล้ม
 กระหม่อมเท่านั้น ลำดับถัดไปก็ถึงประเด็นว่าผู้ใดบ้าง อยู่
 ในข่ายอันควรต้องพิจารณา ในชั้นนี้เป็นนักกฎหมายคดีอาช

กระทำหรือรู้เห็น รู้เห็นเป็นใจให้กระทำการประทุษร้ายปลง
พระชนม์แล้วแล้งต้นกระหม่อม ใจทักได้เสนอมานในอุทธรณ์
ประกอบว่า การที่ศาลอาญาไม่วินิจฉัยในข้อที่ใจทักนำสืบ
ว่า นายปรีดี พนมยงค์ กับเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช
ร่วมกันกระทำผิดด้วยหรือไม่ นั้น ไม่ชอบเพราะจะหลีกเลี่ยง
เว้นเสียหาได้ไม่ ด้วยเป็นข้อความในประเด็น คือที่เรียก
ว่าพยานเหตุผล หรือพยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณี เมื่อ
เช่นนี้แล้ว เหตุผลที่จะประกอบพฤติการณ์ของจำเลยก็ย่อม
ขาดไปศาลอุทธรณ์ขออธิบายว่า ใจทักก็รับอยู่ว่าพยานหลัก
ฐานในคดีนี้ เป็นพยานเหตุแวดล้อมกรณี ซึ่งตามกระบวนการ
วินิจฉัยอรรถคดีอาจแยกได้ว่า เป็นพยานอันก่อให้เกิด
ข้อเท็จจริงเช่นนั้นทั่ว ๆ ไป ไม่หมายถึงคนใดโดยเฉพาะ
นั้นเป็นประเด็นที่ศาลจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นสาเหตุที่กระทำ
ให้แล้งต้นกระหม่อม ถูกปลงพระชนม์ อันสืบเนื่องมา
จากนายปรีดี พนมยงค์ก็ตาม นายเฉลียว ปทุมรส จำ
เลยก็ตาม ศาลอุทธรณ์ก็ได้วินิจฉัยถึงทุกข้อ กระทั่งความ
ส่วนพยานหลักฐาน เหตุเกี่ยวกับผู้ต้องหาแต่ละคนนั้น จะต้อง

พิจารณาเป็นรายตัวไป สมมติว่า ศาลวินิจฉัยว่า นาย
 ปรีดี พนมยงค์ กับเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช เป็นคน
 ร้ายลอบปลงพระชนม์ ศาลก็ยังต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำ
 เลย^๕ทั้งสามได้สมคบหรือ ร่วมคิดด้วยหรือไม่ หรือหากว่า
 ศาลวินิจฉัยว่า นายปรีดี พนมยงค์ กับเรือเอกวัชรชัย
 ชัยสิทธิเวช ไม่มีความผิด คดีก็ไม่เสร็จเพียงเท่านั้น ศาล
 ยังต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลย^๕ทั้งสามได้สมคบหรือร่วมคิด
 ด้วยหรือไม่เช่นเดียวกัน ในขณะที่ตามฟ้องของโจทก์ นาย
 ปรีดี พนมยงค์ และเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ยังหลบ
 หนีอยู่ การวินิจฉัยถึงบุคคลทั้งสอง ก็เท่ากับว่าเป็นการ
 วินิจฉัยซึ่งไม่ผูกพันบุคคลทั้งสองนั้นประการหนึ่ง และอีก
 ประการหนึ่ง โจทก์ไม่ได้กล่าวรับรองไว้ ณ ที่ใดเลยว่า
 พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งสองนั้นหมดสิ้นแล้ว ศาล
 อุทธรณ์จึง ไม่อยู่ในฐานะที่จะวินิจฉัยคดี ที่ไม่ปรากฏว่า
 เสร็จสิ้นความแล้วได้ เพราะถ้าสมมติว่าศาลอุทธรณ์^๕ไป
 ในทางว่าบุคคลทั้งสองไม่มีความผิด ก็จะไม่พ้นจากกรรมา
 คำน^๕โต้แย้งว่าศาลบกพร่องต่อหน้าที่ ในประเด็นนี้ไม่สม

บุญ ถ้าจะให้ตั้งใจทักกล่าวในอุทธรณ์ไซ้ ก็ดูจะเป็นว่า
จะต้องวินิจฉัยทางเดียวว่า บุคคลทั้งสองมีความผิด ซึ่งวิธี
พิจารณาเช่นนี้ย่อมเรียกไม่ได้ว่า เป็นการถูกต้อง เพราะ
ฉะนั้น ตามที่ศาลอาญายังไม่วินิจฉัยถึงความผิดของบุคคล
ทั้งสอง ศาลอุทธรณ์จึงเห็นพ้องด้วย

อนึ่ง แม้นว่า พระแสงปืนของกลางได้ใช้ยิงครั้งสุดท้าย
ท้ายก่อนวันเสด็จสวรรคต และตามเหตุผลเป็นที่เชื่อฟังได้
ว่า ต้นเกล้าต้นกระหม่อมมิได้เสด็จสวรรคต เพราะการ
กระทำอันเกิดจากพระองค์เอง แต่ฝ่าย นายชิต สิงห์เสนี
จำเลยก็ยังขอให้ศาลอุทธรณ์ ำลึกถึงลักษณะของสถานที่
ที่เกิดเหตุ ว่าเป็นพระราชฐานชั้นใน จัดไว้เป็นที่ประทับ
ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งโดยปกติแล้ว ย่อมจะต้องมีการ
ถวายความพิทักษ์อารักขาอย่างยิ่งยวด เพื่อให้พระองค์ท่าน
ทรงปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง เพราะฉะนั้น ขอนจึง
เกิดความสำคัญขึ้นมาว่า ใครเล่าผู้ร้ายจะทะนงองอาจได้
ลอบเข้าประทุษร้าย ต้นเกล้าต้นกระหม่อมได้ ถึงในพระวิ
สูตร แต่เมื่อศาลอุทธรณ์ได้มีโอกาสเข้าตรวจดู พระที่นั่ง

บรมพิมาน และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งอาจติดต่อกันได้ ประกอบกับคำพยานหลักฐานทั้งหมด แล้วก็เป็นการสมควรที่จะต้องค้นคว้าต่อไปว่า ยังมีเหตุผลอื่นใดเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุอีกหรือไม่ ที่ไม่อาจปลดเปลื้องความสงสัยออกเสียได้

จริงอยู่ การลอบปลงพระชนม์ พระมหากษัตริย์นั้นมิใช่การทำได้ง่าย ๆ แต่เมื่อคิดถึงว่า มีความพยายามที่หนักก็มีความสำเร็จที่ นั่นแล้ว จึงไม่พ้นจาก ความสามารถออกอาจของผู้ร้ายใจอำมหิตไปเสียได้ ในเมื่อสาเหตุอันสมควรได้มีอยู่ดังกล่าวไว้ข้างต้นนั้น ชั้นแรกผู้ร้ายก็ต้องวางแผนการณโดยรอบคอบเสียก่อน จุดอ่อนที่สุดอันจะช่วยให้หลุดวงไปได้ก็คือ ความกว้างใหญ่ไพศาลของพระบรมมหาราชวังนั้นเหตุหนึ่ง ก็การบกพร่องไม่เคร่งครัดต่อการถวายความอารักขาอีกเหตุหนึ่ง

ปรากฏว่า พระที่นั่งบรมพิมานตั้งอยู่ภายในกำแพงพระบรมราชวังทางด้านตะวันออก ใกล้เคียงไปทางทิศใต้ของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วันปกติที่ไม่ใช่วันอาทิตย์และ

วันพระ มีทางที่จะเข้าไปยังพระที่นั่งบรมพิมานได้หลายทาง คือ

(๑) ทางเข้า ทางประตูวิเศษไชยศรี แล้วตรงเข้า ประตูพิมานไชยศรี เลี้ยวซ้ายผ่านพระที่นั่งอมรินทร์ เข้า ประตูเหล็กกล้า ซึ่งเป็นประตูบริเวณพระที่นั่งบรมพิมาน

(๒) ทางเข้าประตูวิเศษไชยศรี เลี้ยวซ้ายไปตาม ถนนเขื่อนชั้นต้นนิเวศน์ เลียบกำแพงพระบรมมหาราชวังไป ทางตะวันออก และเลี้ยวกลงไปทางใต้ ผ่านหน้าวัดพระ ศิริรัตนศาสตร์าราม ประตูสวัสดิโสภณ และเมื่อผ่านเลย ประตูเหล็กเพชรไปแล้วก็เลี้ยวขวา เข้าประตูแดงราชกิจ ซึ่งเป็นประตูบริเวณพระที่นั่งบรมพิมานทางด้านหลัง

(๓) เข้าทางประตูช่องกุฎี ด้านท่าเตียน เลี้ยวขวา ไปตามถนนเขื่อนชั้นต้นนิเวศน์ ตรงไปทางใต้ ผ่านประตู กัญชาวัด, ประตูนางในโคกคดลา แล้วเลี้ยวขึ้นเหนือ ผ่าน ประตูราชสำราญ ไปเข้าประตูแดงราชกิจก็ได้

(๔) เข้าประตูช่องกุฎี ด้านท่าเตียน เลี้ยวขวาไป ตามถนนเขื่อนชั้นต้นนิเวศน์ตรงไปทางเหนือ ผ่านบริเวณพระ

ที่วังดุสิตมหาปราสาท เลี้ยวเข้าประตูวัดนพิตกาลไปยังถนน
จักรวรรดิ เข้าประตูพิมานไชยศรี ตามเส้นทางที่ ๑ ก็ได้
ผ่านประตูพิเศษไชยศรี ไปตามเส้นทางที่ ๒ ก็ได้

(๕) แต่ถ้าเป็นวัน พระหรือวันอาทิตย์ ดังเช่นวัน
เสด็จสวรรคตแล้ว จะมีทางสะดวกที่สุดอีกทางหนึ่ง คือ
วันนั้นประตูสวัสดิโสภณ ซึ่งอยู่ตรงหน้ากระทรวงกลาโหม
จะเปิดตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกา ใคร ๆ ก็เข้าได้ แล้วเลี้ยว
ซ้าย ตรงไปทางใต้ตามถนนเขื่อนชั้นอินเวนต์ ผ่านประตู
เหล็กเพชรไปเข้าประตูแดงราชกิจ ซึ่งเปิดอยู่ตลอดทั้งกลาง
วันกลางวัน ส่วนประตูพิเศษไชยศรี และประตูพิมานไชย
ศรี จะเปิดเวลา ๖ นาฬิกา และปิดเวลา ๔.๓๐ นาฬิกา
สำหรับประตูหลังโรงละครกับประตูเหล็กเพชรปิดตาย

ตามที่บรรยายถึงเส้นทางต่าง ๆ มามี ก็เห็นแล้ว
ว่า ทางสัญจรเข้าไปยังพระที่นั่งบรมพิมานนั้น มีให้เลือก
ได้หลายทาง สุดแต่ว่าทางไหนจะปลอดภัยที่สุด ซึ่งคนที่
ไม่ต้องมีความรู้มากมายนัก ก็อาจเลือกได้ ยี่สิบผู้เข้า
นอกออกในจนชินอยู่แล้วก็ยิ่งง่ายใหญ่

ปรากฏว่าที่ประตูเหล็กกล้า และประตูแดงราชกิจ มีทหารมหาดเล็ก ยืนยามอยู่แห่งละ ๑ คน องค์พระที่นั่งบรมพิมานก็ยังมี ทหารมหาดเล็กยืนยามอีก คือที่มุมหน้า เป็นยามคู่ ๒ คน ที่บันไดหลังข้างอ่างน้ำพุ ก็เป็นยามคู่ ๒ คนเช่นเดียวกันกับ ยังมีที่บันไดชั้นชาลาสุด พระที่นั่งานตะวันตกอีก ๑ คน ตามปกติผู้ที่ผ่านประตูเข้าไปก็ดี จะขึ้นพระที่นั่งก็ดี จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หรือมีบัตรอนุญาตประจำตัว แต่ในทางปฏิบัติหาเข้มงวดกวดขันกันนักไม่ ผู้ที่เคยเข้าออกเสมอ ๆ อาจผ่านเข้าไปได้โดยไม่ถูกตรวจตราอย่างใดก็มีบ่อย ๆ หากจะซักถามกันบ้าง ก็ดูออกจะเป็นเพียงพิธี หากเป็นการเคร่งครัดจริงจังไม่ ดังเช่นนายบุญมาก รุนดำราญ คนนอกแท้ ๆ เข้าไปหานายฉันทหุ้มแพรหลายครั้ง ก็มีได้ถูกทหารยามตรวจตราได้ตามอย่างไรเป็นต้น เมื่อการเข้าออกพระราชฐานชั้นในชาติความระมัดระวังเช่นนี้ ก็ย่อมจะเกิดเป็นจุดอ่อนให้สวมรอยผ่านเข้าประตูเหล็กกล้า และประตูแดงราชกิจได้สะดวกมาก ถ้าจะเปรียบเทียบระหว่าง ๒ ประตูนี้ รู้สึกว่า การผ่านเข้า

ทางประตูแดงราชกิจง่ายยิ่งกว่าประตูเหล็กกล้า เพราะที่ศาลาใต้ต้นมะขาม ข้างประตูเหล็กกล้ายังมีตำรวจวังเป็นยามอีกราวละ ๓ คน ตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง มีหน้าที่คอยดูไม่ให้คนภายนอกเข้าไปพลุกพล่าน แต่ทางประตูแดงราชกิจ ห้ามมีตำรวจวังรักษาการณ์ไม่

ศาลอุทธรณ์ได้พิเคราะห์แผนผัง พระที่นั่งบรมพิมาน หมาย ๒ ประกอบกับหุ่นจำลองแล้ว ห้องชั้นล่างนับจากตะวันออกไปตะวันตกเป็นดังนี้

๑. ห้องพักภายหลังเสวยเป็นรูปมุขเหลี่ยม ยื่นออกไปทางตะวันออกของห้องเสวยพระกระยาหารค่ำ

๒. ห้องเสวยพระกระยาหารค่ำ เป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความยาวจากเหนือไปใต้เท่ากับความกว้างของพระที่นั่ง

๓. ห้องรับแขก ติดต่อกับห้องเสวยพระกระยาหารค่ำ มีช่องพระทวาร ๒ ช่อง เฉพาะที่เข้าห้องรับแขก แต่

มีระเบียบหน้า และระเบียบหลัง สกัต์อยู่ทางด้านเหนือ และ
ด้านใต้ มีพระทวารเข้า จากระเบียบไปในห้องเสวยพระกระ
ยาหารคำได้

๔. มีมุขยื่นต่อจากห้องเสวยพระกระยาหารคำไปทาง
ใต้ แบ่งเป็น ๒ ห้อง ห้องเล็กทางตะวันออกใช้เป็นห้องนำ
ห้องใหญ่ทางตะวันตกเป็นห้องพักเครื่องเสวย มีบันไดขึ้นลง
ใต้ทางข้างห้องพักเครื่อง

๕. จาก ห้องรับแขก มีพระ ทวารออกไปห้องพระ
อัครจรรยใหญ่ ซึ่งเป็นทางขึ้นสู่พระที่นั่งชนบน พระอัครจรรย
บนจากพบดวงถึงชานพักเป็นพระอัครจรรยเดี่ยว จากชานพัก
ชนบนบนแยกชนได้ ๒ ทาง ทางหนึ่งชนระเบียบหน้าอีกทาง
ชนระเบียบหลัง

๖. ติดกับ พระอัครจรรยใหญ่ เป็นห้อง พักเครื่อง
เสวยอีกด้านหนึ่งมีระเบียบหน้า และระเบียบหลังสกัต์อยู่ทง ๒
ด้าน

๗. ถัดไปเป็นห้องคู ห้องหน้าติดระเบียบหน้าเป็นห้อง
พักสัตยานุรักษ์ ห้องหลังติดระเบียบหลัง เป็นห้องพักพนักงาน
ชาวท

๘. ถัดไปเป็นห้องบันไดเล็กชั้นสู่พระที่นั่งชั้นบน ห้องนี้มีระเบียบหน้า และระเบียบหลังสกัด จึงอาจใช้เป็นทางเดินทะลุเข้าออกได้ด้วย ตรงกับทางเข้าห้องบันไดเล็กนี้ มีบันไดขึ้นจากนอกพระที่นั่ง พาดที่ระเบียบด้านหน้า ๑ บันไดด้านหลัง ๑ บันได

๙. ถัดห้องบันไดเล็กเป็นห้องคู่อีก ห้องหน้าติดระเบียบหน้าเป็นห้องนำและห้องส้วม ห้องหลังติดระเบียบหลังเป็นห้องพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตคุณ

๑๐. ถัดไปเป็นห้องสกัดขวางอยู่สุดพระที่นั่งมีกตะวันตก เต็มตามความกว้างทั้งระเบียบหน้า และระเบียบหลัง ไปยันติดอยู่เพียงนั้น ห้องเหล่านี้อีกหนึ่งทางเหนือเป็นห้องรับแขกฝ่ายใน ห้องกลางเล็กเป็นห้องทางเสด็จ มีบันไดเวียนขึ้นไปสู่ชั้นบนได้ ห้องทางใต้เป็นห้องรับประทานอาหารของพนักงานฝ่ายใน

๑๑. ต่อจากองค์พระที่นั่งไปทางใต้เป็นชาน และมีบันไดทอดลงข้างล่างได้

๑๒. ที่ระเบียงหน้า ของห้องพระอัมจรรยใหญ่เป็น
บันไดลง ไปยังมชหน้าซึ่งใช้เป็นทางรถ

๑๓. ที่ระเบียงหลังของห้องพระอัมจรรยใหญ่ เป็น
บันไดคู่ข้างล่าง ระหว่างกลางของบันไดเป็นอ่างน้ำพุ

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า มีบันไดชั้น พระที่นั่งได้
หลายบันได แต่ทหารที่เฝ้าดี ปรากฏว่ามีบันไดชั้นจากล่าง
ถึง ๓ บันไดที่ไม่มีทหารยามเฝ้ารักษา บันไดหนึ่งชั้นห้อง
พักเครื่องเสวยที่ติด กับห้องพระกระยาหารคำ หากจะถือ
เสียว่ามีมหาดเล็กอยู่ในห้องนี้ ไม่ค่อยขาด ก็ยังมีบันไดชั้น
ระเบียงหน้า ถัดจากบันไดมชหน้าไปทางตะวันตกบันไดหนึ่ง
อยู่ใกล้กับห้องน้ำและส้วม กับอีกบันไดหนึ่งชั้นระเบียงหลัง
ถัดจากบันไดอ่างน้ำพุไปทางตะวันตก โดยลักษณะของสถานที่
ที่ การชนพระที่นั่งชั้นล่างทางบันไดทั้งสองนี้ ให้รอดพ้น
จากสายตาของทหารยามสองคู่ ย่อมไม่เป็นของยากเย็นอะไร
เลย นอกจากนั้นศาลอุทธรณ์ยังสังเกตเห็นอีกว่า บันได ๒
บันไดนี้อยู่ตรงกับห้องบันไดเล็กสำหรับมหาดเล็ก ข้างหลวง

และพนักงานชาวที่ ๕ ขนพระที่นั่งขนบนพอดี ทั้งไม่ไกลจาก
พระอัมมารักษ์ใหญ่ขนพระที่นั่งขนบนเท่าไรนัก

นอกจากทหารมหาดเล็กแล้ว ยังมีตำรวจ หลวงอก
พวกหนึ่ง ทำหน้าที่ถวายความปลอดภัย ผลัดเปลี่ยนเวร ๆ
ละ ๕ นาย รวมทั้งหัวหน้าตามธรรมเนียมจะพักอยู่ที่ตึกหน้า
พระที่นั่งบรมพิมาน แล้วผลัดกันไปประจำที่พระที่นั่งชั้นล่าง
เพียงนายเดี่ยวนคนละ ๓ ชั่วโมง โดยนั่งอยู่ที่เก้าอี้ตรงเฉลียง
กลางห้องโถง ใกล้กับพระอัมมารักษ์ใหญ่บ้าง เดินไป
เดินมาบ้าง การที่จะหวังให้ ตำรวจ หลวงนาย เดี่ยวตรวจ
ตราพระที่นั่งอันกว้างใหญ่ให้รอบคอบนั้น ย่อมเป็นการเหลือ
วิสัยที่จะเป็นไปได้ เพราะเมื่อไปด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งก็
ว่าง

มหาดเล็กรับใช้ และมหาดเล็กวรภานัน มีหน้าที่
เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด โดยที่ต้องใช้คนมาก จึงมีทั้งชาว
ราชการประจำและทั้งที่จ้างมาชั่วคราว หน้าที่โดยเฉพาะคือ
เตรียมเครื่องเสวยเช้า, กลางวัน, น้ชา เย็น และรับใช้
ที่โต๊ะเสวย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อื่นอีกคือ มหาดเล็กรับ

ใช้จะต้องอยู่ยามที่พระอัมจรรย์ใหญ่ชนบน ๒ คน และคอย
รับใช้ด้วย ส่วนมหาดเล็กวรภาชนอยู่ยามที่พระอัมจรรย์
ใหญ่ชนล่าง ๒ คน แต่ไม่แน่ เพราะบางทีเหลือเพียงคน
เดียวก็มี ยามมหาดเล็กนมทงกลางวันกลางคืน เฉพาะ
เวลากลางคืน กำหนดให้มหาดเล็กรับใช้อยู่ยามที่พระอัม-
จรรย์ใหญ่ชนบนข้างละคน แต่บางทีก็ไปรวมอยู่แห่งเดียว
กันบ้าง บางทีนอนหลับเสียบ้างก็มี ซึ่งนางสาวจรรยา ทะละ
ภักุ เคยปลุกให้ลุกขึ้นกับบางทีนางสาวจรรยา ทะละภักุ
เดินผ่าน อัมจรรย์ ใหญ่ไป ไม่เห็น มหาด เล็กอยู่ ยามเลย
บางครั้งก็กลางวัน บางครั้งก็กลางคืน สำหรับมหาดเล็ก
วรภาชน ซึ่งอยู่ยามชนล่างนั้น มีเก้าอี้ให้นั่งใต้พระอัม-
จรรย์ใหญ่ทางด้านใต้ไม่โปร่ง ได้ความจากนายพร หอม
เนียม ว่าตรงนั้นมองเห็น คนที่จะมาสู่ที่ของพระ โรงด้านใต้
แต่ถ้าเขาเข้าทางด้านเหนือ แล้วจะมองไม่เห็น เมื่อการ
อยู่ยามของมหาด เล็กเป็นเช่นนี้นี้ การที่คน ภายนอกจะ
ลวงตาเล็ดลอดชนพระทงชนบน จึงไม่ใช่ของยากอย่างไร
เลย ขอพิสูจน์ที่เห็นได้ก็คือ หลังจากฉันเกล้าฉันกระหม่อม

เสด็จสวรรคตแล้ว ทั้งที่การกวาดขันระแวงระวังกันยังชันก
 มีวายที่คนภายนอกจะแปลกปลอมเข้าไป กล่าวคือเมื่อวัน
 ๑๘ สิงหาคม ๒๔๘๘ เวลาประมาณ ๒ นาฬิกา นายมณี
 บุรณสุด นิ่งอยู่กับนายทหารราชองครักษ์, ตำรวจหลวง
 และคนอื่นอีก ๕-๖ คน ที่เกอืดตรงมุมด้านตะวันออกเฉียง
 ได้ห้องโถงใหญ่ชั้นล่าง พยเคียงกาแฟเสร็จ นายทหาร
 ราชองครักษ์ลุกไปก่อนว่าจะตรวจข้างล่าง สัก ๒ นาทีก็มี
 ชายคนหนึ่งไม่สวมหมวก แต่งเครื่องตรวจการแต่ไม่ติดเครื่อง
 หมายถึงเดินลอดพระอัมจรรยใหญ่ด้านเหนือ ไปถึงประตูหน้า
 ของห้องพระโรง โดยไม่มีใคร เห็นว่าชายคนนั้นจะเข้ามา
 จากทางไหน แล้วเลี้ยวออกประตูไปทางหน้า เดินไปตาม
 พรมทางถึงพระอัมจรรยใหญ่ ก็ชันตันที่เพื่อไปสู่พระที่นั่ง
 ชั้นบน พอชันได้ ๔-๕ ชั้น นายมณี กับพวกก็ตามไปรวม
 จับ มอบให้นายทหารราชองครักษ์ไปจัดการ ความปรากฏ
 ว่า นาย ขอนายอาคม สุรสว่างคนแรกไปพูดทำสนธิ
 กับทหารยามที่ประตูเหล็กดักก่อน เพื่อจะผ่านเข้าเขตชั้น

ในว่าจะหาคุณชิต ทหารยามไม่ยอมให้ผ่าน นายอาคม
 สุรสวางค์ ถามนายทหารยามว่า ขออนุญาตกรมวังได้
 หรือไม่ ทหารยามตอบว่าได้ แล้วนายอาคม สุรสวางค์
 ก็เดินไปทางที่ทำการตำรวจวังหายไป แต่กระนั้นนายอาคม
 สุรสวางค์ก็ยังพยายามเสียดลอดจนขึ้นไปบนพระที่นั่งได้

บันได เล็กที่จะขึ้นพระที่นั่งชนบนนั้น อยู่ในห้อง ๆ
 หนึ่ง โดยฉพาะระหว่างห้องพักของพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินต
 ดุสัย กับห้องพักพนักงานชาวที่ ตามธรรมดาแล้วจะเปิด
 ตั้งแต่เวลา ๖ นาฬิกา และปิดเมื่อคืนเกล้าจนกระหม่อม
 เสด็จเข้าพระที่ราว ๒๒ นาฬิกา การเปิดตามปกติ คือลง
 กลอนประตูหลังด้านในและใส่กุญแจประตูหนา แล้วนำลูก
 กุญแจไปมอบหัวหน้าเวร ซึ่งอยู่ในห้องพักของชาวที่ ตั้ง
 แต่เปิดจนกระทั่งปิด จะมีมหาดเล็กวรภาชน์ ซึ่งบางทีก็ใช้
 คนจ้างชั่วคราว อยู่ยามเฝ้ามิให้คนไม่มีหน้าที่ขึ้น โดยนั่ง
 เก้าอิตตมั่งห้องชาวที่ ใกล้กับประตูด้านเหนือ แต่ใช้วาจา
 เกรงครัดในการปฏิบัติก็หาไม่ วันที่ ๘ ก่อนเสด็จสวรรคต

วันหนึ่ง เมื่อนางสาวนิภา ตะละภักดิ์ เลิกงานที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ตอนเย็นแล้ว ก็ไปค้างอยู่กับนางสาวจรรยา ตะละภักดิ์ พี่สาว ที่พระที่นั่งบรมพิมานชั้นบนตามเคย เพราะไปช่วยนางสาวจรรยา ตะละภักดิ์ ทำงานที่เกี่ยวกับสมเด็จพระราชชนนี พอวันที่ ๘ ตี ๕ ครึ่งก็แต่งตัว เพื่อไปทำงานที่โรงพยาบาล รวบรวมข่าวจากพระที่นั่งชั้นบนทางบันได หลังปรากฏว่าประตูห้องนั้นด้านหน้าดงกลอนไว้ ส่วนประตูหลังปิดไว้เฉย ๆ ไม่ได้ใส่กลอน เพียงแต่มีตุ๊กตาก็ออกไปได้

เช้าวันเดียวกัน คือวันสวรรคต มีพยานเป็นความถึง ๒ คน คือนายสุรินทร์ ชูศรีเพริศ ว่าคืนวันที่ ๘ ยามบันไดเหล็กเป็นใครจำไม่ได้ ได้มอบลูกกุญแจที่ใส่ประตูห้องไว้ คืนนั้นนายสุรินทร์นอนที่เฉลียงหลัง และตื่นเมื่อเวลาห้ารุ่งจึงไขกุญแจห้องบันได แล้วให้นายวัน สารสมัคร์ เป็นยามที่บันไดนั้นต่อไป ฝ่ายนายวัน สารสมัคร์ ให้การว่าได้เฝ้ายามที่บรรไดเหล็กตั้งแต่ ๖ นาฬิกา วันที่ ๘ มิถุนายน

ตอนเข้ายามนี้ ไม่ต้องรับ ยามจากใคร เพราะนาย สุรินทร์
 หรือนายพิชัย จำไม่ได้แน่ กำลังเปิดประตูอยู่ นายวันได้
 นิ่งอยู่ที่เกาะยี่ ดิฉันผั่งห้องชาวที่ใกล้ กับประตูด้านเหนือ
 จน ๘ นาฬิกา จึงมอบยามให้นายดี ระหว่างอยู่ยามนั้น
 นายวัน ดาวสมัคร์ นิ่งอยู่ที่เดียวไม่ได้ไปไหนเลย มีคนขึ้น
 ลงคือพระพี่เลี้ยงเนื่อง นางสาวจรรยา นายเวศน์ กับพนักงาน
 งานชาวที่ คือนายพิชัย นายสุรินทร์ และอีก ๒ คนจำไม่
 ได้ว่าชื่ออะไร

ศาลอุทธรณ์ไม่อาจปลงใจเชื่อนายสุรินทร์ ชูศรีเพริศ
 และนายวัน ดาวสมัคร์ ได้สนิทกันว่า เขาได้ปฏิบัติหน้าที่
 ดังกล่าวเคร่งครัด มิได้ขาดตกบกพร่อง เพราะต่างรู้จักดี
 ถึงข้อหาแล้วว่า ดันเกล้าดันกระหม่อมมุกคนร้ายลอบปลง
 พระชนม์ ถ้าคนใดขึ้นให้การเป็นอย่างอื่นก็หมายความว่า
 นั่นคือความผิด ทั้งนี้โดยอาศัยให้การของนางสาวนิภา ตะ
 ละภักดิ์ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ตอนย่ำรุ่งประตูหลังปิดไว้เฉยๆ
 ไม่ได้ใส่กุญแจ เพียงแต่มีตูดกบิตก็ออกได้ เมื่อออกไป

เฉลี่ยงขนล่างด้านหลังแล้ว จึงเห็นชาวที่กำลังกวาดระเบียบ
 อยู่คนหนึ่ง เหตุบกพร่องทั้งนี้ ตรงข้ามกับคำให้การของ
 นายสุนทร ชูศรีเพริศ และนายวัน สารสมัคร์ ที่เดียว
 ใช้แต่จะมีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นก็หาไม่ จำเพราะให้บังเอิญ
 เป็นเมื่อใกล้วันสวรรคต คือได้รับความจากนางสาวจรรยา ตะ
 ละภักฎา ที่บันไดเล็กนี้ เดิมมีพวกชาวที่หนึ่งเกาะเป็นยาม
 อยู่ตรงมุมบันไดคนหนึ่ง ตลอดกลางวันและกลางคืน หลัง
 จากลั่นเกล้าลั่นกระหม่อมเสด็จมาประทับสัก ๕ เดือน การ
 อยู่ยามที่บันไดเล็กนี้ได้เปลี่ยนไปคือ ในเวลาดาลงคืนเมื่อ
 เสรีจตุระแล้ว เห็นจะเป็นคนยามนั่นเอง ได้ปิดประตูห้อง
 บันไดด้านหน้าบังไว้ก่อน เวลาเขาจะนอน เขาก็ไปประตู
 ห้องบันไดด้านหลังไว้อีก เขาจะไปไหนไม่ทราบ เคยเห็น
 คนนอนอยู่ทางระเบียบชั้นล่าง ด้านหลังก็คนไม่ทราบ จำ
 หรับนายวัน สารสมัคร์นี้ มีเหตุผลแสดงว่า ขาดความ
 รอบคอบ ไม่สมกับที่กล่าวอ้างว่า มิได้ละทิ้งหน้าที่ไปไหน
 เช่นว่า เห็นพนักงานชาวที่ชนทางบันไดเล็กนั้นเพียง ๔ คน

คือ นายสุรินทร์ นายพิชัย กับคนอื่นอีก ๒ คน แต่นายสุรินทร์ ชูศรีเพริศ ว่าขึ้นไปถึง ๕ คน คือ นายสุรินทร์ นายพิชัย. นายกิ่ง. นายสิริ. นายดวง นอกจากนั้นยังได้ความจากนายเวศน์ สุนทรรัตน์ ว่าวันนั้นได้ขึ้นไปบนพระที่นั่งเมื่อเวลาบ่ายครึ่ง ทางพระอัมมารวีย์ใหญ่ บันไดซ้ายตรงไปยังห้องพระบรรทม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ยังไม่ขึ้นพระบรรทม จึงกลับไปห้องพระภุชญาเตรียมเครื่องฉลองพระองค์ไว้ถวาย ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นบรรทมเสด็จห้องเสวยเข้าแล้ว จึงลงจากชั้นบนทางพระอัมมารวีย์ใหญ่ไปหาอะไวร์ประทานที่ห้องพักเครื่อง ระหว่างนั้นเองก็ได้ยินเสียงดังปัง ดังนี้เป็นอันว่า นายเวศน์ มิได้ขึ้นลงทางบันไดเล็กเลย นายวัน สารสมัคครเขาที่ไหนมาว่า

ลำดับนี้ จะได้พิจารณาทางด้านห้องพระโรงใกล้กับพระอัมมารวีย์ใหญ่ ซึ่งมีทั้งยามมหาดเล็ก และยามตำรวจหลวง ในวันสวรรคตตั้งแต่ ๖ นาฬิกา ถึง ๘ นาฬิกา ยามมหาดเล็กคือ นายพร หอมเนียม คนข้างขวครวด ตาม

ธรรมาแล้ว ยามมหาดเล็กจะต้องมี ๒ คน เมื่อเวลานั้น
 บัววัยเดียวคนหนึ่งจึงเหลือนายพร หอมเนียม คนเดียว แต่
 ตรงที่นั่งอยู่ยามนั้นได้กล่าวมาแล้ว ว่าดับเข้าไปใต้พระอัม-
 จรรยใหญ่จึงไม่อาจเห็นคนขึ้นลงได้ตลอดหมด มีหน้าซ้ายยัง
 ละหน้าที่เข้าไปอยู่ในห้องพักเครื่องเสี้ยหลายครั้ง สำหรับยาม
 มหาดเล็กจึงหวังไม่ได้มากนักว่า ถ้าจะมีคนเด็ดตลอดชั้นทาง
 พระอัมจรรยใหญ่เขาน่าจะเห็น

ส่วนยามตำรวจหลวงได้แก่นายรงค์ภักดี แต่ก็เป็น
 ยามเดียวอีก มีหน้าที่เดินตรวจไปตามห้องพระโรง ข้อที่
 นายรงค์ภักดี เบิกความว่า ตลอดเวลาที่อยู่มยามไม่เห็นคน
 ภายนอกผ่านเข้าไปในพระที่นั่งเลย จึงออกจะฝันความจริง
 ไปอย่างมาก พระยาอนุรักษราชมนเฑียร กับนายชิต สิงหเสนี
 จำเลย เดินเข้ามาทางบันไดหน้าพระที่นั่ง พระยาอนุรักษราช
 มนเฑียร นั่งคุยกับนายมณี บุรณสูต ที่ห้องพระโรงส่วน
 นายชิต สิงหเสนี จำเลย เคยขึ้นบันไดไปสักครู่ก็ถอยห่อ
 กระดาษเล็ก ๆ ลงมา แล้วลงบันไดหน้าพระที่นั่งไปพร้อม

กับพระยาอนุรักษราชมณเฑียรตอนหนึ่ง และอีกตอนหนึ่ง
 ทายขิต สิงหเสนี จำเลยได้กลับไปยังพระที่นั่งบรมพิมานอีก
 ก่อน ๘ นาฬิกา โดยขึ้นทางพระอัมจรรย์ใหญ่ แล้วไปนั่งอยู่
 กับนายบุศย์ บัทมศรีน จำเลยที่เคลียดงหน้าพระทวารห้อง
 แต่งพระองค์อันเกล้าฉันกระหม่อม ฉะนั้น การจึงเป็นว่า
 ถ้านายรงค์ภักดีนั่งอยู่เป็นที่ ก็คงจะพบเห็นทั้งพระยาอนุรักษ
 ราชมณเฑียร และนายขิต สิงหเสนี จำเลยบ้าง แต่นาย
 รงค์ภักดีเบื่อกความว่า มิได้พบเห็นคนทั้งสองนั้นเลยตลอดเวลา
 เช้านั้นคนรู้จักกันดีแท้ ๆ นายรงค์ภักดียังไม่เห็น สาอะไรกับ
 คนอื่นจะไม่รอดตาไปได้

พระที่นั่งบรมพิมานองค์นี้ เป็นตึกสองชั้นมีความยาว
 ถึง ๖๒ เมตร และกว้าง ๒๖ เมตร ชั้นล่างมีห้อง ๑๗ ห้อง
 ชั้นบนมี ๑๘ ห้อง มีเคลียดงทั้งด้านหน้า และด้านหลังทั้ง
 สองชั้น ประมาณตอนกลางพระที่นั่งทั้ง ๒ ชั้น และ ๒
 ด้านหัก ย่อเป็น ช่องอตรวงนแหละ เป็นที่กำบังมิให้เห็นได้
 ตลอดความยาวของพระที่นั่ง เฉพาะอย่างยิ่งชั้นบน ถ้าอยู่

ทางห้องพระบรรทมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระราชชนนี ซึ่งอยู่สุดไปทางตะวันตกแล้ว ก็จะมอง
ไม่เห็นห้องพระบรรทม และที่ประทับของฉันเกล้าฉันกระ
หม่อม ซึ่งอยู่สุดพระที่นั่งไปทางตะวันออก ได้โดยระหว่าง
ที่ประทับทั้ง ๒ แห่งนี้ยังมีห้องต่าง ๆ กันอยู่หลายห้องเมื่อ
ศาลอุทธรณ์ ไปตรวจดูพระที่นั่งบรมพิมาน ห้องบันไดเล็ก
นั้นเป็นห้องที่สะดุดใจอย่างมากที่สุด เพราะนอกจากจะเป็น
ห้องที่ปลอดคนแล้ว ยังมีบันไดขึ้นจากชั้นสองไปบนเพดาน
พระที่นั่งอีก หักทาบเป็นซอมีฝาผนังทึบหมดจนยากที่จะกล่าว
ว่า คนตั้งสติบกว่าคนก็อาจขึ้นไปหลบซ่อนอยู่ในหลืบนั้นได้
อย่างมิดชิด แม้ผู้ที่เดินผ่านไปมาในห้องนั้นจากเฉลียงหน้า
ไปหลัง หรือจากหลังไปหน้าก็ไม่อาจเห็นได้ เว้นเสียจะ
ขึ้นไป แต่ตามปกติก็ไม่มีคนจำเป็นอันใดที่จะขึ้นไปกัน
เพราะต้องไปติดประตูเพดาน ซึ่งมีดักอยู่แต่ตนเอง
ออกไปตามเฉลียงหลัง ก็จะผ่านเฉพาะห้องที่ตามปกติแล้ว
จะไม่มีคนอยู่ คือห้องพระภุษา. ห้องรับแขก. พระอัม-

จรรยใหญ่ ห้องทรงพระลำราญ แล้วเข้าห้องแต่งพระองค์
ซึ่งติดกับห้องพระบรรทมต้นเกล้าฉันทระหม่อม ได้อย่างง่าย
ที่สุดเพราะ ที่พระทวาร และพระฉากมิได้ลงกลอนข้างใน
คงมีแต่ต้นเกล้าฉันทระหม่อม ทรงพระบรรทมอยู่พระองค์
เดียว แต่ส่วนทางเฉลียงหน้านั้น จะต้องผ่านห้องนางสาว
จรรยา ตะละภักดิ์ แล้วไปผ่านห้องเสวยพระกระยาหาร ซึ่ง
ตามธรรมเนียมแล้ว มักจะมีมหาดเล็กตั้งเครื่องอยู่ในนั้น หาก
จะเคยไปเข้าห้องทรงพระอักษร ซึ่งอยู่ติดกับห้องพระบรรทม
ก็ไม่สะดวกนัก เพราะตามธรรมเนียมแล้ว เมื่อต้นเกล้าฉันท
ระหม่อมเสด็จเข้าพระที่ มหาดเล็กห้องพระบรรทมจะต้อง
ปิดม่านพระฉากที่พระทวารห้องทรงพระอักษร ซึ่งจะออก
ไปยังเฉลียงหน้า แล้วลงกลอนไว้ภายในห้อง ส่วนพระ
ที่นั่งชั้นล่างเล่า ศาลอุทธรณ์ได้ขุดข่อนให้เห็นแล้วว่า คน
นอกอาจเล็ดลอดชั้นไม่ได้ อย่างไรก็ตาม อันความรู้สึกรู้จักกันว่า
เพิ่งมีเมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว ก่อนหน้านั้นก็มีอยู่คงจะเห็นได้
จากพระองค์เจ้าธานีนิวัติ รับผิดชอบให้การเป็นพยานว่าระเบียบ

การทวไปในพระที่นั่ง ผิดกับในสมัยที่พระองค์ยังรับราชการ
เป็นอันมาก ก่อนนั้นคนก็มีมากกว่า และใช้คนดี ๆ มาก
กว่า เช่นมหาดเล็กห้องพระบรรทม ก็ใช้จางวางโทหรือ
เอกในรัชกาลที่ ๗ ทรงตัดทอนลงมา ก็เป็นคนชั้นหัวหมื่น
หรือรองหัวหมื่นแต่รัชกาลที่ ๘ ไม่เห็นมีใครสูงกว่านายขีด
สิงหนะนี้ จำเลยการแต่งกายของมหาดเล็กรัชกาลที่ ๘ ไม่
มีทวนรอน ก็อยู่กันอย่าง ๆ มองไม่ใคร่เห็นได้ว่าเป็น ข้าราชการ
แต่งตัวใส่กางเกงและเสื้อยืดคอหยัก ๆ การกวัดข้นคนเข้า
ออกนอกพระราชฐาน บางทีก็กวัดข้นมากบางทีก็เปล่า การ
ถวายความปลอดภัยในรัชกาลที่ ๖ และที่ ๗ ดีกว่า มียาม
หนาหนาตากว่า เช่นรัชกาลที่ ๗ ที่พระที่นั่งอัมพรมีตำรวจ
หลวงถือหอกอยู่ชั้นบนบันไดคู่หนึ่ง ในรัชกาลที่ ๘ ดูเหมือน
มีคนเดียว ก่อนนั้นไม่ต้องใช้คนจาง แต่เมื่อรัชกาลที่ ๘ เด็ดจ
มาต้องจางคน ทั้งนั้นว่าไม่ลงแต่เมืองไทย เช่นเวลา
ทรงพระบรรทมอยู่ใคร ๆ ก็เข้าไปได้ ซึ่งลำบากพระเจ้า

แผ่นดินแล้ว คุรุมีตระกูลน้อยไปที่พระที่นั่ง เสด็จกลางคืนมี
คนน้อยหลีกเกิน

อันความหละหลวมในการถวาย ความปลอดภัยแต่ฉัน
เกล็ดฉันกระหม่อมนานาประการดังกล่าวมานี้ เป็นการเปิด
โอกาสให้ ราชศัตรูผู้คิดปองร้าย กำหนดวางแผนการณได้
ถนัดชอบ และมันเหมาะยิ่งไปอีกก็คือ มีการเบาความคิด
ในการจ้างคนงานชั่วคราว เข้าไปทำงานใกล้ชิดกับพระมหรา
ภษตรีย์ โดยมีได้รู้จักกันดีถึงฐานะของคนเหล่านั้น เท่าที่
ปรากฏตามบัญชีรายชื่อข้าราชการแผนก รับใช้และบรรพชา
ประจำพระองค์ หมาย ๔๓ ก็ถึง ๑๘ คนนอกจากนี้แผนก
ชาวท กยังมีคนรับจ้างชั่วคราวอีก ซึ่งอาจขึ้นไปทำความ
สะอาดบนพระที่นั่งได้ ตลอดพระบรรทมถึงในห้อง แม้ผู้
ที่ทำงานอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิด เช่นนายมณิ บุรณสูตร
ซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกรับใช้ กองมหาดเล็กแท้ ๆ ก็กล่าวว่า
จุดพวกชาวที่บาง คนเท่านั้น รูปการณ์จึงเป็นว่าตอนเช้า
นั้นแต่ละเป็นเวลาที่มี คนงานมากหน้าสุดบดกัน ทั่วทุกกัน

ก็มี ไม่รู้จักกันก็มี แต่ก็มีได้ทั่วไปทุกหนทุกแห่งบนพระที่นั่งอันกว้างใหญ่ โอกาสไหนเดี๋ยวจะประเสริญ ยิ่งไม่กลัวน หากจะแย้งว่า เหตุใดผู้ร้ายจึงไม่เลือกเอา เวลากลางคืน ความซอสนศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยข้างหน้า

เพื่อพิจารณาว่า ผู้ร้ายจะสามารถ กระทำการ ปลงพระชนม์ ดันเกล้าดันกระหม่อมด้วยอาการอย่างไร จำต้องทราบถึงลักษณะ ของพระ แทนบรรทม เสียก่อน ทั้งพระบรรทมนี้มีพรมหนาปูอยู่ พระแทนบรรทมตั้ง อยู่บนพรม นอกที่ ประมาณเกือบกลางห้องเพดาน ห้องเหนือพระแทนบรรทมเป็นโคมทึบ พระแทนตั้งอยู่ภายในโครงพระวิสูตร ซึ่งทำด้วยไม้ มีเสา ๔ เสา มีบัวเป็นวงสี่เหลี่ยม มุมบน อยู่เหนือเสา รอบ ๆ ด้านในของวงสี่เหลี่ยมที่เป็นบัวนั้น ลวดซึ่งสำหรับร้อยหูกพระวิสูตร ซึ่งถ้ามีพระวิสูตรร้อยหูกไว้กับลวดที่ซึ่งอยู่นั้น พระวิสูตรจะคลุมพระแทนบรรทม และอยู่ทางด้านในของเสาพระวิสูตร พระแทนมีพนักทงทางเบื้องพระเศียร และเบื้องพระบาท จากพนักเบื้องพระเศียรไป

ถึงหน้าเบื้องพระบาท ถ้าวัดด้านในของพนังก้ายาว ๒๐๔
 เมตร ถ้าวัดด้านนอกได้ยาว ๒๑๗ เมตร เสาพนังกั้นทาง
 เบื้องพระเศียร และเบื้องพระบาทหน้ากว้าง ๗.๕ เซ็นติเมตร
 พนังก้างพระเศียร มีบัวสอง ขนวดจากพนถึง บัวขนกลาง
 ได้ ๙๘ เซ็นติเมตร จากพนถึงบัวชั้นบนวัดได้ ๑.๐๑ เมตร
 ปลายเสาพนักทำเป็นบัวสูงขึ้นไปอีก วัดจากพนถึงยอดบัว
 ได้ ๑.๐๗ เมตร กลางพนักเป็นห้องยื่นออกไป ๑๔ เซ็นติ
 เมตรสำหรับตั้งไฟฟ้า ขอบพระแท่น ด้านล่างมีไม้ ประกม
 ห่างจากพน ๔ ๒ เซ็นติเมตร ส่วนด้านปลายพระบาท ก็มี
 พนักเช่นเดียวกันแต่ต่ำกว่าด้านพระเศียร ดังภาพถ่ายหมายเลข
 ๙ และ ๙ สองข้าง พระแท่น มีตุ้เล็ก ๆ ตั้งอยู่ ทางเบื้อง พระ
 เศียร เป็นตุ้สี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างและยาวเท่ากันวัดได้ด้าน
 ละ ๓๐ เซ็นติเมตร สูง ๒๑ เซ็นติเมตร ขนาดเดียวกัน
 พระแท่นตั้งอยู่ในโครงพระวิสูตรไม้สักที่ โครงพระวิสูตร
 กว้างจากขอบในของเสาช้างหนึ่ง ไปยังอีกข้าง หนึ่งวัดได้
 ๒.๗๗ เมตร วัดด้านยาวจากขอบในของเสาทำนองเดียวกัน

ได้ ๓.๐๑ เมตร วัดจากพื้นห้องสูงขึ้นไป ถึงสวดราวพระวิ
 สุตว์ ๒.๓๗ เมตร พระวิสุตว์ทำด้วยผ้าโปร่งเส้นดีพริกไทย
 คดุมโดยรอบจดถึงพื้น ชายพระวิสุตว์มีห่วงโซ่ร้อย กัน
 ลมปลิวระหว่างพระแท่นกับพระวิสุตว์ เป็นช่องว่างอากาศเดิน
 ได้รอบพระยี่ภู่เต็มพระแท่นพอดีหนา ๑๖.๕ เซ็นติเมตร บน
 พระยี่ภู่ใช้ผาฉนวนหนา ๐.๕ เซ็นติเมตร ปูชนกนงแลวจึงฉนวน
 ฉลาดปูทับอีกชั้นหนึ่ง พระชนนยกวาง ๔๕ เซ็นติเมตร ยาว
 ๗๑ เซ็นติเมตร สูง ๖.๕ เซ็นติเมตร มีรอยกระสุนปืนทะลุ
 พระชนนยกเกือบถึงกลางทงสองด้าน แล้วทะลุผ่านมายู่พระ
 ยี่ภู่และฉนวนลาดลงไป ผิงอยู่ในพระยี่ภู่ ทาได้ ทะลุอีกด้าน
 หนึ่งออกไปไม่ จุดทะลุนี้ห่างขอบพระแท่นด้านซ้าย ๖๖ เซ็น
 ตีเมตร ด้านขวา ๓ เมตร ๑๗ เซ็นติเมตร และด้านพระ
 เคียงห่างจากผนังด้านพระเคียง ๔๗ เซ็นติเมตร ภายหลัง
 ที่ได้ทำการพิสูจน์ทดลองกันแล้ว ก็จะเป็นว่า ถ้าผู้ร้ายเข้า
 ขัดพระแท่นด้านขวา ของพระบรมศพแล้ว ตัวผู้ร้ายจะต้อง
 อยู่ห่างจุดของ ๑ เมตร ๑๗ เซ็นติเมตร ซึ่งไม่สามารถจะ

ทำให้เกิดบาดแผลดังเช่นที่ปรากฏแก่พระบรมศพได้ หากเข้า
 รัชทางพระแท่นข้างซ้ายของพระบรมศพ จุดที่ยังห่างจาก
 ผู้วาย ๖๖ เซ็นติเมตร ซึ่งผู้วาย อาจยังให้เกิดบาดแผลได้โดย
 ยาก แต่ต้องเอ้อมยาว ซึ่งเป็นทางกระทำได้โดยยาก จึงคง
 เหลือทางเดียว ก็คือจะต้องยิงทางเบื้องพระเศียรโดยเอ้อม
 พนักพระแท่นด้านนั้น คราวนั้นจะต้องพิจารณาว่า การยิงทำ
 นอนนี้อาจสำเร็จได้หรือไม่ เพราะพนักนั้นสูงอยู่ศาลอกุทธน
 พิจารณาเห็นว่า พนักที่สูงถึง ๑.๐๑ เมตรนั้น เป็นความสูง
 จากพื้น แต่พระเศียรลงเกล้าจนกระหม่อมก็สูงขึ้นมาจากพื้น
 เช่นเดียวกัน คือพระแท่นพระยักษ์มานวมลาดสูงขึ้นมาถึง ๓๙.๘
 เซ็นติเมตร แล้วพระเศียรยังหนุนอยู่บนพระเชณยอีก พระ
 เชนยนั้นตามรายงานของนายพันตำรวจโทเอ็จ ณ บ่อมเพท
 หมายเลข ๑๓๘ ว่ามีลักษณะอ่อนมาก รับนานหนักแล้วความหนา
 ได้ลดลงเหลือประมาณ ๒.๕ เซ็นติเมตร และพระเศียรยังสูง
 พนักพระเชณยขึ้นมาอีก คือไปก็ต้องพิจารณาถึงความยาวของ
 แขนคนอุทรมตากับความยาวของมัน และระยะที่ปากกระบอก

เป็นซึ่งอาจห่างจากพระนครอย่างมากถึง ๕ เซ็นติเมตร ดังนั้น
 โฉนดเหล่านี้จะสงสัยว่า ผู้ร้ายไม่อาจใช้เป็นยี่งัดเกล้าอัน
 กระหม่อมได้ นายพันตำรวจโท อัจฉริยะ บ่อมเพ็ชร ได้ร่วม
 ในการชันสูตรพระบรมศพ และทำการตรวจพระแท่นบรมศพ
 และสถานที่ที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดแล้ว ได้ทำรายงานหมายเลข
 ๑๓๘ นั้นไว้ว่า โดยฐานแผลของยี่งัดเกล้าอันกระหม่อมเช่น
 นี้สามารถเกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้อื่นได้ นี่เป็นรายงาน
 ก่อนที่คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ ฯ มีความเห็นภายหลัง
 หลังที่คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ ฯ มีความเห็น
 แล้ว กรรมการที่กระทรวงตั้งขึ้น ตามคำสั่งกรมตำรวจ
 หมายเลข ๑๕๓ มีนายพลตำรวจโท หลวงชาติตระการโกศล
 เป็นประธานกรรมการ ก็ได้ทำการทดสอบอีกครั้ง แล้วทำ
 รายงานหมายเลข ๒๗ ไว้มีความตอนหนึ่งว่า การทดสอบยัง
 ครั้งที่ ๕ คือ ยี่งัดทางด้านหัวพระแท่นบรมศพทางขวา ด้าน
 บนของกลางหันไปทางขวาของพระแท่น ด้านบนของพระ
 แท่นด้านขวาประมาณ ๘๐ องศา ปากกระหม่อมนั้นตั้งลงทาง

จากวัตถุที่ยังไม่เกิน ๕ เซ็นติเมตร ท่านอาจเป็นทำถูกขอบ
ปลงพระชนม์ได้ แต่ผู้ยังจะต้องฝันผิดธรรมดา จึงจะสามารถ
ให้ได้ฐานแสดงที่ปรากฏแล้วได้ ความหมายของคำว่าฝัน
มือนี้ หลวงชาติตระการโกศล เบิกความอธิบายว่า การ
จับเป็นสนขึงนั้น ตามปกติแขนและข้อมือเป็นเส้นตรง ถ้าจะ
ให้ได้ลักษณะของแฉดย่างรายพระบรมศพแล้ว ต้องงอข้อ
มือเวดงเชื่อมมือลงไปยิ่ง ฉะนั้น เหตุผลที่ศาลอุทธรณ์ ได้
วินิจฉัยมานี้ จึงสมกับที่ศาลอาญากล่าวว่า ผู้ที่ร่างกาย
เรียกว่าสูงตามธรรมดาเท่านั้น ไม่ต้องสูงจนเกิดขนาดธรรม
ดา ก็สามารถเชื่อมแขนข้ามพนักพระแท่นเข้าไปยังให้เกิด
บาดแผลเช่นพระบรมศพได้

ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษา ศาลอาญา
ซึ่งกล่าวความตอนหนึ่งว่า ผู้ร้ายนี้เป็นใครบ้าง และมา
จากไหนอย่างไรก็ตาม จะต้องได้วางแผนการนี้ โดยแนบ
เนียนรัดกุม และมีวิธีที่ลึกลับที่จะอยู่ในวิสัย และความ
สามารถของผู้ร้ายจะพึงกระทำได้ ตามรูปการณ์ในท้องสำ

นวนอันไม่มีข้อสงสัยใด ๆ เลยก็คือ นายชิต สิงหเสนี และ นายบุศย์ บัณฑริน จำเลยมิได้เป็นผู้ร้ายตัวการเจ้าความคิดที่จะทำการปลงพระชนม์ ความข้อนี้ แม้โจทก์จะมีได้ คัดค้านแต่ก็ได้โต้แย้งมาว่า พยานชุตินายสี หรือชุตินั้น ศาลขอที่จะรับฟังความผิดของจำเลยได้อยู่ ศาลอุทธรณ์ จึงจะพิจารณาประเด็นข้อนี้ต่อไป

โจทก์นำสืบความตอนหนึ่ง ระหว่างที่ร้อยตรีกรี พิมพะกร ต้องโทษฐานกบฏอยู่ในเรือนจำบางขวางนั้น ได้ติดต่อการงานกับนายสี นักโทษ ชนิดซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ ทั้งยังเคยให้ความอุปการะแก่นายสีด้วย เมื่อต่างพ้นโทษมาแล้ว นายสีก็เปลี่ยนชื่อเป็นชุติน และได้ไปมาหาสู่กันอีก แต่ต้นเกล้าต้น กระหม่อมเสด็จนิวัติมาประทับในพระนครสัก ๒ เดือน ปรากฏว่ารถยนต์พระที่นั่งหาย นายสีหรือชุติน ได้ไปบอกนายร้อยตรีกรี พิมพะกรว่า รถนั้นอยู่ทางจังหวัดปราจีนบุรี ต่อมาก่อนเสด็จสวรรคต ๔ วัน นายสีหรือชุติน ไปหาร้อยตรีกรี พิมพะกร ที่โรงงาน

เล่าว่า นายชาติ ไชยชูศักดิ์ ทำงานอยู่ที่กองเสนาธิการแบ่ง
 อ่างวา เป็นคนของนายปรีดี พนมยงค์ ไปว่าจ้างให้คนยิง
 คนสำคัญคนหนึ่ง เป็นเงินสดแสนบาท ร้อยตรีกรี พิมพะกร
 ห้ามว่า พันโทมาแต่ด้วยฆ่าตาย นายสีหรือชู้รัตน์ตอบว่า
 รับปากผู้จ้างไว้แล้ว และผู้ว่าจ้างยังให้เงิน ๒ กระบอกลง กับ
 ลูกกระเบตมือ ๓ ลูก แก่นายสีหรือชู้รัตน์ด้วย เวลาขึ้นรถ
 ของนายสีหรือชู้รัตน์ จอดอยู่ใกล้ประตูห้องทำงาน นาย
 สีหรือชู้รัตน์จึงไปเอามาให้ ร้อยตรีกรี พิมพะกร เห็นเป็น
 ๒ กระบอกลงเป็น ยู.เอส.อาร์.เอ็ม. มีแม่กลองขึ้นบรรจุกระ
 ดูกด้วย และลูกกระเบตมือ ๓ ลูก ในวันที่ต้นเกิดดำเนินกระ
 หม่อมเสด็จสวรรคต ร้อยตรีกรี พิมพะกร กลับจากพระ
 ถังบานราว ๑๗ นาฬิกา ได้เห็นจดหมายของนายสีหรือชู้
 รติน์บอกว่าขอพบพระถังในวันพรุ่งนี้เวลาเที่ยง ถึงนัดสี
 หรือนายชู้รัตน์ก็ไปหาร้อยตรีกรี พิมพะกรที่โรงงาน และ
 ร้องให้ บอกว่าเมื่อ ๔ วันก่อนที่เคยเล่าว่ามีผู้จ้างยิงคนสำคัญ
 นั้น คือจ้างให้ยิงคนเกิดดำเนินกระหม่อม และจะมีผู้นำเข้าไป

ในวังเพื่อให้ยิง แต่เขาไม่กล้ายิง จึงหลบออกมา จะขอ
 อด้ายอยู่ด้วย เพราะมีตำรวจคอยตามยิงเขา ตำรวจคนที่
 ตามยิงคือ ตำรวจที่พานายสีหรือชูรัตน์เข้าไป ถึงในวังชั้น
 นอก ตั้งแต่นั้น นายสีหรือชูรัตน์ก็พักอยู่ที่บ้านร้อยตรีกรี
 พิมพะกร เพราะอยู่ในโรงงานปลดอภัยดี เพราะพักเที่ยง
 กลางคืน เขามีตึกออกไป คำจึงกลับมา สำหรับผู้เข้าไป
 ยิงดันเกล้าดันกระหม่อมสวรรคตนั้น นายสีหรือชูรัตน์บอก
 ร้อยตรีกรี พิมพะกร ว่าคือเรือเอกวัชรชัย (แต่ไม่ปรากฏ
 นามสกุล) เมื่อนายสีหรือชูรัตน์พักอยู่กับร้อยตรีกรี พิม
 พะกร สัก ๓-๔ วัน นายสีหรือชูรัตน์ ก็ปรารภกับร้อย
 ตรีกรี พิมพะกร หลายครั้งว่า จะตามไปฆ่าเรือเอกวัชร
 ชัย เพราะเจ็บใจที่ปลงพระชนม์ ดันเกล้าดันกระหม่อม
 ร้อยตรีกรี พิมพะกร ก็พยายามห้ามปรามไว้ หลังจาก
 สวรรคตสัก ๗ วัน นายสีหรือชูรัตน์พูดกับร้อยตรีกรี พิม
 พะกร อีกว่าเขาตกลงใจแล้วว่าต้องฆ่าเรือเอกวัชรชัย
 เพราะเรือเอกวัชรชัย เป็นคนของนายปรีดี พนมยงค์ อย่าง

ไรเดียวบ้านเมืองก็ไม่จัดการกับเรือเอกวรัญชัย วิถีที่จะฆ่าก็
คือ เขาจะล่อเรือเอกวรัญชัยมาด้วยสิ่งเดียว ขอให้ร้อยตรี
กรี พิมพะกรช่วยกันพาไปหาพลโท พระยาเทพหัสดินเพื่อ
จะฝากลูกเมีย เขามีแต่รถยนตร์และเงินอยู่บ้าง ร้อยตรี
กรี พิมพะกร เข้าใจว่านายสีหรือชูรัตน์ คงจะรู้จักพระ
ยาเทพหัสดิน เมื่อพระยาเทพหัสดินไปตั้งท้องที่เรือนจำ
บางขวาง วันนั้นร้อยตรีกรี พิมพะกร จึงพานายสีหรือ
ชูรัตน์ไปหาพระยาเทพหัสดิน แนะนำให้รู้ว่าเป็นผู้ ร้อง
การยิงล้มเกล้าอันกระหม่อม นายสีหรือชูรัตน์จึงเล่าให้พระ
ยาเทพหัสดินฟัง ซึ่งพระยาเทพหัสดินเป็น พยานรับรองว่า
เมื่อล้มเกล้าอันกระหม่อมเด็ดขาดบรรคตแล้ว ราว ๗ หรือ
๑๐ วัน แต่ไม่เกิน ๒๕ วัน ร้อยตรีกรี พิมพะกร ได้พา
ชายคนหนึ่ง ซึ่งเคยตั้งท้องและเคยหาเป็นโตไปให้พระ
ยาเทพหัสดินระหว่างตั้งท้อง ชายนั้นเล่าว่า ล้มเกล้าอัน
กระหม่อมถูกดอบปลงพระชนม์ ไม่ใช่เป็น อย่างที่รัฐบาล
แถลง พระยาเทพหัสดินแสดงความสงสัยว่า พระองค์ท่าน

อยู่ข้างใน ใครจะเข้าไปปลงพระชนม์ท่านได้ ขายนั่นพูด
 ได้ ผู้ปลงพระชนม์เป็นราชองครักษ์ ด้วยพระยาเทพหัสดิน
 บันดาลโทษ เพราะเคยเป็นราชองครักษ์เหมือนกัน จึงพูด
 ออกไปว่า ราชองครักษ์อปรียสก็บาดอะไรจะไปทำเช่นนั้น
 เพราะราชองครักษ์มีหน้าที่รักษาองค์พระมหากษัตริย์ ขายนั่น
 ตอบว่ามีสิ คนอยู่ในตำแหน่งทำข้าง คือเรือเอกวัชรชัย ขาย
 นั้นยังเล่าอีกว่า มีคนในตำแหน่งทำข้างจ้างให้เขาไปฆ่าคน
 สำคัญ โดยจะให้เงินเป็นจำนวนแสน ๆ ทั้งได้มอบปืนสมัย
 ใหม่ ยู.เอส.อาร์.มี้ให้เขาด้วย ที่แรกเขาไม่รู้ว่าคนสำคัญ
 เป็นใคร ต่อมาเขาทราบว่าคนสำคัญนั้นกลายเป็นคนกล้า
 ดันกระหม่อม เขาจึงไม่ยอมทำ เขาทราบก่อนวันสวรรคตสัก
 ๑-๒ วัน ดังนั้นเขาจึงหลบหนีภัยกลัวจะถูกยิงทิ้ง จึงได้มาหา
 พระยาเทพหัสดิน ขออาศัยอยู่ที่บ้านพระยาเทพหัสดิน ขายนั่น
 นี้ได้แสดงอาการโกรธเรือเอกวัชรชัยอย่างออกหน้า ให้พระ
 ยาเทพหัสดินเห็น เขาเล่าอีกว่า เพราะเหตุที่เขาไม่รับฆ่าคน
 กล้านั้นกระหม่อม และหนีออกมาแล้ว เรือเอกวัชรชัยจึง

รับทำ เขาจะตามไปฆ่าเรือเอกวัชรชัย พระยาเทพหัสดิน จึงห้ามว่า บ้านเมืองมีชื่อมีแปะไม่ใช่เรื่องของเราที่จะเข้าไปยุ่ง เราเองก็เพิ่งออกจากคุกมา และเป็นพยานปากสำคัญ ให้เก็บรักษาตัวไว้ให้ดี เมื่อถึงโอกาส และมีหน้าที่สามารถ จะให้ความศักดิ์สิทธิ์แก่กฎหมายได้ ก็จะให้ร้อยตรีกรี พิมพะกร ไปตาม เพื่อมาช่วยให้ความยุติธรรมแก่บ้านเมือง ส่วนการที่ขายนันขออาศัยอยู่ด้วย พระยาเทพหัสดินได้บอก บัดอย่างสุภาพ ต่อมาพระยาเทพหัสดินได้ทราบแฉ่วมาจาก ทางไหนจำไม่ได้ว่า ขายนันได้ ถูกตำรวจฆ่าตายเสียแล้ว ทางชลบุรี เหตุการณ์ที่พระยาเทพหัสดินได้ ทราบทั้งนี้ในตอนหลังเห็นเอาจริงเอาจังกัน พระยาเทพหัสดินจึงเล่าให้ พระพินิจชนคดีฟัง

ฝ่ายนายสีหรืออรุรัตน์ เมื่อผิดหวังทางพระยาเทพหัสดิน แล้ว ก็กลับไปอยู่กับร้อยตรีกรี พิมพะกร สัก ๓ เดือนก็ ลาไปว่า เมียน้อยของนายร้อยตำรวจเอกเฉียบ ชัยสงค์ชวนให้ไปขบถ หลังจากนั้น ๖ เดือน ร้อยตรีกรี พิมพะ

กร ได้พบนายสีหรือชู้รัตน์อีก ก็บอกว่ายู่กับนายร้อยตำรวจ
เอกเฉียบ ชัยสงค์

ตามที่กล่าวมานี้ นับว่าความสำคัญมีอยู่ที่ตัวนายสี
หรือชู้รัตน์ นายพลตำรวจโท พระพิณจขนาดิ จึงสั่งให้
นายพลตำรวจตรี นายราชภักดิ สืบหาตัวนายสีหรือชู้รัตน์
ตามทางสืบสวนของนายราชภักดิ นายสีหรือชู้รัตน์ นเป็น
บุตรนางแม่นั้น เทียมแสงทอง ซึ่งอาศัยอยู่ข้างกุฎิพระครู
ในวัดกลาง จังหวัดสมุทรปราการ นายราชภักิ จึงไปตาม
นางแม่นั้น เทียมแสงทอง บอกว่าเขามีลูกเป็นหญิงคนหนึ่ง
ชื่อนางทวิ ชายคนหนึ่งชือชู้รัตน์ ๆ มีภริยาชื่อนางเจวิญศิริ
อยู่ที่ เชียงสะพานพระ พุทธยอดฟ้า เมื่อเกิดรัฐประหารแล้ว
นายชู้รัตน์ก็ออกจากบ้านไป ว่าจะไปอยู่กับนายร้อยตำรวจ
เอกเฉียบ ชัยสงค์ ที่จังหวัดชลบุรี ได้ความจากนางเจวิญ
ศิริว่า นายชู้รัตน์มีภริยาอีก ๒ คน คือชื่อนางประนอมอยู่
ทางพระโขนง กับนางวันนี น้องของนายร้อยตำรวจเอก
เฉียบ ชัยสงค์ อยู่บางกระบี่ นายราชภักดิไปตามนางประ

นอม และนางวิชนิกก็ได้ความอย่างเดียวกับ ที่ทราบจากนางเจริญศรี

ก่อนที่นายราชภักดี จะออกเดินทางไปยังจังหวัดชลบุรี ได้ทราบจากหนังสือพิมพ์ว่า เสียชีวิตถึงตายที่โพทะเล ตำบลบางทราย จึงไปสืบถามทางนั้น ได้ความว่าไม่มีเสียหรือใครถึงตายเลย แต่มีผู้ไปตายอยู่ที่บนเขาพระบาท ห่างจากชายฝั่งทะเล ๑๕ เส้น ตามรายงานชั้นบุตรพลิกศพของอำเภอท้องที่ ปรากฏว่ามีผู้พบศพเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๙๐ มีสภาพเน่าเปื่อย แล้วสันนิษฐานว่าคงตายมากกว่าวัน ๒๐ จำหน้าศพไม่ได้ บาดแผลมีหรือไม้ก็ไม่สามารถรู้ คงได้แต่ของกลางที่ศพ คือปากกาหมึกซึม กระเป๋าหนังจรวะสำหรับใส่สตางค์ กับรองเท้าที่สวม จึงย้อนไปถามนางเจริญศรี นางเจริญศรีว่าไม่ทราบจากนายพันตำรวจเอกสวัสดิ์ กันเขต ว่านายชู้รัตน์ถึงตายที่จังหวัดชลบุรี จึงไปดูของกลาง จำรองเท้าได้ว่าคู่ที่นายสีหรือชู้รัตน์ใส่ออกจากบ้านไปตั้งแต่เกิดรัฐประหาร แล้วก็ไม่ได้อีก

พยานหลักฐานดังนี้ โจทก์อุทธรณ์ว่า มีเหตุผลอันควรข้อฟังได้ ฝ่ายจำเลยแก้อุทธรณ์ว่า การนำสืบของโจทก์ฟังไม่ได้เลยว่า นายสีหรือชู้รัตน์ ตายเสียแล้วศาลอุทธรณ์เห็นว่า เงื่อนไขแห่ง ความตายของนายสี หรือชู้รัตน์มีอยู่ถึงหากจะฟังถนัดนักไม่ได้ว่า นายสีหรือชู้รัตน์ได้ตายอย่างแน่นอน อย่างน้อยที่สุดก็ฟังได้ว่า นายสีหรือชู้รัตน์ได้สาบสูญไปจนไม่อาจที่จะได้ตัวมาเป็นพยาน ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาว่า เป็นพยานบอกเล่าถึงการจ้างท่งชด ซึ่งโจทก์คัดค้านมาในศาลอุทธรณ์ว่า พยานชดนั้นชอบที่ศาลจะรับฟังได้ ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าพระยาเทพหัสดินเป็นพยานที่เพียบพร้อม ไปด้วยเกียรติยศ และเกียรติศักดิ์ เคยดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการมาแล้ว ตั้งแต่ผู้น้อยจนผู้ใหญ่ ขนากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง บุคคลซึ่งคงไม่ยอมให้ผู้ใดจะไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเท็จขึ้น เมื่อพระยาเทพหัสดินรู้ เห็นว่าอย่างไรละความจำเพียงไหน ก็บอกความเพียงเท่านั้น สำหรับข้อใหญ่ใจความก็สนับสนุนด้วยคำของ

รัชชตรีภพ พิมพะกร เป็นอย่างดี อาจปฏิกิริยาของนายสีหรือ
 ชูรัตน์ที่แสดงออกให้ พระยาเทพหัสดินเห็น นั้นถ้าเป็นการ
 ดวงเพื่อให้พระยาเทพหัสดินหลงเชื่อแล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยว่า
 พระยาเทพหัสดินจะจับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน ตรงข้ามกับพระยา
 เทพหัสดินได้เห็นนายสีหรือชูรัตน์ แสดงอาการโกรธอย่าง
 ออกหน้า อันเป็นเครื่องล่อให้เห็นความจริงอยู่ อนึ่ง ถ้า
 หากการแสดงออกของนายสีหรือชูรัตน์ ทั้งนี้ พึงจะเกิดใน
 ชั้นหลังก็ยังไม่คิดบ้างว่า นายสีหรือชูรัตน์หวังดี หวังเด่น
 เพื่อประโยชน์อันใด แต่เมื่อการสรวรดตของฉันทเกิดฉันท
 กระหม่อมปรากฏขึ้น นายสีหรือชูรัตน์ก็ได้บอกกล่าวให้ผู้
 ที่ควรวางใจเชื่อถือได้เกือบจะปัจจุบันทันที ในขณะที่กำลัง
 อยู่ในสมัยรัฐบาลที่คณะนายบริดี พนมยงค์ กำลังมีอำนาจ
 บริหาร และกิจการนั้นยังเป็นปรปักษ์ต่อเสถียรภาพของหัว
 หน้ารัฐบาลเช่นนี้ ยังมีอะไรอีกที่เป็นพิรุธก่อให้เกิดความ
 เคลือบแคลงสงสัย ปัญหาต่อไปจึงเป็นข้อกฎหมายว่า พยาน
 ชูรัตน์ก่อให้เกิดผลในทางคดีอย่างไร หรือหาไม่

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ข้อความที่นายศรีหรือชูรัตน์เล่าให้พระยาเทพหัสดินฟังนั้น แสดงตัวเองว่า นายดีหรือชูรัตน์รู้ความผิดคดีประทุษร้ายต่อพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปกปิดไม่เอาความนั้นไปร้องเรียนชั้น ก็ยอมเป็นความผิด กฎหมาย เพราะฉะนั้น ข้อความที่นาย ดีหรือชูรัตน์ พูดบอกพระยาเทพหัสดิน และรัชชตรีภร พิมพะกร จึงเป็นพยานหลักฐานชั้นที่ ๑ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๖/๒๔๗๖ ระหว่างอัยการนครราชสีมา โจทก์ นายสิง พิมายนอก กับพวกจำเลย อนึ่ง หากจะพิจารณาทางน้ำหนักคำพยาน ก็ยังมีหลักที่จะอ้างอิงได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๕/๒๔๗๐ ระหว่างอัยการพิษณุโลก โจทก์ นายไหล หรือหลาย ศรีวงษ์ จำเลย อีกคือพยานที่ได้ฟังคำบอกจากประจักษ์พยานในระยะใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุขึ้น ฟังประกอบคดีได้ ไม่เรียกว่าเป็นพยานบอกเล่า เพราะเป็นพยานประพจน์เหตุแวดล้อม กรณีในฐานที่รับรู้จำ เหตุการณ์แวดล้อมใกล้เคียง

แต่ศาลอุทธรณ์ก็มีเหตุผลเพียงพอที่จะแยกแยะ ว่า ข้อความตอนไหนที่ฟังได้ และตอนไหนที่ฟังไม่ได้ ข้อตอนใดที่พาดพิงถึงเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ศาลอุทธรณ์จะไม่วินิจฉัยขณะนั้นว่า ควรฟังได้หรือไม่ แต่ขอที่ร้อยตรีภิรมพะกร เบิกความว่า ผู้นำที่จะรอรับในวังคือ นายชิต นายบุศย์ นั้นศาลอุทธรณ์ อาจรับฟังเป็น หลักฐาน ยันเอาผิดเขาถูกแก่ นายชิต สิงหนเสนี และนายบุศย์ บัณฑิติน จำเลย ได้เพราะประการหนึ่ง ไม่มีข้อความใดเลยที่ร้อยตรีภิรมพะกร เบิกความแสดงให้เห็นว่านายสีหรือชูรัตน์ ได้เข้าไปพบกับผู้นำที่จะรอรับในวัง และอีกประการหนึ่ง ตามคำของพระยาเทพหัสดินไม่ปรากฏโดยว่า คำบอกเล่าของนายสีหรือชูรัตน์ได้พาดพิงไปถึงบุคคลที่ชื่อ นายชิตและนายบุศย์ เพราะฉะนั้น ความสำคัญที่ศาลอุทธรณ์สมควรรับฟังก็เพียงว่า ในการปลงพระชนม์ต้นเกล้าอันกระหม่อมนี้ มีแผนการณ์ที่จะให้บุคคลภายนอกเข้าไปปลงพระชนม์ ไม่ใช่ให้บุคคลใกล้ชิดเป็นผู้ลงมือ จริงอยู่จำเลยได้นำ นายชาติ เศรษฐทัต มาเป็นพยานปฏิเสธว่ามีได้จ้างให้ใครลอบ

ปลงพระชนม์คนแก่ด้านกระหม่อม ความซื่ออาจเป็นได้
สองนัย นัยหนึ่งนายชาติ เศรษฐทัต จำเป็นต้องปฏิเสธ
ถ้ารับนั้นคือมหันตภัยซึ่งนายชาติ เศรษฐทัต จะไม่รอด
เงื้อมมือของ กฎหมายได้ อีกนัยหนึ่ง คนใดอาจมี เหาชื่อ
ของนายชาติ เศรษฐทัต มาอ้างให้นายสีหรือชูรัตน์ หลง
เพื่อให้ตัวเองปลอดภัย ในเมื่อจะมีการกล่าวหาภักษณ์ ซึ่ง
ก็เป็นธรรมดาที่นายชาติ เศรษฐทัต จะไม่รู้ตัวก็ เป็นได้

โจทก์กล่าวมาในแถลงการณ์ ประกอบอุทธรณ์ว่า
โจทก์ได้นำสืบสืบตรีสวัสดิ์หรือชั้น ประสงค์สิทธิ์, นายนพ
ละสิทธิ์, นางทวิ มากมายสิน, นายประสิทธิ์ แต่งนา
รายณ์, นายจรรยา เบื้องเวท, นายยง อ่ำดำอังก, และ
นายช่วง ปราณิตทอง และพยานอีกบางคนที่ เรือเอก
วัชรชัย ชัยสิทธิเวช เป็นผู้ลงมือปลงพระชนม์ ด้านเกล้า
ด้านกระหม่อม แต่เมื่อศาลอาญาแยกพฤติการณ์ของผู้ลงมือ
กระทำการปลงพระชนม์ออกไปเสียโดยไม่ยอมวินิจฉัย เหตุ
ผลที่จะประกอบพฤติการณ์ของจำเลยยอมขาดไป

พยานที่โจทก์อ้างถึงนี้ จะเรียกว่าเป็นพยานที่ห่างไกล

เกินไปหาได้ไม่ ถึงแม้ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวมาแล้วว่า อัน
 ความถูกผิดสำหรับตัวเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ยังไม่
 ควรวินิจฉัยถึงก็ตาม แต่เมื่อพยานชุดเดียวกันนี้ ยังมีสาระ
 สำคัญบางประการ เกี่ยวกับกรณีสวรรคต การที่จะวินิจฉัย
 คดีผ่านพยานเหล่านั้นไปเสียทั้งหมด จึงไม่ตรงกับความเห็น
 ของศาลอุทธรณ์ พยานชุดนี้พอแยกออกได้ เป็นสองพวก
 คือ นางทวิ มากมายสิน เป็นลูกจ้างอยู่ในบ้านเรือเอก
 วัชรชัย ชัยสิทธิเวช ยืนยันว่า ในวันที่ต้นเกล้าฉัตรหม่อม
 เลิศสวรรคตนั้น เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ได้นั่งรถ
 ยนต์ซึ่งขับตรีสวัสดิ์ หรือชั้น ประดุงสิทธิ์ ออกจากบ้าน
 ไปตั้งแต่ ๖ นาฬิกาเศษ ตรงกับคำให้การของสิมตรีสวัสดิ์
 หรือชั้น ประดุงสิทธิ์ ซึ่งว่าได้รับคำสั่งจากเรือเอกวัชรชัย
 ให้เขารถไปรับตั้งแต่เช้า แล้วเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช
 ก็นั่งรถให้ ขับตรงไปแวะลงที่ท่าเทียบ ท่าช้างถนน สัก ๒๐
 นาที จึงกลับมานั่งรถ แล้วไปลงที่หน้าสวนสราญรมย์
 เข้าประตูไปในกระทรวงการต่างประเทศ แล้วสั่งให้ขับไป
 รอรับที่ท่าเทียบ ท่าช้าง ระหว่างทางตอนรถยนต์ ผ่านหน้า

กระทรวงกลาโหม นายนพ ละเอียดบุตร ได้เห็นเรือเอก
 วัชรชัย นิ่งวณนต์เก่งผ่านไปทางกระทรวงการต่างประเทศ
 สำหรับพยานตอน นัควรรีบฟัง เป็นจริง หรือไม่ ขอพักไว้
 ก่อนจะไม่วินิจฉัยถึง เพราะเป็นพยาน ที่อาจเป็นไปได้ว่า
 เรือเอกวัชรชัย ชัยดิทธิเวช ได้เข้าไปในพระบรมมหาราช
 วัง หรือเข้าไปเพียงแต่กระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น ไม่
 ปรากฏว่าพยานใจทักที่เกี่ยวกับเรือเอก วัชรชัย ชัยดิทธิเวช
 หมดสิ้นแล้ว ศาลอุทธรณ์ก็ยังวินิจฉัยไม่ได้ถนัด

ส่วนพยานชุดที่อยู่ในพระบรมมหาราชวังนั้น มีนาย
 จรุงญู เป็รื่องเวช เป็นพยานว่าทำงานอยู่ที่กรมราชองครักษ์
 เข้าวันที่ดินเกล้าจนกระทั่งเมื่อเสด็จสวรรคต ได้ไปเสากาแฟ
 ที่ห้องเครื่องฝรั่ง เพื่อให้ นายทหารราชองครักษ์รับประทาน
 จากลักษณะที่เดินมาถึงต้นโศก ตรงประตูแดงราชกิจ เห็น
 เรือเอกวัชรชัย ชัยดิทธิเวช เดินอยู่ข้างหน้าโรงละครพอ
 ถึงศาลาหน้าโบสถ์พุทธรัตน ก็ตัดสนามไปหลังพระที่นั่งบรม
 พิมาน กลับกรมราชองครักษ์ เวลาเดินตัดสนามนั้นเห็น
 เรือเอกวัชรชัย ชัยดิทธิเวช ยืนอยู่หน้าโรงละคร ได้เห็น

ทางด้านข้างหลังโดยตลอด นายประสิทธิ์ แต่งนารายณ์
 มหาเด็กลูกชาที่ว่า ในเช้าวันนั้นจวน ๘ นาฬิกา ได้ยินคุย
 อยู่กับนายกิ่ง โทณะสุกumar ที่หน้าห้องพักมหาเด็กลูกชา
 ที่ชั้นล่างของพระที่นั่งบรมพิมาน ได้เห็นเรือเอกวัชรชัย ชัย
 ลีทธิเวช ยืนอยู่ระหว่างโรงละครกับหอโพระก เห็นแต่
 ด้านขวาห่างกันสัก ๑๕ วา ส่วนนายกิ่ง โทณะสุกumar
 คงรับรองคำของนายประสิทธิ์ แต่งนารายณ์ว่า ได้ยินคุย
 อยู่ด้วย แต่ไม่ได้เปิดความว่าเห็นเรือเอกวัชรชัย ชัยลีทธิเวช
 นายยงค์ อำดำอังก์ ซึ่งทำงานอยู่ที่หมวดสวนว่า เข้า
 วันนั้น ๘ นาฬิกา กว่าสัก ๕ ถึง ๗ นาที ได้ตัดพุ่มแก้ว
 ต้นที่สองอยู่ริมถนนข้างพระที่นั่งบรมพิมาน สัก ๒๐ นาที
 ได้ยินเสียงบันดังบนพระที่นั่ง ๑ นาที แล้วมีคนร้องบอกมา
 จากพระที่นั่งให้หยุดตัด จึงกดับไปยืนอยู่ข้างบันไดหอโพระก
 เพื่อดูว่าคนห้ามเป็นใคร เห็นคนคนหนึ่งเดินลงบันไดใหญ่
 กลาง ของหลังพระที่นั่งบันไดด้านตะวันออก อย่างรีบร้อน
 ผิดปกติธรรมดา ออกทางช่องรั้วไม่เข้าไปตามถนนหน้าหอ
 โพระก พอเลยต้นสารภี ๑ วาเศษ ก็เดินลับตาไปทางใต้

จำหน้าได้ไม่รู้จักชื่อ ยังมีนายช่วง ประณีตทอง ว่าเจ้า
 วันนั้น ไปถอนหญ้าที่สวนครัวข้างพระที่นั่งบรมพิมานด้าน
 ตะวันออกเห็น นายยงค์ตัดต้นแก้วอยู่ สักครึ่งชั่วโมงเสียง
 มีน ๓ นัดทางด้านตะวันออกของพระที่นั่งบรมพิมาน จึงถือ
 กระจบ้องบัวไปตักน้ำที่อ่างแก้ว มีผู้ห้ามก็กลัวจะเอากระจบ้อง
 บัวไว้ที่โรงละคร ได้เดินตัดสนามหญ้าระหว่างหอโหร กับ
 โรงละครพอนมหลังหอโหรด้านใต้ ห่างจากต้นกระจบ้อง
 ด้าน ตะวัน ออก เชียงใต้สัก ๒ วา เห็นคน คนหนึ่งเดิน
 มาค่อนข้างจะรีบหน่อย ไฉนหน้าไปทางทิศใต้ ห่างกัน
 สัก ๒-๓ วา พอดคนนั้นหันหน้ามาจึงจำได้ว่า เป็นเรือ
 เขกฉวีรัชย์ ชัยสิทธิเวช ซึ่งเดินเรือไปคนพันโรงละครก็
 ลับตา

ศาลอุทธรณ์ได้พิเคราะห์คำพยานเหล่านี้แล้ว ในคำ
 เหตุผลตามที่พยานอ้างมีความเหมาะสมอยู่ว่า วันนั้นเป็น
 วันที่นำความวิปโยคอันใหญ่หลวง มาสู่บุคคลแทบทั่วหน้า
 ทั้งพยานบางคนก็ได้ ยืนเสียงเป็นบน พระที่นั่งมาก่อน แล้ว
 ชาวสองพรรคก็ตามมาในเวลาไม่สู้ช้านัก อันนั้นแหละเป็น

เครื่องเตือนใจว่า ก่อนและหลังเสียงปืนในเวลากระชั้นชิด
 พยานได้ ประสบพบเหตุการณ์ ที่เป็นเครื่องสะดุดตาสะดุด
 ใจอย่างไรบ้าง กิริยาที่คน คนหนึ่งแสดงให้เห็นจึงประทับ
 ใจอยู่ ความร้อน ศาดอุทธรณ์ไม่มีข้อสงสัยแต่อย่างใด
 แต่สำหรับปัญหาว่า สมควรเชื่อฟังพยานใจที่กล่าว คนนั้น
 ใช้เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช หรือไม่ เป็นการวินิจฉัย
 เหตุผลในส่วนในตัวคน ๆ นั้น ซึ่งตามคำพยานได้เปิดช่อง
 ให้วินิจฉัยได้มากกว่าทางหนึ่ง มิใช่ต้องจำแนกโดยเด็ดขาด
 หรืออักษัย ทั้งนี้ไม่ว่าศาลอุทธรณ์ จะวินิจฉัยว่า คนนั้นใช้
 เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช, หรือไม่ควรเชื่อว่าพยานจำได้
 ไม่ผิดพลาด แต่ผลอันเกี่ยวที่ควรต้อง พิจารณาถึง ก็คือว่า
 ในเช้าวันที่ต้น เดือนกันยายน หม่อมเสด็จ สวรรคตนั้น ได้มี
 บุคคลซึ่งมิใช่ใช้ใช้การ มีหน้าที่ควรจะเข้าไป ไปปรากฏ
 อยู่ในบริเวณพระราชฐานชั้นในใกล้กับที่เกิดเหตุแล้ว และ
 ไปตำแดงตัว ณ ที่นั้นพร้อมด้วยอาภรณ์กิริยาที่ผิดปกติ เพราะ
 ฉะนั้น ในชั้นที่ตามที่ใจที่ร้องขอให้วินิจฉัยว่า ควรเป็น
 เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช จึงยังไม่มีความจำเป็น การ

ที่ศาลอุทธรณ์รับฟังเท่านั้น ก็เพียรจะให้เห็นมันเหมาะยังชน
ว่า แผนการณ์อันแนบเนียนที่เหล่าร้ายได้วางไว้นั้น มีเหตุ
ผลหลายอย่างประกอบกันว่าบุคคล ซึ่งจะลงมือปลงพระ
ชนม์นั้นเกลียดนักระหม่อมคือคนภายนอก

มูลเหตุที่กระทำให้มันเกลียดนักระหม่อม ต้องเสด็จ
สวรรคต โดยฉัตรรวมชาติเช่นนี้ เกิดขึ้นเพราะเหตุใดเหตุ
หนึ่งใน ๒ เหตุเท่านั้น คือ ๑ ถูกผู้สมกระทำการปลงพระชนม์
เหตุหนึ่ง กับเหตุจากการกระทำของพระองค์เองอีกเหตุหนึ่ง
แต่คดีอันหนึ่งว่า ผู้ที่ตายไปแล้วไม่สามารถจะบอกเล่าเรื่อง
ราวได้ นี้เองจึงปรากฏพฤติเหตุหลายกระแสรวมกันกระพือ
ข่าวให้เป็นที่ว่า มันเกลียดนักระหม่อมทรงปลงพระชนม์พระ
องค์เอง เมื่อประจักษ์ความจริงว่า เป็นเรื่องที่ตรงกันข้าม
อันนั้นจึงนับเนื่องเข้ามาอยู่ในแผนการณ์ ที่ได้กำหนดชนไว้
กล่าวคือแม้พฤติเหตุเหล่านั้น จะเกิดในที่ต่าง ๆ กันในตอน
เข้านสวรรคต จนเกือบจะเป็นวาระเดียวกัน แต่หาได้มี
ลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไม่ อาทิ คือ

ก. ในเช้าวันนั้น ก่อนที่นายปรีดี พนมยงค์ จะทราบเรื่องดินเถลาคันกระหม่อมต้องกระตุนขึ้น ทางพิจารณา ได้ความว่า จำแดงอุทธรณ์ถวาย ซึ่งทำหน้าที่ตรวจฉั่ง เป็นเวรต้องไปประจำอยู่ ณ ที่ทำการตรวจฉั่งหน้าพระที่นั่งบรมพิมาน เมื่อได้ยินเสียงตั้งบังบนพระที่นั่ง และได้ยินเสียงสมเด็จพระราชชนนีทรง พระกรรมแดง ทรงทราบจาก จมื่นทิพย์เสนาว่า สมเด็จพระราชชนนีรับสั่งให้ตามหลวงนิตยเวชวิศิษฐ์ จึงโทรศัพท์บอกหม่อมราชวงศ์เทวอักษร ก่อนเพียงว่า มีราชการด่วนและ สำคัญมาก ขอให้รีบเข้ามาแล้ว ข้าราชการไปเล่าให้ หม่อมราชวงศ์เทวอักษร ฟังถึงการที่ได้ ยืนเสียงขึ้น และสมเด็จพระราชชนนีใช้ให้ไปตามหลวงนิตยเวชวิศิษฐ์ เมื่อหม่อมหลวงบุญญา มาลาคุณ ไปรายงานนายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้พูดเพียงว่า “คุณพ่อให้มาเรียนว่า จำแดงโทรศัพท์มาบอกและมาด้วยตนเองแล้วว่า ได้ยินเสียงตั้งบังบนพระที่นั่ง เข้าใจว่าเป็นเสียงขึ้น และเสียง สมเด็จพระราชชนนีทรง พระกรรมแดง ยังไม่ทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้น คุณพ่อให้ มากมาเรียน ให้

ทราบไว้ชั้นหนึ่งก่อน” เวลานี้ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์
 ยุคดอยด้วย ก็ได้ยินเพียงเท่านั้นไม่มีข้อความใดเลย ที่จำ
 เพราะเจาะจงว่า ได้มีเหตุเภทภัยเกิดขึ้นแก่ดินเกล้าฉันทระ
 หม่อม เพราะบนพระที่นั่งยังมีบุคคลอื่นอีก แต่เหตุใด
 และอันใดที่ทำให้นายปรีดี พนมยงค์ เข้าใจมากยิ่งขึ้นไปกว่า
 นี้ พอหม่อมเจ้านิกรเทวัญไปพบกับออกันทีที่ว่า คิงซุไซ
 แปลว่าดิน เกียรติฉันทระหม่อม ทรงปลงพระชนม์ พระองค์
 เอง และก่อนที่หม่อมเจ้านิกรเทวัญไปถึง นายปรีดี พนม
 ยงค์ ก็ได้พูดกับพันเอก ชวง เซวงศักดิ์สงครามว่า เกิด
 เหตุใหญ่มหาดเล็กมารายงานว่า ดินเกล้าฉันทระหม่อมต้อง
 พระแสงปืน มหาดเล็กเข้าใจว่าปลงพระชนม์เอง

ข. เมื่อกรมพระชัยนาทนเรนทร์ เสด็จไปพบนาย
 ปรีดี พนมยงค์ ที่ห้องรับแขกชั้นล่างนั้น มีทันทีได้มีการ
 สอบสวนให้แจ้งชัด นายปรีดี พนมยงค์ ก็ขอให้กรมพระ
 ชัยนาทนเรนทร์ รับทราบเรื่องราวในฐานะที่เป็นพระราชองค์
 ผู้ใหญ่ซึ่งกำลังจัดการคือ นึกว่าดินเกล้าฉันทระหม่อมทรง
 ปลงพระชนม์พระองค์เอง โดยนายปรีดี พนมยงค์ ได้พูด

เสริมเป็นทำนองว่า ไม่มีเหตุอะไรที่จะปลงพระชนม์ นาย
ปรีดี พนมยงค์ ก็ไม่ได้รบกวนอะไรพระองค์ท่าน

ค. ในวันที่สวรรคตนั้น ส่วนนักพระราชวังได้แถลง
การณ่ว่า ดันเกล้าฉันกระหม่อมเสด็จสวรรคตโดยอุบัติเหตุ
แต่แทนที่เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช จะเชื่อกลับซัดว่ามี
สาเหตุเนื่อง มาจากพระองค์เอง ดันเกล้าฉันกระหม่อมจึง
ได้ทรงปลงพระชนม์ ขอบได้รับความจากนางทวิ มากมายดิน
ว่าในเช้าวันที่ ๑๐ ได้ยินเรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช พูด
กับเรือเอกจง เมฆะสุภา แพทย์ซึ่งไปตรวจเย็บมนางช่อม
ชัยสิทธิเวช เพราะแห่งลูก ถึงแม้ฝ่ายจำเลยจะได้อ้างเรือ
เอกจง เมฆะสุภา มาเป็นพยานปฏิเสธว่า เรือเอกวัชรชัย
ชัยสิทธิเวช พูดว่าเป็นเรื่องอุบัติเหตุตามคำแถลงการณ์ของ
รัฐบาลแต่ก็เป็นความคิดใหม่ เพราะในชั้นคำตรวจสอบสวน
ซึ่งเรือเอกจง เมฆะสุภา รับรองว่าถูกต้องนั้นมีข้อความว่า
เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช บอกว่าสงสัยว่าปลงพระชนม์
พระองค์เองมากกว่าอุบัติเหตุ

ง. การที่เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ไม่เชื่อแถลง
 การณ์ด้านกพระราชวังหนักเพราะจะบั่นข่าวให้เป็นที่ ล้น
 เกลาด้้นกระหม่อมทรงปลงพระชนม์ พระองค์เองนอกจาก
 จะพูดกับเรือเอกจง เมฆะสุกะ ในเช้าวันสวรรคต ตอน
 ๑๓ นาฬิกา เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช กลับถึงบ้าน
 ดิเบตวิสต์หรือชานัน ประจักษ์สิทธิ์ ก็ได้ยื่นเรือเอกวัชรชัย
 ชัยสิทธิเวช บอกกับนางข่อม ชัยสิทธิเวชภรรยา ทำนอง
 ว่าล้นเกล้า ล้นกระหม่อม ทรง ปลงพระชนม์ พระองค์ เอง
 โดยยกเหตุ ตามที่ได้ความจากการพิจารณาสนับสนุนเป็นต
 เป็นตะ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้อวินิจฉัยได้แล้วว่าจะหาผู้ลงมือแต่
 น้อยก็ไม่ได้

จ. พอสิ้นเสียงปืนประเดี๋ยวเดียว นายชิต สิงหเสนี
 จำเลยก็วิ่งไปกราบทุกสมเด็จพระราชชนนี ว่า ล้นเกล้า ล้น
 กระหม่อมทรงยิงพระองค์ ^{๕๗} ทงทนายชิต สิงหเสนี จำเลยมี
 ได้เห็นด้วยตาของตัวเอง

ลำดับต่อไปนี้ จะได้วินิจฉัยข้อหาของโจทก์ เกี่ยว
 กับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก่อน โจทก์นำสืบพยาน

ประพฤติเหตุว่า นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยควรถูกลงโทษ เพราะมีเหตุผลอันเป็นสาระสำคัญ คือ—

๑. นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นคนฝักใฝ่สนิทชิดชอบกับนายปรีดี พนมยงค์

๒. สาเหตุที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยต้องพ้นจากตำแหน่งราชเลขาธิการในพระองค์ เนื่องจากฉันทัดฉันทนกระหม่อมไม่ทรงพอพระราชหฤทัย

๓. นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ได้พูดกับพันเอก ประพันธ์ กุลพิจิตรว่า ฉันทัดฉันทนกระหม่อมจะไม่ได้เสด็จ

๔. ได้มีการคบคิดกันวางแผนการณ์ จะทำการปลงพระชนม์ฉันทัดฉันทนกระหม่อม ที่บ้านพลเรือตรีกระแสด ปวหาราวิณ ศรยุทธสนธิ (ซึ่งต่อไปศาลอุทธรณ์จะได้เรียกนามตามบรรดาศักดิ์ ตามคำให้การของพยาน) ณ บ้านระมนจักรพงษ์ ตำบลชนะสงคราม อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร

นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยปฏิเสธคำกล่าวหา
ตั้งน พงสน จึงต้องพิจารณา ก่อนว่า ข้อเท็จจริงเป็น
อย่างไร

ประการที่ ๑ ได้ความว่านายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
เป็นคนหนึ่งในคณะก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
๒๔๗๕ เมื่อสำเร็จแล้ว บรรดาผู้ก่อการก็ไปรวมกันแสดงตัว
ให้รู้ว่าใครเป็นใคร แล้วจึงได้ทำงานร่วมกันมากับนายปรีดี
พนมยงค์ และหลังจากนั้น ก็ได้มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับ
ทางส่วนตัวบ้าง เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราช
การแทนพระองค์ และนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยดำรง
ตำแหน่งเลขาธิการสำนักพระราชวัง จึงได้ติดต่อกันทางราช
การร่วมกันได้ ชิดมาก ขึ้นตามลำดับ ยิ่งเมื่อนายเฉลียว
ปทุมรส จำเลยไปดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการในพระองค์
และนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
แต่คนเดียว ระหว่างนั้นนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็รุ่ง
โรจน์ ไม่ค่อยอับจนวราสรา ดังศาลอุทธรณ์ได้เคยกล่าวไว้
แล้วแต่หนหลัง นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็มีกิจกรรม

รับว่า มีความเคารพนับถือนายปรีดี พนมยงค์มาก กระ
 แสวงการเมืองเวลานั้นเป็นอย่างไร ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวมา
 แล้ว เมื่อดันเกล้าดันกระหม่อม มีพระราชประสงค์จะให้
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพ้นจากตำแหน่งราชเลขาธิการ
 ในพระองค์ ก็ทรงเกรงใจนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งขณะ
 นั้นกำลังเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่เหมือนกัน ทั้งนี้เป็นเครื่อง
 แสดงว่า ดันเกล้าดันกระหม่อม ทรงตระหนักพระราชหฤ
 ทัยในความสัมพันธ์ อันสนิทสนมระหว่างนายปรีดี พนม
 ยงค์ กับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยทันทีที่นายเฉลียว
 ปทุมรส จำเลยต้องพ้นจากตำแหน่งราชเลขาธิการ ใน
 พระองค์เกือบทันที ก็ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิก พฤษภ
 ซึ่งตามคำให้การของพระยาดำรงแพทยคุณ จะเห็นว่า นาย
 ปรีดี พนมยงค์ มีอิทธิพลในการคัดเลือกผู้ที่จะเป็นสมาชิก
 พฤษภอย่างไร และในที่สุดนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
 ก็ได้ไปสังกัดอยู่ในพรรคที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ดังนี้
 พฤติการณ์ทั้งหลายย่อมแสดงให้เห็นว่า นายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยผูกพันอยู่กับนายปรีดี พนมยงค์ อย่างสนิทชิดชอบ

แต่ข้อที่ใจทักกล่าวมาในศาลอุทธรณ์ว่า ถึงกับตาพแทนกัน
ได้นั้นไม่มีหลักฐานเพียงพอ

ประการที่ ๒ ในเรื่องสาเหตุ ศาลอุทธรณ์เห็นพ้อง
กับศาลอาญาว่า การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยครอง
ตำแหน่งราชเลขาการในพระองค์อยู่นั้น ถ้าไม่มีอะไรบีบ
บังคับ ก็คงไม่สมัครใจที่จะพ้นตำแหน่งออกมา เพราะ
ตามความรู้สึกของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยว่าเป็น
ตำแหน่งสูงและมีเกียรติมาก จนมักภูมิใจอยู่เสมอเหมือนกัน นอก
จากเงินเดือนประจำ ยังมีรายได้จากการเป็นกรรมการใน
องค์การและบริษัทต่าง ๆ อีกไม่น้อย การที่นายเฉลียว
ปทุมรส จำเลยบ่วย ก็มีใจจะทำให้เสียงานเสียการ เพราะ
ฉะนั้น การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยต้องพ้นตำแหน่ง
หน้าที่อันมีเกียรติและรายได้ จึงลงไปข้างปฏิบัติตนไม่
เป็นทพขอพระราชทานอภัย อันถึงความหลักฐานน่านานาชนิดที่
ศาลอุทธรณ์ได้หยิบยกขึ้นกล่าวไว้ข้างต้น ก็เป็นอันตระหนัก
ชัดแจ้งว่า เป็นพระราชประสงค์ของต้นเกล้าฯ กระหม่อม
ที่ไม่ต้องกระทำให้ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยคงดำรงตำแหน่ง

ราชเลขาณุกวในพระองค์ต่อไป ตามที่นาย เฉลียว ปทุมรส
 จำเลยเบิกความว่า มีความจริงรักภักดีต่อดั้นเกล้าฉันกระ
 หม่อมเสมอนั้น บางขณะก็อาจเป็นความจริง แต่บางขณะ
 ที่คิดถึงการที่เคยเป็นใหญ่เป็นโต มีอำนาจวาสนามาแล้ว
 กลับตกต่ำลงเช่นนั้น ก็อาจขุ่นข้องใจได้

ประการที่ ๓ โจทก์สืบว่า พระศพพระองค์เจ้าอาทิตย์
 ทิพย์อาภา กำหนดพระราชทานเพลิงวันที่ ๘ มิถุนายน
 ๒๔๘๘ แต่ฉันเกล้าฉันกระหม่อมทรงประจวบ พระบาทสม
 เด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จแทนพระองค์ ตอนกลางคืน ๒๓
 นาฬิกา เป็นเวลาเผาจริง พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร
 ได้ไปด้วย และได้พบกับนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ณ
 ที่นั้น ระหว่างนั่งรออยู่ที่เกาอี้หน้าพลับพลาฉันนั้น ต่างก็ได้พูด
 จาวีลาสะกั้น พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร ได้ถามนาย
 เฉลียว ปทุมรส จำเลยว่า “ทำไมจึงไปกำหนดวันเสด็จ
 วันที่ ๑๓” ^{๕๕} ทงนเพราะพันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร ข้องใจ
 โดยที่หวังเขาถือ นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยตอบว่า “ไม่
 ได้ไปหรอก” พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตรถามว่า เพราะ

เหตุอะไร นายเฉลียว ปทุมรสตอบว่า “คอยดูไปก็แล้ว
กัน” ศาลอุทธรณ์ได้พิเคราะห์ถ้อยคำของพันเอกประพันธ์
กุลพิจิตร แล้วเห็นว่าพันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร เป็นราช
องครักษ์ประจำกรมราชองครักษ์มาช้านาน ตราบเท่าเวลา
ที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
คงเป็นอยู่ ขณะนั้นนายเฉลียว ปทุมรสจำเลยก็ดำรงตำแหน่ง
ราชเลขา นุการใน พระองค์ ต่างปฏิบัติราชการกัน
อย่างใกล้ชิด ชิดกับพันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร จึงเกิดความ
ชอบพอกัน และมีความหวังดีต่อนายเฉลียว ปทุมรส จำ
เลยเสมอ เช่นเมื่อตอนที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพ้น
จากตำแหน่ง พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร ยังตามนาย
เฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นเชิงเตือนว่า “ไม่ขึ้นไปเผ่า
ทูลลาพระเจ้าอยู่หัวหรือ” นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
ตอบเป็นทำนองว่า “ไม่ขึ้นไปละ ทำให้ท่านลำบากใจ
เปล่า ๆ เดียวจะหาว่าชนยิงท่านเข้า” ทั้งนี้ทำให้พันเอก
ประพันธ์ กุลพิจิตร รู้สึกในขณะนั้นว่า เป็นความจริง
เหมือนกัน เพราะมีเรื่องที่ได้รายงานว่า นายทหารคนหนึ่ง

ถูกออกแล้ว เข้าไปยังผู้บัญชาการตาย นอกจากนั้นความ
สนิทสนมพิเศษ ซึ่งนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยแสดงต่อ
พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร ก็มีอยู่คือ เมื่อพันเอกประพันธ์
กุลพิจิตรบรรพชา นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็นิมนต์
ไปฉันที่บ้านพร้อมกับพระน้องชาย คือนายพินิจ ปทุมรส
และองค์อื่นอีก การพูดจากันวันนั้น ก็เพื่อแก้ความข้องใจ
กันฉันท์เพื่อนฝูง จึงหาเหตุไม่ได้ ตามที่พันเอกประพันธ์
กุลพิจิตร ยืนยันเช่นนั้นจะเป็นเรื่องให้ร้ายกันโดยไม่เป็นความ
จริง เมื่อนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยอ้างตนเป็นพยาน
ก็ควรรับว่าได้พูดคุยกัปรวรถกันว่า การที่ตนเกลียดนักกระหม่อม
มาทรงพระ ประชวรลงเช่นนั้น จะเสด็จทันตามกำหนดหรือ
ไม่เท่านั้น ไม่มีใครพูดว่าวันที่ ๑๓ จะไม่เสด็จ ซึ่งศาล
อุทธรณ์เห็นว่า ไม่อาจหักล้างพยานใจก็ได้ เพราะ
คำความมีอยู่ว่าได้พูดจากันจริง

ศาลอุทธรณ์ เห็นสมควรพิจารณา เหตุ ๓ ประการตาม
ที่กล่าวมานี้ก่อนว่า เป็นการเพียงโทษหรือไม่ ที่ระพึงตั้ง
ใจทักอ้างมาในอุทธรณ์ว่า สาเหตุส่วนตัวนายปรีดี พนม

ยังคง กับคนเถลไถลกระหม่อม นั้นมีอยู่ไม่น้อยและเกี่ยว
 โยงไปถึงนโยบาย การเมืองของประเทศ ซึ่งผูกไว้ใกล้ชิด
 เช่นนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยควรต้องรู้ด้วยเป็นอย่างดี
 ข้อนศาลอุทธรณ์จำต้องดำเนินตามหลักวิธีพิจารณา คำพยาน
 หลักฐานโดยเคร่งครัด ถึงแม้จะได้ ความจากพันเอกประ-
 พันธุ์ กลุพิจิตร ว่าตัวอย่างเคยมีนายทหารทำร้ายผู้บังคับ
 บัญชาที่ โคราช แต่ไม่รู้ ไม่ได้ ว่านอกเหนือจาก นั้นเขายังมี
 เหตุคบแค้นอื่นใดกันอีกหรือไม่ การที่นายเฉลียว ปทุมรส
 จำเลยต้องพ้นจากตำแหน่งราชเลขาณกรในพระองค์ ก็เป็น
 เพียงคำต้อยทางเกียรติยศ แต่ประโยชน์ อย่างอื่นที่สำคัญ
 ในการครองชีพ ทางพิจารณาก็ไม่มีความว่าจะกระทบกระ-
 เทือนความเป็นอยู่ของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยมากมาย
 อย่างไรนัก นโยบาย การเมือง ของประเทศมีอยู่ อย่างไร
 โจทก์ก็รับอยู่ว่าเป็นสาเหตุส่วนตัวของนายปรีดี พนมยงค์
 ตามที่ศาลอุทธรณ์ ได้ยกเหตุผล ถัดจากกระหม่อมถูกลอบ
 ปลดพระชนม์ วันจันทร์ข้างต้น ก็เหตุในลักษณะคดี จะได้
 มุ่ง จะจงถึงนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็หาไม่ ถึงแม้

ว่านายเฉลียว ปทุมรส จำเลยจะสนิทชิดเชื้ออยู่กับ นายปรีดี พนมยงค์ และในส่วนตัวนายเฉลียว ปทุมรส จำเลยก็มีภรรยา ผิด พ้องหมองใจ เพราะต้องพินหนาทที่ อันมี เกียรติ ก็เป็นเพียงความคาดคิดในชั้นต้นว่า นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยตกขยู่ในข่ายอันควรลงดัยว่า น่าจะได้ มีส่วนรู้เห็นอยู่บ้าง หากถึงกับต้องด้วยสันนิษฐานเด็ดขาด ไม่ว่านายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้สมรู้ร่วมคิดในการ ปลงพระชนม์คนเกลียดคนกระหม่อมนนทวย ทงนจะตองคน คว่าจากเหตุผลอย่างอื่นต่อไป

เหตุหนึ่งยอมได้แก่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพูด กับพันเอกประพันธ์ กุลพิจิตรว่า ดันเกล้าฉันกระหม่อม จะไม่ได้เสด็จในวันที่ ๑๓ แท้จริง ตามคำให้การของพันเอก ประพันธ์ กุลพิจิตร มิใช่ นายเฉลียว ปทุมรส ตั้งใจพูด เอง หากแต่พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตรถามขึ้น นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยจึงได้ตอบเช่นนั้น ซึ่งอาจเป็นได้ หลาย นัยสัง เกิดจากความเข้าใจของ พันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร ก็ถึง ๒ นัยแล้วคือ อาจเป็นเพราะ สมเด็จพระเจ้า พักกรมพระ

นริศรานวดวงศ์ (ต่อมาได้ทรงเลื่อนกรม) จะสิ้นพระชนม์
 เป็นเหตุให้เสด็จไม่ได้ ตามกำหนด อีกนัยหนึ่งเกิดข้อใจ
 ขุ่นเพราะฝรั่งเขาถือ สำหรับประการหลังนี้ ตามรายงาน
 ของคณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ หมายเลข ๑๒ ก็
 ได้ยกขึ้นพิจารณาเป็นเหตุผลเช่นเดียวกันว่า การเสด็จต่าง
 ประเทศคราวนี้ ไทโรตวายฤกษ์เป็นวันที่ ๑๓ ซึ่งคดีของ
 ชาวตะวันตกถือว่าเป็นเลขไม่ดี เพราะฉะนั้น ถึงแม้จะเอา
 ไปประกอบกับสาเหตุตามที่กล่าวแล้ว ก็ยังไม่ถนัดที่จะสัน
 นิษฐานโดยเด็ดขาดอยู่นั่นเอง อย่างไรก็ตาม การพิจารณา
 ยังไม่สิ้นกระแสความเพียงเท่านั้น เพราะใจที่ก็ยังสืบอีกว่า
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้ช่วยด้วยในการวางแผนการณ
 ปลงพระชนม์ ดนเกลาดัน กระหม่อม ที่บ้านพระยาครุฑ
 เสนี ซึ่งถ้าหากพยานหลักฐานเชื่อฟังได้เช่นนั้น ก็จะสมับ
 สนุนสาเหตุที่มธยู่ และคำพูดของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย
 ที่กล่าวก่อนหน้า สวรรคต เพียงวันเดียว ให้เกิดเป็นความ
 หมายถึง จะแปลเป็นนัยอื่นไม่ได้ นอกจากว่านายเฉลียว

ปฐมมรดก จำเลยแถมหรือแถมร่วมคิดกับใครว่า จะมีการ
ปลงพระชนม์เกิดขึ้นก่อนวันเสด็จ

พยานสำคัญชุดบ้านพระยาครุฑทองเสนี ได้แก่นายตี
ศรีสุวรรณ ซึ่งมีอาชีพทางเป็นนายหน้าหาซื้อไม้หอมกับ
ไม้พินอยู่แถวปากน้ำโพ ให้พ่อค้าในกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งพ่อค้า
กำหนดราคาไปให้ ถ้าหาซื้อไม่ได้ถูกกว่าราคานั้น ก็เป็น
กำไรอันจะพึงได้ นอกจากนั้นนี้วยังประกอบอาชีพในการ
ค้าไม้เป็นส่วนตัวด้วย นายแมน จันทวานิช ก็อีกคน
ซึ่งได้ประกอบอาชีพเช่นเดียวกับนายตี ศรีสุวรรณ และ
เป็นนายท่าบริษัทเรือแดงอยู่ ที่คลองลำ เภา อำเภอโมรเมย
จังหวัดชัยนาท บุคคลทั้งสองได้รู้จักกันมานานตั้ง ๓๐
ปี เนื่องจากเมื่อครั้งยังหนุ่มแน่น ต่างก็มีอาชีพทางเป็นนาย
ท่าเรือไฟเหมือนกัน

ฝ่ายพระยาครุฑทองเสนี เคยเป็นทั้งข้าราชการประจำ
และข้าราชการการเมืองแล้ว จึงเป็นผู้จัดการบริษัทเรือไทย
ซึ่งรัฐบาลถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ พ่อพระยาครุฑทองเสนีได้ไป
เป็นผู้จัดการบริษัทเรือไทย ก็มีหนังสือถึงนายแมน จันท-

วานิชว่า รายได้ของแพททำ ซึ่งจอดอยู่หน้าบ้าน นายแม่
 จันทวานิช ให้ยกให้แก่บริษัทเรือไทย มิฉะนั้น จะถอย
 แพงไปจอดที่อื่น นายแม่ จันทวานิช จึงนำสัญญาไปหา
 พระยาศรยุทธเสนาว่า การที่บริษัทเรือไทยทำแพททำจอดไว้
 ที่หน้าบ้านนั้น มีข้อตกลงกันว่าครบ ๑๐ ปี แล้วจะยกแพทนั้น
 ให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่นายแม่ จันทวานิช เมื่อพระยาศรยุทธ
 เสนาได้ดูสัญญาแล้วก็ระงับการถอยแพทไปทันที เพราะสัญญา
 ทางบริษัทเรือไทยไม่มี ตกลงกันเป็นเหตุจกกันมาเป็นเวลา
 ๕-๖ ปี จึงเกิดกรณีนี้

โดยที่ประเทศจีน ต้องการไม้หอมรถไฟเป็นจำนวน
 มากจากประเทศไทย พวกนักการเมืองก็ฉวยโอกาสนั้นจัด
 หาไม้หอมรถไฟ ส่งไปขายเป็นเวอนแดนก็มี พระยา
 ศรยุทธเสนา ก็มีความคิดที่จะส่งไม้หอมไปขายเช่นกัน จึง
 มีหนังสือติดต่อไปยังนายแม่ จันทวานิชว่า จีนต้องการ
 ไม้หอมมาก จะให้ราคาท่อนละ ๑๕ บาท ส่งไปยังท่า
 ที่เรือรับถึง นายแม่ จันทวานิช ได้มีหนังสือตอบไปยัง
 พระยาศรยุทธเสนาว่า จะไปหาผู้รับทำดูก่อน แล้วจะจะไป

หา นายแมน จันทวานิช ได้ไปหา นายตี ศรีสุวรรณ ที่ปากน้ำโพบอกให้ทราบความต้องการ ของพระยาศรยุทธ เสนี นายตี ศรีสุวรรณ จึงเที่ยวหาคนทำไม้ตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดพิจิตร เพื่อให้ทำไม้ส่งแต่คนทำไม้เกียงว่าให้ราคาต่ำ ทำให้ไม่ได้ นายตี ศรีสุวรรณ จึงไปแจ้งให้นายแมน จันทวานิช ทราบ แล้วต่างคนต่างชวนกันลงมาหาพระยาศรยุทธ เสนี ที่กรุงเทพฯ ซึ่งขณะนั้นพระยาศรยุทธ เสนี อยู่ตรงข้างตรอกต้นมะยม ตำบลชนะสงคราม

นายตี ศรีสุวรรณ และนายแมน จันทวานิช ยืนยันต่อกันว่า ไปหาพระยาศรยุทธ เสนี เมื่อข้างขึ้น เดือน ๕ ปีจอ ก่อนนั้นเกิดฉ้อโกงหม่อมเสด็จสวรรคตราว ๓ เดือนขึ้นแรกได้พักอยู่ที่บ้านพ่อตา แม่ยาย นายแมน จันทวานิช ที่คลองบางหลวง รุ่งขึ้นจึงพากันไปยังบ้านพระยาศรยุทธ เสนี โดยที่พระยาศรยุทธ เสนี ยังไม่เคยรู้จักนายตี ศรีสุวรรณ มาก่อน นายแมน จันทวานิช จึงแนะนำว่า นายตี ศรีสุวรรณ เป็นคนกว้างขวางในหมู่พวกทำไม้ นายตี ศรีสุวรรณ

พูดกับพระยาศรยุทธเสนี ขอเพิ่มราคาไม้เป็นท่อนละ ๑๗-๑๘ บาท พระยาศรยุทธเสนีไม่ยอม คงให้เพียงท่อนละ ๑๕ บาทตามเดิม ข้างนายแม่จันทวานิช ตกคงแต่ขอเงินล่วงหน้า พระยาศรยุทธเสนีขัดข้องว่ายังไม่ได้ เงินมาจากผู้ที่ซื้อ แต่เที่ยวไปขอเงินจากพระยาศรยุทธเสนีถึง ๓ ครั้งก็ไม่ได้ นายแม่จันทวานิช จึงคิดจะกลับบ้าน ฝ่ายนายตี ศรีสุวรรณ ยังไม่กลับ นายแม่จันทวานิช จึงแนะนำให้หาที่อยู่ใหม่ใกล้ ๆ กับบ้านพระยาศรยุทธเสนี จะได้ติดต่อยนายตี ศรีสุวรรณ ตั้งใจจะไปพักอยู่กับนายเนื่อง แต่ได้จะไปบอกให้พระยาศรยุทธเสนีทราบก่อน พระยาศรยุทธเสนีเลยชวนนายตี ศรีสุวรรณ อยู่ด้วยจะขัดข้องก็เพียงไม่มีมุ้งให้นอน พระยาศรยุทธเสนีบอกความว่า ที่ชวนนายตี ศรีสุวรรณ ให้อยู่นั้นก็เพื่อช่วยดูแลคนตัดไม้หรือคนมาติดต่oreื่องไม้ก็ให้ช่วยเป็นอิสระ เพราะเป็นคนชนิดของไม้หอม

ระหว่างที่นายตี ศรีสุวรรณ พักอยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีนั้น นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ประสบพบ

เหตุการณ์ อันเกี่ยวกักรณีสวรรคตกล่าวคือ เมื่อข้าง
 ขึ้นเดือน ๒ มีจอ ก็อันล้นเกล้าล้นกระหม่อมเสด็จสวรรคต
 เดือนหนึ่งเวลา ๑๘ นาฬิกาเศษ ไฟฟ้าเปิดแล้ว นายต
 ศรีสุวรรณ กำลังนั่งอยู่ที่มาข้างต้นมะม่วงหน้าห้องรับแขก
 ได้เห็นนายปรีดี พนมยงค์ กับชาย ๒ คนไม่รู้จักชื่อ คน
 หนึ่งสูงโปร่ง คนหนึ่งสูงท้วม เดินเข้าไปในห้องรับแขก
 นายต ศรีสุวรรณ ได้ตามไปเปิดไฟฟ้าและรินน้ำจากในตู้
 เย็นมาต้งให้ในห้องรับแขก แล้วออกไปนั่งที่ม้า ซึ่งตั้งอยู่
 ๒ ข้าง ข้างหนึ่งมี ๔ บาน เปิดไม่ได้ เพราะมีตู้ ใ้กับ
 ชาวของนางเขื่อนวงนาบมิดบานหน้าต่างนั้นอยู่ ส่วนอีก
 ข้างที่มี ๒ บานเปิดออกได้ ขณะที่นายต ศรีสุวรรณ เดิน
 ออกจากประตูห้องรับแขกหน้าเรือน ได้ยินนายปรีดี พนม
 ยงค์ ถามพระยาศรยุทธเสณี ซึ่งออกมาว่าบรองว่าคนนั้นใคร
 พระยาศรยุทธเสณีตอบว่า พ่อค้าไม้มาจากนครสวรรค์ ทำ
 ไม่อยู่ด้วยกัน เป็นคนดีไว้ใจได้ ต่อมาสัก ๑๐ นาที พระ
 ยาศรยุทธเสณี บอกว่ามีโทรศัพท์มา ให้ไปพบนายหงวน

ที่วาน ตลาดบางลำภู เพื่อพูดเรื่องไม้เสา นายตี ศรีสุวรรณ ก็ไปหานายทงวนเสีย ๒ ชั่วโมง ไม่ตกลงกัน จึงกลับไม่เห็นนายปรีดี พนมยงค์ กับพวกแล้ว

ต่อมาอีก ๘ หรือ ๑๐ วันราว ๑๘ นาฬิกา นายตี ศรีสุวรรณ นั่งอยู่ที่มาข้างต้นมะม่วงเห็นนายปรีดี พนมยงค์ ไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีอีก คราวนั้นนอกจากชาย ๒ คนที่มาด้วยเมื่อครั้งแรก ยังมีเพิ่มมาอีก ๒ คน คนหนึ่งสูงตัวมอ อีกคนเตี้ยเล็ก ทั้ง ๕ คนได้พากันเข้าไปในห้องรับแขก และนายตี ศรีสุวรรณ ก็ไปนั่งที่มัตวข้างหน้าต่างห้องรับแขก เช่นเดียวกัน สัก ๕ นาที นายตี ศรีสุวรรณ ได้ยินเสียงถามว่า “เจ้าคุณ การค้าไม้เป็นอย่างไร” พระยาศรยุทธเสนี ตอบว่า “ได้บ้างเสียบ้าง ยังไม่ได้ผล” นายตี ศรีสุวรรณ ได้ยินเท่านั้น เห็นว่าไม่เกี่ยวกับเรื่องไม้ก็ออกไปกินกาแฟเตียนนอกบ้านทั้ง ๕ คนจะกลับเมื่อใดไม่รู้

ต่อมาราว ๗-๘ วัน ประมาณ ๑๘ นาฬิกาเศษ นายตี ศรีสุวรรณ นั่งอยู่ที่มาข้างต้นมะม่วง เห็นนายปรีดี พนมยงค์ กับพวก ๔ คนไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี เป็นครั้งที่

สาม เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ กับพวกเข้าในห้องรับแขก
แล้ว นายต๋ ศรีสุวรรณ ก็ถูกไปนั่งที่ม้าข้างห้องรับแขก
เพราะนึกสงสัยถ้อยคำที่ได้ยินพูดกันตรงที่ตอง คราวนั้นไม่
เห็นพระยาศรยุทธเสนีอยู่ในห้องรับแขก จนนายปรีดี พนม
ยงค์ กลับ พระยาศรยุทธเสนี จึงไปส่งถึงประตู

เมื่อนายต๋ ศรีสุวรรณ ไปนั่งอยู่ที่ม้าข้างห้องรับแขก
สัก ๕ นาที ก็ได้ยินเสียงพูดว่า “ผมไม่นึกเลย เต็มตัวนิต
เตยวบุญญาจะเฉียบแหลมถึงเพียงนี้” อีกเสียงหนึ่งพูดว่า
“ผมก็ได้ยิน ผมอยู่ใกล้ พี่ชายว่าจะสละราชสมบัติให้อง
ค์คิดจะสมัครเป็นผู้แทนเป็นนายก” อีก ๕ นาทีก็มีเสียงหนึ่ง
พูดว่า “นั่นซิพวกเรา เขาคิดเรื่องนี้สำเร็จรอดไปได้ พวกเรา
จะเตือนวันไม่นานฮัย ฮัยให้ทันไปได้ รับกำจัดเสีย” ขาด
คำอีกเสียงหนึ่งว่า “นั่นเป็นพนักงานพวกผมเอง” อีก
เสียงเสริมว่า “พวกผมทำสำเร็จแล้ว ขอให้เสียงดูให้ถึง
ขนาดแล้วกัน” อีกเสียงตอบว่า “กันพูดไม่จริงก็เอาปืนมา
ยิงกันเสีย” แล้วก็มีเสียงพูดอีกว่า “ให้สำเร็จแล้วกันจะมี
รางวัลให้อย่างสมใจ” ต่อมาสัก ๑๐ นาที นายปรีดี พนม

ยงค์ คนเดียวก็ไปก่อน ส่วนอีก ๔ คนออกจากห้องรับแขก ไปนั่งที่ม้านั่งโต๊ะไม้ข้างต้นมะม่วง กินเหล้ากันมึนกับแกล้ม ด้วย สัก ๒๐ นาที จึงพากันกลับ นายตี ศรีสุวรรณ จำหน้าชาย ๔ คนนี้ได้ และรู้จักชื่อเมื่อเรียกกันตอนนั่งกินเหล้า คือ นายตี, นายเฉลียว, นายชิต อีกคนหนึ่งไม่รู้จัก

นายตี ศรีสุวรรณ ยืนยันว่า นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยกับคนชื้อต เป็นผู้ที่ไปกับนายปรีดี พนมยงค์ ทั้ง ๓ ครั้ง ส่วนอีก ๒ คนที่เพิ่มไปด้วยในครั้งที่ ๒ กับที่ ๓ เป็นนายชิต สิงหนณี จำเลยคนหนึ่ง กับที่ไม่รู้จักชื้ออีกคนหนึ่ง

เมื่อคนทั้ง ๔ กลับแล้ว นายตี ศรีสุวรรณ ได้ถามพระยาศรยุทธเสนี ในห้องรับแขกว่า "เจ้าคุณในเรื่องนี้เอา กับเขาด้วยหรือ" พระยาศรยุทธเสนี ตอบว่า "เราไม่เอา กับเขาหรอกเราเฮอะๆ ะๆ ไปกับเขาเช่นนั้นเอง เขามีวาสนา เขามีบุญคุณกับเรา" นายตี ศรีสุวรรณว่า "เมื่อไม่เอา กับเขาเป็น การดี"

นายตี ศรีสุวรรณ คงอยู่ในบ้านพระยาศรยุทธเสนี เรื่อยมา จนราวเดือน ๖ ซ้ำยังเข้าไปดูไม้ที่แก่งค้อย จังหวัดสระบุรี โดยพระยาศรยุทธเสนีใช้ให้ไปแล้วเคยไปดูไม้ที่

จังหวัดลพบุรีและปากน้ำโพ อยู่ปากน้ำโพ ๘-๑๐ วัน ก็ได้
 ข่าวว่าต้นเกล้าต้นกระหม่อมเสด็จสวรรคต นายต ศรีสวรรณ
 กลับไปอยู่ที่บ้านพระยาครยทอเดิมอีกคราวหนึ่ง จนนางเขื่อน
 ถึงแก่กรรม ราวเดือน ๑๑ เมื่อทำศพนาง เขื่อนแล้ว ๑ หรือ
 ๒ เดือน นายต ศรีสวรรณ ก็ออกจากบ้านพระยาครยทอ
 เดิมกลับไปอยู่ปากน้ำโพ นายต ศรีสวรรณ ไม่เคยพูดเรื่อง
 นี้ให้คนอื่นฟัง จนตอนหลังมาติดต่อ.เรื่องพื้นที่ระดังให้โรง
 เหล้าบางเขินและโรงไฟฟ้า จึงไปพักอยู่ที่บ้านชุมชนเทพระ
 ดิทธิแล้วได้เขียนบทพระดิทธิกับนายชวน จนิษฐ เกียงกัน
 เรื่องนายบริติ พนมยงค์ วั หนักในการปลงพระชนม์ต้นเกล้า
 ต้นกระหม่อมหรือไม่ นายต ศรีสวรรณ พูดกันว่านายบริติ
 พนมยงค์ วั ในที่สุดจึงต้องมาเป็นพยาน

ตามคำให้การของนายต ศรีสวรรณ นี้ พอแบ่งออก
 ได้เป็น ๒ ประเด็น แต่ศาลอาญายกประเด็นหลังขึ้นวินิจฉัย
 ไม่เชื่อว่านายต ศรีสวรรณ ตีวั หนักเหตุการณ์เกี่ยวกับกรณี
 สวรรคตขึ้นวินิจฉัยก่อน แล้วจึงกล่าวถึงประเด็นแรกที่ว่า
 นายต ศรีสวรรณ ได้ไปอยู่ที่บ้านพระยาครยทอเดิมก่อนหรือ
 หลังต้นเกล้าต้นกระหม่อมเสด็จสวรรคต แต่กระนั้นศาล
 อาญาก็มีแนวโน้มที่จะหยิบยกเอาเจตนาของนายมั่นจันทวานิช

ฉบับที่ ๔ ซึ่งมีถึงพระยาศรยทนต์นั้น ขนตงเป็นชื่อชวนสงสัย คล้ายไม่แน่ใจว่า นายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่กับพระยาศรยทนต์ เสนี ตั้งแต่ก่อนสวรรคต ศาลอุทธรณ์เห็นว่าจริงอยู่ ถ้าวินิจฉัยความตามที่ศาลอาญาได้กระทำมานั้นเป็นการสะดวกตายซึ่งศาลเคยปฏิบัติมา แต่สำหรับคดีนี้จำเลยถือว่าเป็นเรื่องที่บุคคลบางจำพวกฉวยโอกาสเล่นเป็นเกมการเมือง การที่จะปล่อยไว้ให้คลุมเครือนั้นอาจกระทบกระเทือนถึงฐานะของคดีความได้ว่า พนักงานสอบสวนอาศัยเหตุที่นายตีศรีสุวรรณไปอยู่ที่บ้านพระยาศรยทนต์ เสนี เสริมแทรกให้ยาวความออกไป ถ้าศาลชี้ขาดหรือสงสัยว่า นายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่ที่บ้านพระยาศรยทนต์ภายหลังสวรรคต แต่ที่ศาลรับฟังว่า นายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่ก่อนสวรรคตแล้ว การที่ศาลจะวินิจฉัยว่าใครเห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องสวรรคต มีเหตุผลที่ควรเชื่อถือหรือไม่ ก็ย่อมเป็นอีกปัญหาหนึ่ง และจะไม่ทำให้เกิดความเคลงในกาปฏิบัติของเจ้าพนักงานประการใด ตรงข้ามกลับจะเป็นหลักฐานว่า การที่พนักงานสอบสวนถือ พนักงานอัยการคดี จำต้องรับเอานายตี ศรีสุวรรณ เข้าเป็นพยานนั้น เป็นเรื่องของหลักฐานอันจำต้องทำตามกฎหมาย

การที่พนักงานสอบสวนจะได้มายัง ตรีสุวรรณ มา
 เป็นพยานได้ความว่า ชนเทพประสิทธิ์รู้จักนายตรีสุวรรณ
 มาตั้งแต่ครั้งรับราชการอยู่ปากน้ำโพ ๒๐ ปีมาแล้ว และ
 ต่อมาก็ไปมาหาสู่กันบ่อย ๆ เมื่อนายตรีสุวรรณ มา
 กรุงเทพฯก็เคยไปพักที่บ้านชนเทพประสิทธิ์ มีนายชวนจนิษฐ
 อีกคนเป็นคนเล่นกลด้วยไม่เช่นเดียวกับชนเทพประสิทธิ์ ตอน
 ค่ำหลังอาหารเย็น นายชวน จนิษฐ มักไปคุยกับชนเทพ
 ประสิทธิ์เป็นประจำราวเดือนมีนาคม ๒๔๙๑ นายตรีสุวรรณ
 ลงมาติดต่อส่งพื้นที่โรงงานบางยี่ขันและโรงไฟฟ้า จึงไป
 พักอยู่กับชนเทพประสิทธิ์คนหนึ่ง ระหว่างที่ชนเทพประสิทธิ์
 คุยกับนายชวน จนิษฐ คุยกัน มีนายตรีสุวรรณ นั่งฟังอยู่
 ด้วยนั้น การคุยก็ไปถึงเรื่องที่หนึ่งคือพิมพ์ลงข่าวว่า กรม
 การสอบสวนกรณีสวรรคตจะไปยุโรป ชนเทพประสิทธิ์กับ
 นายชวน จนิษฐ เลยเถียงกันขึ้นว่า ใครเป็นคนฆ่าต้นเกล้า
 ต้นกระหม่อม และนายปรีดี พนมยงค์ รู้เห็นด้วยหรือไม่
 นายตรีสุวรรณ ก็โผล่ออกมา “ทั้งสองคนไม่รู้จริง
 ทหรอก อื่นถึงจะรู้ว่าใครฆ่าในหลวง” เมื่อถูกอีก ๒
 คนช่วยกันซัก นายตรีสุวรรณ ก็พูดเป็นทำนองว่า นาย

ปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าคณะ ดันเกล้าด้วยกระหม่อมและ
 ได้มีการประชุมกันที่ถนนข้าวสาร ผู้ใหญ่คนหนึ่งมาก่อนตั้ง
 เดือน แต่ไม่ยอมบอกที่บ้านใคร กลัวจะเสียหยา เพราะ
 เป็นผู้มึนบุญคุณ เมื่อนายชวน จมิษฐ กลับแล้ว ชวนเทพ
 ประดิษฐ์ถามว่า บ้านพระยาศรยุทธไชโยไหม เพราะชวนเทพ
 ประดิษฐ์เคียวว่า นายตี ศรีสุวรรณ เคยอยู่ที่นั่น นายตี
 ศรีสุวรรณ ก็รับว่าใช่ทางยังต่อ คำถามชวนเทพประดิษฐ์อีกว่า
 ผู้ที่ไปกับนายปรีดี พนมยงค์ คือ นายเจดีย์ นายชิต นายตี

เมื่อนายตี ศรีสุวรรณ กลับไปปากน้ำโพแล้ว ชวนเทพ
 ประดิษฐ์ตัดสินใจที่จะบอกเจ้าหน้าที่ พอดีได้พบกับหลวง
 แล้วพาดจนที่ตลาดนัดท้องสนามหลวง โดยที่เป็นเพื่อนสนิท
 ชิตชอบไว้วางใจได้ ก็ถามว่าเจ้าพระยาศรยุทธ สนิด้วยหรือ
 เป้า หลวงแล้วพาดจนยืนยันว่า พระยาศรยุทธ สนิมีเรื่อง
 เกี่ยวข้องอย่างไร ชวนเทพประดิษฐ์ก็เล่าให้หลวง แล้วพาดจน
 ฟังตามที่ได้ทราบจากนายตี ศรีสุวรรณ ดังนั้น หลวงแล้ว
 พาดจน จึงขอให้ชวนเทพประดิษฐ์โทรเลขเรียก นายตี ศรี
 สุวรรณ มาจากปากน้ำโพ พบกับหลวงแล้วพาดจน แล้ว
 หลวงแล้วพาดจนจึงนำไปหานายพลตำรวจโทพระพิณจหนักดี
 อีกที

ข้อเท็จจริงดังนี้เป็นที่เห็นได้ชัดว่าเหตุที่จะได้นายตี ศรีสุวรรณ มาเป็นพยานก็เพราะชนเทพประสิทธิ์ดำเนินในหน้าที่ของราชการว่า เมื่อรู้เรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์แล้วไม่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ ก็จะเป็นผิด ตำแหน่งหน้าที่ ของชนเทพประสิทธิ์เวลานั้นก็เทียบหัวหน้าของเขาไปแล้ว พอที่จะไว้วางใจเชื่อถือได้ ถ้าชนเทพประสิทธิ์เป็นผู้ยกความลบลูกความบังแล้ว เมื่อหลวงแก้วพาดชนโตตามนายตี ศรีสุวรรณ ขึ้นไหนเลยจะได้ความ กลมกลืน ต้องกับที่ หลวงแก้ว พาดชนับทราบจากชนเทพประสิทธิ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า การที่พนักงานสอบสวนได้นายตี ศรีสุวรรณ มาเป็นพยานเป็นไปตามเหตุผลที่สมควร

สำหรับปัญหาที่ว่า นายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่บ้านพระยาครุฑทองเสนีก่อนหรือหลังสวรรคตนั้น ก่อนอื่นศาลอุทธรณ์จะต้องตั้งข้อสังเกตไว้ว่า พยานโจทก์และพยานจำเลยคงมีรองต้องกันว่า นายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่บ้านพระยาครุฑทองเสนีแน่ เป็นเวลาตั้งปี แต่พระยาครุฑทองเสนีได้เบิกความหลวมตัวว่า นอกจากนายปรีดี พนมยงค์ เคยไปบ้านพระยาครุฑทองเสนี ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ หรือ

๒๔๘๘ เพื่อเป็นประธานในงานสมรสบุตรสาวของพระยาศร
 ุทธทศนินแล้ว ยังได้ไปอีกครึ่งหนึ่งหรือ ๒ ครั้ง ก่อนหน้า
 ฉะนั้นแล้วสมควรจะหมดจดจวรรวดประมาณ ๒ เดือน ไป
 ถึงเวลาเย็นมาแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ได้ไปที่บ้านพระ
 ยาศรยุทธทศนินครึ่งหนึ่งเป็นครั้งที่ ๑ หรือ ๒ ต่อจากไปงาน
 สมรสจำไม่ได้ ส่วนอีกครึ่งหนึ่ง ซึ่งจะเป็นก่อนหรือหลัง
 ครึ่งนั้นจำเวลาไม่ถึงไม่ได้ นายปรีดี พนมยงค์ ไปด้วยกัน
 กับนายตี๋ หรือ วรวิชัย และนายเฉลียว ปทุมรส จำได้กับ
 ยังมีคนที่ไม่รู้จักชื่อไปด้วยอีกคนหนึ่งหรือ ๒ คน พระยาศร
 ุทธทศนินได้รับรองนายปรีดี พนมยงค์ ในห้องรับแขก แต่
 ห้องนั้นแคบหน่อย ผู้ที่มาด้วยจะเข้าไปในห้องรับแขกหรือเปล่า
 จำไม่ได้ นายปรีดี พนมยงค์ ้ไปบอกกับพระยาศรยุทธทศนิน
 ว่า ผ่านมากี่มาเยี่ยม แล้วถามว่าได้ยินว่าคำไม่ทมนรด
 ไฟเป็นอย่างไรบ้าง พระยาศรยุทธทศนินตอบว่า เพื่ คิดจะ
 ดำเนินการยังไม่ได้ลงมือ พูดจาปรกตริกันอีก ๒-๓ คำ
 พระยาศรยุทธทศนินก็ขอตัวออกไปข้างนอกครู่หนึ่ง จึงกลับเข้า
 ไปคุยกันเรื่องการค้าอีก จนนายปรีดี พนมยงค์ ลากลับไป

เหตุการณ์ในวันที่ไม่ได้

เมื่อเหตุการณ์ พันพัวรัดตัว พระยาครุฑทองเส็นเข้ามา โดยมีข้อหาว่า ได้มีการ ประชุมปรึกษาวางแผนการณ์ในอันที่จะปลง พระชนม์คนเถื่อน ล้นกระหม่อม ที่บ้าน พระยาครุฑทองเส็น และในความรู้ลึกของพระยาครุฑทองเส็นก็รับรองว่า ตามประวัติศาสตร์เคยมีขุน นางผู้ ใหญ่ปลง พระชนม์พระเจ้าแผ่นดินเหมือนกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาตัวรอดไว้ก่อน กล่าวคือพระยาครุฑทองเส็นได้เบื่อกความไว้ตอนหนึ่งว่าถ้ามีคนบอกพระยาครุฑทองเส็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้ถือโอกาสที่ไปเยี่ยมบ้านพระยาครุฑทองเส็นแล้ววางแผนการณ์ลอบปลงพระชนม์ที่บ้านพระยาครุฑทองเส็น ๆ จะไม่เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น โดยนึกเอาตัวพระยาครุฑทองเส็นเป็นนายปรีดี พนมยงค์ ว่า คนที่มีความคิดและมีตำแหน่งสูง ไม่น่าจะคิดเช่นนั้น ทั้งนายปรีดี พนมยงค์ ก็เคยทำชื่อเสียงดีมามากแล้ว จะมาทำสิ่งเลว ๆ เช่นนี้หรือ เท่าที่ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวมานั้นจะเห็นว่าพระยาครุฑทองเส็น ให้เหตุผลชัดถัน ไปในตัว โดยมี คำนึงถึงประวัติศาสตร์ที่พระยาครุฑทองเส็นอ้างถึง เพราะผู้ทำความคิดในราชการนั้นเองคือขุนนางผู้ ใหญ่ อนึ่งเจ้าถ้าหากพระยา

ศรยุทธเสนียอมรับว่า ได้มีการวางแผนการณที่บ้านพระยา
 ศรยุทธเสนีแล้ว (ถ้าข้อเท็จจริงฟังได้เช่นนั้น) ก็เท่ากับ
 พระยาศรยุทธเสนีต้องยอมรับว่า พละยกกำลังที่ชวรายเลว
 ทรามไปด้วย ทางออกอย่างดีที่สุดของพระยาศรยุทธเสนีก็
 คือไม่รับรองว่า นายดี ศรีสุวรรณ ไปอยู่ที่บ้านพระยาศร
 ยุทธเสนีก่อนค้นเกล้าค้นกระหม่อมเสด็จสวรรคต และเมื่อ
 ทนายจำเลยให้พระยาศรยุทธ.เสนีจุดหมาย ๔ ฉบับ หมาย
 ด. ๑, ด. ๒, ด. ๓, ด. ๔ ของนายมั่น จันทวานิช ถึง
 พระยาศรยุทธเสนี ซึ่งพระยาศรยุทธเสนีว่ามีมิดได้ไปจาก
 แผ่นหนังสือของพระยาศรยุทธเสนีนั้น จึงเป็นโอกาสให้
 พระยาศรยุทธเสนียืนยันว่า นายดี ศรีสุวรรณ ไปอยู่ที่บ้าน
 พระยาศรยุทธเสนี ภายหลังที่ค้นเกล้าค้นกระหม่อมเสด็จ
 สวรรคตแล้ว เพื่อสนับสนุนถ้อยคำของพระยาศรยุทธ.เสนี
 ฝ่ายจำเลยได้อ้างคุณหญิงศรยุทธเสนี นางสาวกมลบุรุษชาติ
 นายแพ จันทน์นิม และนายประจักษ์ จิตธิชัย เป็นพยาน
 ซึ่งศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยเป็นข้อ ๆ เพื่อให้เห็นว่า ตาม
 เหตุผลควรเชื่อว่าเป็นความจริงอย่างไร

๑. พระยาศรยุทธเสนีไม่ได้ปฏิเสธว่า ผู้ที่ไปกับนาย

ปรีดี พนมยงค์ ๒ ครั้งหลังจากงานสมรสบุตรสาวของพระ
 ยาศรยทอเส็นนั้น ไม่ใช่เรือเอกวัชรชัย ชัยดิทธิเวช และ
 นายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ข้อความตอนหนึ่งที่พระยาคร
 ยทอเส็นตอบคำถามของทนายจำเลยมีเพียงว่า คนที่เข้าไป
 นั่งในห้องรับแขกนั้น ๓ คน และก็เป็นนายปรีดี พนมยงค์
 คนหนึ่งแน่ แต่อีก ๒ คนจะเป็นเรือเอกวัชรชัย ชัยดิทธิเวช
 และนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย หรือเป็นคนอื่นจำไม่ได้ที่
 จริงพระยาครยทอเส็น รู้จักนายเฉลียว ปทุมรส ดีมาช้านาน
 และเคยเป็นผู้มอบสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทางการเมืองมา
 ด้วยกัน การที่พระยาครยทอเส็นจะจำกัดไปนั้นย่อมไม่มีทาง
 จะเป็นไปได้เนื่องการที่นายปรีดีพนมยงค์ กับพวกไม้ที่บ้านพระ
 ยาศรยทอเส็นนั้น ตามคำของพระยาครยทอเส็นว่าหาได้มีการ
 นัดหมายกันไม่ เมื่อความจริงมีอยู่เช่นนั้นถ้าและนายตี ศรี
 สุวรรณภูมิได้รู้แจ้งเห็นจริงแล้วจะเอาที่ไหนมา ล้วงให้ตรงกับ
 พระยาครยทอเส็นได้และขอให้สังเกตไว้ว่าทั้งนี้เป็นเวลาก่อน
 ต้นเกล้าต้นกระหม่อมเกล้าจตุรวรรคตามคำของพระยาครยทอ
 เส็น

๒. ข้อเท็จจริงตามที่ทนายทอเส็น มาทูล สอว่า
 ทงทนายปรีดี พนมยงค์ มาชานแล้ว เห็นว่าปรีดี พนม

ยงค์ ไม่เคยไปมาหาสู่เลย เพิ่งเคยไปที่บ้านครั้งเดียวเมื่อ
 แต่งงานลูกเท่านั้น ข้าราชการครุฑทองเห็นเบื่อกความทักล้าง
 ว่า เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ไปที่บ้านนั้น คุณหญิงครุฑทอง
 เสนออยู่ชนบนไม่ได้ลงไปรับรองด้วยดังนี้ คุณหญิงครุฑทอง
 เสนอจะล่องรู้ได้อย่างไรว่า แยกไปใครมาหาสู่พระยาครุฑทอง
 เสนอนั้นจะต้องไม่ใช่ นายปรีดี พนมยงค์

๓. พนักงานสอบสวนได้พิสูจน์ความจำของนายตี ศรี
 สุวรรณ โดยจัดให้จำเลยทั้งสามคนรวมคดีประปรกกับตำรวจ
 นอกเครื่องแบบ ซึ่งแต่งกายมีลักษณะคล้ายคลึงกันให้นายตี
 ศรีสุวรรณ ชาติ กษณายเฉลียว ปทุมรส จำเลยได้ถูกต้อง
 ตามบันทึกหมาย ๓๐

๔. พนักงานสอบสวนได้ไป ทำแผนที่ บ้านพระยาคร
 ฑทองเห็นไว้ดังศาลหมาย ๓๐ แต่กระนั้นยังไม่ถูกต้องทีเดียว
 ซึ่งพระยาครุฑทองเห็นต้องแก้ไขในแผนที่ฉบับ นั้นแห่งหนึ่งคือ
 โรงรถฝาด้านเหนือมิใช่เป็นดังแผนที่แต่ได้ลาออกไปจนถึงเส้น
 ใต้แดงที่พระยาครุฑทองเห็นขีดไว้ ฝ่ายโรงรถด้านนี้เป็นต้นตรง
 กับฝาเรือนค้ำไม้ โรงรถห่างออกจากเรือนประมาณ ๗
 เมตร เมื่อนางเขนยังมีชีวิต นางเขนได้จัดทำราวสูงกะด
 สูง ๖ ฟุต ขึ้นจากโรงรถไปจดเรือนตามเดินสนำเงิน เพื่อ

ให้เป็นส่วนสัดที่อยู่รองนางเขื่อน ตรงใกล้กับมมห้องรับแขก
 มีประตูแห่งหนึ่ง และมีอีกประตูหนึ่งท.ลยวเข้าไปยังเรือน
 นางเขื่อน ต่อจากเรือนนางเขื่อนออกมาจนเคยมมห้องรับ
 แยกของเรือนพระยาศรยทอ.สนี่ ที่นี้เป็นเพ็ทเก็บของตอ
 หนึ่ง และอีกตอหนึ่งซึ่งต่อออกไปจนถึงโรงเก็บรถเป็นครัว
 ของนางเขื่อน ทั้งครัวและเพ็งนี้ได้รวมรือออกเมื่อนางเขื่อน
 ตายแล้ว (ตายเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๙) ทั้งทรวนได้
 รัชไปแล้ว แต่นายตี ตรีสุวรรณ ก็ยังอธิบายได้ว่า เรือนที่
 นางเขื่อน อยู่คนละ หลังกับเรือน พระยาศรยทอ.สนี่เป็นเรือน
 หลังเล็กอยู่ทางใต้ ห่างห้องรับแขกเรือนพระยาศรยทอ.สนี่
 ไม่ถึงวา เมื่อเข้าประตูหน้าบ้านทางซ้ายเป็นโรงรถ ต่อจาก
 โรงรถไปมีรั้วดังกะดังทวม ศิริระไบจนถึงมุม ห้องรับแขกที่
 ทรนตรงใกล้ห้องรับแขกมีประตูกว้างร่วม ๓ คอก เป็นประตู
 บานเดี่ยวทำด้วยสังกะสี จากเรือนนางเขื่อนไปจนถึงโรงรถ
 ทำเป็นเพ็งซึ่งใช้เป็นทำครัวของนางเขื่อนด้วย อยู่ข้างห้อง
 รับแขก พอนางเขื่อนตาย ทั้งครัวและเพ็งก็ได้ถูกรือออก
 แล้วจึงเอาสังกะสีรือทรวอนนไปทำรั้วบ้าน ตรงสุดเขตบ้าน
 ด้านทิศใต้ นอกจากนี้ยังมีฝาไม้ตอจากมมห้องรับแขกไปทาง

ได้ออก ผ่านได้ร้อออกเหมือนกันเมื่อทำบัญชีวันศพนาง
 เย็นแล้ว ศาลอุทธรณ์ เห็นว่าการที่นายตีศรีสุวรรณ อธิบาย
 ถึงลักษณะของวีร ได้ร้อเสียแล้วนั้นถูกต้องตรงกับที่เป็นจริง
 เป็นการแสดงว่า นายตี ศรีสุวรรณ ได้ยู่ที่บ้านพระยาคร
 ยุทธเสนาตั้งแต่มา เย็นยังไม่ตาย มิฉะนั้นคงไม่สามารถ
 พุดได้ถูกต้อง ทั้งยังเห็นอีกว่า เมื่อร้อรจากแห่งหนึ่ง
 แล้วก็เข้าไปทำอีกแห่งหนึ่ง

๕. นางสาวทองใบ แนวนาค เป็นลูกจ้างอยู่ในบ้าน
 พระยาครยุทธเสนาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ และได้ลาออกเมื่อ
 ทำการมาเป็นกิจศพนางเย็นแล้ว ๑ หรือ ๒ เดือน ศพนาง
 เย็นเก็บไว้ที่บ้าน ๑๐๐ วันกว่าจึงเผา นางสาวทองใบแนว
 นาค รู้และจำได้ตัวจริงเกิดลัดนักระหม่อมเสด็จสวรรคตเมื่อ
 วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๘๘ เพราะระหว่งนั้นได้ลาไปเยี่ยม
 มารดาที่ดำเนินสะดวก พอกลับถึงประตูน้ำบางยาง อำเภอ
 บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ก็ได้ทราบข่าวสวรรคต อาศัย
 ความจำเป็นหลัก นางสาวทองใบ แนวนาค จึงประมาณ
 ได้ถูกต้องว่า นายตี ศรีสุวรรณ เข้าไปอยู่ในบ้านพระยาคร
 ยุทธเสนีก่อนสวรรคต คือราวเดือนมีนาคมหรือเมษายน

๒๔๘๘ นอกจากนี่ยังได้หลักฐานจากชนเทพประดิษฐ์อีกว่า เคยพบนายตี ศรีสุวรรณ ที่บ้านคำจิดใต้ไทย ถนนราชวงศ์ ก่อนดับเกล้า ด้ระหม่อมสุวรรณคต จึงถามว่าพักที่ไหนและทำอะไร นายตี ศรีสุวรรณ ตอบว่าทำไม้หอมอยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ต่อมาชนเทพประดิษฐ์ได้ไปพบนายตี ศรีสุวรรณ ที่บ้านนั้น ถามราคาไม้หอม เพราะเวลานั้นในกรุงเทพฯ มีคนทำไม้หอมส่งไปขายเมืองจีนมาก และได้ราคาดีด้วย ซึ่งชนเทพประดิษฐ์ต้องการทราบ เพราะจะไปทำศพที่ขอนแก่น แล้วจะเลยสอบราคาไม้หอมที่ขอนแก่นด้วย การไปขอนแก่นนี้ ชนเทพประดิษฐ์ได้จดไว้ในสมุดปฏิทินหลังวงหมาย ๓ ซึ่งมีความว่าไปขอนแก่นวันเสาร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๘๘ และกลับวันที่ ๒๒ เดือนเดียวกัน

๖. พระยาศรยุทธเสนี เบิกความโน้มนำ ไปตาม คำถาม คำนของทนายจำเลยว่า การที่จะส่งไม้หอมไปขายให้แก่ประเทศจีนนั้น ได้ติดต่อกับนายแมน จันทวานิช มาแล้วกว่าครึ่งเดือน จึงได้พบกับนายตี ศรีสุวรรณ ต่อมาอีกประมาณเดือนเศษ นายตี ศรีสุวรรณ จึงได้ไปอยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี เมื่อทนายจำเลยให้พระยาศรยุทธเสนีดูจดหมาย ๔

ฉบับของนายแม่ัน จันทวานิช แล้วถามว่า นายแม่ัน จันทวานิช มาเริ่มติดต่อเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ใช่ไหม พระยาศรยุทธ เสนีตอบว่าคงใช่ เพราะจดหมายแสดงเช่นนั้น แต่พระยาศรยุทธ เสนีมีตัวรักษาถ้อยคำไม่ได้ เมื่อตอบคำถาม คำของนายจำเริญอีกคนหนึ่ง กลับกลายเป็นว่าพระยาศรยุทธ เสนีได้มีจดหมายไปถึงนายแม่ัน จันทวานิช ก่อนฉบับหนึ่งหรือ ๒ ฉบับ แล้วนายแม่ัน จันทวานิช จึงมีจดหมายหมาย จ. ๑ ถึงพระยาศรยุทธ เสนี

๗. พระยาศรยุทธ เสนีบอกความว่า เมื่อนายตี ศรีสุวรรณ ไปอยู่กับพระยาศรยุทธ เสนีนั้น ชั้นแรกให้นอนในห้องรับประทานอาหาร ต่อเมื่อรอรหัสลับแล้ว จึงให้นอนที่เพิงเก็บของต่อเรือนนายเสถียรออกมา ดังนั้นจะไปตามคุณหญิงศรยุทธ เสนีกล่าวได้อย่างไรว่า ก่อนนางเขียนตาย นายตี ศรีสุวรรณ เป็นแต่เคยไป ๆ มา ๆ เรื่องไม่หมอนแต่ไม่ได้ค้าง ต่อนางเขียนตายแล้ว นายตี ศรีสุวรรณ จึงไปอาศัยนอน แต่ไม่ได้อยู่ประจำ และก็เป็นไปดังนางสาวกมล บุรุษชาติ และนายประจักษ์ ดิทธิชัย กล่าวที่นายตี ศรีสุวรรณ เข้าไปอยู่ในบ้านพระยาศรยุทธ เสนีราวเดือน

ตุลาคม ๒๔๗๗ ภายหลังที่นางเขียนตายแล้วไม่ได้ ยิงนาย
แพ จันทร์นิยม กลับเห็นห่างมากมายต่อไปอีก คือนายแพ
จันทร์นิยม ว่าบริษัทเรือไทยได้แต่งตั้งให้เป็นนายตรวจ
เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๗๗ ตามคำสั่งหมาย ด. ๕ และ
ด. ๖ ชั้นแรกได้มาอบรมในกรุงเทพฯ และได้ไปพักอยู่ที่
บ้านพระยาศรยุทธเสณี ภายหลังนางเขียนตายหลายเดือน
แล้ว นายตี ศรีสุวรรณ จึงไปหลบนอนที่บ้านพระยาศร
ยุทธเสณี คือที่หลังนายแพ จันทร์นิยม อีก

๘. ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า พระยา
ศรยุทธเสณีได้มีจดหมายติดต่อกับนายแมน จันทวานิช ก่อน
วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๗๗ และขอให้ระลึกรู้ด้วยว่า เมื่อนาย
ปรีดี พนมยงค์ กับพวกไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสณีก่อนวัน
สวรรคตตั้งเดือนนั้น ก็ได้มีการพูดจาถึงการค้าไม้หอม
รกไฟด้วย ไม้หอมที่ทำกันขณะนั้นชั้นแรกใช้ไม้เบญจพันธ์
ขอให้เป็นไม้เนื้อแข็งก็แล้วกัน เพราะขณะนั้นเมื่อนายแมน
จันทวานิช ให้นายตี ศรีสุวรรณ ไปสืบราคาจากทางอำเภอ
ลาดยาวและอำเภอบรรพต ก็ได้มาว่าผลท่อนละ ๗ บาทถึง
๑๐ บาท และถ้าหากเขาขายให้พระยาศรยุทธเสณีทีละ
๑๕ บาทก็ยังมีกำไรอยู่ ราคานี้เป็นที่ทราบดีและเป็นราคาที่

ตกลงกันระหว่างพระยาศรยุทธเสณีกับนายแม่ัน จันทวานิช
แล้ว

สำหรับตัวนายตี ศรีสุวรรณ นั้นแก้ว่าไม่ใช่เป็นผู้ลง
มือทำไม้ด้วยตนเอง เมื่อนายแม่ัน จันทวานิช แนะนำให้
พระยาศรยุทธเสณีรู้จัก ก็บอกว่าเป็นคนกว้างขวางในหมู่พวก
ทำไม้ชาย และเป็นเพียงนายหน้าหาเศษหาเคยเป็นกำไรเท่า
นั้น ดังจะเห็นได้จากกรณีพี่นายตี ศรีสุวรรณ พาหลวงขจร
กลางสนาม กับขุนสรวรค์วรยุทธ ไปขอรับเงินล่วงหน้าจาก
พระยาศรยุทธเสณีแล้วทำจำนอง ที่ดินไว้ให้เป็นหลักฐานเป็น
ต้น

จดหมาย หมายเลข ด. ๑ ด. ๒ ด. ๓ ลงวันที่ ๑-๒-๓
กรกฎาคม ๒๔๗๗ ตามลำดับ มีข้อความติดต่อกันว่า คนที่
รับจะทำไม้หมอนมีถึง ๓ คน ซึ่งนายแม่ัน จันทวานิช ได้
ไปพบมาแล้ว ขณะนั้นทั้ง ๓ คนกำลังไปติดต่อกับคนทำไม้
ในป่าและเอาไม้ตัวอย่างอยู่ แล้วจึงจะเอาไม้ตัวอย่างไปให้
พระยาศรยุทธเสณีดู ทั้งจะเลยทำสัญญาด้วย ดังนั้นจะเห็น
ว่าการทำไม้กว่าจะถึงผู้ซื้อไม้ ก็มีนายหน้ารับช่วงเป็นทอด ๆ

ไป ข้อสำคัญนั้นคือตามจดหมาย ล. ๓ มีความชัดว่า พระยาศรยุทธเสณีได้แจ้งชนิดไม้ไปให้นายแมน จันทวานิช ทราบด้วย ซึ่งนายแมน จันทวานิช อธิบายว่าเป็นไม้สะเดาบัลกันอยู่ในจำพวกไม้เบญจพันธ์เหมือนกัน แต่เป็นประเภทไม้เนื้อแข็งเมื่อมีการจำกัดชนิดไม้เนื้อดีไปเช่นนั้น ราคาที่ย่อมต้องสูงเป็นธรรมดาจะให้คงอยู่ในท่อนละ ๑๕ บาท ตามที่ได้ตกลงกันได้ ใครเขาจะรับทำให้ดังจะเห็นได้จากจดหมาย ล. ๓ ว่า “ ฯลฯ ตามชนิดไม้ที่เจ้าคุณแจ้งมาให้ผมเขารับได้มาก แต่ราคาที่ผมตกลงกับเขาให้เขาถึงราคานั้นผมจะไม่ได้อะไรเท่าไร ที่ให้เขามากนักเพราะผู้แทนชยันตเขารับมาจำนวนแสนเหมือนกัน ฉะนั้นจึงให้ราคาสูง เพราะแย่งคนทำที่ผมรออยู่ก็เพราะไปเที่ยวได้ ตกลงกับพวกหัวหน้าชาวป่า แต่ต้องคอยคนอีกคนหนึ่งเขาไปเอาไม้ตัวอย่าง ด้วยและเป็นคู่คิดกัน ไม้เป็นได้แก่คนที่รับทำเป็นคนสำคัญของหัวหน้าพวกชาวป่าทั้งนั้น เขาอยากทำมากทุกคน ฯลฯ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า นายแมน จันทวานิช มิได้เจาะจงถึงคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ

ศาลอาญาได้ยกเอาจดหมาย ด. ๔ ขึ้นวินิจฉัยว่า ตามที่นายแม่ัน จันทวานิช อธิบายผู้ที่มีชื่อ นายตี ในจดหมายฉบับนั้นว่า แห่งแรกหมายถึงนายตี ศรีสุวรรณ อีกแห่งหมายถึงนายตี ซึ่งอยู่วัดหัวเมือง ปากน้ำโพนั้น ศาลอาญาเห็นว่า น่าจะหมายถึงนายตี ศรีสุวรรณ คนเดียวกันทั้งสองแห่ง ความพิศวงจึงเกิดขึ้นว่า เป็นใครเมื่อ นายตี ศรีสุวรรณ อยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีมาก่อนนั้น และตามข่าวว่า เมื่อมาอยู่แล้วก็ไม่ได้กลับไปไหนอีก จึงได้มีจดหมายตามไปยังนายแม่ัน จันทวานิช แล้วนายแม่ัน จันทวานิช ก็มีจดหมายตามต่อไปยังพระยาศรยุทธเสนี เป็นการย้อนมาประดักประเดิด นายตี ศรีสุวรรณ จะถามกับพระยาศรยุทธเสนีเองตรง ๆ ไม่ได้หรือ

ศาลอุทธรณ์ได้พิเคราะห์จดหมาย ด. ๔ นี้แล้ว ก่อนอื่นพึงรำลึกถึงหน้าที่ของนายตี ศรีสุวรรณ การที่พระยาศรยุทธเสนีชวนให้ขู่ ก็เพื่อให้ช่วยเหลือ ไปดูแลคนตัดไม้เมื่อใด พระยาศรยุทธเสนีก็ใช้ให้นายตี ศรีสุวรรณ ไปผู้รู้เห็นก็มีอยู่ เช่นนางสาวทองใบ แนวนาค พยานโจทก์ และนายประจักษ์ สิทธิชัย พยานจำเลยเป็นต้น การจึง

มิได้เป็นดังศาลอาญาอีกชั้นอ้างว่า เมื่อนายตี ศรีสุวรรณ
 ไปอยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี แล้วก็ได้ไปเห็นอีก เพราะ
 ความจริงนายตี ศรีสุวรรณ ได้ไปและเมื่อต้นเกล้าต้นกระ
 หม่อมสุวรรณคนนั้น นายตี ศรีสุวรรณ ก็ได้ทราบข่าวระ
 หว่างอยู่ต่างจังหวัดด้วยซ้ำ ดังนายตี ศรีสุวรรณ เบิกความ
 ตอนหนึ่งว่า เมื่อพบเห็นนายปรีดี พนมยงค์ กับพวกที่
 บ้านพระยาศรยุทธเสนีแล้ว ก็คงอยู่ที่บ้านนั้นตลอดมาจน
 รวบรวมชน ๖ พระยาศรยุทธเสนี จึงใช้ให้ไปตุ้มไม้ที่แก่งคอย
 จังหวัดสระบุรี แล้วเลยไปตุ้มไม้ที่จังหวัดลพบุรี และไป
 ปากน้ำโพ อยู่ที่ปากน้ำโพราว ๘ หรือ ๑๐ วัน ก็ได้ข่าว
 สวรรคต ไม่รู้ว่าสวรรคตโดยอย่างไร จากนั้นอีก ๔-๕ วัน
 ก็ไปจังหวัดลพบุรี ได้ยินข่าวคนพูดกันว่า ต้นเกล้าต้นกระ
 หม่อมลูกอลบปลงพระชนม์ ทางพิจารณาไม่ได้ความชัดนัก
 ว่า นายตี ศรีสุวรรณ กลับไปถึงบ้านพระยาศรยุทธเสนี
 เมื่อใด ตามคำให้การที่กล่าวนี้เป็นอันแน่ว่า หลังจากวัน
 สวรรคต นายตี ศรีสุวรรณ ก็ยังต้องเที่ยวอยู่ต่างจังหวัด
 หากว่านายตี ศรีสุวรรณ จะไปมาหาสู่ติดต่อกับ นายแมน
 จันทร์วานิช อีกก็ไม่ใช่ของแปลกประหลาด ระหว่างนั้นก็ได้

ชิตกับวันทนายแมน จันทร์วานิช มีจดหมายถึงพระยาศรยุทธ
 เสนออย่างมาก ประจวบกับพระยาศรยุทธเสนี มีความคิด
 ที่จะได้ไม้หอมชนิดไม้สะเดาบัก โดยเฉพาะ ซึ่งไม้ชนิด
 นี้ราคาสูง นายต๋ ศรีสุวรรณ ก็มีอาชีพทางเป็นนายหน้า
 มาช้านาน โอกาสที่หาเศษหาเดยมีอยู่ ถ้านายต๋ ศรีสุวรรณ
 ไม่ฉวยโอกาสก็ไ้ เพราะนายต๋ ศรีสุวรรณ ยอมตัวอยู่กับ
 พระยาศรยุทธ เสนีก็ด้วยหวังว่า จะได้ประโยชน์ตอบแทน
 ในเมื่อการค้าของ พระยาศรยุทธเสนีมีกำไร หรือถ้าความ
 สำเร็จได้มาจากนายแมน จันทร์วานิช กับนายต๋ ศรีสุวรรณ
 ร่วมงานกันก็เป็นทางที่จะได้อีกโสดหนึ่ง ถ้านายต๋ ศรีสุ
 วรรณ มีว่แต่งมือเองเอาเสียแล้ว ความคิดที่จะได้ประโยชน์
 จากกาเป็นนายหน้าค้าไม้หอมนั้นก็ไม่มีทางสำเร็จ ระหว่าง
 นนายต๋ ศรีสุวรรณ ก็อยู่หัวเมืองห่างไกลจากพระยาศร
 ยุทธเสนี ที่ศาลอาญาดังสงสัยว่าเหตุใดน นายต๋ ศรีสุวรรณ
 ไม่ตามพระยาศรยุทธเสนีเองนั้น จึงขัดต่อเหตุผล ไซ้แต่
 เท่านั้น นายต๋ ศรีสุวรรณ ก็อ่านหนังสือไม่ออก ส่วน
 นายแมน จันทร์วานิช ดิเขาเขียนหนังสืออย่างใช้การงานได้
 การที่นายแมน จันทร์วานิช มีจดหมาย ล. ๕ ถึงพระยา

ศรยุทธเสนี ระบุชื่อนายตีไว้ ๒ แห่ง ซึ่งศาลอาญามีความเห็นว่า หมายความว่า ความถึงนายตี ศรีสุวรรณ คนเดียวกันนั้น จะถือว่านายตี ศรีสุวรรณ ไม่เคยอยู่ในบ้านพระยาศรยุทธเสนี ก่อนแต่นั้นจึงไม่ชอบด้วยเหตุผล อนึ่ง ตลอดเวลาที่นายตี ศรีสุวรรณ อยู่กับพระยาศรยุทธเสนี ก็พอจะคาดถึงการคำของพระยาศรยุทธเสนีได้ว่า ไม่สู้จะเป็นผลดีนัก ซึ่งในที่สุด พระยาศรยุทธเสนีก็ขาดทุน เพราะฉะนั้น เมื่อโอกาสมีดีของให้นายตี ศรีสุวรรณ ทำการแสวงหาประโยชน์บ้าง จะควรตั้งสงสัยทีเดียวหรือว่า นายตี ศรีสุวรรณ คงไม่ได้ไปอยู่ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ก่อนหนังสือหมาย ๑ หรือถ้าหากนายแม่ัน จันทร์วานิช ตั้งใจจะให้แก่นายตีคนละคนก็ไม่ทำให้ผิดแผนกแตกต่างในผลของงานอย่างไร

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมา ศาลอุทธรณ์เชื่อว่า นายตี ศรีสุวรรณ อยู่กับพระยาศรยุทธเสนีมาก่อนจนเกล้าสินกระหม่อมเต็จสวรรคตแล้ว การที่ศาลอุทธรณ์พยายามวินิจฉัยความตอนนี้อย่างละเอียด ก็เพื่อให้เห็นว่า นายตี ศรีสุวรรณ อยู่ในฐานะที่ควรจะได้พบเห็นนายปรีดี พนมยงค์ กับพวกไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ไม่ใช่ว่าเป็นพยานอาสาเข้ามา

เป็นผู้รู้เห็น เช่นผู้ ที่อ้างว่าเป็นนายชาญนรงค์ ทรายน หรือยวรวง บนนาค

ตามลักษณะวิธีพิจารณาคำพยานหลักฐาน มีชื่อว่า เมื่อศาลฟังคำให้การของพยานคนใด สำหรับเหตุการณ์อันใดแล้ว จำจะต้องเชื่อข้อความที่พยานบรรยายถึงเหตุการณ์อย่างอื่นตลอดทั้งหมดก็หาไม่ได้ เพราะฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงจะได้พิจารณาถึงข้อที่นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ยื่นเงรจากันเรื่องราวแผนการณปลงพระชนม์ ดันเกล้าตันกระหม่อมลำดับถัดไปนี้

ในบรรดาจำเลย ยังมีนายชิต สิงห์เสนี จำเลยอีกคนหนึ่ง ซึ่งนายตี ศรีสุวรรณ ยืนยันว่าเป็นคนที่ไปกับนายปรีดี พนมยงค์ ครั้งที่ ๒ และที่ ๓ ความจริงนายตี ศรีสุวรรณ มีเคยได้รู้จักนายชิต สิงห์เสนี จำเลยมาก่อนเท่าที่ได้เห็นกันวันนั้น ก็เพียงผ่านไปผ่านมา พระยาศรยุทธเสนีเสียอีก ยังมีโอกาสคิดว่า เพราะได้นั่งประชันหน้ากันใกล้ชิต แต่จำไม่ได้ นางสาวทองใบ แนวภาค ได้ผ่านห้องรับแขกไปซื้อ ข้าวโพดถนอบที่บ้านทั้ง ขาไปซากรับ เห็นมี คนในห้องรับแขก ๑-๕ คน ก็จำได้คนเดียว แต่นายเฉลียว

ปทุมรด จำเลยนอนก้นหาจำได้ไม่ ดังนั้น ถ้อยคำของนาย
ตี ศรีสุวรรณ จึงขาดพยานในฐานะที่นับสนุน ไม่
เหมือนนายเฉลียว ปทุมรด จำเลย ซึ่งมีพระยาศรยุทธเสนี
และนางสาวทองใบ แนวนาค ประกอบอีกถึง ๒ คน อนึ่ง
ปรากฏตามคำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ ว่าได้ยินเรียก
ชื่อนายชิต กันมาตั้งแต่วันพบแล้ว แต่ตอนที่นายตี ศรีสุ
วรรณ ขยายให้ขุนเทพประสิทธิ์ และนายชวน วนิชสุพงษ์
นายตี ศรีสุวรรณ มิได้ให้การเลยว่า ได้บอกชื่อนายชิต
แก่ขุนเทพประสิทธิ์ด้วย จึงไม่กลม กลืนกับคำให้การของ
ขุนเทพประสิทธิ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ถ้อยคำของนายตี ศรี
สุวรรณ เฉพาะที่เกี่ยวกับนายชิต ดังทเดิม จำเลยจึงขาด
เหตุผลตามกฎหมาย ไม่อาจรับฟังมายังนายชิต ดังทเดิม
จำเลยได้

ศาลอุทธรณ์ พ้องกับ ศาลอาญาว่า ถึงแม้ นายปรีดี
พนมยงค์ กับพวกได้ไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี จริงลำพัง
การ ไปย่อมไม่ แสดงว่า ต้องไปคบ คิดกันกระ ทำความผิด
อย่างใด เพราะอาจไปมาหาสู่กันธรรมดาได้ ด้วยพระยา
ศรยุทธเสนี เป็นผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทาง การ

เมืองอยู่ แต่ขณะเดียวกันศาลอุทธรณ์ก็เห็นว่า มีทางชวนให้คิดเป็นอย่างอื่น เพราะเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ไปเป็นประธานในการแต่งงานบุตรสาวพระยาศรยุทธเสนีแล้ว ก็มีได้ไปมาหาสู่อีก จนกระทั่งก่อนเวลาเสด็จสวรรคต จึงพากันไปเช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุให้สะดุดใจอยู่บ้างว่า เพื่อประโยชน์อันใดแน่ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยเหตุผลเป็นประมาณ

ศาลอุทธรณ์ไม่สงสัยเลย บรรดาผู้ที่ร่วมไปกับนายปรีดี พนมยงค์ แน่เป็นต้นนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย และเรือเอกวัชรชัย วิยสิทธิเวช ก็เป็นผู้ที่นายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนให้ได้ดีในทางการงานทั้งนั้น ทำเนียบทำข้างอันเป็นที่พำนักของนายปรีดี พนมยงค์ ก็มีบ้านของนายปรีดี พนมยงค์ คือบ้านบ่อมเพ็ชรภูมิ ที่เรณูนครแห่งอื่นก็มี จะพูดจาปรึกษาหารือกันที่ไหนโดยมิให้แพร่พรายไปถึงผู้อื่นก็ย่อมทำได้ ศาลอุทธรณ์พิจารณาเหตุผลไม่ได้เลยว่า ทำไมจึงจะต้องไปอาศัยบ้านพระยาศรยุทธเสนีให้ออฉาว พอที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะสืบสาวเอาความได้ง่าย เวลานั้นนายปรีดี พนมยงค์ ก็เป็นคนใหญ่โต ไม่ว่าจะไปที่ไหนคนก็อยู่ในบ้านพระยาศรยุทธเสนี อดพูดจาทักจ้วงกันไม่ได้ ผู้

มีความรู้ความคิดคนใดจะไม่ระมัดระวังตัว นอกเหนือไปจาก
 คำให้การของนายตี ศรีสุวรรณ จะได้มีการพูดจากันอย่าง
 ไรอีก เมื่อไม่ปรากฏก็ถือเป็นหลักฐานตามกฎหมายไม่ได้
 เฉพาะเท่าที่ได้ความจากนายตี ศรีสุวรรณ ถึงคำพูดแต่ละ
 ครั้ง ก็ไม่มีอะไรมากยิ่งขึ้นไปว่าเป็นเรื่องกำขับกำขา และ
 ซ้อมความเข้าใจกัน เพียงเท่านั้นจะทำกันที่ไหนก็ได้ มิจำ
 ต้องเสียเวลาไปที่อื่นเลย เพราะพวก นั้นก็ล้วนแต่ บริวาร
 แท้ ๆ อีกประการหนึ่ง คำของนายตี ศรีสุวรรณ เองก็
 ชวนให้สงสัย คือ ที่นายตี ศรีสุวรรณ อ้างว่าได้ยินนั้น
 เป็นข้อความถึงคอขาดบาดตายบุคคลขนาดนายปรีดี พนมยงค์
 ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสำคัญ ถึงผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 และนายกรัฐมนตรีมาแล้ว หรือจะไม่ประหยัดล้มเดียว ที่
 นายตี ศรีสุวรรณ กลัวว่าเขาพูดกันดังอย่างธรรมดา ดังนั้น
 จะเป็นไปได้อย่างไร นอกจากนั้นยังปรากฏอีกว่าทั้ง ๓ คราว
 นายตี ศรีสุวรรณ กล่าวว่านายปรีดี พนมยงค์ กับ
 พวกเขาไปที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี ก็ไปพบเห็นนายตี ศรีสุวรรณ
 ทุกครั้ง ถึงหากจะเป็นดังนายตี ศรีสุวรรณ ให้การว่าครั้ง
 แรกนายปรีดี พนมยงค์ ได้ถามถึงนายตี ศรีสุวรรณ ว่า

เป็นใคร พระยาศรยุทธเสณีย์รับรองว่าเป็นคนดีไว้ใจได้ นั้น
 เพียงแต่ความนึกคิดของพระยาศรยุทธเสณีย์ ส่วนนายบริด
 พนมยงค์ กับพวกเค้าไม่เคยรู้จักหัวนอนปลายเท้าของนายตี
 ศรีสุวรรณ มาด้วยซ้ำ ทั้งยังรู้จักว่าเป็นพ่อค้าไม้มาจาก
 นครสวรรค์มิใช่คนกันเอง ถึงกับจะไว้ใจใจให้คนรู้ความ
 ลับดังนี้ จึงไม่มีใครรู้ว่าจะเป็นไปดังนายตี ศรีสุวรรณ
 กล่าวเลย ในเรื่องหน้าต่างห้อง ๒ บาน ซึ่งนายตี ศรี
 สุวรรณ อ้างว่าเปิดนั้น ศาลอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย
 ว่าเปิดหรือปิด เพราะถ้าปิดนายตี ศรีสุวรรณ ก็จะไม่อาจ
 ได้ยินเสียงพูดจากันในห้องรับแขก และถ้าเปิดก็รั่วหายหนัก
 ยิ่งไปอีก ในห้องรับแขกมีเก้าอี้วางตั้งอยู่ติดกับฝาห้องด้าน
 ใต้ตัวหนึ่ง ก็มีเก้าอี้ ๕ ตัวตั้งอยู่กลางห้องค่อนมาทางหน้า
 ต่างที่นายตี ศรีสุวรรณ นั่งตัวใกล้หน้าต่างบานที่เปิดที่สุด
 นั้น ห่างหน้าต่างประมาณ ๓ ศอกเท่านั้น เก้าอี้ทั้ง ๕ ตัวมี
 คนนั่ง นายตี ศรีสุวรรณ เบิกความว่า เมื่อได้ยินเขาพูด
 กันนั้น นายตี ศรีสุวรรณ ได้ชะโงกหน้าไปดูที่หน้าต่างถึง
 ๔-๕ ครั้ง หรือจะใช้คำอย่างที่นายตี ศรีสุวรรณ แก่ใหม่ว่า
 เขยวตัวเหลียวคอไปดู ก็ไม่สงสัยว่าจะรอดพ้นจากสายตา

คนในห้องรับแขกได้ ^{๕๘} ทงทพจนนรูวากาพไปแล้วจะได้ยิน
ไปถึงคนที่ฟังความอยู่ข้างนอกเช่นนี้ ใครเลยจะกล้าพูด
ข้อความที่ตลกสำคัญถึงตาย

ยิ่งกว่า ^{๕๙} นายตี ศรีสุวรรณ เบิกความว่า ^{๖๐} ครึ่งที่ ๓
หลังจากที่กลับกันหมดแล้ว นายตี ศรีสุวรรณ ได้เดินเข้า
ไปในห้องรับแขก เห็นพระยาศรยุทธเสนีที่ประตูหลังห้อง
รับแขก จึงเรียกเข้ามาในห้องรับแขกถามว่า เจ้าคุณใน
เรื่องนี้เอาจับเขาด้วยหรือ พระยาศรยุทธเสนีตอบว่า ไม่
เอาจับเขาหรอก เราเฮ่อๆ คะๆ ไปกับเขาเช่นนั้น เขามี
วาสนา เขามีบุญคุณกับเรา นายตี ศรีสุวรรณ จึงว่าเมื่อ
ไม่เข้ากับเขาเป็นภรรยาก็ควรลองพยายามใคร่ครวญ
เป็นนักหนา ^{๖๑} สุภาพของนายตี ศรีสุวรรณ ผิดกับพระยา
ศรยุทธเสนีไกล เพราะไม่ใช่เพื่อนกันนั้นก็ประการหนึ่ง
ชื่อนายตี ศรีสุวรรณ ก็เพียงแต่เป็นผู้ฮัดขี้ร่วมไม้ขายคาเท่า
จะเรียกว่าฉลาดนักนั้นไม่ได้ เพราะอย่างน้อยก็ทำให้พระยา
ศรยุทธเสนีรู้ว่า นายตี ศรีสุวรรณ ได้ความลับไว้ ใคร
เป็นผู้ทรงอิทธิพลก็รู้กันอยู่ ^{๖๒} ดุจดพันธ์พระยาวิชิตสงคราม

กับพวกเป็นตัวอย่าง ไปแสดงเป็นผู้รู้เห็นหาว่านายปรีดี พนมยงค์ ใช้ให้ผู้อื่นซื้อทำการฆ่าฉ้อฉลฉ้อฉลกระหม่อม ก็ไม่พ้นที่จะถูกฟ้องเป็นความอาญา สาอะไรกับนายตี ศรีสุพรรณ ซึ่งไม่ใช่เป็นผู้กว้างขวางในวงสังคม เมื่อนายตี ศรีสุพรรณ ทำตัวให้เป็นภัยแก่ผู้อื่นดังนี้ อำนาจมีดอาจกำจัดเป็นการระงับปากระงับเสียงเมื่อใดก็ได้ ยิ่งคิดไป ก็ไม่มีทางที่ศาลอุทธรณ์จะรับฟังคำให้การของนายตี ศรีสุพรรณ ตอนนั้นได้

ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องกับศาลอาญาที่กล่าวไว้ว่า ในข้อที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดชอกับนายปรีดี พนมยงค์ ถึงไม่จำเป็นว่าคนหนึ่งทำความผิดอะไรแล้ว อีกคนหนึ่งก็สนิทชิดชอบกันจะร่วมกระทำด้วยเสมอไป การที่นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยพูดกับพันเอกประพันธ์ กุลพิจิตร กิติ ศาลอุทธรณ์ก็ได้วางหลักไว้ว่า จะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่าได้อ้าง แผน การณ์ กัน ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนีเป็นเครื่องชี้ขาดความหมายแห่งคำพูด ของนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย เพราะฉะนั้น เมื่อข้อกล่าวหาของนายตี ศรีสุพรรณ ไม่ประกอบชอบด้วยเหตุผลสมควรที่จะ

รับฟัง ก็ไม่มีทางที่จะลงโทษนายเฉลียว ปทุมรส จำเลย ตามอุทธรณ์ของโจทก์ได้

ฐานะในทางการเมืองของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นอย่างไรนั้นท่านผู้อ่านได้ทราบแล้วจากคำพิพากษาคดีสวรรคตของศาลอุทธรณ์ หลังจากได้หนีการปฏิบัติไปแล้วนายปรีดีก็หนีไปพำนักในประเทศจีนพร้อมด้วยภริยาและบุตรบางคน จนกระทั่ง บัดนี้ พร้อมด้วยคนไทย ที่ยัง จงรัก ภักดี อยู่ต่อนายปรีดีบางคน นายปรีดีและสาวกของเขาได้แสดงบทบาททางการเมืองออกมาหลายครั้งหลายคราว และแต่ละคราวนั้นเขาได้แสดงให้เห็นว่า เขามีเจตนาอย่างแรงกล้าในอันที่จะให้รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์สถาปนารัฐบาล ของ นักการเมืองสังคมนิยมหนึ่งในแผ่นดินตอนเหนือของประเทศลาว

ภายหลังจากที่รัฐบาลได้ส่งจับนายวรมงคลพันธ์ หัวหน้าคอมมิวนิสต์คนหนึ่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ พอรุ่งขึ้นก็ได้เกิดมีวิทยุของคนไทยสถานีหนึ่งเปิดขึ้นทำการโจมตีรัฐบาล ซึ่งต่อมา พล. ต. อ. ประเสริฐ วชิระวงศ์ รองอธิบดีตำรวจให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า สถานีวิทยุนี้เป็นของนายปรีดี พนมยงค์ และสาวกตั้งอยู่ที่ตอนเหนือของประเทศลาว เรา

มีความเห็นว่าเมื่อไรที่สถานการณ์มีอำนาจในประเทศลาว เมื่อ
นั้นโฉมหน้าของนายปรีดีและสาวกจะชัดเจน

จากนี้ไปเป็นลำดับความทางการเมืองอีกตอนหนึ่ง
ในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นลำดับความโดย
ทิศทางซึ่งมีเนื้อหาอ่านน่ารู้อย่างมากมาย ยากที่
นักเขียนคนใดจะลำดับได้อย่างชัดเจนเช่นนี้ เราจึงได้
คัดไว้เป็นการปิดท้ายรายการของหนังสือเล่มนี้

เบื้องแรกขอกล่าวถึงรัฐธรรมนูญก่อน รัฐธรรม-
ณูแห่งอาณาจักรไทยฉบับแรก พ.ศ. ๒๔๗๕ กำหนดให้มี
สภาเดี่ยวแต่สภาผู้แทนราษฎร ต่อมานายปรีดี พนมยงค์
ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้
ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ก่อนแล้วจึง
ปรึกษารื้อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อม
กับคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ตกกลงกันขอให้
สภาผู้แทนราษฎรตั้งกรรมวิธีการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณา

ค้นคว้าตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ สมควรได้รับ
รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับ
สถานการณ์ของบ้านเมือง เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณา
และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเรียบร้อยแล้ว
สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์แล้ว ล้นเกล้า
ล้นกระหม่อมจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๔๘๕ ขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้เปลี่ยนแปลงหลักการ
ใหม่ โดยกำหนดให้มีรัฐสภา ประกอบด้วยพฤฒสภาและ
สภาผู้แทน พฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง
มีจำนวนแปดสิบคน แต่มีบทเฉพาะกาลเป็นพิเศษว่า ใน
วาระเริ่มแรกพฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งองค์การ
เลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภาได้แต่งตั้งขึ้น อันความเป็นสมาชิก
พฤฒสภานี้ ต่อไปต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องอยู่ในกรณีสวรรคต
ด้วย ส่วนสภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง
ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ในวาระ
เริ่มแรกสภาผู้แทนประกอบด้วย สมาชิก ซึ่งราษฎรเลือกตั้ง
ตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ.

๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๗๗ กับได้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มจำนวนชั้นอีก โดยถือเอาเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนคนต่อสมาชิกผู้แทนหนึ่งคน รายละเอียดอย่างอื่นไม่จำเป็นต้องกล่าวในที่นี้

เพื่อความเข้าใจข้อเท็จจริงดีขึ้น ขอยกรัฐธรรมนูญฉบับต่อไปกล่าวภายหลังขึ้น เห็นสมควร กล่าวถึงนายกรัฐมนตรีซึ่งตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับนี้ปรากฏดังนี้

(๑) พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๖ พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

(๒) พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๖ พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖

(๓) จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๗๗

(๔) พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๗๗ พ้นจากตำแหน่ง

คราวอุปนายอมแพ้งคราม เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๗๗

(๕) นายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรืเมื่อ
วันที่ ๓๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๗๗

(๖) หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช เป็นนายก
รัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๗๗ ระหว่างนั้นต้น

เกล้าสนักระหม่อมเสด็จนิวัตพระนคร และโดยที่สภาผู้แทน
ราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่ คณะ รัฐมนตรีคณะนี้ได้ สัน

ตุตลงตามพระราชกฤษฎีกา ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๗

และได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พันตรี ควง

อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรืสืบแทนตามประกาศพระบรม-

ราชโองการลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๗๗ หม่อมราชวงศ์

เสนีย์ ปราโมช จึงพ้นจากตำแหน่ง

(๗) พันตรีควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรืครั้ง

ที่สองเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๗๗ และต้องพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๗๗ เนื่องจากแพ้คะแนนเสียงใน

สภาผู้แทนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติลดค่าครองชีพ จึงกราบ

ถวายบังคมลาออก

(๘) นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๘ แล้วกราบถวายบังคมลาออก เมื่อต้นเกล้าขึ้นกระหม่อมเสด็จ สวรรคต แต่ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป จึงพ้นจากหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๘

(๙) พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๘ ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งอยู่นั้น คณะทหารได้กระทำการรัฐประหารสำเร็จ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นเหตุให้พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ต้องพ้นจากตำแหน่งไป

ในการรัฐประหารนี้ ได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ขึ้น อันเนื่อง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายกระทบถึงการสอบสวนกรณีสวรรคตนี้

ประการนี้ ขณะเมื่อต้นเกล้าขึ้นกระหม่อมเสด็จ สวรรคต และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์อยู่ จะทรงบริหารพระราชภาระ

ไม่ได้ รัฐสภาจึงได้ลงมติตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระ—
 องค์นั้น ประกอบด้วยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาท
 นเรนทร (ต่อมาทรงเลื่อนเป็นกรมพระ) เป็นประธานกับ
 พระยามานวราชเสวี โดยมีข้อตกลงว่า การลงนามใน
 เอกสารราชการนั้นให้ ผู้สำเร็จราชการ แทน พระองค์ ทั้งสอง
 เป็นผู้ลงนาม ตามประกาศของประธานรัฐสภา ลงวันที่ ๑๖
 มิถุนายน ๒๔๘๘ แต่รัฐธรรมนุญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.
 ๒๔๘๐ ซึ่งอ้างว่าได้กระทำในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว โดยคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มี
 กรมขุนชัยนาทนเรนทร ลงพระนามพระองค์เดียว พระยา—
 มานวราชเสวี หาได้ลงนามด้วยไม่ ส่วนผู้รับผิดชอบพระ
 บรมราชโองการเป็นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการ
 ทหารแห่งประเทศไทย รัฐธรรมนุญฉบับนี้ ประกาศ ณ
 วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ได้เปลี่ยนแปลงการบ้าง คือให้
 รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทน วุฒิสภาประก
 ប់ด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง มีจำนวน
 เท่าสมาชิกสภาผู้แทน สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่
 ราษฎรเลือกตั้ง ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทน นอกจากนัยมทลการใหม่เพิ่มขึ้น ใหม่อภิรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งประจำที่นาย เป็นผู้บริหารราชการในพระองค์ และถวายคำปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์ การตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานคณะอภิรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และตามมาตรา ๘๗ บังคับไว้ว่า บทกฎหมายพระราชหัตถ์เลขา และพระบรมราชโองการใด อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันเดียวกับที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) นั้น ได้มีประกาศแต่งตั้งอภิรัฐมนตรีขึ้น โดยอาศัยความตามมาตรา ๘ และมาตรา ๑๕ ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร เป็นประธานอภิรัฐมนตรี พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้ากานินวัต, พลโท พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอลงกฎ, พระยามานวราชเสวี, พลเอก อุดด อุดดเดชจรัส เป็นอภิรัฐมนตรี ประกาศฉบับนี้อ้างว่าได้กระทำในพระปรมาภิไธยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นเดียวกัน ส่วนผู้รับสนองพระบรมราชโองการคือ "วังสีกกรมขุนชัยนาทนเรนทรกานินวัต, อลงกฎ,

พระยามานวราชเสวี, อุดฺด อุดฺดเดชวรุต" ^{๕๕} ทรงหาปรากฏ
ไม่ว่า ทั้งห้าท่าน^{๕๖}รับสนองพระบรมราชโองการในสถานใด
หนึ่ง โดยที่ตามมาตรา ๑๐ ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับ
ชั่วคราว) มีว่า ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราช
อาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะทรงบริหารพระราช
ภาระไม่ได้ จะได้แต่งตั้งอภิรัฐมนตรี^{๕๗}ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ถ้าพระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งหรือไม่
สามารถจะทรงตั้งได้ก็ให้คณะอภิรัฐมนตรี^{๕๘}เข้าบริหารราชการ
แผ่นดินในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทันที ตั้ง
ณ วันรุ่งขึ้นที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๐ คณะอภิรัฐมนตรี^{๕๙}ที่
ตั้งขึ้นจึงทำหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระ-
บรมภาภิโยยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่งตั้งให้นาย คอง
อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (นับเป็นครั้งที่สาม) โดย
กรมขุนชัยนาทนเรนทร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ในฐานะที่เป็นประธาน อภิรัฐมนตรี ตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐ-
ธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) มาตรา ๗๕ ครั้นวันที่ ๑๓ เดือน
เดียวกันคณะอภิรัฐมนตรี^{๖๐}ทำหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการ แทน
พระองค์ก็ได้แต่งตั้งรัฐมนตรี^{๖๑}ขึ้น โดยนายคอง อภัยวงศ์ ใน

ฐานที่เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบ พระบรมราชโองการ
 เฉพาะอย่างยิ่ง พลโท ชิต มั่นศิลป์ ตินาดโยฮารักษ์ ได้เป็น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้ว รัฐมนตรีกระทรวง
 มหาดไทยได้แต่งตั้งให้นายพล ตำรวจตรี หลวงชาติ ตระ-
 การโกศลเป็นผู้รักษากรใน ตำแหน่ง อธิบดี กรม ตำรวจ เมื่อ
 วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ผู้รักษากรในตำแหน่งอธิบดี
 กรมตำรวจได้ตั้ง แต่งตั้งนายตำรวจ ๓๐ นาย มีนายพัน
 ตำรวจเอก เนื่อง อาชบุตร เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน
 ต่อมารัฐมนตรีว่าการ กระทรวง มหาดไทยได้มี คำตั้ง แต่งตั้ง
 นายพันตำรวจโท หลวงผั่วพาดชน เป็นหัวหน้าพนักงาน
 สอบสวนแทนนายพันตำรวจเอก เนื่อง อาชบุตร หลังจากนั้น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี
 ได้มีคำสั่งบรรจุนายพลตำรวจตรี พระพิณจษนคัต ให้กลับ
 เข้ารับราชการและแต่งตั้งให้เป็น หัวหน้า พนักงาน สอบ สอน
 กรณีสำรวจคดีจนเสร็จ

เพื่อให้สมบูรณยิ่งขึ้นพอที่จะปรับกับข้อตกลงหมายซึ่งจะ
 วินิจฉัยต่อไปศาลอุทธรณ์ เห็นสมควร นำ ข้อเท็จจริง ที่ประ-
 จักษ์ โดยแน่นอนมาบรรยายไว้ ณ ที่นี้ด้วย ตาม รัฐธรรมนูญ

(ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๓ มาตรา ๑๕ ทวิได้กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญชั้น ประ-
 กอบด้วยสมาชิกที่มีคุณสมบัติต่างๆ กันรวม ๕๐ นาย ทำ
 หน้าที่ร่าง รัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐
 วัน นับแต่วันที่ได้ทำการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 เสร็จสิ้น แล้วส่งไปยังรัฐสภา ปิจารณาว่า จะให้นำทูล
 เกล้าถวายพระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธย พระราชทาน
 ให้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ในกรณี
 ที่รัฐสภาลงมติไม่ให้นำร่างรัฐธรรมนูญชั้นทูลเกล้าฯ ถวาย
 ก็ตาม หรือพระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ใช้
 ภายในกำหนด ๑๘๐ วันก็ตาม ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 เพื่อร่างรัฐธรรมนูญชั้นใหม่ และดำเนินการต่อไปจนกว่า
 จะได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญถาวร ที่ประชุมรัฐสภาได้ประชุม
 ปิจารณาเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ดำเนินการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วจึงได้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้เปิดสภาร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๒ เดือน
 เดียวกัน และเสร็จสิ้นแต่ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๓
 จึงได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญไปยังรัฐสภา ซึ่งรัฐสภาได้พิจารณา

เห็นชอบด้วย ทั้งพระมหากษัตริย์ก็ได้ทรงพระราชวิจารณ์ และทรงพระราชดำริเห็นพ้องตามมติของรัฐสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๔๘๒) จึงได้ใช้แทน รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๘๐ สืบต่อมา ตั้งแต่ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๓ ต่อมาวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๘๔ ก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๕ พร้อม ๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยนามประเทศ พ.ศ. ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พ.ศ. ๒๔๘๓ ตั้งแต่ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ ไปพลาง ก่อน แล้วให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากัน ดำเนินการปรับ ปรอง เพื่อให้เป็นหลักถาวรแห่งประศาสนวิธีต่อไป ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการประเทศชั่วคราวเป็นผู้รับผิดชอบ พระบรมราช- โองการ

ในด้าน การปรับปรุงรัฐบาลตามวิถีทางของ รัฐธรรมนูญ หลังรัฐประหาร วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ นั้น ปรากฏว่า นายควง อภัยวงศ์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ จนวันที่ ๘ เมษายน ๒๔๘๑

จึงพ้นจากตำแหน่ง แล้วจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ก็
ได้เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่สอง เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๔๙๑
ตลอดมา

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และการ แต่งตั้ง คณะ
รัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญนั้นๆ เป็น มาด้วย ประการ หนึ่ง
ลำดับถัดไปจะได้พิจารณาปัญหาข้อกฎหมาย ปรับ กับข้อเท็จ
จริงตามที่นายชิต สิงหเสนี จำเลยยื่นข้อให้ศาลอุทธรณ์
วินิจฉัย โดยอ้างว่าศาลอาญาหาได้วินิจฉัยไม่ ซึ่งศาล
อุทธรณ์ก็ได้กล่าวมาแล้วว่า ประเด็นข้อนี้สำคัญยิ่งนักจึงจะ
ได้วินิจฉัยต่อไป

ก่อนอื่น พึงเข้าใจว่าการปฏิวัติกับการรัฐประหารนั้น
แตกต่างกันในสาระสำคัญคือ การปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนแปลง
ซึ่งมีผลให้เกิดความคิดเรื่องรัฐใหม่เข้าแทนที่ความคิด
เรื่องรัฐเดิม ส่วนการให้ความคิดเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นไป
ในวิถีทางใด กล่าวคือ จะใช้กำลังหรือไม่, จะทำให้เกิด
ปั่นป่วนในทางการเมืองหรือไม่ หรือเพียงแต่ได้เปลี่ยนแปลง
ไปโดยระบอบเรียบร้อย ย่อมไม่สำคัญทั้งนั้น การ
จัดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ของรัฐ และระบอบการปกครอง

รัฐใหม่ จึงไม่เพียงพอที่จะทำให้ถือว่า เป็นการปฏิวัติ
 ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความคิดในเรื่อง
 รัฐด้วย เช่นเปลี่ยนจากสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นประ
 ทาธิปไตย เป็นต้น ส่วนการรัฐประหารเป็นการเดิกล้มผู้ถือ
 อำนาจ โดยใช้กำลังหรือการเดิกล้มผู้กุมอำนาจ โดยไม่มี
 การต่อสู้ โดยบุคคลอื่น ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลง
 ความคิดเรื่องรัฐ หรืออำนาจแห่งรัฐแต่ประการใดไม่

ตามที่กล่าวมานี้ เป็นลักษณะของการปฏิวัติและรัฐ
 ประหาร แต่ความประสงค์ของกฎหมาย และผลในทาง
 กฎหมาย ย่อมเป็นไปในทำนองเดียวกัน กล่าวคือในทาง
 กฎหมาย สิทธิที่จะก่อการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เป็นสิ่งที่
 มีขึ้นไม่ได้ ผู้กุมอำนาจและผู้ฝ่าฝืนระบอบใดระบอบหนึ่ง
 ย่อมถือว่าการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เป็นความผิดต่อกฎ
 หมาย และไม่ต้งด้วยทำนองคลองธรรม ตราบใดที่ผู้กุม
 อำนาจยังมีอำนาจอยู่ ตราบนั้น ผู้กระทำการต่อต้านรัฐ
 จะต้องถูกจับมาลงโทษฐานกบฏ หรือฐานขัดคำสั่งเจ้า
 พณักรงานตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี

เพื่อที่จะไม่ต้องเสี่ยงภัยในการถูกจับมาลงโทษ ก็ต้อง

บัดเบ้าสิ่งที่ไม่พอใจ โดยวิถีทางที่ชอบด้วยกฎหมาย คือทำ
 ภายในกรอบแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และใช้เครื่องมือ
 ที่กฎหมายให้ไว้ในขณะนั้น เช่นการตั้งคณะพรรคการเมือง
 เมือง ถ้ากฎหมายอนุญาตให้ตั้งได้ หรือการสมัครเป็นผู้แทน
 ราษฎร และพยายามหาเสียงข้างมากสนับสนุน แต่
 โดยที่การกระทำเช่นนั้นไม่มีทางสำเร็จได้เสมอไป เพราะ
 กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลานั้นเป็นอุปสรรค เช่นการปกครอง
 ตามลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งไม่ยอมฟังความเห็นและความ
 ต้องการของประชาชน ๆ จึงต้องทำการปฏิวัติ เพื่อให้ได้
 มาซึ่งระบอบเสรีประชาธิปไตย ดังนั้นก็ควรจะยอมรับนับถือว่า
 สมควรอยู่

อทาคธรรมดังกล่าวนี้ เป็นเหตุผลในทางจรรยา อัน
 เป็นวิสัยของมนุษย์ที่จะต้องรู้จักป้องกันตัว ตามที่เคย
 ปราบกฎหมายแล้ว การปฏิวัติหรือรัฐประหาร มักเกิดขึ้น
 โดยรวดเร็ว เมื่อสำเร็จราษฎรก็ถือเป็นชาติเท็จจริงที่เกิด
 ขึ้นแล้ว และต่อมาก็นิยมรับรองว่า เป็นฐานะที่ชอบด้วย
 กฎหมาย เช่นยอมรับของผู้ครองรัฐใหม่ ถ้าเป็นผู้ครองรัฐ
 ที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นต้น ดังนั้น จึงมีหลักฐานกฎ-

หมายรัฐธรรมนูญว่า รัฐบาลใหม่ใด ๆ ที่ได้ชัยชนะแล้ว และได้กุมอำนาจแห่งรัฐไว้ในกำมือ และเป็นที่ยังหวังได้ว่า จะกุมอำนาจนั้นต่อไปในภายภาคหน้า จะต้องถือว่ารัฐบาลนั้นเป็นผู้กุมอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมาย อีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า จะปฏิเสธไม่ยอมรับรับรองอำนาจของรัฐ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่นี้ ว่าไม่เป็นอำนาจแห่งรัฐตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญหาได้ไม่ การได้อำนาจของรัฐมา จะโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพแห่งรัฐอย่างใด รัฐไม่อาจตั้งอยู่ได้โดยปราศจากอำนาจแห่งรัฐ หน้าที่ที่อำนาจเดิมได้ถูกจำกัด ทันใดนั้นอำนาจใหม่ก็จะเข้ามาสวมแทนที่

พร้อมกับเวลาที่รัฐบาลใหม่ได้รับอำนาจแห่งรัฐ รัฐบาลใหม่ย่อมมีอำนาจออกกฎหมายใหม่ กฎหมายหรือข้อบังคับที่ตราขึ้นนั้นมีผลเช่นเดียวกับกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งศาลยุติธรรมและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ย่อมต้องผูกมัดอยู่กับกฎหมายนั้น

ในส่วนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะแสดงว่าผู้ก่อการปฏิวัติ หรือ รัฐประหารได้กุมอำนาจไว้อย่างถาวร และ

อำนาจโดยพฤตินัยได้กลายเป็นอำนาจโดยนิตินัยแล้ว ผู้
 ก่อการปฏิวัติหรือ รัฐประหาร อาจ ทำได้ โดยตั้ง รัฐธรรมนูญ
 เกี่ยวกับอำนาจที่จะครอบครองรัฐในเวลาต่อไป จะเป็น
 โดยออกรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับหรือแก้ไข รัฐธรรมนูญ เดิม
 เพื่อให้เป็นฐานที่ตั้งแห่งอำนาจของรัฐ หรือยกเลิกรัฐ-
 ธรรมนูญที่บัญญัติถึงอำนาจของรัฐเดิม ซึ่งจะทำให้อำนาจ
 เดิมไม่เป็นอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมายอีกต่อไป และเป็นการ
 แสดงให้เห็นว่าในทาง กฎหมาย ผู้กุมอำนาจ เดิมได้หมด แล้ว
 ๕๗ เพื่อเป็นหลักในทางกฎหมายเพื่อป้องกันความสงสัยใน
 กาลข้างหน้า ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พึงสังเกตว่า
 อำนาจการออกกฎหมายซึ่งได้เปลี่ยนมือมายังผู้ก่อการปฏิวัติ
 หรือรัฐประหารสำเร็จ ไม่ได้เกิดมาจากรัฐธรรมนูญที่ออก
 ๕๘ ภายหลังนั้น

ส่วนข้อบังคับหรือเหตุการณ์ ที่เป็นอยู่ ระหว่าง ทำการ
 ปฏิวัติหรือรัฐประหาร บางทีรัฐบาลใหม่จะออกกฎหมาย
 ให้ถือว่าข้อบังคับ และเหตุการณ์ ที่เกิด ขึ้น แล้ว เป็น ประการ
 ชอบด้วยกฎหมาย แต่ตามที่อธิบายไปไม่เป็นสิ่งที่จำเป็นนัก
 เพราะเมื่อผู้ก่อการปฏิวัติหรือรัฐประหารยึดอำนาจ ของรัฐได้

แล้ว ก็ยอมมีอำนาจออกกฎหมายได้ในตัว ถึงแม้ผู้ก่อการปฏิวัติหรือรัฐประหารจะไม่ได้ บัญญัติกฎหมายว่า ข้อบังคับและเหตุการณ์ที่แล้วมาชอบด้วยกฎหมาย ก็ต้องยอมรับว่าเป็นเจตนาเช่นนี้มีอยู่จริงจัง และผู้ก่อการปฏิวัติหรือรัฐประหารได้แสดงเจตนา^๕ออกมาโดยปริยายซึ่งเพียงพอที่จะถือว่าเป็นกฎหมายได้ในระหว่างเวลาหัวเดียวหัวต่อ สำหรับกฎหมายเดิมไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น การปฏิวัติหรือรัฐประหารไม่ทำให้ต้องเลิกไป จะถูกยกเลิกก็เมื่อรัฐบาลหรือองค์นิติบัญญัติออกกฎหมายใหม่ให้ยกเลิกเท่านั้น

หลักเกณฑ์ของกฎหมาย เกี่ยว กับ รัฐธรรมนูญ มีดังนี้ จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงตามที่กล่าวข้างต้นปรับกับข้อกฎหมายว่าชอบหรือไม่เพียงใด เพราะการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ปราบกฏตั้งนี้

(๑) หลักฐานได้อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ตามมติของรัฐสภา จะต้อง^๕มีทั้งกรมพระชัยนาทนเรนทร กับพระยามานวราชเสวี ลงพระนามและลงนามด้วยกัน จึงจะเป็นใช้ได้ แต่รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๙๐ มีกรมพระชัยนาทนเรนทรทรงลงพระนามาพระองค์เดียว

(๒) ผู้รับสนองพระบรมราชโองการในรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทยนั้น นายชิต สิงหเสนี จำเลย คัดค้านว่า ตำแหน่งนี้มีได้มีในทำเนียบของทางราชการ

(๓) รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) มาตรา ๘๗ บัญญัติว่า บทกฎหมายพระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการ แต่ประกาศแต่งตั้งอภิรัฐมนตรีคนหนึ่ง ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่ประกาศแต่งตั้งอภิรัฐมนตรีลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ มีแต่บรรดาผู้ที่ได้รับแต่งตั้งนั้นเองลงนามสนองพระบรมราชโองการ

ศาลอุทธรณ์ ได้พิจารณาโดยถี่ถ้วนกระบวนความแล้ว จึงอยู่ขณะเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ รัฐบาลที่ขอด้วยกฎหมายเวลานั้น คือรัฐบาลคณะพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี สาเหตุที่จะเกิดรัฐประหาร ก็เพราะไม่มีทางสำเร็จได้ด้วยการบดเข้าสิ่งที่ไม่พอใจโดยวิถีทางที่ขอด้วยกฎหมาย ความคิดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยทำรัฐประหารปรากฏในรัฐ-

ธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ว่า ประชาชาติตกอยู่ในภาวะ
 วิกฤติภาค ประชาชนพลเมืองได้รับความลำบากเดือดร้อน
 เพราะขาดอาหาร ขาดเครื่องนุ่งห่ม และขาดแคลนสิ่งอื่น
 นานัปการ เครื่องบริโภคและอุปโภคทุกอย่าง มีราคา
 สูงชันกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก เป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมทราม
 ในศีลธรรม อย่างไม่เคยมีมาในแต่กาลก่อนชั้นในประชาชน
 บรรดาผู้บริหารราชการแผ่นดินและสภา ไม่อาจตั้งเนนการ
 แก้ไขสิ่งที่ไม่ดี ให้กลับเข้าสู่ภาวะอย่างเดิมได้ การดำเนิน
 การของรัฐบาล และการควบคุมราชการบริหารของรัฐบาล
 เพื่อมุ่งหมายที่จะช่วยแก้ไขให้ดีขึ้น ตามวิถีทางที่กำหนดไว้
 ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๘ นั้น ไม่ประสบผลดีเลย
 แม้แต่ร้อยละ เป็นการผิดหวังของประชาชนทั้งประเทศ และ
 ตรงกันข้าม กลับทำให้เห็นว่า การแก้ไขทุกอย่าง เป็นเหตุ
 ที่ทำให้ประเทศชาติทรุดโทรมลงเป็นลำดับ ถ้าจะคงปล่อยให้
 ให้เป็นไปตามยถากรรม ก็จะทำมาซึ่งความหายนะแก่
 ประเทศชาติ อย่างไม่มีสุดสิ้น จนถึงกับว่า จะไม่ดำรงอยู่
 ในภาวะอันควรแก่ความเป็นไทยต่อไปอีกได้ ราษฎรไทย

ส่วนมากผู้สนใจต่อการนี้ พร้อมด้วยทหารของชาติ ได้
พร้อมใจกันกราบบังคมทูล ขอให้เลิกใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.
๒๔๘๘ และใช้รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) แทน

ดังนั้น จะเห็นว่ามูลเหตุของการรัฐประหารคราวนั้นได้
มีอยู่ และรัฐบาลคณะพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
นายกรัฐมนตรี ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ ต่อต้าน
ผู้ก่อการรัฐประหารให้พ่ายแพ้ได้ ทั้งไม่อาจใช้อำนาจ
บริหาร ไม่ว่าจะด้วยประการใด ๆ จึงเป็นอันว่ารัฐบาลเดิม
ปราศจากอำนาจแห่งรัฐแล้ว ถึงกับไม่อาจตั้งอยู่ต่อไปได้
ทันทีที่อำนาจของรัฐบาลคณะพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวา-
สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้ถูกกำจัดอำนาจใหม่ ซึ่งเกิด
เพราะการรัฐประหาร จึงเข้ามาสวมแทนที่ ข้อเท็จจริงได้
ประจักษ์ต่อมาว่า ราษฎรได้ยอมรับนับถือว่าการรัฐประหาร
นั้นเป็นการชอบตามธรรมจรรยา เพราะฉะนั้น พวกกัน
นั้นผู้ก่อการรัฐประหารจึงย่อมมีอำนาจออก กฎหมาย รวมทั้ง
รัฐธรรมนูญได้ด้วย และไม่รับปัญหาอันใด อำนาจนั้นย่อม
เกิดชนกษณ์รัฐธรรมนูญ และโดยที่ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจ
โต้แย้งเป็นอย่างอื่น พึงได้สนิทว่ารัฐธรรมนูญ (ฉบับ

ชั่วคราว) ได้ออกสืบเนื่องมาจากการรัฐประหารคราวนั้น การที่จะมีผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ ลงพระนาม พระองค์เดียว หรือ ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย จะมียู่ในตำแหน่งราชการหรือไม่จึงไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะความสำคัญอยู่ที่ว่ารัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ได้มีผู้ที่อยู่ในฐานะอันสมควรเชื่อถือได้ ได้ลงนามรับรองว่ารัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) นั้นได้ตั้งขึ้นเนื่องจากการรัฐประหาร

ส่วนการตั้งอภิรัฐมนตรีนั้น จริงอยู่มิได้มีรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ ตามที่ บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) แต่การแต่งตั้งนั้นขอให้สังเกตว่า ได้ทำในวันเดียวกับที่รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ออกเป็นกฎหมายและมีหน้าที่จะตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นซ้ำไป หนึ่ง เมื่อพิจารณาที่รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) แล้ว ก็จะได้เห็นว่า สถาบันแรกซึ่งควรจะได้ก่อตั้งขึ้นเนื่องจากการรัฐประหารควรจะเป็นอภิรัฐมนตรี ในระยะเวลาหัดเดียวหัวข้อเช่นนั้นย่อมไม่ต้องสงสัยว่าบุคคลซึ่งสมควรเป็น อภิรัฐมนตรี จะต้องไม่ใช่ฝ่ายต่อต้านหรือปรปักษ์ ของคณะก่อการ รัฐประหารได้รับรองโดยพฤตินัยแยกย่อยขึ้นไม่ให้อยู่ในเครือของการรัฐ

ประหาร เพราะฉะนั้น จึงต้องด้วยหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้อธิบายไว้ข้างต้นว่า เป็นข้อบังคับหรือเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นระหว่างรัฐประหาร ซึ่งคณะรัฐประหารได้แสดงออกโดยปริยายอันเพียงพอที่จะถือว่า เป็นกฎหมายทำนองเดียวกับการก่อตั้งรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ดังได้วินิจฉัยมาแล้ว

หนึ่ง นอกจากที่กล่าวมานี้ ยังปรากฏพฤติการณ์แจ้งชัดยังปรากฏข้างต้นอีกว่า รัฐบาลใหม่ที่ตั้งขึ้นหลังรัฐประหารโดยอาศัยรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) เป็นรากฐานนั้นได้ทำการบริหารตลอดมาโดยราบเรียบ ปราศจากการขัดแย้งแย่งชิงอำนาจ ไม่ว่าจะจากฝ่ายใดถึง ๒ รัฐบาล คือ คณะนายควง ฤกษ์วงศ์ นายกรัฐมนตรีที่หนึ่ง และคณะจอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนที่สอง และได้แสดงอีกว่า สามารถ รักษา สถานะการณไว้ได้ด้วยความสงบและผาสุก แม้จะไม่ได้เป็นรัฐบาลที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ก็เป็นเพียงชั่วคราวหนึ่ง แต่ในที่สุดก็เป็นรัฐบาลที่เกิดขึ้นถูกต้องตรงความจริงในเวลานั้น และในกาลต่อมาตลอดเวลาช้านาน ข้อเท็จจริงพึงได้สันนิษฐานอีกว่า

รัฐบาลทั้งสองได้กุมอำนาจไว้ได้อย่างถาวร ถึงกับสามารถตั้งสภาว่างรัฐธรรมนูญขึ้น และได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับถาวรตามความประสงค์ของรัฐประหารคราวนั้น และที่เป็นกรรมันคงแน่นอนยิ่งขึ้นก็คือ เมื่อมีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามประกาศ พระบรมราชโองการ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๗๓ พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งเพราะรัฐประหาร ก็ได้เข้าเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยคณะ สรปแล้วจึงเป็นอันว่า สถาบันทุก ๆ สถาบัน เป็นต้นว่า คณะอภิรัฐมนตรี, คณะรัฐมนตรี, การบรรพช, แต่งตั้งข้าราชการ อันเป็นประเด็นสำคัญในคดีนี้โดยนิติบัญญัติ ย่อมเป็นการถูกต้อง และชอบด้วยประการทั้งปวง อันเป็นผลให้การสอบสวนในกรณีสวรรคต สมบูรณ์ตามกฎหมายด้วย